

**ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ
ТУРИСТІВ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**МАТЕРІАЛИ
обласного етапу Всеукраїнської краєзнавчої експедиції
учнівської молоді
«МОЯ БАТЬКІВЩИНА - УКРАЇНА»**

Харків-2021

У збірці представлені тези пошукових робіт учасників обласного етапу Всеукраїнської краєзнавчої експедиції учнівської молоді «Моя Батьківщина - Україна».

Роботи подані в авторській редакції.

Упорядник збірки: **Мисюкевич А.В.** – методист І категорії Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Відповідальна за випуск: **Редіна В. А.** – директор Комунального закладу «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Експедиція «Моя Батьківщина – Україна» проводиться з метою вдосконалення змісту, форм та засобів виховної роботи на кращих традиціях українського народу, формування гармонійно розвиненої особистості шляхом залучення дітей та молоді до активної діяльності з вивчення історичної та культурної спадщини, природного різноманіття рідного краю, ознайомлення з об'єктами заповідного фонду України. Вже десятий рік поспіль школярі Харківщини активно залучаються до пошуково-краєзнавчої роботи за напрямками:

- «Духовно – культурна спадщина мого народу»;
- «Козацькому роду нема переводу»;
- «Із батьківської криниці»;
- «З попелу забуття»;
- «Геологічними стежками України»;
- «Географія рідного краю»

Обласний етап експедиції проводився у період з січня по листопад 2021 року. На конкурс від учасників експедиції було подано 193 роботи з 32 адміністративно-територіальних одиниць Харківської області. Дана збірка включає тези пошукових робіт юних краєзнавців Харківщини.

Експедиція сприяє активізації пошуково-дослідницької, краєзнавчої роботи учнівської молоді, вивченню природних об'єктів та явищ, геологічних пам'яток, родинних традицій і свят, обрядів, побутової культури, народних ремесел, ознайомленню з надбаннями духовно-культурної спадщини рідного краю, України, поповненню експозицій краєзнавчих куточків та музеїв.

ЗМІСТ

Агарков Ігор. ПОДВИГ, ЩО ЗАЛИШИТЬСЯ У ВІКАХ	
Андрушко Аріадна. У ДВАДЦЯТЬ ЮНАЦЬКИХ ЛІТ...	
Андрущенко Дар'я. ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ	
Анрієнко Мілена. ДУХОВНЕ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОБОЖАНЩИНИ	
Аракелова Анетта. РОСЛИНИ В НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ	
Баляса Валерія. СТАНКОВЕ МАЛЯРСТВО ЯК ВИД МИСТЕЦТВА У ТВОРЧІЙ ПРАКТИЦІ ХУДОЖНИКА ЛИСИЦІ ВІКТОРА СЕЛІФАНОВИЧА	
Белявцев Андрій. ДВОДЕННИЙ ПІШОХІДНИЙ ГЕОГРАФО-ІСТОРИЧНИЙ МАРШРУТ ВИХІДНОГО ДНЯ: ЗІДЬКИ - ЧЕРЕМУШНЕ-МОХНАЧ	
Бєнько Поліна. ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА ВИШИВКИ КАМ'ЯНОЯРУЗЬКИХ МАЙСТРИНЬ	
Бірюкова Віка. ПРОВОДИ СОЛДАТА В АРМІЮ. ТРАДИЦІЇ ОБРЯДУ НА ЗАЧЕПИЛІВщині	
Бобрус Денис. З ІСТОРІЇ СЕЛА СПОДОБІВКА	
Бойкова Дар'я. СІМЕЙНІ ТРАДИЦІЇ ПРИГОТУВАННЯ БОРЩУ НА ЛОЗІВщині У ПІВДЕННІЙ ЧАСТИНІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Брагаренко Кирило. СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ ПРО ГЕРОЯ	
Букач Наталія, Кісєльова Таїсія. ТРАДИЦІЇ ГОНЧАРСТВА НА СЛОБОЖАНщині	
Вакіна Єлизавета. ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДМИЛИ ТУРОВСЬКОЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОСВІТНИЦЬКІЙ РОБОТІ ЧУГУЇВщині	
Василенко Єгор. САМОРОДОК ВАЛКІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ	
Народний художній фольклорно-етнографічний колектив «Вербиченька». ЗЕЛЕНЕ КУПАЛО В ЛІТО УПАЛО	
Вихованки Борівського будинку дитячої та юнацької творчості Борівської селищної ради. ВКАРБОВАНІ В БЕЗСМЕРТЯ	
Вихованці гуртка «Географічне краєзнавство» КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради Харківської області. МИСТЕЦТВО ВИГОТОВЛЕННЯ ЗВУКОВОЇ ГЛИНЯНОЇ ЗАБАВКИ ВАЛКІВСЬКИЙ СВИЩИК	
Вихованці гуртка «Юні археологи» КЗ «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради Харківської області». КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ В АРТЕФАКТАХ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ БІЛЯ С.КАМ'ЯНКА	
Вихованці гуртка «Природа рідного краю» КЗ «Золочівський будинок дитячої та юнацької творчості». І НА ТІМ РУШНИКОВІ	
Вихованці гуртка «Пізнаємо рідний край» КЗ «Дворічанський ЦДЮТ». НАШ МУЗЕЙ – НАША ГОРДИСТЬ	
Вихованці гуртка Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради. ЇЖА НА ЧУГУЇВщині ПІД ЧАС СІМЕЙНИХ ОБРЯДІВ ТА КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ СВЯТ	
Вихованці гуртків «Духовна спадщина мого народу» та «Юні ботаніки» Краснокутського центру дитячої та юнацької творчості. БОБРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ВИД ВОДНО-БОЛОТНИХ ЕКОСИСТЕМ	
Вихованці Комунального закладу «Богодухівський Центр дитячої та юнацької творчості». ВИВЧЕННЯ ЛІСІВ РІДНОГО КРАЮ	
Вітченко Юлія. СУЧАСНИЙ СТАН ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ВОВЧАНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ	
Вовк Дар'я. РОДИНА ШОВГЕНОВИХ: З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ	
Воронько Єлизавета. ЗНИЩЕННЯ Й ВІДРОДЖЕННЯ СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКОГО ХРАМУ	
Воскобойник Вероніка. ЖИТТЯ – ПРИКЛАД ГЕРОЇЧНОГО ПОДВИГУ І ТРУДОВОЇ ЗВИТЯГИ	
Гангур Ігор. ПІЧ ЯК ГОЛОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНТЕР'ЄРУ УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ	

Гарбуз Ксенія. ЛЕСЬ КУРБАС. ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РЕЖИСЕРА ТА АКТОРА	
Гацула Катерина. ПАМ'ЯТЬ РОДУ	
Головаш Дарина. УКРАЇНСЬКИЙ КУЛІШ – ВІД КОЗАЧЧИНИ ДО СЬОГОДЕННЯ	
Гончаров Іван. ФОРМУВАННЯ КОЗАЦЬКОЇ СИМВОЛІКИ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ-СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ	
Горюн Дар'я. ПРАВЕДНИКИ НАРОДІВ СВІТУ НА ХАРКІВЩИНІ	
Грінько Олена. РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА НА КУП'ЯНИЩИНІ	
Грубник Артем, Роганін Денис. ОЛЕКСАНДРА ЄФИМЕНКО - ПЕРША ЖІНКА – ПРОФЕСОР	
Група «Літописці», учні Роздольської гімназії Наталинської сільської ради. ПОЕЗІЯ МІСЦЕВОГО ВИРОБНИЦТВА	
Гур'єва Марія. ТІНЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МОЇХ ПРЕДКІВ	
Гурток «Історичне краєзнавство» Барвінківського ліцею №1. ЗНИКЛІ БЕЗВІСТИ	
Гурток «Скелелазіння», учні 4 класу КЗ «Чугуївський ліцей № 7». СІМЕЙНА ФОТОГРАФІЯ: ЇЇ МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ.	
Вихованці гуртка «Фольклористика» КЗ «Зачепилівський будинок дитячої та юнацької творчості». ДУШІ ЗАКОХАНОЇ СВІТ	
Гутянська Олеся. УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ СВЯТА ОСІННЬОГО ЦИКЛУ	
Дегтяр Анастасія. ОЛЕКСАНДР РІДНИЙ – СКУЛЬПТОР НАШОГО МІСТА!	
Дзюбинський Дмитро. СУЧАСНИЙ КОЗАЦЬКИЙ РУХ НА КЕГИЧІВЩИНІ ТА ЙОГО РОЛЬ У ВІДРОДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ	
Долга Вікторія, Фролікова Катерина. РЕМЕСЛА І ПРОМИСЛИ КУП'ЯНСЬКОГО ПОВІТУ У XVII - XX СТОЛІТТЯХ НА ПРИКЛАДІ СЛОБІД ВІЛЬЩАНИ І БЕРЕСТОВОЇ	
Дубровін Кирило. ПРИЧИНИ ОТОЧЕННЯ РАДЯНСЬКИХ ВІЙСЬК ПІД ЧАС ХАРКІВСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ 1942 р.	
Дуга Юлія. МОЛОДІСТЬ ОБПАЛЕНА ВІЙНОЮ	
Дудій Анна. МАЛЕ ДІВЧА НА ШЛЯХАХ ВІЙНИ	
Дурноколенко Дарина. ТОПОНІМІКА СЕЛА УПЛАТНЕ	
Дягілева Поліна, Гурбанова Ангеліна. ЦЕЙ (НЕ)ЗВИЧАЙНИЙ ЧАЙ	
Дяченко Ангеліна. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА В УКРАЇНІ В XVI-XIX ст.	
Єлісеєва Ніколета, Єлісеєва Єлізавета. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА	
Єрмоленко Ольга. НАРОД СКАЖЕ, ЯК ЗАВ'ЯЖЕ	
Жигалін Владислав. ФРАЗЕОЛОГІЯ СЛОБОЖАНЩИНИ	
Жмурко Данило, Окунєва Олександра, Федосєєв Максим. СКАРБНИЦЯ ДУШІ ЛЮДСЬКОЇ НА ПОЛОТНАХ МАЙСТРИНЬ ЧУГУЇВЩИНИ	
Загребельна Марія. ЗНАЧЕННЯ КОЗАЦЬКОЇ СПАДЩИНИ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ХАРКІВЩИНИ...	
Задьорна Мілена, Андрющенко Ростислав. ЛЮДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ГЕОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ НА ТЕРИТОРІЇ БАЛКИ ШАРОВА ЛЕВАДА ВАЛКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Зайцева Вікторія. МАТЕРІАЛЬНІ ПАМ'ЯТКИ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	
Зарубіна Софія. ВЕЛИКИЙ БУРЛУК – МАЛА РІЧКА УКРАЇНИ	
Захарова Вікторія. ПОЕЗІЯ - ДУХОВНА СКАРБНИЦЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	
Зінченко Світлана, Невзоров Артур. ВИЗНАЧНИЙ КЕРАМІСТ І ПЕДАГОГ ГАЛИНА ЧЕРНОВА. ДО 90-РІЧЧЯ МАЙСТРИНИ	
Індик Карина. КАР'ЄРИ УРОЧИЩА ГЛИБОКА ЯК ПРИКЛАД ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТЕХНОГЕННИХ ФОРМ РЕЛЬЄФУ	
Ініціативна група учнів 8-10-х класів КЗ «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради. ЕКСПЕДИЦІЯ ДО ЗСУВУ НА ЦИГАНСЬКІЙ ГОРІ У ПЕРЕДМІСТІ КУП'ЯНСЬКА	
Вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» ЦТКЕУМ Валківської міської ради.	

«ЖИВ МОВ НА ЗЕМЛІ ІВАН»	
Калашніков Борис. ГЕРОЇ СЬОГОДЕННЯ	
Карнішин Тихон, Плахута Лілія, Войтенко Валерія. КАРНІШИН АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ – ПАТРІОТ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	
Китнюх Ірина. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ДВОРІЧАНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Ковтун Вероніка. ЖИТТЄВИЙ ТА БОЙОВИЙ ШЛЯХ МОГО ПРАДІДА КОВТУНА ГРИГОРІЯ СЕРГІЙОВИЧА	
Ковтун Іван. «ПІОНЕРИ ДИКОГО СХОДУ»: РОЛЬ ПЕРШИХ ОСАДЧИХ СЛОБІДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ МІСТ У ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНУ	
Колектив «Патріот»: Колій Ярослав, Гриценко Дмитрій, учні 9 класу Василенківської гімназії Шевченківської районної ради. З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ	
Кононенко Дар'я. ВІЙНА НЕ РОБИТЬ ВИНЯТКІВ. ЖІНОЧІ ДОЛІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ	
Костенко Златослава. ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК ІМЕНІ В. А. АФАНАСЬЄВА	
Косюк Софія. ЗАЛІЗНИЧНА СТАНЦІЯ КОВ'ЯГИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	
Котенко Руслан. ЛЕГЕНДИ КОЗАЧОЇ ЛОПАНИ У ПОЕТИЧНОМУ СЛОВІ	
Кошелєва Дарина. ОСТАРБАЙТЕРИ. МАЛЕНЬКІ ЛЮДИ НА ВЕЛИКІЙ ВІЙНІ	
Кравченко Катерина. ЕКОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ ФРУКТОВОГО СОКУ ВІД ВИРОБНИКА С (Ф) Г «ПРОМІНЬ»	
Краєва Юлія. ОСНОВНІ ПОДІЇ РОЗВИТКУ ФАЯНСОВОГО ПІДПРИЄМСТВА У СЕЛИЩІ БУДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Красікова Анастасія. АСКАНІЯ-НОВА – ДИВО, СТВОРЕНЕ ЛЮДИНОЮ ДЛЯ ПРИРОДИ	
Кришталь Вікторія. ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ. ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ПОЕТІВ СЕЛА ЧЕМУЖІВКИ	
Крюкова Вікторія. НОВОМУЧЕНИКИ ІЗЮМСЬКОЇ ЄПАРХІЇ	
Кулик Євген. НАРОДНИЙ КОСТЮМ СЛОБОЖАНЩИНИ	
Куц Софія. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ	
Лавренко Єлизавета. ПОДІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЛОДИМИРІВСЬКОГО СТАРОСТИНСЬКОГО ОКРУГУ	
Лаврік Софія. ПЕЧЕНІЗЬКИЙ ЖАЙВІР - ПЕТРО ПАНТЕЛІЙОВИЧ ВАСИЛЕНКО	
Ландик Мирослава. ДО 80 РОКОВИН ТРАГЕДІЇ ДРОБИЦЬКОГО ЯРУ	
Лузанов Олександр. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗМІНИ АТМОСФЕРНИХ ОПАДІВ НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛА МЕЛЬНИКОВЕХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2014-2020РР.	
Лукан Поліна. ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПРЕКРАСНОГО	
Маленко Антон. РІЧКА ЛОПАНЬ: ІСТОРІЯ І ЦІКАВІ ФАКТИ	
Маслов Данило. БОЙОВИЙ ШЛЯХ ДО ПЕРЕМОГИ ЗЕМЛЯКА БЕЗМАТЬЄВА ІВАНА ДМИТРОВИЧА	
Мацкова Тетяна, Гавриш Марія. ЖИТТЯ КОРОТКЕ, ПОЕЗІЯ ВІЧНА...	
Мацова Аліна. ДОНЕЦЬКЕ ГОРОДИЩЕ - ПАМ'ЯТКА АРХЕОЛОГІЇ ХАРКІВЩИНИ	
Мачула Юлія. ІСТОРІЯ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНОГО РОЗВИТКУ ЖИТЕЛІВ КАМ'ЯНОЇ ЯРУГИ	
Межерицький Максим та Горбунов Артем. У НАШИХ КОЛЕКЦІЯХ	
Метик Олександр. РУХ ОПОРУ ОКУПАНТАМ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Мірошніченко Олександр. ПАМ'ЯТЬ МОЄЇ СІМ'Ї	
Мітіна Оксана, Мітіна Альона. НАУКОВЦІ З ДВОРЯНСЬКОГО РОДУ МЕЧНИКОВИХ	
Морозов Сергій. ЮРСЬКІ КОРАЛИ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДДЗ ЯК КОМПОНЕНТ ГЕОЛОГІЧНОЇ ВИЗНАЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ХАРКІВЩИНИ – ВЕЛИКИХ КАМ'ЯНСЬКИХ ВІДСЛОНЕНЬ	

Морозова Анастасія. ПЕДАГОГ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ (КРИШТАЛЬ МИКОЛА ІВАНОВИЧ)	
Морозова Вероніка. ВІНИК – СВОСРІДНИЙ ОБЕРІГ ДОЛІ ЛЮДИНИ	
Нагібіна Єлизавета. МІЙ КРАЙ- МІСТО ПІВДЕННЕ	
Нагорна Софія. МІЙ ДІДУСЬ - СПРАВЖНИЙ НАУКОВЕЦЬ	
Наконечний Богдан. ДОЛЯ ОСТАНЬОГО ЗЕМСЬКОГО ЛІКАРЯ КУП'ЯНСЬКОГО ПОВІТУ ЗЕМБОРСЬКОГО М.В. ЗЕМСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПОГЛЯД В МИНУЛЕ	
Нестеренко Вікторія. ГЕОГРАФІЯ РІДНОГО КРАЮ	
Нечитайло Поліна. ГОПАК	
Нечуйвітер Андрій. ДІТИ Й ОКУПАЦІЯ	
Ніколаєнко Ілля. МІЙ ЛІС	
Оболянський Андрій. ТВОРИ ШЕВЧЕНКА В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ	
Овчаренко Владислав. ЛЕВ ЛАНДАУ: НАУКА – ЗАДОВОЛЕННЯ, ПРОЦЕС ПІЗНАННЯ – СЕНС ЖИТТЯ	
Огородник Вероніка. ГОЛОКОСТ У ХАРКОВІ В 1942-43 РОКАХ	
Онацька Анна. ТРАНСПОРТ ЗОЛОЧІВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	
Панич Вікторія. УКРАЇНСЬКА ХАТА	
Панич Карина. СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ	
Передистий Сергій, Бабаков Олексій. СЕЛО ГРАФСЬКЕ – БАТЬКІВЩИНА СПІВАЧКИ Є. МІРОШНИЧЕНКО	
Петраш Денис, Темирбек Анастасія. ВІН БУВ ПОТРІБЕН НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ...	
Петренко Лілія. ПЕРЛИНА КУП'ЯНЩИНИ: ЗАКАЗНИК «КАЛИНІВСЬКИЙ»	
Печена Юлія. ВИКАРБУВАНА ПАМ'ЯТЬ	
Повелиця Іван. ПРО ЩО СУМУЄ ДУБІВКА	
Полешко Оскар. ДМИТРО БАГАЛІЙ – ПРОСВІТИТЕЛЬ ХАРКІВЩИНИ	
Половик Аліна. ЛІСИ БАСЕЙНУ РІЧКИ МОКРИЙ МЕРЧИК У МЕЖАХ ВАЛКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	
Полякова Євгенія. НАМ ВІДОМІ НАШІ ЗАХИСНИКИ. ЗБЕРЕЖІМО ЇХ У ПАМ'ЯТІ НАРОДУ ПОІМЕННО!	
Пономарьова Софія, Товкайло Діана. ВОЛОДИМИР ШЕСТОПАЛОВ -ЗНАМЕНИТИЙ АРТИСТ З ВОВЧАНСЬКА	
Попов Владислав. ГРИГОРІЙ КОСИНКА (1899-1934)	
Посохова Поліна. ВЕЛЕСОВА КНИГА:ВИПАДКОВО ЗНАЙДЕНА РЕЛІКВІЯ	
Поставка Поліна. ПІЧ ТА ІНТЕР'ЄР СІЛЬСЬКОЇ ХАТИ	
Пошукова група вихованців гуртка «Археологічне краєзнавство» Чугуївського Центру туризму та краєзнавства. МОВЧАЗНІ СВІДКИ ЗАГИБЕЛІ КОЛИСЬ КВІТУЧОЇ ХОЗАРІЇ	
Пристапа Олександра. КРИНИЦЯ ДУХОВНОСТІ	
Приходько Михайло. АФГАНІСТАН - ДУШІ КРИВАВА РАНА	
Ратіхін Олександр. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ	
Ржематорський Ярослав. РОДИННІ ОБЕРЕГИ	
Рондар Кристина. РЕЛІГІЙНІ СЕКТИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ УКРАЇНИ – ЗАГРОЗА ЧИ СФЕРА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ?	
Остапенко Вероніка. ВПЛИВ ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОСМУГ НА ПРОТІКАННЯ ДЕФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЕКОЛОГІЧНУ СТІЙКІСТЬ ҐРУНТІВ У АГРОЦЕНОЗАХ ДВОРІЧАНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
Савчук Маргарита. ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛА ДОБРОВІЛЛЯ	
Святенко Єгор. МОЯ РІДНА БЕРЕЗІВКА... ЯК НАРОДЖУВАЛОСЯ СЕЛО...	
Святошенко Віктор. НАРОДНЕ КИЛИМАРСТВО СЛОБОЖАНЩИНИ В ДОРАДЯНСЬКУ ДОБУ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)	

Семенова Владислава. СПЕЦИФІКА НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ МІКРОРАЙОНУ ЗАЧУГОВКА	
Сипко Юлія, Івашенко Олександра. ПЕТРО ДЖИГУРДА – ХІРУРГ ВІД БОГА	
Скороход Марина. З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ	
Слива Вікторія, Слива Єсенія. ДОЛІ УЧАСНИКІВ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917 – 1921 РОКІВ НА ПРИКЛАДІ РОДИНИ ПЛЕВАКІВ	
Слівченко Анастасія. ВІКТОР ТИМЧЕНКО	
Соболь Анастасія, Шило Ярослав. ДРОБИЦЬКИЙ ЯР – «МІСЦЕ, ДЕ МЕРТВІ ВЧАТЬ ЖИВИХ»	
Стасюк Максим. ГЕРОЇ ПОРУЧ	
Степанов Михайло. ПЕРЕСИХАЮЧІ СТРУМКИ БАСЕЙНУ МАЛОЇ РІЧКИ ТУРУШКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ОБ'ЄКТИ ДЛЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ	
Суліна Єлизавета. ЕТНОГРАФІЧНІ МОТИВИ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО ЦИКЛУ ІВАНА СЕНЧЕНКА	
Тарасенко Артем. НАРОДНА ГРА ЯК ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (НА ПРИКЛАДІ СЕЛА НОВИЙ МЕРЧИК)	
Творче об'єднання «Народознавчик» Красноградського ліцею №2. БАБУСИНА СКРИНЬКА	
Творче об'єднання краєзнавчо-дослідницької роботи Новогусарівської гімназії Балаклійської міської ради. З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ	
Творчий колектив Харківської гімназії № 152. З БАТЬКІВСЬКОЇ КРИНИЦІ	
Тепанян Давід. ОСВІТА БАЛАКЛІЙЩИНИ У ХVІІІ- ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	
Ткаченко Олександра. СОЛЯНІ ПРОМИСЛИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТИ ТУРИЗМУ	
Учні 3 та 4 класів Сомівської філії Зачепилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів. КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА – НАША ГОРДІСТЬ І СЛАВА!	
Учні 5-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №104. ЖІНОЧИЙ НАРОДНИЙ КОСТЮМ СЛОБОЖАНЩИНИ кінця ХІХ- ПОЧ. ХХ СТ.	
Учні 6-х класів Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради. РУШНИК У ДОЛІ УКРАЇНИ	
Учні 7-х класів Комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс № 8» Харківської обласної ради. БУДИНОК «СЛОВО»	
Фесенко Оксана, Сасенко Владислав. ХАРКІВСЬКИЙ ДИСИДЕНТ АНАТОЛІЙ ЗДОРОВИЙ	
Харитоновна Олександра. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ХАРКОВІ	
Храмцова Анастасія. ІВАН СІРКО	
Чала Ярослава. КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ	
Чашова Ганна. ГІДРОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТОКІВ РІЧКИ ТЕРНІВКА	
Чередник Софія. ОСТАННІЙ ВЕТЕРАН	
Чернишук Анна. РОДЗИНКА ОДРУЖЕННЯ У ХАРКОВІ	
Чернова Анастасія. ІСТОРІЇ, ЯКІ ЗАЛИШАТЬСЯ З НАМИ	
Чупрін Даніл. ІСТОРІЯ ТА СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ	
Шабельник Марія, Гречка Анастасія. СЕЛА РІЧКИ ПЛОТВА, ЩО НА ВОВЧАНЩИНІ	
Шевченко Євгеній. КОЗАЦЬКІ ПОСЕЛЕННЯ ТА УКРІПЛЕННЯ	
Шморгун Поліна. КУП'ЯНИЩИНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	
Шубіна Валерія. ХАРКІВ — ПОЛКОВЕ МІСТО СЛОБОЖАНЩИНИ	
Щербан Ірина. ХРАМ ІОАНА БОГОСЛОВА В С. КУРИЛІВКА КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ	
Юренко Аделіна. СИМВОЛИ ВОГНЮ ТА ВОДИ У СВЯТІ ІВАНА КУПАЛА	
Юрченко Владислава. ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ШВЕДСЬКОЇ УГОДИ 1708 Р.	
Ярцева Сніжана. ДЕМЧУК МАРІЯ ОПАНАСІВНА – МАЙСТРИНЯ ВИШИВКИ ГЛАДДЮ СЕЛА ДОБРОВІЛЛЯ ЛОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	

ПОДВИГ, ЩО ЗАЛИШИТЬСЯ У ВІКАХ

Агарков Ігор, учень 6 класу КЗ «Феськівський ліцей» Золочівської селищної ради
Керівник: Агаркова Л.М, педагог-організатор

Мій прапрадідусь, Трохименко Семен Семенович, 1910 року народження, тож на його долю випало чимало тяжких випробувань: революція, голодомори, війни...

Найщасливіші миті – це зустріч коханої жінки Анни та народження в 1928 році дочки Людмили та в 1939 році дочки Жанни.

В 1941р. прапрадідусь змушений залишити сім'ю, своїх дорогих дівчаток, Жанна була зовсім маленькою, всього три рочки. На той час йому було вже 31 рік, в армії відслужив раніше, тож спочатку навчав молодняк наступальним діям; а вже в серпні 1941 був у діючій армії, вступив до арт-зенітного полку.

Семен Семенович пройшов всю війну, особливо достойно проявив свою відвагу і мужність під час окупації Сілезії. В 1947 році повернувся додому, до мирного щасливого життя зі своїми найріднішими та близькими. Два роки мій прапрадід разом з сім'єю проживав в Нововодолазькому районі, а в 1949 році переїхали до Феськів, де він до 1953 року працював директором нашої школи.

Воював гарно, на совість - за що й відзнаки має - бо звик все робити на совість – добре працювати, добре воювати...

Я дуже пишаюся своїми рідними!

У ДВАДЦЯТЬ ЮНАЦЬКИХ ЛІТ...

Андрушко Аріадна, учениця 10-А класу КЗ «Кам'яноярський ліцей»
Чугуївської міської ради Харківської області
Керівник: Мельник Є.О., заступник директора з навчально-виховної роботи,
спеціаліст I категорії, старший учитель

Є події, які навіть для свого часу незначні, які стираються з пам'яті людей і стають надбанням архівних сховищ. Але є події, значення яких не тьмяніє від неблаганного бігу часу. Навпаки, з плином часу найбільш чітко вимальовується їх велич. Пам'ять про ці події невіддільна бігу часу дбайливо зберігається та передається з покоління в покоління.

15 лютого 1989 року. Ця дата не позначена червоним в календарі, проте її відзначають тисячі людей. І не тільки ті, хто пройшов важкими дорогами Афганістану, і не тільки родичі і друзі тих, хто поліг на цій війні. Ця дата священна для всіх, хто дорожить миром, для кого такі поняття, як Обов'язок, Честь і Батьківщина мають глибоке звучання.

Ця війна тривала 9 років, 1 місяць, 19 днів. Через Афганістан пройшло понад півмільйона воїнів обмеженого контингенту радянських військ. Але сьогодні мова йтиме про мого земляка, воїна – інтернаціоналіста – Михайлова Олександра Васильовича.

Село Кам'яна Яруга – Батьківщина Олександра Михайлова. Тут він народився, провів шкільні та юнацькі роки.

За спогадами вчителів, від своїх однокласників від вирізнявся жагою до життя та небувалою непосидючістю. Невтомний вигадник та весельчак, оптиміст, від завжди був у центрі уваги. Олександр був здатен приймати сміливі рішення. Ці риси залишились у нього на все життя.

Певно, велику схильність мав хлопець до приготування їжі і не аби яке вміння, якщо доручили йому в колгоспі імені Кірова посаду кашовара. А невдовзі проводжали юнака в армію всією вулицею.

28 вересня 1982 року новобранці від'їжджали з Чугуєва у Харків – на збірний пункт. Розмов про Афганістан було багато, але спочатку був навчальний полк. Учився Олександр старанно, став навідником – оператором БМП.

І ось дмухнув бійцю в обличчя гарячий вітер «афганець». На схід від афганської столиці розташувався мотострілецький полк, де належало Олександру пройти бойовий гарт. Служба в полку рідко була спокійною, точніше – мирною, бо щодень тяжке відлуння неоголошеної війни в різний спосіб торкалося солдатського серця. Підрозділи мали свої завдання: кому випали сторожові пости, хто супроводжував колони, а частина виходила на бойові операції під Кабул та в інші райони. Із листа Олександра: «...Ніколи не думав, що є такі гади, що можуть зрадити свою Батьківщину. Місяця півтора тому із нашого полку втік солдат. І знаєш куди втік? До басмачів, до душманів! Його шукали всі, і я шукав, але не знайшли... А ось нещодавно стало відомо, що він виступав по телебаченню в Пакистані. Він зараз у банді. Але таких як він мало. Хлопці у нас справжні! Живимо ми дружньо. У мене багато друзів...»

Олександр «афганській» службі віддав усе сповна: ніс сторожову службу, виходив у рейди, супроводжував колони до Кабула і назад. Із листа до матері: «...Добре отримувати листи із рідного краю, ось стоїш на посту і все-все згадуєш: березу нашу під вікном, а навкруги у нас гори, жодного деревця, і, здається, що краще, ніж наша Яруга, немає місця! Ну нічого, віддам борг Батьківщині, як належно, а тоді і додому не соромно буде вертатись...»

Минали пекучі днини, все менше йому залишалось до звільнення в запас. «...Люба матуся, ти за мене не хвилюйся, у мене все добре, ти бережи себе, а я вже через два тижні отримаю наказ і на Новий рік буду вдома» - писав він Олександрі Іванівні. Але бойова служба вимагала свого: 2 жовтня 1984 року підрозділ вийшов у похід. Олександр Михайлов зі своїм екіпажем діяв у розвідувальному дозорі. Противник виявив себе біля входу в ущелину Марібстан. Спалахнув пекельний бій. Вогневі точки на гірських вершинах полоснули свинцем по колоні. Влучними пострілами рядовий Михайлов відігнав противника від дороги. Заколотники почали обходити підрозділ із флангу та Олександр вчасно здогадався про їх наміри та визвав вогонь на себе, цим самим рятуючи життя товаришів.

Група заколотників була розбита і підрозділ перейшов у контратаку. Завдяки сміливим та рішучим діям рядового Михайлова, підрозділ успішно виконав поставлену задачу по знищенню ворожої банди, але куля обірвала життя навідника Михайлова...

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 20 червня 1985 року Олександр Михайлов нагороджений орденом Червоної Зірки (посмертно).

ЗВИЧАЇ ТА ОБРЯДИ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ

Андрущенко Дар'я, учениця 11 класу Куп'янського ліцею №1

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Сасса Н.М., учитель історії

Козацтво – одна з найяскравіших сторінок не тільки української, а й світової історії. Козак, Запорізька Січ – це символи свободи й незалежності. Своєю самовідданою боротьбою і героїзмом запорізькі козаки завоювали любов і повагу українського народу, які він висловив в незліченних піснях, думках, легендах і переказах. І сьогодні інтерес до козацтва не випадковий. Саме козацтво стало початком нової (козацької) державності.

Звичаї – одне з найцікавіших питань їхньої історії. Зупинимося на деяких з цих звичаїв.

Так, наприклад, розглянемо прийом в козацьке товариство.

По-перше, Січ приймала тільки неодружених. Жодна жіноча нога ніколи не ступала на її територію. Якби хтось його порушив і привів сюди жінку, його покарали б, засудивши до страти. Те, що дозволялося козакові за межами Січі, не дозволяли тут.

Зазвичай нових козаків на Січ набирали навесні. Хто хотів стати запорожцем споряджав човен, брав припаси і плів Дніпром на низ. Кошовий оглядав цих добровольців. Хто опинявся непридатним до війська – відсиляли додому, але його запаси залишали на Січі.

Новобранця відправляли в будь-який курінь під владу отамана. Новобранець повинен був дати символічну плату за те, що його брали в курінь. Розмір її не було визначено. Клади на стіл гроші, хто скільки міг або хотів. З тих пір новобранець ставав товаришем.

Якщо хлопець не володів добре зброєю, його зараховували в курінь новачків. Він так і називався новачком або джурую. Від нього вимагалось послух і сумлінність. На його слово мало хто звертав увагу. Джура 3 роки проходив випробування в війську, і в усьому слухав старшого козака. Він чистив зброю, навчався стріляти, володіти шаблею, доглядав за козацькими кінями, допомагав у всіх справах. Тільки коли джура опановував військовим ремеслом і відрізнявся в походах ставав всім повноцінним товаришем.

Звичай прийому в козацьке товариство незвичайний. Так, наприклад, новачкам, що приходили на Січ, давали дивовижні прізвиська, імені ж при цьому не змінювали.

Ось тільки деякі і ці прізвиська називає у своїй книзі Михайло Слабошпицький: Лутник, Зарубиколесо, Задержхвіст, Півторакожуха, Непийпиво, Нейжмак тощо. Людину малого зросту смороду називали, в силу свого гумору, називали Махиною, великого зросту – Малютою, шибеника – Святошею, лінивого – Доброволею, незграбного – Черепахою, хто у них спалив курінь, той Палій, хто схожий на перепілку, той Корж, хто високий і тримається прямо той Товкач.

Зазвичай запорожці голови голили. Обголять та ще й милом намажуть, щоб краще волосся росло, одну тільки чуприну залишали на голові, довжини ймовірно з аршин. Заправить її, замотає рази 2-3 за ліве вухо, та й повісить, вона й висить у нього до самого плеча та так за вухом і живе.

Поява чуприни («оселедців») пов'язана була з вірою в те, що волосся надає певну силу в голову, особливо під час війни.

Бороди козаки теж голили, тільки одні вуса залишали і ростили їх довгі-предовгі. Інший їх візьме обома руками, підніме вгору та й позакладає на самі вуха, а вони ще нижче вух висять. Правда у деяких були і маленькі – у кого як волосся росло, а тільки вуса дуже любили. Оце як запорожець чуприну замотав, вуса розчесав, тоді вже одягався в своє вбрання.

Найперше і найголовніше вбрання козака – це шапка. «Шапки зазвичай були високі і гострі, зі смушевій околицею, у чверть ширини, з сукняним червоного або зеленого кольору дном, у півтори чверті висоти, на ваті з золотими перехрестився, зі срібною Кितिця на самому вершечку. Околиця шапки часто служила козакові замість кисета або кишень: туди він іноді клав тютюн, люльку або ріжок з тютюном. Шапки найбільше робилися по куренях: який курінь така і шапка, такий колір на ній.

Після шапки козак вже одягає каптан, довжиною до колін кольоровий з гудзиками на шовкових шнурках, з двома зборами позаду, з двома гачками для пістолетів на боках і з не великими вилогами з оксамиту на кінцях рукавів, які пристібалися залізними гачками. Застібався жупан на гудзики, зав'язувався поясом. А пояси робилися або з шалі, або з турецького й перського шовку, широкі та довгі. Були пояси різних кольорів. Крім довгих поясів носили запорожці і короткі зроблені зі шкіри або волосся, на них ззаду нашивались кितिця, а спереду гачки, пряжки, реміні для кинджалів, шабель. Ось як надів запорожець червоний каптан, підперезався поясом, навісив на себе кинджал, шаблю, тоді він одягає черческу або жупан. Це вже одяг простора і довга, майже до самих колін з широкими рукавами. Жупан був уже іншого кольору, ніж каптан. Поверх жупана іноді надягала кирея – це дуже довге вбрання; по самі п'яти, зроблене або зі шкіри, або з вовни, без рукавів, схоже на плащ.

До цього широкого й просторого одягу слід додати ще й широкі просторі шаровари. Ширина шароварів така, що в деякі з них можна штук 30 кавунів вкласти, як було 12 аршинів матерії, то такі шаровари називалися «рясними», а якщо 15 – називалися шаровари «з достатку».

Ми дослідили тільки деякі звичаї та одяг запорозьких козаків. Навіть ті звичаї, які були описані, свідчать, що Січ була столицею вольності, форпостом оборони християнської віри, захисником краю. І якби не було Запорізької Січі, очевидно, тоді б зовсім не стало України, що не стало б українського народу, як не стало на землі багатьох племен і народів. Їх розтерзали вороги, розтоптала жорстока історія.

ДУХОВНЕ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОБОЖАНЩИНИ

Анрієнко Мілена, учениця 10 класу КЗ «Безруківський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області
Керівник Легенька А.В.

Розглядаючи Слобожанщину в контексті її історико-етнографічних особливостей, досліджує її природного та культурного ландшафтів. На сьогодні загальновизнаним фактом є те, що традиційні народні знання – результат інтелектуальної діяльності етносу, що базується на певних традиціях.

Міжнародними науковими та культурними спільнотами, починаючи з прийняття в 1992 році Конвенції про біологічне різноманіття, розроблено низку заходів, що стосуються охорони і збереження традиційних знань, які, на жаль, не діють в Україні.

Але ми розуміємо якщо б не народ та його пам'ять про події, традиції, релігійні обряди, напевно ми б зараз не могли б себе ідентифікувати як український народ, бо просто могли згубитися серед історичних подій.

Велику роль у формуванні культури краю відіграло православ'я та відсутність католицьких священників у регіоні. Цей факт сприяв розвитку не західних течій, а старих слов'янських традицій. Знаходження поряд Росії, Польщі та Турції мало значний вплив на слобожанську культуру.

В роботі ми б хотіли провести лінію розвитку релігії, традицій та сучасного розуміння для чого берегти історичні пам'ятки.

На прикладі розгляне історичні пам'ятки Безруківщини, а саме Друковані Ікони та старовинне Євангеліє за яким молилися протягом пів століття мешканці села Безруки.

РОСЛИНИ В НАРОДНІЙ МЕДИЦИНІ

Аракелова Анетта, учениця 5 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 Харківської міської ради, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівники: Бакуменко Т.І., вчитель української мови та літератури,
Кривоустова А.Б., керівник гуртків

В глибоку давнину люди помітили, що в багатьох рослинах прихована цілюща сила і почали використовувати їх для лікування найрізноманітніших хвороб. Багато дикорослих рослин, які застосовувались в народній медицині, полегшували страждання хворих, сприяли їхвилікуванню. Так поступово почала розвиватись народна медицина.

Народне прислів'я каже: Купити можна все, не можна купити здоров'я. Здоров'я – найдорожче, людина завжди дбала про своє здоров'я, тому з давніх-давен користувалися народною медициною.

Лікарські рослини у нас називають зіллям. Вміння користуватися зіллям передалось від ваших бабусь, а від них – до мам.

Лікарська сировина наготовлялась у визначений «сильний» час, коли рослина цвіте. Здавна вважалося, що найкращий час збирання звіробою, полину, любистку, лопуха, м'яти, деревію, материнки та деяких інших трав – в ніч під свято Івана Купала або рано-вранці. Трави, зібрані в цю ніч, мають лікувальну силу.

Зілля збирають влітку. Бруньки збирають ранньою весною, коли вони повністю набубнявіють, тобто коли в рослині почнеться сокорух. Кору збирають також весною, з настанням сокоруху, до розпускання листків.

Лише в кінці літа, напочатку осені копають коріння, бо саме в цей час воно набирає найбільшої сили. Коріння треба мити проточною, холодною водою. Його сушать на вільному повітрі або на горищах, ні в якому разі – на сонці.

Первоцвіт цвіте ранньою весною жовтим кольором. Можна його зустріти в нашому лісі на полянах, у дубових лісах. Використовують як засіб від кашлю.

Звіробій. Це ліки, як кажуть у народі, від дев'яноста дев'яти хвороб. Спиртові настої вживають для збудження апетиту, при захворюванні шлунку. Розведену водою настойку використовують для полоскання горла. Застосовують звіробій проти ангіни, ревматизму, грипу, запалення печінки і нирок, головного болю.

Подорожник. А в народі називають "бабака". Росте, як бур'ян вздовж шляхів, біля жител. Листок подорожника очищає рани, прискорює їх загоєння. Якщо прикласти листок бабки до рани, то на другий день перестає боліти.

Деревій відомий як кровоспинний знезаражувальний засіб. Лікують ним і виразкову хворобу шлунка, гастрити.

Волошка синя, як літнє небо, є постійним супутником жита. В народній медицині цю рослину використовують при запаленні нирок, застудних захворюваннях, кашлю, болях у шлунку, при гарячці.

Чистотілом користуються з давніх-давен. Рослина затримує ріст деяких злоякісних пухлин. Зменшує і заспокоює болі, загоює рани, виводить бородавки та мозолі.

Кропива має сечогінні, послаблювальні, антисептичні, протизапальні, знеболювальні, кровоочисні, кровоспинні та ранозагоювальні властивості. Відвар кропиви застосовують при хворобі печінки та жовчних шляхів, дизинтерії, простудних захворюваннях.

Шипшина має багато вітамінів. З неї роблять препарати, сиропи, що лікують запалення печінки і жовчного міхура. Настій із самої шкірочки плодів шипшини вживають при запаленні сечового міхура, каменях і піску в нирках.

Гарні квіти **Троянди**. З пелюсток трояндових квітів роблять ліки. Її ліки стимулюють роботу серця, зміцнюють нервову систему, сприяють одужанню хворих бронхіальною астмою. А роблять ці ліки так: пелюстки перемішують з цукром та укладають у скляний посуд, ставлять на місяць у темне прохолодне місце.

Рум'янок. Її використовують при лікуванні дітей. Коли немовля купають, то в воду додають ромашку.

Різноманіття лікарських рослин вражає.

Та не всяка рослина є лікувальною. У природі зустрічаються дуже багато отруйних рослин, від яких можна загинути. Це вовчі ягоди, жовтець, вороняче око, блекота. Їх треба знати і остерігатися.

Дуже багато корисних рослин від недбалого поводження з ними людини у нас зовсім зникли або знаходяться на межі знищення. Вони занесені до Червоної книги.

Лікарські рослини в народній медицині здавна успішно використовуються для лікування багатьох хвороб. Людей, які знаються на цілющих травах, дуже поважали в Україні, адже вони повертали людям найдорожчий скарб – здоров'я.

СТАНКОВЕ МАЛЯРСТВО ЯК ВИД МИСТЕЦТВА У ТВОРЧІЙ ПРАКТИЦІ ХУДОЖНИКА ЛИСИЦІ ВІКТОРА СЕЛІФАНОВИЧА

Баляса Валерія, учениця 8-А класу Барвінківського ліцею № 1 Барвінківської міської територіальної громади Ізюмського району Харківської області

Керівник: Пересада Р.В., вчитель англійської мови, спеціаліст вищої категорії

Науковці стверджують, що з позицій сучасного мистецтвознавства образотворче мистецтво України потребує кардинального перегляду та переосмислення. Дослідження показало, що у формуванні нових засад образотворчості, у становлення українського стилю великого значення набула діяльність майстрів київської школи живопису ХХ ст. Встановлено, що новаторські мистецькі досягнення характеризують саме творчість художника Лисиці В.С. Виявлено, що живописець сприяє формуванню нової моделі українського світобачення і веде пошуки філософських та естетичних вимірів духовності. Мистецькі доробки майстра сповнені емоційної змістовності, насиченості та розмірковувань про майбутнє людства. Науково-дослідницька робота присвячена вивченню особливостей станкового малярства як виду мистецтва у творчій практиці нашого земляка художника Лисиці В.С. Мистецький доробок митця включає станкові тематичні композиції, пейзажі Криму, акварелі, малюнки, натюрморти, портрети, мозаїки, розписи, чеканки.

Мета наукової роботи: дослідити особливості станкового малярства як виду мистецтва у творчій практиці художника Лисиці В.С.

Актуальність роботи полягає у важливості дослідження, вивчення та наукового осмислення мистецької творчості Лисиці В.С.

У процесі дослідження були визначені такі завдання:

- окреслити теоретичні аспекти поняття «станкове малярство»;
- розглянути види та жанрову специфіку живопису;
- визначити особливості станкового малярства як виду мистецтва у творчій практиці художника Лисиці В.С.;
- упорядкувати отримані під час дослідження матеріали про творчий шлях митця;
- довести, що творчість Лисиці В.С. сприяє піднесенню сучасного українського мистецтва до світового рівня. Жодного дослідження, часткового або повного, до цього здійснено не було, що й зумовлює наукову новизну роботи. України цікавими сюжетами на біблійні теми, чудовими пейзажними, портретними полотнами, натюрмортами. Потужна енергетика станкових полотен Лисиці В.С. обумовлена його здатністю відчувати об'єднуючу силу світла, проявленого в саяві гір Криму, морського узбережжя, мальовничих схилів та рівнин Барвінківщини. Мистецтвознавці стверджують, що художник Лисиця В.С. представляв реалістичний, абстрактний та філософський живопис. У живописній творчості Лисиці В.С. спостерігається віддзеркалення новачій імпресіонізму та традицій реалізму. Встановлено, що неповторний самобутній стиль написання картин допоміг майстру створити власну філософську концепцію світу, передати нащадкам думки про минуле та майбутнє людства, використовуючи мову мистецтва.

На основі архівних джерел з'ясовано, що Лисиця В.С. - постійний учасник Всеукраїнських, обласних художніх конкурсів, проєктів, різних пленерів, організатор численних персональних виставок. Упродовж дослідження виявлено, що Лисиця В.С. є членом Національної спілки художників України (з 1994 року). Неповторність та унікальність творчого методу Лисиці В.С. полягає в тому, що майстер працює над мистецькими композиціями безпосередньо на пленері. Встановлено, що великий вплив на творчість митця та філософське розуміння дійсності світу справили такі живописці, як Врубель М.О. та іспанський сюрреаліст С. Далі. На кшталт художників-імпресіоністів, митець спочатку «вчитується» в природу, а потім реалізовує в живописних полотнах власні відчуття, виходячи з індивідуальної і традиційної естетичної та філософської концепції буття. Доказом слугує підтримка живописцем концепції «кіммерійського пейзажу», яку започаткував ще Айвазовський І.К. та розділяв наш земляк, народний художник України, професор Макогон І.В. Морські пейзажі Лисиці В.С. виключають присутність людей на полотнах. Як і попередники, митець намагався підкреслити могутність та силу світобудови, перед якою людська особа здавалася б незначною і слабкою. Колорит творів художника можна назвати повітряним, оскільки в колірній гамі переважають світлі блакитні та золотисті тони. Митець - автор численних серій живописних робіт, серед яких найбільш знаковими є «Свіжий вітер», «Золоті ворота», «Два світила», «Легенда Криму», «Ечки-Даг».

Мистецькі надбання Лисиці В.С. є частиною нашої історії та духовної і національної культури України. Вважаємо, що вибрана тема є своєчасною, оскільки написана за життя досліджуваної особистості. Це надає інформації безсумнівної достовірності та виключає можливість спотворення фактів і тверджень. Мистецтвознавці зазначають, що полотна митця відзначаються високою майстерністю у вирішенні різноманітних завдань пленерного живопису. Дослідження показало, що станкове малярство художника Лисиці В.С. має велике виховне значення для молодих митців та підростаючого покоління, сприяє піднесенню сучасного українського мистецтва до світового рівня.

ДВОДЕННИЙ ПІШОХІДНИЙ ГЕОГРАФО-ІСТОРИЧНИЙ МАРШРУТ ВИХІДНОГО ДНЯ: ЗІДЬКИ - ЧЕРЕМУШНЕ-МОХНАЧ

Белявцев Андрій, учень 11 класу КЗ «Зіньківська ЗОШ І-ІІІ ст. ім.Г.І.Ковтуна» Зміївської районної ради Харківської області
Керівник: Гільбрант Р.І., вчитель історії

Мабуть, не знайдеш такої людини, яка б не захоплювалась подорожами. Не читала і не перечитувала улюблені книжки про відомих мандрівників і мореплавців, подумки не линула в далекі краї - Канари, Анталію, Кариби. Потім приходить час уважно подивитися навкруги, спитати себе: «Чи добре знаємо ми свій край, місця, де народилися і живемо?». Скільки поруч всього цікавого для істориків, натуралістів, для допитливих туристів! «Вивчай свій край!» - ось гасло, під яким я хочу повести бажаючих по своїй маленькій Батьківщині - Зідківщині.

Дістатися до Зідьок можна звідусіль: з міста Харкова із приміського вокзалу “Левада” або з Південного вокзалу і прямувати в напрямку Харків - Балаклея, або Харків - Ізюм до зупинок “Зміїв”, “Зілки” чи “Геніївка”, адже всі вони ведуть до мальовничого селища міського типу Зідьок. Можна скористатися механічним видом транспорту. Придбавши атлас автомобільних доріг Харківської області, можна на автомобілі чи велосипеді легко дістатися нашого селища. Воно розташоване від міста Харкова на південний схід 42 км. Від міста Змієва на південний схід - 3 км, а від станції Зміїв на схід і південний схід - 2 км. Можна здійснити подорож Дінцем, оскільки селище Зідьки знаходиться на правому березі річки Сіверський Донець - повноводному, чистому, рибному. Найкраще всього це робити влітку, коли яскраво світить сонце, буяють зелені трави, вулиці селища потопають у барвах квітів, шумлять гаї, стоять зелені дерева і все радіє навкруги. Саме в літню пору року моя Зідківщина просто розквітає!

Рекомендую приїжджати сюди на велосипедах, брати з собою намети, казанки, м'ячі, збирати велику компанію друзів і вирушати у подорож. Адже як романтично: місяць, зорі, річка, пісні під гітару вночі, довгі розмови та цікаві історії.

Я пропоную вирушити у маршрут вихідного дня: Зідьки - Черемушне - Мохнач.

ЗІДЬКИ - ЧЕРЕМУШНЕ-МОХНАЧ

Тривалість - 2 дні

Довжина - 16 кілометрів

Зупинки - 3

Заклад харчування в селищі Зідьки - кафе “Дует”. Адреса: вулиця Ковтуна

№ 105. Зупинка перша - селище міського типу Зідьки:

довжина - 3 кілометри,

тривалість - 4 години

1. Монумент Героя Радянського Союзу Григорія Івановича Ковтуна.

2. Музей пам'яті Григорія Івановича Ковтуна в Зідківській загальноосвітній школі.

3. Пам'ятник воїнам-учасникам Великої Вітчизняної війни.

Зупинка друга - село Черемушне:

довжина - 3 кілометри,

тривалість - 5 години

1. Вулиця Героя Радянського Союзу Григорія Івановича Ковтуна.

2. Будинок Григорія Івановича Ковтуна.

3. Пам'ятник воїнам - учасникам Великої Вітчизняної війни.

4. Краєвиди правого берега річки Сіверського Дінця.

5. Місця відпочинку (ночівля).

Зупинка третя - село Мохнач

довжина - 10 кілометрів,

тривалість - 6 годин

1. Краєвиди правого берега річки Сіверського Дінця.

2. Мохначанське джерело.

ОСОБЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА ВИШИВКИ КАМ'ЯНОЯРУЗЬКИХ МАЙСТРИНЬ

Бенько Поліна, учениця 10-А класу КЗ «Кам'яноярुзький ліцей»

Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Мельник Є.О., заступник директора з навчально-виховної роботи, спеціаліст І кваліфікаційної категорії, старший учитель

Вишивка – складне багатогранне явище художньої культури українського народу. Це один із давніх, найбільш масових і розвинених видів народного декоративного мистецтва. Історичні, літературні, фольклорні матеріали стверджують активне побутування на Україні вишивки одягу, інтер'єру, побуту та обрядів як у сільському, так і в міському середовищі.

Для українця вишиванка – не просто одяг. Це щось дуже особливе: особисте, рідне, святе. Вишивка – як символ, який зберігає його коріння, ідентичність, розуміння себе. Це наша історія: міфологія, релігія, давнє мистецтво наших предків, душа нашого народу. Та більше того, у вишивці зашифровано наш генетичний код.

В нашому селі Кам'яна Яруга, що на Харківщині теж є майстрині вишивки.

Лупій Олена Дмитрівна народилась 19 вересня 1930 року в селі Кам'яна Яруга. З раннього дитинства, вихована в кращих українських традиціях, жінка переймала досвід господарювання від своєї мами Анни Іванівни, і невід'ємною складовою гарної господині було вміння вишивати. Донька Олени Дмитрівни Валентина згадує розповіді мами: «Раніше так було прийнято, щоб у селі кожна хату прикрашали вишитим оздобленням: рушники, підзори, подушки тощо. Це було навіть якось соромно у першій половині XX століття жінці не оволодіти технікою вишивання.»

4 класи освіти, далі військові дії в країні... Більшу частину свого життя майстриня працювала асфальтоукладчею, згодом на Харківському підшипниковому заводі дворником. Так і склалось по долі, що важка праця майстрині йшла поряд із творчістю.

Олена Дмитрівна вишивала переважно у зимовий період, коли роботи по господарству становилось менше. В її колекції чимало рушників, картин, підзорів та інших оздоблювальних елементів, які виконані в техніці вишивка гладдю та хрестиком. Узори створювала переважно самостійно на папірці у вигляді трафарету, за допомогою якого переносила орнаменти на тканину. Це вже згодом з'явилися у продажі трафарети, які спрощували роботу майстринь.

Дивлячись на роботи цієї жінки – можна сказати, що квіти – улюблена тема. Переважно різнокольорові рослинні орнаменти рясно вкривають рушники. Мережка для оздоблення країв рушників купувалась окремо.

Особливої уваги заслуговують картини майстрині: вази з квітами, сюжетні картини, рослинні орнаменти. Вони прикрашають не тільки стіни рідної домівки, але й подаровані друзям родини на добру згадку. Цікаво, що чоловік Олени Дмитрівни Олексій Миколайович – теж творча людина, яка за покликанням душі – тесляр, тому роботи своєї жінки він з любов'ю оздоблював власноруч зробленими рамками.

Валентина Олексіївна, донька майстрині з гордістю наголошує, що сімейним портретам, які оздоблені вишивкою вже понад 50 років і вони зберігаються у родинному будинку як реліквія.

Померла Олена Дмитрівна 24 лютого 2014 року, але залишила велику творчу спадщину своїм нащадкам.

Мисюкевич Тетяна Сергіївна народилась 25 листопада 1966 року у м.Хмельницькому. Наприкінці 80-х років разом із чоловіком Володимиром вирішила своє подальше життя пов'язати з мальовничим селом Кам'яна Яруга.

Вихована на прикладі своєї матусі Анни Андріївни, Тетяна з ранніх років захопилась вишивкою. У маминих руках, мов за помахом чарівної палички, на рушниках оживали квіти, півні, рослини. У 5 класі на уроках трудового навчання додалися ще знання з вишивки хрестиком.

У більш юному віці Тетяна віддавала перевагу вишивці гладдю, а згодом – хрестиком. Майстриня зазначає, що кожна робота – є відображенням її внутрішнього стану у той чи інший період життя: на ранніх роботах переважають яскраві кольори та рослинні орнаменти, а у більш пізніх – геометричні орнаменти, та подекуди червоно-чорні кольори.

«Якщо я сідаю за вишивку, я наче поринаю у роботу і не замічаю плину часу. Маю за правило вишивати лише у гарному настрої, бо наші думки мають властивість зберігатись на наших роботах».

Роботи Тетяни Сергіївни дуже різноманітні: починала свою творчість із серветок, «дорожки» на стіл, прошви, згодом почала оздоблювати власний одяг. Перші рушники були вишиті гладдю, їх оздоблювала мереживом, яке самостійно плела гачком. «Для роботи використовували п'яльця. У роки мого дитинства та юності ми не мали змогу купити готові набори, тому у кращому разі чекали випуск газети «Крестянка» раз на місяць, де можливо був невеликий фрагмент якоїсь схеми. Який малюнок буде у кінцевому результаті не можливо

передбачити, в залежності від настрою на полотні з'являються ті чи інші мотиви» - згадує жінка. З появою у її житті доньки Аліни, колекції робіт поповнились оздоблювальними елементами для дитячої колиски, вишитими наволочками. А ось у зрілому віці переважну кількість її робіт складають рушники з геометричним орнаментом. Деякі з робіт прикрашають ікони у кімнатах власного будинку.

Не дивлячись на велику зайнятість: хатня робота, дитина, домашнє господарство, робота у лікарні, Тетяна Сергіївна на протязі життя у рукоділлі знаходила розраду та заспокоєння.

У 2017 році майстриня представляла свої роботи на сільській виставці народних виробів, присвячену 375 річниці села Кам'яна Яруга.

З покоління в покоління передаються секрети української вишивки: від бабусі – до доньки, від доньки – до онуки. Сучасні майстрині не звертають належної уваги на магічність орнаментів. На вишивках мало зображують геометричні фігури, більшість людей прагне перенести у вишивку красу природи, тому і використовують рослинні і зооморфні орнаменти.

Українська національна вишивка – це один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, в якому узори і зображення, гармонія кольорових спостережень відтворюють національний менталітет українського народу.

Отже, декоративно-ужиткове мистецтво народної вишивки кожного із регіонів України – складова нашої єдиної національної культури, перед якою стоїть висока мета сформувати громадянина як частку великого національного «Я».

ПРОВОДИ СОЛДАТА В АРМІЮ. ТРАДИЦІЇ ОБРЯДУ НА ЗАЧЕПИЛІВЩИНІ

Бірюкова Віка, учениця 10 класу Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
Зачепилівської селищної ради Харківської області, вихованка Зачепилівського БДЮТ
Керівник: Володимирець О.М., вчитель історії

Робота присвячена традиціям сімейно-побутового обряду проводів солдата в армію. Актуальність проблеми дослідження обумовлена тим, що в сучасний момент Збройним Силам України належить велика роль у збереженні незалежності нашої держави. Тому обряди проводів, які існували на території нашого краю, необхідно систематизувати, вивчати і популяризувати.

Мета роботи – локальне дослідження й систематизація багатого й різноманітного етнографічного матеріалу Зачепилівщини, пов'язаного з сімейно-побутовими традиціями проводів солдата на службу.

З поставленої мети випливають такі завдання:

- Звернутися до наукових, історичних та довідкових джерел з питань стану вивчення даної проблеми на рівні держави та регіону;
- дати загальну характеристику основних історичних періодів історії України та ставлення населення до новобранців та військової служби;
- здійснити етнографічні експедиції в села Зачепилівщини для встановлення особливостей обряду проводів солдата в армію;

Об'єктом дослідження є проводи солдата в армію.

Предметом дослідження є особливості традицій проводів солдата в армію в селах Зачепилівщини.

У ході дослідження використано такі методи:

- експедиційний: здійснення експедиції селами Зачепилівщини;
- описовий: опис традицій і особливостей традицій окремих сіл;
- дослідницький: досліджується історія та причини відмінностей в традиціях, ступінь поширеності в певних регіонах;
- історичний: традиція проводів однозначно пов'язана з історією держави.

Новизною роботи є те, що нами зроблена спроба зібрати і систематизувати існуючі матеріали. У процесі роботи опрацьовано літературу історичного та краєзнавчого характеру, здійснено польові дослідження.

Практичне значення дослідницької роботи в тому, що матеріали цього дослідження можуть бути використані для поглиблення знань з історії та при вивченні різних навчальних предметів: «Захист Вітчизни», краєзнавство, література та в гуртковій роботі та в позашкільних заходах.

Узагальнених досліджень з даної теми нами не виявлено. Існує ряд описових робіт, які презентують ту чи іншу локальну традицію проводів. Окремі сюжети обрядовості рекрутів висвітлювалися в роботах Людмили Іваннікової.

Структура роботи зумовлена її метою та дослідницькими завданнями. Робота складається з двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

В першому розділі спроба за історичними джерелами встановити існуючі традиції проводів за часів козаччини та періоду, коли частина українських земель перебувала в складі Російської імперії.

У другому розділі описані результати наших польових досліджень, під час яких виявлено не тільки багато схожого, але й певні розбіжності в проведенні ритуалів обряду проводів солдата в армію.

На проводах головними діючими особами є новобранець, його батьки, наречена (дружина, подруга), друзі, що вже пройшли армійську службу, і ті, що з різних причин не будуть служити в армії. Атрибутами цього дійства є вишиті рушники, кольорові стрічки, хустинки, дорожня валіза та алкогольні напої, транспортні засоби, якими відвозять новобранця до військомату. Нематеріальний додаток дійства – батьківське, а інде і церковне благословення, прислів'я та приказки, армійські байки, побажання гостей, напутні слова, тематичні пісні.

З ІСТОРІЇ СЕЛА СПОДОБІВКА

Бобрус Денис, учень 9 класу Шевченківського ліцею Шевченківської селищної ради

Керівник: Шмігельська Т.В., учитель хімії

Я живу на Харківщині, у невеличкому мальовничому селі Сподобівка. У 2021 році моя мала Батьківщина відсвяткувала 241 рік з дня заснування. Мої діди та батьки тут народились та виросли. Мама працює старостою села, батько керує невеличким фермерським господарством, я до 7 класу навчався у Сподобівській школі.

Я хочу розповісти про своє село, його історію, традиції, досягнення.

Дякуючи роботі місцевого історика-краєзнавця Булиги Андрія Михайловича, який у 2010 році видав книгу «Шевченківщина: люди, події, факти», я ознайомився з цікавою історією села.

Сподобівка – село розташоване в долині правої притоки Осколу річки Сіниха за 32 км на південний схід від Шевченкове та за 20 км від залізничної станції Старовірівка..Сподобівка займає площу 251 га, тут постійно проживають 474 жителі.

Територія сподобівського краю була заселена давніми людьми задовго до нашої ери, про що свідчать 15 курганів, які збереглися до наших днів. У 2000 році недалеко від сільської їдальні випадково було розкопано поховання жінки епохи бронзи з красивими прикрасами: бронзовим перснем та бронзовими сережками з мініатюрними дзвіночками.

Село засноване не пізніше 1812 року поміщиком, колезьким реєстратором Йосипом Вікентійовичем Сподобом та дружиною його брата-сотника Євдокією Іванівною Сподобівною, від прізвища яких і отримала свою назву. Станом на 1816 рік у Сподобівці вже мешкали понад 100 чоловік.

У 1867 році на північній околиці Сподобівки дружина полковника Олександра Дмитрівна Золотницька заснувала хутір Сашине, названий від її імені. Пізніше володіння Золотницької придбав дрібний землевласник Березовський, а вже у того хутір у 1889 році викупив «батько» українського професійного театру Марко Лукич Кропивницький. Він привіз у наш край сім'ю – дружину, матір та доньку. Кропивницькі збудували на хуторі новий цегляний будинок, після чого дали своєму поселенню красиву поетичну назву Затишок. Навколо хутора було посаджено сад з фруктовими та декоративними деревами та виноградником, внизу у балці збудували невеликий ставок. Він був обсаджений вербами, деякі з них достояли до наших днів.

На хуторі Затишок Кропивницькі прожили до смерті Марка Лукича, до 1910 року. За цей час хутір перетворився на важливий культурний осередок Слобожанщини, де часто бували відомі

діячі української культури, в тому числі корифеї українського професійного театру І.Карпенко-Карий та М.Садовський. Сам Марко Лукич багато працював у галузі театрального життя. Він створив аматорську театральну трупу, з якою гастролював по навколишніх містечках. На хуторі також утворилася перша в Україні дитяча театральна трупа, учасники якої неодноразово і з великим успіхом ставили дитячі вистави.

На жаль, наприкінці 1917 року хутір Затишок залишився без нагляду і зазнав непоправних втрат – в будинку розпочалася пожежа, у якій згорів будинок і все його начиння.

Жителі Сподобівки були учасниками різних історичних подій

На початку 30-х років XX століття у Сподобівці утворився колгосп «Ударна праця». Насильницька колективізація супроводжувалася розкуркулюванням тих, хто до колгоспів вступати не бажав. У другій половині 30-х років до Сподобівки дійшли відголоски масових репресій, від яких постраждали чимало селян. Важко пережило село і голод 1933 року.

Важкого удару завдала війна з гітлерівцями, під час якої на фронт пішли більше ста місцевих жителів. Чимало сподобівських фронтовиків стали кавалерами високих урядових нагород. Орденами Слави відзначені Андрій Станіславович Ковальов, Федір Федотович Ляшенко та Володимир Михайлович Кривобабко, а Терентій Микитович Коваленко став кавалером орденів Вітчизняної війни II ступеня і Червоної Зірки.

Під час боїв 1942-1943 років та окупації колгосп «Ударна праця» зазнав величезних

У 1986 році колгосп «Дружба» очолив підприємливий та ініціативний керівник Юрій Костянтинович Апазіді. Впродовж кількох наступних років господарство під його керівництвом пережило кілька серйозних реорганізацій, завдяки яким господарство отримало право не лише виробляти сільськогосподарську продукцію, а й переробляти її на готові продукти чи промислові товари, активно торгувати, надавати населенню району та області різноманітні послуги. У Сподобівці та сусідніх селах організували низку переробних підприємств, де виробляли власні тваринне масло, сметану, сир, згущене молоко, олію, копчені та варені ковбаси, макаронні та лікєро-горілчані вироби, крупи, хліб, вироби з вовни та шкіри. Тільки у 1995 році у господарстві виробили 392 тони борошна, 13,6 тонн тваринного масла, 13,7 тонн сиру, 47 тонн ковбаси, 1 тону сметани, 27 тонн олії, 20,5 тонн макаронів, 410 тисяч буханок хліба та іншу продукцію. У Сподобівці було потужне тепличне господарство площею понад 2 гектари, де вирощували огірки, помідори, суниці, виноград, лимони та апельсини; працювали цегельний завод, крупорушки, олійниця, сучасний млин, цех індивідуального пошиття одягу. Із Сподобівки до Харкова та Куп'янська регулярно курсував комфортабельний пасажирський автобус. Станом на початок 1998 року вартість основних засобів господарства оцінювалася у 50 мільйонів гривень, приблизно у 7 разів більше ніж у 1986 році. У середині 90-х років на різних роботах у акціонерному товаристві трудилися до 900 спеціалістів та робітників. За фінансової підтримки господарства функціонували щотижнева газета Шевченківщини «Дружба», газета безкоштовних оголошень «Регіон», районна телестудія «Контакт», футбольна команда «Дружба», команда мотогогонщиків. Акціонерне товариство надавало значну фінансову допомогу для вирішення численних соціально-побутових проблем як Шевченківщини, так і окремих мешканців регіону.

У колгоспі «Дружба» було багато працюючих людей, які за високі показники у виробленні сільськогосподарської продукції удостоєні високих нагород.

У 1987 році колгоспники виростили кращий у районі урожай цукрових буряків і посіли перше місце як з виробництва і реалізації продукції рільництва, так і в комплексному змаганні серед аграріїв Шевченківщини. А перша половина 90-х років взагалі займає особливу сторінку в історії Сподобівки: у час швидкого наростання економічної кризи в сільському господарстві місцеве сільгоспідприємство впевнено нарощувало свою потужність і добилося відчутних перемог і в економічному, і в соціальному розвитку. У 1993 році Юрій Костянтинович став лауреатом республіканського конкурсу «Ділова людина року» в сфері сільськогосподарського виробництва, у 1994 році його обрали депутатом Харківської обласної ради, пізніше йому присвоїли звання Героя Соціалістичної Праці вже неіснуючого Радянського Союзу, а 10 серпня 2006 року цей керівник посмертно удостоєний звання Почесний громадянин Шевченківщини.

У 1998 році, після від'їзду Ю.К.Апазіді з Шевченківського району, на базі акціонерного товариства утворилося КСП «Дружба». Впродовж кількох років тут практично повністю втратили громадське тваринництво, дощенту знищили колишнє тепличне господарство та ряд переробних

цехів. У селі закrywся дитсадок, значних руйнувань зазнав ще новий будинок культури із спортивним залом.

Частина сподобівців здали свої земельні наділи в оренду товариству з обмеженою відповідальністю «Сподобівка», а 60 місцевих жителів взагалі забрали свої земельні паї і господарюють на них самостійно або з допомогою таких же сусідів одноосібників. Всі ці власники земельних паїв та орендарі вирощують, переважно, рослинницьку продукцію, проте останнім часом почали відроджувати і тваринництво.

У 2021 році припинила свою роботу Сподобівська загальноосвітня школа I-II ступенів, яка мала цікаву історію.

У грудні 1909 року в селі у приватному будинку місцевого землевласника Д.Ф.Соколовського було відкрито земське однокласне училище, на базі якого за радянської влади утворилася початкова школа. У 1951 році школа стала семирічною. В ній навчалося від 100 до 160 учнів, надалі їх чисельність почала невпинно зменшуватися і нині складає 10 чоловік. Винятком були 90-і роки XX століття, коли вагомими економічними досягненнями акціонерного товариства призвели до підвищення і рівня народжуваності у селі, і до збільшення кількості учнів у школі. Т почак, у 1995 році до першого класу в Сподобівці прийшли 22 школяра.

Поряд з педагогами маленьких дітей доглядали працівники сільського дитячого садка.

У 1997 році, після завершення комплексу реставраційних робіт на хуторі Затишок, тут було організовано дитячий оздоровчий табір, де впродовж двох змін відпочивали і змістовно проводили свій час більше сотні школярів Шевченківщини.

Десять на початку 50-х років у Сподобівці відкрили фельдшерсько-акушерський пункт, а потім – ще й колгоспний пологовий будинок. На початку 90-х років за ініціативою голови правління господарства Ю.К.Апазіді на базі сподобівського ФАПу було створено амбулаторію сімейного лікаря. Фактично це була перша подібна установа нашого краю.

На початку 90-х років агрофірма «Дружба» відкрила окремий стоматологічний кабінет, який і зараз надає послуги жителям нашого краю на комерційній основі.

З 1951 року в Сподобівці постійно працювали сільський клуб та бібліотека. У клубі постійно демонструвалися кінофільми, у 60-70-х роках тут працювали струнний оркестр та співочий гуртки, які користувалися великою популярністю в районі. Сподобівці неодноразово ставили концерти у своєму селі, нерідко виїжджали і 1960 році в сільському клубі було створено куточок пам'яті Марка Лукича Кропивницького, який пізніше перенесли до школи. У 90-х роках, коли почалося відродження Затишку, відомі діячі культури України та Харківщини бували в Сподобівці ледь не щорічно. Наприкінці 80-х у селі з'явилося відділення дитячої музичної школи. Незабаром утворився вокально-інструментальний ансамбль «Щасливий випадок», який у 1994 році став лауреатом регіонального фестивалю «Зоряна мить».

У 1996 році на кошти АТ «Дружба» було видано один з кращих і найбільш повних «Кобзарів» Тараса Шевченка.

У 1968 році в селі було відкрито нову побутову майстерню, де у селян з'явилася можливість замовити собі одяг чи взуття, відремонтувати побутову техніку, скористатися послугами перукаря. З'явився також цех з пошиття кожухів та майстерня для пошиття легкого дитячого та жіночого одягу, на території тепличного комплексу була відкрита добротна баня-сауна з невеликим басейном.

У 90-х роках XX століття поблизу Сподобівки було знайдено поклади природного газу. Для його добування обладнали так зване Максальське родовище, яке ряд років повністю забезпечує Шевченківський район у потребах цього цінного природного палива, щоденно подаючи в місцеві газопроводи кілька десятків тисяч кубометрів газу.

У серпні 2021 року жителі Сподобівки урочисто відсвяткували 241 ювілей свого населеного пункту. Добрим словом згадали ветеранів війни та праці, власними силами поставили святковий концерт.

Село – наш дім, наше коріння. І, хоча, Сподобівка наша невеличка, вона славна своєю історією, своїми людьми. Для нас вона найкраща в світі; найдорожча невід'ємна частинка України.

СІМЕЙНІ ТРАДИЦІЇ ПРИГОТУВАННЯ БОРЩУ НА ЛОЗІВЩИНІ У ПІВДЕННІЙ ЧАСТИНІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Бойкова Дар'я, учениця 7-А класу КЗ «Лозівський ліцей №3»

Лозівської міської ради Харківської області

Керівник: Громило Н.Ю., вчитель трудового навчання, спеціаліст вищої категорії,
вчитель-методист

Борщ завжди був найулюбленішою стравою українців і в нашій місцевості також.

Місто Лозова є другим за чисельністю населення серед міст Харківської області. Важлива вузлова залізнична станція, відома за межами України.

Згідно архівних документів Лозівського краєзнавчого музею, газета «Харківський пролетарій» 12 серпня 1926 року писала про станцію Лозова та «знаменитий український борщ»: «Покушать борща на Лозовой, – оказывается, – составляет иногда заветную цель жизни какого-нибудь мечтателя из Архангельской губернии, – витича, костромича, пермяка. Конечно борщ – это для мещанина...».

Варто зазначити, що в 1963 році, завдячуючи борщу із часничними пампушками, у нашому місті почали будувати найбільше промислове підприємство ЦЕНТРОКУЗ, сьогодні його назва – Лозівський ковальсько-механічний завод.

Як готують борщ, у нашій родині нам розповідала моя бабуся Панчишина Світлана Олексіївна, 1959 року народження із м. Лозової. Готуючи мене научала та примовляла:

- Страви люблять, щоб їх готували з любов'ю, тоді вони смачніші виходять;
- Чого не люблю, того і в борщ не кладу, а те що вважаю, те й поважаю;
- Такий борщ, такий борщ, як лиха година.

Убив батько журавля, а мати зварила;

- Вітер хмари наганяє, мабуть, буде дощ,
Мати півня зарубала, мабуть, буде борщ.

Необхідні інгредієнти приготування борщу:

На бульйон: вода – 5 л, куряча грудка – 500 г.

На засмажку: буряк – 1 шт. (200 г), морква – 1 шт. (150г), цибуля – 1 шт. (150 г), томат – 0,5 л, соняшникова олія – 4-5 ст. л.

На борщ: капуста білокачанна свіжа – 0,5 головки (300 г;), картопля – 10 шт. (800 г), сіль, зелень – за смаком.

Подають: сметана – 1 ст. л. (в кожную тарілку), зелень.

Борщ готуємо за трьома кроками:

Варимо бульйон. У 5-х літрову каструлю наливаємо 3,5-4 літра води. Закладаємо м'ясо курки і ставимо на середній вогонь. Перед закипанням знімаємо піну, як тільки бульйон закипить, накриваємо каструлю кришкою і варимо на повільному вогні годину-півтори.

Готуємо засмажку. Миємо і чистимо буряк, моркву і цибулю. Буряк натираємо на крупній тертушці, розділяємо на 2-і частини (першу закладаємо у бульйон, а другу – використовуємо для засмажки. Моркву натираємо на середній тертушці. Цибулю нарізаємо кубиками.

На середньому вогні в сковороді розігріваємо олію, висипаємо туди цибулю і моркву, смажимо 5 хвилин. Додаємо буряк. Смажимо овочі ще 5 хвилин, додаємо томат, перемішуємо і тушимо 5-7 хвилин.

Варимо борщ. В бульйон кидаємо порізану картоплю, після закипання картоплі нашатковану капусту. Додаємо засмажку, солимо і перемішуємо борщ. Готовий борщ подаємо зі сметаною і зеленою цибулею.

Отже, борщ нашої родини, за рецептом моєї бабусі, подібний до традиційного українського борщу за інгредієнтами, способом приготування, особливостями подавання зі сметаною та часничними пампушками.

Характерними особливостями є те, що для приготування бульйону використовуємо грудину курки, а моя прабабуся готувала із домашньої курки або півника, вирощених власноруч. Частину нарізаної цибулі, натертої морви та буряка кидаємо у бульйон для гарного навару.

За нашими вподобаннями ми не використовуємо ароматні приправи: лавровий лист, чорний перець, а дуже любляємо споживати борщ зі свіжою зеленню (петрушкою, укропом, цибулею та часником).

Ох і смачний був борщ! Як каже бабуса: «І за вуха не відтягнеш»!

СВІТЛА ПАМ'ЯТЬ ПРО ГЕРОЯ

Брагаренко Кирило, вихованець гуртка «Юні археологи» КЗ «Золочівський будинок дитячої та юнацької творчості» Золочівської селищної ради
Керівник: Світлична О.В., керівник гуртка.

Мій прадід Брагоренко Іван Трофимович народився 7 липня 1927 року в селі Волонтирь, район Штафен-Воде на території колишньої румунії, теперішня Молдова.

Його дитинство пройшло в дружній і турботливій родині. З дитинства хлопчика оточувало тепло домівки і чудові краєвиди села. Коли почалась Друга Світова війна Іван був ще підлітком. Під час звільнення радянськими військами рідного села, в результаті Кишинєво-Ясенської операції 1944 році, в ході якої були звільнені південні райони України та Молдови, будучи 17-ти річним юнаком, Іван втік з дому на фронт.

Після проходження навчання в учбовій частині, він був направлений в діючу армію. В п'ятій ударній армії під командуванням М.Е.Берзаріна в кулеметному взводі проходила служба молодого бійця.

П'ята ударна армія була сформована 9 грудня 1942 року, на виконання директиви Ставки ВГК із десятої резервної армії, на базі вісімдесять сьомої, трьохсотої та триста п'ятнадцятої стрілкових дивізій, четвертого механізованого й сьомого танкового корпусів та ряду, інших артилерійських частин. П'ята армія приймала участь в Ростовській наступальній операції, в способі прориву оборонних рубежів на річці Міус, Міусській та в Донбаській стратегічній і Мілітопольській наступальних операціях.

В 1944 році в складі третього Українського фронту п'ята ударна армія звільняла Правобережну Україну. Разом з Сталінградським, Південно-Західним, Південним, Четвертим Українськими, Третім Українським, Першим Білоруським фронтами брали участь в Сталінградській битві і звільненні Лівобережної України. Вела наступальні дії під час Берлінської стратегічної операції. 248 стрілковий полк штурмував Берлін, а після перемоги приймав в параді Перемоги біля Бранденбургських воріт.

Після війни працював на будівництві Харківського тракторного заводу. Де й познайомився з своєю майбутньою дружиною – Полтарацькою Марією Михайлівною. Згодом вони переїхали до села Петропалівка, Куп'янського району, Харківської області. Працював колишній солдат токарем у колгоспі. Де і прожив решту свого життя, виховавши з дружиною трьох дітей.

ТРАДИЦІЇ ГОНЧАРСТВА НА СЛОБОЖАНЩИНІ

Букач Наталія, Кісельова Таїсія, учениці Балаклійського ліцею №2, вихованки Балаклійського Центру дитячої та юнацької творчості Балаклійської міської ради Харківської області
Керівник: Махаріна Л.Н., керівник гуртка, вчитель історії, вчитель-методист.

Активне заселення Дикого поля почалося в 30-40-х рр. XVII століття, саме тоді будувалися фортеці, засновувалися села і слободи, що дали назву цим землям – Слобожанщина.

З козаків – переселенців, були сформовані 5 козацьких полків, збудовано лінію для захисту від татар південних кордонів Московії.

Для міщан головним було ремісництво. Гончарство було одним з найпоширеніших ремесел. Саме тому, що виготовляли багато речей першої необхідності, які були недорогими, доступними. І тому, що для цього ремесла були і природні підстави, бо на Слобожанщині були значні запаси

цінних сортів глини. Поклади високоякісної гончарної глини насамперед зустрічаються по Сіверському Донцю. Великими гончарними осередками були Куп'янськ, Ізюм, Нова Водолага. За масштабністю та кількістю гончарів Харківська губернія поступалася тільки Полтавській та Чернігівській губерніям.

Про значимість гончарного ремесла в повсякденному житті Слобожанщини свідчила наявність спеціальних кустарно-ремісничих навчальних закладів у Харківській губернії з підготовки ремісників-гончарів, які були засновані державою. У 1875 році в Новій Водолазі – Нововодолазька парафіяльна гончарна школа. Навчалися і у майстрів – ремісників..

«Не Боги горшки ліплять». Але насправді ремесло гончара не з простих, і щоб створити красу із звичайної глини, треба багато працювати, постійно навчатися.

Нам секрети ремесла відкрив харківський гончар Андрій Панарін. Знайомство з ним відбулося у проекті «Горна державності. Громадянська освіта молоді через історію ремесел». Команда нашої школи «Нова хвиля» долучилася до цього проекту, як і команди учнів з Тернопільської, Львівської, Полтавської та Чернівецької областей.

Гончарний досвід у Андрія Панаріна ще не значний. Його знайомство з гончарством відбулося у 2014 році в Тернополі. Тоді, під час туристичного збору він вперше побачив гончарне коло. Попрацювати на ньому вдалося тільки вночі, бо вдень від гончарного кола не відходили діти. Магія гончарства захопила його, зачарувала.

А далі він сам опанував це ремесло. Раніше воно нікому не демонструвалося, трималося в секреті та передавалося виключно в родині. Сьогодні гончарі діляться своїм досвідом. Тому вдалося знайти в Інтернеті і креслення гончарного кола і печі для обжигу виробів і, навіть, майстер-класи з гончарних технік. Сам зробив гончарне коло та піч для обжигу.

Процес створення виробу це не тільки творчість та натхнення. Він є трудомістким та тривалим. Найперше, це – знайти та підготувати глину. Раніше її добували у глинищах, привозили додому, скидали у глинник, де її витримували 2-3 роки. Харківщина багата на глини. Пан Андрій розповів: «Глину привозимо з різних місцевостей, де буваємо під час туристичних походів, подорожей. Одного разу, навіть, везли з Туреччини, чим дуже здивували працівників турецького аеропорту. Експериментую і зі змішуванням глин. Тільки безпосередньо в роботі з глиною можна відчутти та визначити її якість.»

На Слобожанщині робили як неполив'яні вироби так і полив'яні. Найбільш поширеними були поливи зелена, жовта, синя та темнокоричнева. Неполів'яний посуд міг прикрашатися. Це були прямі та хвилясті концентричні лінії. Саме такі вироби ми змогли зробити під час майстер – класу гончара Андрія Панаріна.

Процес виготовлення виробу займає не один день. Пан Андрій пояснював: «Глину треба перем'яти, вигнати повітря, побити, але побити з любов'ю». І тільки після цього починали викручувати виріб. Причому, не можливо зробити дві, абсолютно однакові речі. А перед тим, як відправити виріб у піч, його ще можуть скупати в молоці. Молочиння було поширеним на Слобожанщині, це мало практичне значення, бо пори та тріщинки глиняного виробу заповнювалися козеїном. Температура в печі досягає 1000 градусів. І знаходиться там виріб приблизно 10 годин. Ще одним секретом є те, що для кожної глини використовуються і свої дрова.

Гончарі або члени їх родин реалізовували вироби на ярмарках, базарах або возили по селах, вигукуючи: «По горшки!». Крім грошового розрахунку за посуд існувала і така форма, яка називалася «на відсип». Відсипали зерна стільки, скільки вміщувалося 1 чи 2 рази в посудину. Долучалися до реалізації і чумаки.

Роздрібна ціна на глиняний посуд постійно коливалася, що залежало від багатьох чинників: від якості та розміру виробів; купівельної спроможності покупців; конкуренції ; від врожаю зернових у навколишніх селах; чи гончар сам добував глину чи купував її.

Спілкування з гончарем подарувало нам багато незабутніх позитивних вражень. Його вирізняє активна життєва позиція, велике коло спілкування, туристичні походи, походи на байдарках, спелеологія, бардівська пісні. В невеликій майстерні ми побачили гончарне коло, піч для випалу виробів, відчули аромат глини. Ми побачили майстра за роботою. Він продемонстрував і пояснив всі етапи народження глиняного виробу. Кожен з нас попрацював на гончарному колі. Все, що бачилося дуже легким, коли це робив майстер, виявилось не таким простим, починаючи від першого етапу – центрування. З кривого шматочка глини зробити рівний

– то треба докласти зусиль. Кожен із нас зрозумів, що заробляти на життя ремеслом, то означає докладати зусилля фізичні, інтелектуальні, творчі. То є важкий хліб. Майстер дотримується традицій гончарства, але і експериментує з новими техніками, намагається задовольнити потреби нових покупців, замовників. Тож виготовляє світильники, турки для кави та інші речі, які демонструє на гончарних фестивалях та ярмарках, бере участь у конкурсах. Поступово відроджується традиція проведення фестивалів гончарства в Україні, хоча їх не так багато. Не багато і товариств та організацій гончарів. Наприклад, на Харківщині їх взагалі немає. Кожен майстер працює самостійно, одноосібно, без підтримки. «Не святі горшки ліплять». Не «святі», а хто ж? Працьовиті, творчі, натхненні та активні майстри.

ОСОБЛИВОСТІ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДМИЛИ ТУРОВСЬКОЇ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПРОСВІТНИЦЬКІЙ РОБОТІ ЧУГУЇВЩИНИ

Вакіна Єлизавета, вихованка гуртка «Літературне краєзнавство»
Чугуївського центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради
Керівник: Сокрут А.М., керівник гуртка

Найпопулярнішим жанром газетної публікації є репортаж, тобто «інформація, повідомлення, розповідь в періодичних виданнях, на радіо і телепередачах про важливі події суспільного життя, а також мистецької та літературної дійсності, матеріал з місця подій».

Чугуївщина славиться талантами не тільки художників, а й майстрами слова, їхніми репортажами. І це було видно в просвітницькій діяльності рідного краю.

Досліджуючи особливості журналістської діяльності Людмили Туровської, дізналася, що вона займалася коректорською роботою в газеті «Червона зірка», кореспондентською справою на радіо та редагувала збірки чугуївських поетів, перекладала твори, а улюбленою справою було написання віршів, сценаріїв до різних свят.

Запорукою успіху журналіста є вміння розповідати історію однієї людини так, щоб це було цікаво і змістовно для інших. Часто замислюємося над тим, які люди нас оточують, і тим, якими людьми є ми самі.

На мою думку, обрана спеціальність журналістки пов'язана з тим, що вона легко знаходить спільну мову з людьми, любить подорожувати та дізнаватися нове. Її професія дала можливість реалізувати себе в житті завдяки зустрічам з цікавими людьми, удосконаленням рідної мови та спілкуванням іноземними, подорожам різними куточками України.

Вона розповіла про свою першу поетичну спробу, а це був наївний дитячий віршик, в якому намагалася донести до свого майбутнього читача або слухача особисті враження про відвідування Колодяжного – музею-садиби Лесі Українки, що на Волині.

Згодом почала писати до міської газети «Слово правди». Це були невеличкі замальовки інформаційного характеру про шкільні заходи. Тоді ж деякі дописи надрукувала республіканська газета «Радянський прикордонник».

Часто Людмила Броніславівна в школі проводила вечори, тому в старших класах набула «професії ведучої». Навчившись проводити вечори, вона ще й писала сценарії до них.

Туровська Л.Б. працювала не тільки кореспондентом газети, але й на радіо. Специфіка радіо вимагала вміння імпровізувати у прямому ефірі та швидко писати різноманітні привітання до ювілеїв та різних свят.

Професія журналіста передбачає зустрічі, контакти з персонажами. З ким же подобалося спілкуватися нашій майстрині, про кого писати? А полюбляла вона розповідати про ветеранів Другої світової війни. Дуже їй хотілося повідомити про кожного, жодного не пропустити, поки вони живі.

Колись, ще працюючи в редакції, вона ініціювала створення гуртка на базі Клугіно-Башкирівської школи. Кожного дня ходила на зустрічі з майбутніми поетами, письменниками і журналістами. Розповідала про свою професію і власний досвід, раділа їхнім успіхам.

Таким чином, журналістка живе спогадами про приємні моменти своєї творчої біографії. Дуже часто бачить сни про редакції, про газетярську справу. Любить переглядати кінофільми про

журналістів, перечитувати твори воєнних кореспондентів А.Малишка, О.Гончара, О.Довженка. Ще радіє зустрічам з молодим поколінням. Сумує через те, що школярі мало читають. Вона хоче бачити всебічно розвинутих особистостей, щоб діти були вдячними, порядними, відповідальними та чуйними. Шукати спільні інтереси, тобто не давати перетворюватися в якихось примітивних створінь, здатних лише бігати зі зброєю у містичних комп'ютерних іграх.

Розглядаючи журналістські жанри Людмили Броніславівни, можемо сказати, що це були замальовки, статті, нариси, репортажі, інтерв'ю тощо.

Журналістка має високий культурний рівень, а в структурі її мовної особистості спостерігається виражене яскраве авторське «я». Лексичний склад текстів достатньо різноманітний. Вона ділиться з читачами власними думками, знаннями, баченням і відчуттям ситуації. Творів, віршів, перекладів, написаних Туровською Людмилою дуже багато, вони налічуються сотнями. Працювати почала з 1970 року і в кожному випуску газет були її твори.

Роботи Людмили Броніславівни приваблюють своєю різноманітністю, простотою, доступністю до високих ідеалів журналістики, сприяють естетичному та моральному розвитку. Завдяки своїй наполегливій праці вона стала відомою репортеркою, а талант справжнього митця – явище рідкісне. Писати інформаційні повідомлення може навчитися будь-хто, а от зробити живий і цікавий репортаж під силу не кожному журналісту.

Журналіст – це складна професія і в той же час відповідальна. Так, від нього залежить, чи дізнаються читачі правду такою, якою вона є. Дуже часто репортер бачить правду по-своєму, вважає свою позицію найвірнішою. Це неправильно і може призвести до певних наслідків, реакції людей. Тому для Людмили Туровської обов'язковим було те, про що написано в пресі, адже кожна людина має свої погляди.

САМОРОДОК ВАЛКІВСЬКОЇ ЗЕМЛІ

Василенко Єгор, учень 10 класу КЗ «Олександрівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів імені І.С.Буряка Валківської міської ради Харківської області»
Керівник Нержа Ю.П., вчитель історії

В історії кожного народу, серед її великих творців, є постаті, імена яких оповиті невмирущою любов'ю і славою. І є люди, які урізноманітнюють історію свого регіону власною творчістю. Світогляд цих людей, їхні думки, почуття і моральний вигляд поступово формують систему духовних цінностей всього українського народу. У Богодухівському районі (нещодавно був Валківським) є самородок, який власною творчістю відображає реальне життя людини, і саме вона – людина – служить йому джерелом виникнення творів мистецтва і літератури. Це – Корсун Сергій Іванович, який народився 1 квітня 1957 року в селі Катричівка Валківського району Харківської області в селянській родині. Родина складалася з п'яти чоловік: дідуся з бабусяю, мами і двійнят – братика з сестрою. Сергій Іванович з дитинства малював, а з 2005 року почав писати вірші. Картини стали ілюстраціями до його ж книжок. Його творчість присвячена рідному краю, батьківській землі – маленькому куточку своєї великої країни, і мамі, яка неймовірними зусиллями намагалася підтримати дітей і батьків. Писати ні вірші, ні картини Сергій Іванович ніде не вчився і вважає, що це не потрібно, бо все повинно йти від душі.

Після служби в армії Сергій працював у Валківському АТП. Сорок років він працював водієм автобуса і часто натхненням до діяльності ставало просте спілкування з людьми в дорозі. У 2008 році вийшла перша збірка Корсуна С.І. «Признаюсь тебе», завдяки фінансовій підтримці Маслова Г.Є. Друга книга «Я подарю свої стихи» вийшла з друку в 2011 році. В ній автор передав свої переживання про минуле, сьогодення і майбутнє. Збірка «Я не потревожу вас» (2012 р) була присвячена рідним, друзям. Наступна збірка «Хай мені пробаче...» вийшла в 2014 році і була присвячена спогадам земляків. «Ніколи я вже не назву» - п'ята збірка про події реального часу, про зіпсовані цінності взаємовідносин у суспільстві. Шоста збірка «Скотилася сльоза щоголю» є своєрідним звітом автора за останні 16 років творчого життя. В 2019 році вийшла збірка «Тобою й досі зігріваюсь». Незмінним редактором всіх збірників була і є рідна сестра автора – Ткач Ольга Іванівна.

В своїй творчості Корсун С. І. відтворює і згадує минуле з теплом і пронизує свою поезію щасливими моментами свого нелегкого дитинства. В 2016 році Сергій Іванович, разом з сестрою Ольгою (вони двійнята), своїми зусиллями відтворили культурний осередок на батьківській землі. Вони разом створили та відкрили для всіх бажаючих невеликий музей з галереєю творчої діяльності автора. Це картини, збірки поезії, фотоальбоми творчих зустрічей. Навіть зробили урочисте відкриття. Головним джерелом натхнення, творчості Сергія Івановича, як у віршах, так і у картинах, є дружина Світлана, три дочки та онуки. Пишається Корсун С.І. тим, що в його рідному селі народилася в 1920 році Любов Ольховська. Легендарна землячка була льотчицею нічного жіночого полку в роки Другої світової війни. На початку війни Люба попросилася на фронт і її згодом однією з перших направили в створений жіночий полк. Після тримісячних курсів у приволзькому містечку Енгельс, Саратовської області, вона була зарахована на службу. В травні 1942 року авіаполк дислокувався на Донбасі, поблизу Краснодону. В червні того ж року Любин літак не повернувся з бойового завдання. Дівчата загинули, це був екіпаж Люби Ольховської та Віри Тарасової. Мешканці селища, біля якого це сталося, таємно поховали дівчат. В 1985 році був знятий художній фільм «У небі «нічні відьми», про бойові будні льотчиць нічного бомбардувального полку. Центральна вулиця села носить ім'я Люби Ольховської. Ця історія відобразилася у творчості митця.

Корсуна Сергія Івановича та його сестру Ольгу можна назвати ще і меценатами. За власні кошти у селі, де вони народилися і живуть, вони встановили пам'ятні знаки померлим від голоду 1933 року односельцям та Ольховський Любі. На сьогоднішній день не зберігся будинок Ольховських, як і багато інших будинків. Їх садиба, як і майже все село, заросло хашами. Серед них, зберігся товстий, могутній каштан, який стоїть, ніби пам'ятник Любі. Біля нього встановлено пам'ятні знаки, щоб в майбутньому нащадки не забули про людей, які стали жертвами того лиха. І словами, і ділом проявляється любов до батьківського краю, до односельців у нашого земляка, самородка валківської землі Корсуна Сергія Івановича

Творчість Корсуна С. І. шанують на Валківщині. Організуються зустрічі з ним у навчальних закладах, районній бібліотеці, будинку культури «Іскра». На його вірші пишуть музику і рядки оживають в піснях «Про маму», «Одна», «Мамин сад», «День Перемоги», «Мої Валки», які звучать на кожному районному святі. Він користується не аби якою популярністю жителів свого рідного села Катричівка та міста Валки. Найбільшим досягненням і найкращою своєю картиною вважає свій будинок, який побудував власними силами на батьківській землі. Ми пишаємося тим, що на валківській землі є людина, яка знаходить собі розраду у віршах, картинах, піснях, в творчому спілкуванні, в великому світі, які він дарує собі, родині і всім, хто з ним поруч.

ЗЕЛЕНЕ КУПАЛО В ЛІТО УПАЛО **Традиція свята Івана Купала на Слобожанщині**

Народний художній фольклорно-етнографічний колектив «Вербиченька»
Нововодолазького БДЮТ Нововодолазької селищної ради Харківської області
Керівники: Коваль О.В., Заслужений працівник культури України,
Відмінник освіти України,
Коваль Т.П., Відмінник освіти

Купало – це одне із найбільш колоритних і романтичних свят в Україні, приурочених народженню літнього сонця. Внаслідок християнізації у святі язичницьке найменування «Купала» поєдналося з християнським «Івана», таким чином свято наповнилося християнським змістом: Івана Купала.

Дане дослідження базується на польових матеріалах, зібраних вихованцями народного фольклорно-етнографічного колективу «Вербиченька» Нововодолазького будинку дитячої та юнацької творчості в експедиціях Слобожанщиною.

Головними символами купальської обрядовості є вогонь (чоловіча стихія), вода (жіноча стихія), рослинність, яка набуває апогею свого розквіту у цей період і виконувалися з метою забезпечення врожайності, здоров'я, продовження роду.

Респонденти свідчать, що значимим атрибутом свята було деревце, яке називали «купало», «купаило», «купайлиця», рідше – «марена». У народній уяві дерево виступає символом роду. Деревце уособлювало буяння рослинності у пік літнього сонцестояння.

У селах деревце, на якому домінуючим був червоний колір, різнилося: чорноклен, який майорів червоним цвітом; вишня, щоб була з ягідками; будяк, на верхівці якого красувалася червона квітка; верба – «Наше купаило з верби, з верби, а ти, Іванку, прийди, прийди».

Загадкової романтичності святу Купала додають легенди та перекази про чарівну квітку папороті, яка зацвітає опівночі. Вірили, хто знайде квітку на Купала, той знайде скарб, буде розуміти мову птахів, тварин.

Свято Купала наші пращури відзначали саме в пору найвищого перебування сонця на небі, у час літнього сонцевороту. – «великий шлюб бога літнього розквіту вогню-сонця Семиярила з життєдайною богинею води Даною» [В. Войтович]. Вірогідно, саме це вірування до наших днів стверджує, що «на Купала сонце в річці купається».

Усі респонденти свідчили, що купальське вогнище було одним із вагомих атрибутів свята. На пагорбі, «щоб ближче до сонця», обов'язково розкладали вогнище, через яке стрибали дівчата і хлопці поодиночі або парами, взявшись за руки. «За руки брались, загадували бажання і стрибали через огонь. Це ж огонь такий, що очищає» (...). Наші предки вірили у чудодійну силу купальського вогнища як убезпечення від хвороб, від наврочення, від гріхів, від безпліддя, «Огонь зажигали, стрибали через огонь, цим одганяли нечисту силу» (Євдошенко О. О., с. Веселе, Харківська обл.). «це щоб не боліти, як перескочиш, очищалися від гріхів» (Денисенко Ганна Михайлівна, 1929 р.н., с. Червоний Шахтар, Ізюмський р-н, Харківська обл.). «Це щоб не боліти, як перескочиш, очищалися від гріхів» (Денисенко Г. М., с. Червоний Шахтар, Харківська обл.).

Архаїчні ритуали купальського обряду, пов'язані з поворотом Сонця на зиму пощастило зафіксувати у декількох селах Слобожанщини. «Колесо пускали з лісу у ставок. Колесо запалюють, горить воно, горяще летить прямо у ставок: пх! Іскри летять. Колесо – це сонце, символ вогню.» (Білоус М. І., с. Мащанка, Сумська обл.).

Для людей на свято Купала вода мала життєдайну і цілющу силу очищення, оздоровлення, адже, в цей день, за віруваннями українців, в ній купається саме Сонце. Респонденти свідчать, що купання у різних водоймищах (річках, ставках, озерах тощо) у цей день було бажаним і обов'язковим. Купальські пісні є яскравим свідченням цього: «Купався Іван, доведеться і нам, купався Мусій, доведеться й усім» (сміт Нова Водолага)..

Слобожани вірили в цілющі властивості й купальської роси. Було доброю традицією покачатися в росі або хоча б побігати босиком по росі до сходу сонця. «Рано ще як сонце не зійшло, бродили по росі босими ногами, щоб не боліти. І умивалися рососою» (Мірошніченко Т. Г., с. Червоний Оскіл, Харківська обл.).

З прадавніх часів в Україні відомий обряд використання ляльки (опудала) на свято Купала. Найчастіше таку ляльку респонденти Слобожанщини називали Маринкою, інколи – Мареною. Така лялька була одним із головних символів свята Івана Купала, до неї було ставлення, як до чарівної супутниці бога Купала [В. Войтович]. У різних населених пунктах ляльку робили з різного матеріалу: соломи, сіна, трави, очерету, тканини тощо. «Куклу наряджали, її робили з тряпок і ставили всередині на вербі» (Колодько О. М., с. Дружелюбівка, Харківська обл.). Навколо купаїлиці і навколо Маринки дівчата водили хороводи. Зранку Маринку несли на водоймище і вкидали на воду, віддаючи таким чином пошану богині води. Спостерігаючи, як Маринка пливла за течією, всі учасники дійства тужили, як за покійником. «Робили ляльку, наряджали. Називали її Маринкою. Ходили з нею понад річкою, співали, а тоді кидали у річку, щоб вона пливла. А самі бігли по березі за нею, дивилися, як вона пливе і плакали: нема Маринки» (Крюк Г. П., смт Великий Бурлук, Харківська обл.). Також на Слобожанщині зафіксовані випадки спалювання Маринки у купальському вогнищі (с. Райгородок, Донецька обл.). Але однозначно, як ритуал «топити», так і ритуал «спалювати» означав принесення ляльки в жертву богині води чи богів Сонцю.

Обов'язковим атрибутом свята Івана Купала є віночок. Купальський вінок – не лише краса, а й оберіг, символ дівочої честі, долі, щастя. Право носити вінок мають лише дорослі дівчата. Вірили, що «квіти і трави на Івана Купала набирають цілющої сили. Пускаючи на воду

свої вінки, дівчата ворожать на свою долю. Спостерігаючи за вінком на воді, дівчина завбачувала своє заміжжя.

Люди вірили, що на свято Купала можна охоронити себе і своє господарство від злих духів, убезпечитися від хвороб, сприяти доброму врожаю, здійсненню цих бажань сприяли магичні дії з купальськими вінками. «Ото пострибаєм у вінках через кропиву, а тоді несе́м на город і кладе́м на капусту, щоб капуста була велика, як голова» (Скубрій Г.М., с. Петрівка, Харківська обл.). Беручи до уваги, що вінок «плететься», «в'язється», «звивається», у багатьох селах Слобідської України «купальські вінки клали на огірки, щоб огірки в'язалися» (Безпала О. І. с. Нове Мажарове, Харківська обл.). Після купальських ігрищ закидати вінки через голову на дах хати, «на стріху, так батьки казали, так положено» (Бойко В.Г., смт Нова Водолага, Харківська обл.), «щоб голова не боліла» (Герман О.П., с. Лихове, Харківська обл.).

Як бачимо, Поклоніння наших предків Воді, Вогню та рослинності на святі Івана Купала мало очищаючі, оберігаючи, цілющі сили для людини, її оселі, господарства, усього живого на землі. У купальську ніч відбувається духовне єднання людини з природою.

Незважаючи на те, що з прийняттям християнства купальське свято зазнало певної трансформації, що упродовж віків притіснялося церквою, що у ХХ ст. висміювалось комуністичною пропагандою, український народ все ж таки зберіг традиції і символіку давнього обряду з його унікальною атрибутикою, ритуалами та магичними діями, а також неоціненною пісенною спадщиною.

Свято Купала належить до первісних обрядів та ритуалів на честь життєдайної сили – Сонця, Води, Рослинності, воно гідне до вивчення і впровадження у сьогоденні. Наша дослідницька робота сприятиме збереженню, поглибленню та пропагуванню культурної самобутності українців Слобожанщини в аспекті традиційної народної обрядовості.

Фактичний матеріал роботи використовується у дидактичній та сценічній практиці народного художнього фольклорно-етнографічного колективу «Вербиченька» на заняттях гуртків народознавства, юних етнографів, юних етнологів, у програмах виступів на фестивалях традиційної народної культури.

ВКАРБОВАНІ В БЕЗСМЕРТЯ

Проценко Діна, учениця 11 класу, **Харченко Вікторія**, учениця 11 класу, **Матюшко Вікторія**, учениця 10 класу, **Проценко Карина**, учениця 9 класу, **Кушинова Анастасія**, учениця 8 класу, вихованки Борівського будинку дитячої та юнацької творчості Борівської селищної ради Харківської області на базі Першотравневої ЗОШ І-ІІІ ступенів Борівської селищної ради Харківської області
Керівник: Ляпка Ю.М., керівник гуртка, учитель історії

Ми хочемо знати все про героїв, які захищали нашу землю. Нажаль, ми не владні затримати час, зробити їхнє життя вічним, але ми можемо увіковічнити пам'ять про них і передати їхню героїчну історію нашим нащадкам. В пам'яті кожного ветерана навіки залишаться ті буремні роки, вірні друзі, які пліч-о-пліч ішли в запеклий бій з ненависним ворогом.

Ми провели дослідження історії бойового шляху борівських ветеранів, які звільняли не лише Україну, але і європейські країни, деякі з них приймали участь у війні з Японією.

Серед них Котко Іван Романович, який народився 15 травня 1924 року в Боровій. У 1942 році Іван Котко розпочав свою воєнну службу. Півроку навчався у 7 навчальному автополку 84 гвардії, був помічником на «Катюші». Довгоочікувану перемогу зустрів у Кенігсберзі в 1945 році, але демобілізувалися лише в 1947 році. Воєнна дорога Івана Романовича Котка героїчна й відважна про це свідчать ордени «За мужність», «Великої Вітчизняної війни», велика кількість медалей, серед яких – «Захиснику Вітчизни», медаль Жукова.

Олексій Пилипович Ніколенко. Завдяки своїм спогадам дав змогу дітям, простежити повсякденне життя простих солдат, розповів про звільнення України, Польщі, Німеччини, Чехословаччини. Також повідомив цікаві відомості про настрої місцевого населення по

відношенню до радянської армії. Цікавою була інформація про харчування, технічне забезпечення, озброєння радянських бійців.

Шкляр Андрій Тимофійович народився 19 грудня 1923 року в селі Миколо-Комишувате Красноградського району Харківської області.

У серпні 1943 року Андрій вступає до армії і направляється до Харківського артилерійського училища, яке закінчує через 4 місяці. Всі екзамени здає на «відмінно», саме тому начальник училища і запропонував йому вести заняття по ознайомленню з мінометами для бійців які побували вже на фронті, а в даний момент знаходилися на лікуванні в госпіталі.

Шкляр Андрій Тимофійович пройшов дорогами війни від Києва до самого Берліна. Воював у складі 7-го гвардійського кавалерійського корпусу

(1-й Білоруський фронт). За бойові заслуги має такі нагороди: медаль «За взяття Берліна», медаль «За звільнення Варшави», медаль «За перемогу», орден Вітчизняної війни III ступеня. Також має подяки від Верховного Головнокомандуючого Маршала Радянського Союзу Сталіна.

Служба Петра Логвиновича Павленка розпочалася 8 грудня 1939 року, коли його призвали до армії. Спочатку прибув до Ленінграда, звідти до міста Порохова під Псковом, де він проходив курс молодого бійця.

Весною 1941 року бійці їхнього батальйону були направлені в Литву для будівництва військових укріплень (дотів). Ось тут і застала бійців війна.

Весною 1942 року лейтенанта Павленка було направлено на Північно-Кавказький фронт. Тут він був призначений командиром роти 24-го гірського мінно-інженерного батальйону, в складі якого воював під станицями Київською та Кримською.

Потім були Ленінградський і Карельський фронти, навчання в Московській вищій офіцерській інженерно-мінній школі ервної Армії. Був направлений на Байкальський фронт, де йшла війна з Японією.

Наш земляк Петро Порфирорович Абраменко служив зв'язківцем в кінному корпусі генерала Белова. Його служба розпочалася, під час захисту Москви.

Після розгрома фашистів під Москвою, корпус брав участь у звільненні Калуги, Сватового, проходив і землі Борівщини. Визволяли кіннотники і столицю України, воювали на польській землі, йшли на Берлін.

Особливо ветеран запам'ятав один день із життя полку. «Було це на Віслі, - пригадує Петро Порфирович. – Фашисти відчайдушно опиралися. Вони поспіхом будували укріплення на західному березі ріки. Наш полк прагнув захопити одну пануючу висоту. Ішов восьмий день, але успіху не було. Тоді прапороносці з'явилися на самому передньому краї. На ранок висоту було взято. Але під вечір фашисти зосередили велику кількість танків, живої сили, і при активній підтримці літаків перейшли у наступ. Був тяжко поранений командир полку. Німецькі танки вже підходили до наших окопів, з ними просувалася і піхота.

Але становище в розташуванні гвардійців швидко змінювалося і відходити із знаменом вже не було можливості. І в цю хвилину повернувся Петро Порфирович разом з помічником начальника штабу полку. Старший лейтенант підбіг до знамена, підняв його високо над головою і тоді гвардія побачила його. Полк переміг в цьому запеклому бою.

За проявлену мужність у бою на Віслі Петро Порфирович був удостоєний високої бойової нагороди.

Сержант Федір Самойлович Климченко героїчно захищав свою Батьківщину. Всі риси виявилися у дні жорстоких боїв за визволення міст і сіл від ворога. Протягом трьох днів йшли бої за Ізюм. Стрілецька дивізія здійснила декілька контратак, але ворог не відступав. Особливо сильним натиск ворога був 28 лютого 1943 року. Та радянські воїни зуміли відстояти власні позиції. Особливо жорстокими бої були на річці Сіверський Дінець. В одній з атак старшого сержанта було смертельно поранено. У госпіталі, який був розташований на території Борівського відділку радгоспу «20-річчя Жовтня» Федір Климченко помер.

Ми хочемо знати все про героїв, які захищали нашу землю. Пишаємося ними, їхньою хоробрістю, незламною силою духу, яка допомогла їм стати Героями, Переможцями. Нажаль, ми не владні затримати час, зробити їхнє життя вічним, але ми можемо увіковічнити пам'ять про них і передати їхню героїчну історію нашим нащадкам. Юність, обпалена війною. В пам'яті кожного

ветерана навіки залишаться ті буремні роки, вірні друзі, які пліч-о-пліч ішли в запеклий бій з ненависним ворогом.

В рамках пошукової роботи ми провели дослідження історії бойового шляху борівських ветеранів, які визволяли кожний окремий населений пункт, входили до складу різних фронтів Великої Вітчизняної війни, звільняли не лише Україну, але і європейські країни, деякі з них приймали участь у війні з Японією.

Серед них Котко Іван Романович, який народився 15 травня 1924 року в Боровій. У 1942 році Іван Котко розпочав свою воєнну службу. Півроку навчався у 7 навчальному автополку 84 гвардії, був помічником на «Катюші». Довгоочікувану перемогу зустрів у Кенігсберзі в 1945 році, але демобілізувалися лише в 1947 році. Воєнна дорога Івана Романовича Котка героїчна й відважна про це свідчать ордени «За мужність», «Великої Вітчизняної війни», велика кількість медалей, серед яких – «Захиснику Вітчизни», медаль Жукова.

Олексій Пилипович Ніколенко. Завдяки своїм спогадам дав змогу дітям, простежити повсякденне життя простих солдат, розповів про звільнення України, Польщі, Німеччини, Чехословаччини. Також повідомив цікаві відомості про настрої місцевого населення по відношенню до радянської армії. Цікавою була інформація про харчування, технічне забезпечення, озброєння радянських бійців.

Шкляр Андрій Тимофійович народився 19 грудня 1923 року в селі Миколо-Комишувате Красноградського району Харківської області.

У серпні 1943 року Андрій вступає до армії і направляється до Харківського артилерійського училища, яке закінчує через 4 місяці. Всі екзамени здає на «відмінно», саме тому начальник училища і запропонував йому вести заняття по ознайомленню з мінометами для бійців які побували вже на фронті, а в даний момент знаходилися на лікуванні в госпіталі.

Шкляр Андрій Тимофійович пройшов дорогами війни від Києва до самого Берліна. Воював у складі 7-го гвардійського кавалерійського корпусу

(1-й Білоруський фронт). За бойові заслуги має такі нагороди: медаль «За взяття Берліна», медаль «За звільнення Варшави», медаль «За перемогу», орден Вітчизняної війни III ступеня. Також має подяки від Верховного Головнокомандуючого Маршала Радянського Союзу Сталіна.

Служба Петра Логвиновича Павленка розпочалася 8 грудня 1939 року, коли його призвали до армії. Спочатку прибув до Ленінграда, звідти до міста Порохова під Псковом, де він проходив курс молодого бійця.

Весною 1941 року бійці їхнього батальйону були направлені в Литву для будівництва військових укріплень (дотів). Ось тут і застала бійців війна. Хоч як намагались організувати оборону, але натиск добре озброєного ворога був сильним і тому червоноармійці змушені були відступати аж до зимових квартир поблизу Талліна.

Весною 1942 року лейтенанта Павленка було направлено на Північно-Кавказький фронт. Тут він був призначений командиром роти 24-го гірського мінно-інженерного батальйону, в складі якого воював підстаніями Київською та Кримською.

Потім були Ленінградський і Карельський фронти, навчання в Московській вищій офіцерській інженерно-мінній школі Червоної Армії, яку закінчив у квітні 1945 року. Отримав короткотермінову відпустку додому. Та війна тривала. Його направляють на Байкальський фронт, де йшла війна з Японією. Тривала вона не довго – до 2 вересня 1945 року.

Наш земляк Петро Порфірович Абраменко служив зв'язківцем в кінному корпусі генерала Белова. Його служба розпочалася в найтяжчий момент цієї війни, під час захисту Москви.

Після розгону фашистів під Москвою, корпус брав участь у звільненні Калуги, Сватового, проходив і землі Борівщини. Визволяли кіннотники і столицю України, воювали на польській землі, йшли на Берлін.

Особливо ветеран запам'ятав один день із життя полку. «Було це на Віслі, - пригадує Петро Порфірович. – Фашисти відчайдушно опиралися. Вони поспхом будували укріплення на західному березі ріки. Наш полк прагнув захопити одну пануючу висоту. Ішов восьмий день, але успіху не було. Тоді прапороносці з'явилися на самому передньому краї. На ранок висоту було взято. Але під вечір фашисти зосередили велику кількість танків, живої сили, і при активній підтримці літаків перейшли у наступ. Був тяжко поранений командир полку. Німецькі танки вже підходили до наших окопів, з ними просуvalася і піхота.

Але становище в розташуванні гвардійців швидко змінювалося і відходити із знаменом вже не було можливості. І в цю хвилину повернувся Петро Порфирівич разом з помічником начальника штабу полку. Старший лейтенант підбіг до знамена, підняв його високо над головою і тоді гвардійці побачили його. Полк переміг в цьому запеклому бою.

За проявлену мужність у бою на Віслі Петро Порфирівич був удостоєний високої бойової нагороди. 1-го вересня 1944 року запам'ятав на все життя. Сам генерал Белов прикріпив орден Богдана Хмельницького до вигорілої сонцем гімнастерки.

Сержант Федір Самойлович Климченко героїчно захищав свою Батьківщину. Під час перебування у спеціальній школі ВЛКСМ виявив здібним і старанним курсантом, навчався на «відмінно». Всі ці риси виявилися у дні жорстоких боїв за визволення міст і сіл від ворога. Протягом трьох днів йшли бої за Ізюм. Стрілецька дивізія здійснила декілька контратак, але ворог не відступав. Особливо сильним натиск ворога був 28 лютого 1943 року. Та радянські воїни зуміли відстояти власні позиції. Особливо жорстокими бої були на річці Сіверський Дінець. В одній з атак старшого сержанта було смертельно поранено. У госпіталі, який був розташований на території Борівського відділку радгоспу «20-річчя Жовтня» Федір Климченко помер.

Важко знайти слова, якими можна було б передати всю вдячність за безсмертний подвиг переможців у найжорстокішій війні якої зазнало людство. Всі наступні покоління у вічному боргу перед Вами за обірвану війною юність, за надзвичайну мужність, силу духу, самопожертву, які Ви проявили в боях за рідний край. Подвиг воїнів-переможців непідвладний часу, як і безмежна наша вдячність усім, хто відстояв нашу Вітчизну.

МИСТЕЦТВО ВИГОТОВЛЕННЯ ЗВУКОВОЇ ГЛИНЯНОЇ ЗАБАВКИ ВАЛКІВСЬКИЙ СВИЩИК

Вихованці гуртка «Географічне краєзнавство»

КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради Харківської області,
учні КЗ «Ков'язький НВК Валківської міської ради Харківської області»

Керівник: Павелко І.В., керівник гуртка, методист

«Валківський свищик» – виріб із глини, що належить до малих керамічних форм. У наш час він відомий як глиняна звукова забавка майже монохромного охристого оздоблення, що має два основних та один, два (рідше три) додаткові отвори для видобування звуків. Може бути частково вкритий поливою. Найчастіше вживані форми: птах, півник (курочка), коник, козлик (коза), веприк. Мистецтво виготовлення звукової глиняної забавки «Валківський свищик» полягає в тому, щоб в процесі ліплення не тільки надати шматочку глини певної форми, а й змусити його звучати. Виліплюють «Валківські свищики» повністю руками, без застосування гончарного кола чи моделюючих форм. Утворення звуку відбувається завдяки наявності всередині забавки повітряної камери та мінімум двох отворів з неї на поверхню.

У Валках існують два способи виготовлення повітряної камери у тулубі свищика: перший – «на паличці або пальці», другий – «від вареника». При застосуванні першого способу камера виходить пряма й довга. Їй притаманний глухий з надривом звук. Більша камера дасть нижчий звук, менша – високий. На її основі створюють форми, що стоять на чотирьох ніжках: коників, баранців, веприків.

При застосуванні другого способу виготовлення повітряної камери – «від вареника» – камера виходить ширша у середині та вужча на кінцях і трохи вигнута. Стіни її тонші. Їй притаманний чистий та мелодійний звук. На її основі створюють форми з опорою на три точки – здебільшого півників. Саме «триопорні» форми найбільш притаманні Валківщині.

За потреби виріб після висихання декорують ангобами (кольоровими глинами). Для оздоблення валківських свищиків використовують лише два ангоби: білу глину «каолін» та червоно-коричневу «червінку». При опалі «червінка» стає більш червоною. Завдяки особливостям опалу свищики можуть набувати й «задимлення». Поливою «валківські свищики» декорують рідко, вкривають нею місця видової ознаки: голову та ніжки, але деталь «свисток» – ніколи.

Відомий валківський кераміст Заслужений майстер народної творчості Борис Миколайович Цибульник (1952–2015, с.Шарівка) згадував, що його перше «знайомство з глиною» (як і для більшості валківської малечі) розпочалося з «дитячих забавок на попасі», де діти, які пасли худобу, ліпили свищики з глини. Його вчителі – гончар з хутору Піски Григорій Тихонович Білостоцький, Федір Іванович Гнідий (1893–1980, м. Валки) та Дмитро Іванович Наріжний (1926–2015, м. Валки) – навчилися цьому мистецтву у своїх дідів та батьків. Заслужений майстер народної творчості УРСР Ф. Гнідий найвідомішу свою колекцію свищиків створив у 1950-ті роки. Сам же Борис Цибульник ліпив їх до останнього подиху, та ще задовго до того у 1990-ті передав це мистецтво директору Валківської дитячої школи декоративно-прикладного мистецтва Олександрову Ковалюву та своїй учениці Ользі Тимошенко.

У 1994 році Валківська дитяча школа декоративно-прикладного мистецтва стає центром навчання елементу – там офіційно введено освоєння кераміки учнями.

У 1995 році спадкова керамістка та викладач Валківської дитячої школи декоративно-прикладного мистецтва О.Тимошенко розробила спрощену методику викладання технології ліплення свищика «на паличці» та форму виробу «веприк» для застосування на ознайомчих майстер-класах.

У 2008 році у школі започатковані майстер-класи з виготовлення свищиків для туристичних груп. Переважна більшість їх проводиться за методикою О.Тимошенко. Ольга Тимошенко – корінна валківчанка та спадкова гончарівна. Гончарував її дід Дем'ян Лубенець, який рано пішов з життя. Тому його навички та прийоми Ользі показувала мати – Віра Дем'янівна. Пізніше Ольга стала ученицею Б. Цибульника і викладачем Валківської дитячої школи декоративно-прикладного мистецтва (РК ДШМ). А згодом – членом Національної Спілки майстрів народного мистецтва України та директором Валківської Районної Комунальної Дитячої Школи Мистецтв.

На цей час Валківська Районна Комунальна Дитяча Школа Мистецтв – основний заклад, де всебічно та системно досліджується, зберігається, передається наступним поколінням та популяризується мистецтво виготовлення звукової глиняної забавки «Валківський свищик».

Освоюють ліплення свищиків та відточують майстерність учні з нульового по 6-й клас завдяки курсу з кераміки в рамках навчального процесу на образотворчому відділенні Валківської РК ДШМ. Починають з набування тактильних навичок виготовлення пустотілої форми та завершують створенням складно-декорованих свищikovих композицій.

Перевіряють звуковий потенціал мистецьки виготовлених «Валківських свищиків» учасники «шумового оркестру» другого, музичного, відділення Валківської РК ДШМ.

У 2018 році за ініціативою керівника шумового оркестру школи Юлії Вікторівни Іванської до набору інструментів оркестру додано «Валківських свищиків».

А у 2019 році в школі розпочато дослідження впливу розміру та форми повітряної камери свищика на його звукові властивості. Мета дослідження: створити свищики з різними звуками тональної системи.

5 серпня 2020 року наказом № 2008 Міністерства культури та інформаційної політики України до Національного Переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України включено елемент «Мистецтво виготовлення звукової глиняної забавки «Валківський свищик».

До речі, він став першим елементом від Харківської області, що потрапив до цього списку. У м. Валки встановили новий національний рекорд: 375 дорослих і дітей одночасно свистіли на традиційній глиняній забавці – валківському свищику. Масовий пересвист улаштували 16 вересня – до 375-річчя міста Валки. Спеціально до свята викладачі та випускники школи мистецтв виготовили відповідну кількість свищиків. У рекорді взяли участь усі охочі, від наймолодших учасників, від 3 років, до валківчан поважного віку.

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА УКРАЇНИ В АРТЕФАКТАХ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ БІЛЯ С.КАМ'ЯНКА

**Вихованці гуртка «Юні археологи» КЗ «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради Харківської області»
Керівник: Дончулеско В.В., керівник гуртка**

Період палеоліту— найдовший і найважливіший етап в історії людства. Саме в цей час відбулось виділення людини з тваринного світу, були виготовлені перші знаряддя праці, почалось використання вогню й одягу, споруджені перші житла, створені передумови для появи спільнот з єдиною культурою та мовою. Почали складатися основи початкової суспільної організації людських колективів, зароджувались ідеологічні уявлення та перші форми людської духовності – релігія, мораль, мистецтво.

Про здобутки матеріальної і духовної культури наших пращурів свідчать археологічні знахідки. Вони ілюструють процес розвитку мислення людини, її адаптації до навколишнього середовища. Поховання, культові споруди, витвори мистецтва і прикраси розповідають про становлення духовного світу давнього населення.

Культурні надбання первісної епохи лежать в основі як загальної культури людства, так і української культури зокрема. Слід акцентувати увагу, що від появи перших людей близько 1 млн. років тому до завершення енеолітичної епохи на теренах України пройшло кілька великих міграційних потоків, що приносили з собою нові вміння і досягнення.

Робота гуртка «Юні археологи» Харківського Палацу дитячої та юнацької творчості пов'язана з вивченням сторінок минулого Слобожанщини. Історія кожного краю починається з того часу, коли тут з'являються перші люди. Оскільки археологічний гурток займається вивченням, дослідженням історії та археології рідного краю, то він постійно бере участь в археологічних експедиціях Харківського історичного музею імені М. Ф. Сумцова. Головна мета кожної археологічної експедиції – наукові дослідження давньої пам'ятки. Завдяки результатам, отриманим внаслідок розкопок та подальшого вивчення здобутого матеріалу, можна реконструювати життя давньої людини.

Метою дослідження є набуття знань про найдавніших людей, умови та спосіб їх життя, заняття давніх майстрів на території Харківщини; формування уявлення про перебіг культурного процесу на теренах України в період палеоліту, матеріальну та духовну культуру давнього населення, витоки і форми первісних релігійних уявлень, пам'ятки первісного мистецтва.

Перші знахідки предметів палеолітичного мистецтва в Україні були зроблені археологом В. Хвойкою на Кирилівській стоянці в Києві в 90-ті роки 19 ст. На сьогодні відомо кілька сотен артефактів, що репрезентують досягнення палеолітичної людини в царині ужиткового, образотворчого мистецтва, музики тощо.

Одним із найбільш цікавих для істориків, археологів, геологів, краєзнавців є район, що розташований навколо с. Кам'янка Ізюмського району Харківської області. Тут знаходиться відома геологічна пам'ятка – відслонення, де на денну поверхню виходять шари юрського періоду, тут знаходяться кургани та поселення скіфського часу та раннього середньовіччя. Тут відзначені поклади кременю, що в давнину слугував сировиною для виготовлення знарядь праці. Тому не дивно, що саме тут знаходяться майже всі відомі на сьогоднішній день поселення людей кам'яного віку, перших мешканців нашого краю.

Клімат, природні умови та артефакти, знайдені при розкопках, підтверджують що стоянка давніх людей біля с. Кам'янка Ізюмського району Харківської області була однією з найдавніших стоянок, відомих зараз на Харківщині. Час існування палеолітичної стоянки біля с. Кам'янка археологи визначають у 13-15 тисяч років тому. Її матеріали мають аналогії з пам'ятками так званого східного гравету (Мізін, Супонево, Говоруха), позначаючи шляхи сезонного переміщення пізньопалеолітичного населення.

Результати дослідження свідчать, що люди періоду пізнього палеоліту жили у легких будівлях, схожих на намети зі шкір тварин, основою їх діяльності, що визначало спосіб життя, було полювання на великих та дрібних тварин. Займались вони також рибальством і збиральництвом їстівних рослин. На мисі між двома річками було все необхідне для стоянки: це вода, тварини, на яких полювали мисливці і дуже зручне високе місце для спостереження за ними. Археологічні знахідки крем'яних знарядь праці розповідають про заняття людей пізнього палеоліту. Вони мали гарні навички в обробці кременю, для кожного виду робіт були свої знаряддя: наконечники стріл та списів для полювання, різці для обробки дерева і кістки, скребки для обробки шкур впольованих тварин, проколки для створення отворів для скріплення деталей одягу та ременів тощо. З кісток тварин робили знаряддя праці і прикраси. Можна припустити, що

давні майстри виготовляли фігурки із каменю та кісток, які потім розписували за допомогою мінеральних фарб, знайдених у цьому районі – вохри, вугілля, білого каоліну. В цей період у наших пращурів з'явилися перші вірування.

Варто зазначити, що речі, знайдені під час розкопок поселення біля с. Кам'янка представлені в стаціонарній експозиції історичного музею. Кожного року по завершенні польового сезону експедиції, що працюють на території Харківської області, представляють свої матеріали в археологічному музеї Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. І кожного року поруч із цікавими знахідками, що розповідають про наукові дослідження Харківського історичного музею, розміщені фотографії робочих моментів експедиції, головними героями яких є гуртківці. Саме завдяки їх роботі пам'ятка розкопується вже понад 16 років. Завдяки археологічним розкопкам, в яких беруть участь гуртківці, з'являються нові предмети матеріальної культури, що століттями були сховані під землею. Вивчаючи їх разом із фахівцями, можна дізнатися багато нового і досі невідомого про минуле нашого краю, людей, що мешкали тут в найдавніші часи.

І НА ТІМ РУШНИКОВІ

Вихованці гуртка «Природа рідного краю» КЗ «Золочівський будинок дитячої та юнацької творчості» Золочівської селищної ради, учні 2-Б класу КЗ

«Золочівський ліцей 2» Золочівської селищної ради

Керівник: Слинько О.І., керівник гуртка

Вишивання - це давнє заняття людей в Україні, йому тисячі років! Люди вишивали чарівні рушники, які дарували потім своїм дітям у далеку і щасливу дорогу. На барвистих вишитих рушниках у нас підносять дорогим гостям хліб, як найбільшу і найдорожчу святиню, бо хліб — це саме життя. Прикрашали рушниками домовку і вони оберігали її від злих духів; вивішували рушники над образами і над світлинами дорогих людей; над вікнами і над дверима, щоб у хаті панували мир і злагода, затишок і спокій.

Але найкращим оберегом була вишита сорочка, бо вона захищала не тільки тіло від хвороб, але й душу від злих духів. Традиційно в Україні сорочку вишивала мати для сина чи доньки, вкладаючи у цей виріб свою любов, думи, мрії і світлі надії, щоб ішли сини у складну дорогу життя з маминим благословенням сміливими і сильними, мужніми і відважними, справжніми українцями.

От і сьогодні, уже в 21 столітті, народна традиція не зникає, а набирає обертів, популярності, стає актуальною і підсилюється сучасними формами одягу, новими узорами, взятими людьми все з тої живої Землі-матінки, з рідної природи. Народу дуже близькі і дорогі давні традиції, милі серцю

вишиті рушники, доріжки, серветки, подушечки, наволічки, килими, скатертини і штори, якими часто прикрашають оселі. То ж кожна хата відрізняється своєю самобутністю, власним баченням краси і затишку.

І коли все це вишите власними руками з любов'ю і добром, то в домі панує затишок, любов, хороша і благодатна аура. Та й сорочка-вишиванка сьогодні стала модною, її вдягають на свято і в будень, від малих дітей до людей поважного віку.

А щоб не пропадали наші традиції, хочемо розповісти про людину, яка зберегла любов до вишивки, що своєю роботою уміло прикрашає і одяг, і свій дім, щоб жилося у ньому гарно, щасливо та радісно.

Вишивати нескладно і кожен може навчитися, якщо захоче. Лише треба прикласти трішечки зусиль, натхнення, любові та мати велике бажання і тоді вийде все просто чудово! Майстерність сама прийде! І це заняття не тільки для дівчаток, з великою майстерністю займаються вишивкою й чоловіки, вони вишивають не тільки рушники та сорочки, але й картини, ікони. І це у них виходить дуже гарно.

Лук'янченкова(Дзерен) Ганна Іванівна- майстриня, яка ще з малихліт почала вишивати. Вишивка полонила серце жінки й з роками стала справою її життя. Вишиті роботи сільської

майстрині по праву можна назвати шедеврами. Коли заходиш в хату, то скрізь око милують вишиті подушки, серветки, рушники...

Народилася Ганна Іванівна 10 лютого 1972 року в с. Либохора Турківського району Львівської області. Любов до вишивання майстрині привила її ненька Дзерен Поліна Миколаївна. В 1993 році Ганна Іванівна виходить заміж і переїжджає на Харківщину в с.Уди Харківської області Золочівського району. До цього часу живе і проживає в с.Уди.

У вишивання майстриня вкладає душу, не шкодує ні часу, ні сил. Та найбільше, за її словами, подобається вишивати подушки та рушники. Немало значить у цій роботі правильний підбір кольорів, тоді вишивка виходить просто неперевершеною.

Українське народне мистецтво набуло широкого визнання у нашій країні та за кордоном. У його предновічних образах, зручних формах і динамічних мотивах орнаменту міститься символи таємничої, чарівної природи, складні переплети нашої історії, особливості побуту, доброта і щедрість душі українського народу. У кожному регіоні є свій стиль, техніка вишивання. Майже кожному регіону притаманні свої кольори вишивки. По кольору ниток ми можемо узнати де вишито той чи інший рушник.

Рушник можна порівняти з пісню, витканою чи вишитою на полотні. Без рушника, як і без пісні, не обходиться народження, одруження людини, ювілейні урочистості. Рушником накривали діжу після випікання хліба, ставлячи її під образами на покуті, дарунковими рушниками перев'язували кумів і гостей, хлібом-сіллю на рушнику зустрічали і зустрічають зараз дорогих гостей. Як і в пісні співається, за звичаєм, коли син вирушав із дому в далеку дорогу, мати дарувала йому рушник, щоб беріг сина від лиха. А весільний рушник кожна дівчинаготувала сама. Вишивати рушники і сорочки матері навчали дочок змалку.

Рушник з давніх-давен був своєрідним обличчям оселі, відтак і господині. В тому, скільки і які були рушники, створювалась думка про жінку, її дочок. І завжди цінувалися рушники справжніми пошанувачами.

Ці українські обереги пройшли крізь віки і нині символізують чистоту почуттів, глибину безмежної любові до своїх дітей, до всіх, хто не черствіє душею. "Хай стелиться вам доля рушниками!" - кажуть, бажаючи людям щастя, добра, миру, злагоди і любові.

Чи доречний вишитий рушник в сучасному інтер'єрі? Впевнено стверджуємо – так! Візерунки і стилістика оформлення, звичайно, багато в чому помінялися, але роль декоративної подушки в створенні домашнього затишку важко переоцінити!

Тож збережімо традиції наших предків!

НАШ МУЗЕЙ – НАША ГОРДІСТЬ

Вихованці гуртка «Пізнаємо рідний край» КЗ «Дворічанський ЦДЮТ»

Дворічанської селищної ради Куп'янського району

Керівник: Власенко Л.А., керівник гуртка

Для збереження матеріальної та духовної спадщини минулих поколінь у 1989 році було створено історичний музей на базі Вільшанської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів. Пройшов час...

В 2021 році завдяки плідній роботі керівників гуртків КЗ «Дворічанський Центр дитячої та юнацької творчості» «Пізнаємо рідний край» (Власенко Л.А.), «Театр ляльок» (Субботіна А.А.) та бібліотекарки (Кряж Н.О.) у Вільшанському ліцеї пройшла реконструкція цього музею і він відновив свою роботу. Саме вони провели величезну роботу по відновленню музею та знайшли безцінні експонати, а ми, вихованці гуртка «Пізнаємо рідний край», активно допомагаємо їм поповнювати експозицію.

Наш краєзнавчий музей відіграє велику роль у вивченні історії рідного краю, села, вулиці, домівки – місцевості, де ми народилися і вирости. Він виховує глибоку повагу до вікових народних традицій, історико-культурної спадщини.

Музей складається з 9 основних експозицій: «Старовинний побут», «Початки історії села», «Вільшана дореволюційна», «В полум'ї Другої світової війни», «Село Вільшана в другій половині

XX – початку XXI століття», «Історія школи», «Вільшанці у військових конфліктах», «Вільшанці – герої ліквідатори на ЧАЕС», «Творчі вільшанці». Готуємо ще одну експозицію – «Сучасна Вільшана».

Музей займає спеціально обладнаний зал. Зібрані експонати присвячені різним періодам історії села та його мешканців. Головним нашим завданням, як екскурсоводів музею є ознайомлення учнів з історією села, з нерозривним взаємозв'язком минулого, сучасного і майбутнього України.

Ми зберігаємо та охороняємо пам'ятки історії, культури і природи рідного краю. Для учнів нашого ліцею різного віку ми підготували екскурсії. Маємо намір у цьому році взяти участь у обласному етапі Всеукраїнського конкурсу «Край, в якому я живу».

Яскравою зіркою в історії рідного краю виділяється наше село Вільшана. З історії ми знаємо, що слобода Вільшана – перший населений пункт на лівобережній частині Дворічанського краю, заснований у XVII столітті козаками переселенцями з Наддніпрянської України.

Перший навчальний заклад в селі було відкрито при Вознесенській церкві у 1864 році. До школи приймали дітей віком від 10 років. Після закінчення трьох класів учні складали іспити з арифметики, читання, письма і Біблії. Вчителями були професійні педагоги Микола Залуговський і Неоніла Попова. У нашому музеї експонуються чорнильниці, якими користувалися тодішні учні.

Найбільш цікавими і цінними експонатами є речі побуту. Серед них – ткацький станок, на якому ткалися доріжки, дерев'яні ночви та приладдя для прання, знаряддя праці, посуд, скриня, дитяча колиска. Ось домра, виготовлена руками місцевого умільця. Ось ціпки, якими молотили зерно, граблі, рало, серп, а ось і дерев'яні сани – це все знаряддя праці, якими користувались наші предки.

Окрасою нашого музею є вишиванки – полотняні та льняні. Вишиваючи їх дівчата співали: «З вечора тривожного аж до ранку, вишивала дівчина вишиванку.

Вишивала дівчина, вишивала, чорну та червону нитку клала».

Зачаровують очі рушники, з якими проводжали своїх рідних, коханих в далекі дороги, а на весіллі пов'язували долі закоханих: «І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала і рушник вишиваний на щастя, на долю дала».

22 червня 1941 року з радіоприймача, який подарував нашому музею мешканець села Гончар Іван Кузьмич, який пройшов всю війну і мав бойові нагороди. Саме з нього пролунала страшне слово: «Війна!». Протягом усієї війни його рідні і всі наші односельці з тривогою слухали новини з фронту. І саме це радіо принесло в село радісну довгоочікувану звістку: «Перемога!». Але не всі Вільшанці повернулися додому з фронту. Загинуло в боях за Батьківщину 454 чоловіки і зникло безвісти 257 вільшанців.

8 липня 1942 року фашисти зайняли Вільшану і всю східну частину Дворічанського району. Для людей, залишених сам на сам з бідною, настали чорні часи. Жах наводило лише одне слово «окупація». Ворог прийшов у наш край на довгих сім місяців. Через два тижні після початку окупації у Вільшану прислали кількох поліцаїв. Під страхом смертної кари було заборонено допомагати партизанам і переховувати поранених бійців. Жертвами фашистів стали комуніст Ткачов Іван Максимович, дев'ятнадцятирічний льотчик Сердюк (ім'я не відоме) і молода жінка єврейка з немовлям Роза Дубильтович, яких вороги по зв'язочному вбили у Вільшанському лісі.

В роки війни наші односельці О.Д. Власенко, Г.З. Безсмертний, Г.М. Козир на власні кошти придбали бойові літаки і передали їх військовій частині.

Речові пам'ятки війни – валізи, одяг, залишки зброї – це мала частка перерахованих експонатів тих страшних часів, які знаходяться у нашому музеї.

Збройний конфлікт, у якому брали участь урядові війська Афганістану і Радянського Союзу проти повстанських груп моджахедів розпочався у грудні 1979 року. Десять наших земляків також виконували свій інтернаціональний обов'язок, ризикуючи своїм життям.

Чорнобиль – це окрема сторінка нашого життя. В історії нашого народу чимало трагічних дат, спогадів, які пронизують серце гострим боєм. Одна з них – 26 квітня, коли над квітучим Поліссям здійнявся в нічне небо зловісний вогонь радіаційного вибуху. На ліквідацію наслідків цієї страшної трагедії у перших рядах відправилися наші односельці і їх було вісімнадцять відважних чоловіків.

Війна на сході України або війна на Донбасі – ще один збройний конфлікт, який продовжується по цей день, і наших чотирнадцять мужніх земляків, отримали статус учасника бойових дій в АТО.

Окрема експозиція нашого музею присвячена випускникам школи, першим директором якої був Демченко Сергій Якович – людина з великої літери, він пройшов усю війну, а потім вчив дітей добру і розуму. На зміну йому прийшов на той час молодий та енергійний Поддубкін Олександр Олексійович, який віддав усе своє життя школі і дітям. Тут зібрані світлини, починаючи з 1938 року. Ми пізнаємо на них наших батьків, бабусь і прадідів.

Про культурне життя села йдеться в одній із наступних експозицій музею. Тут представлено книгу, яку написав наш земляк В.Тарасенко «Слово про Вільшану», твори авторки Оксани Шестак, поетеси Ганни Гайворонської, яка у своїй драматичній п'єсі у віршах прославила нашу знамениту Виполоч. Поет Михайло Федяй написав «Пісню про Вільшану», місцева поетеса Тетяна Лазоренко прославила у віршах наше мальовниче село, поет Володимир Сініцин, написав історію села Вільшана у віршованій формі.

Завдяки використанню місцевого історичного матеріалу ми маємо змогу вийти за межі підручників, відчувати історичні події, осмислити історичні процеси. Використання краєзнавчого матеріалу дає змогу зробити більш цікавими уроки з історії України, Харківщинознавства, географії, української літератури. Ці матеріали духовно збагачують кожного, вчать шанувати свій народ.

ЇЖА НА ЧУГУЇВЩИНІ ПІД ЧАС СІМЕЙНИХ ОБРЯДІВ ТА КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВИХ СВЯТ

Вихованці гуртка Центру позашкільної освіти Чкаловської селищної ради

Чугуївського району Харківської області, учні Коробочкинського ліцею Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Біла З.П., керівник гуртка

Обрядова їжа є складовою народної культури, яка зберігає системно пов'язані між собою всі ціннісні джерела, яскраво розкриваючи «дух» нації. Під час обрядовості відбувається своєрідний процес передачі етнокультурної інформації між поколіннями, що забезпечує спадкоємність самотності етносу.

Вивчення обрядової їжі є необхідним з точки зору пізнавального аспекту всього розмаїття обрядової символіки, соціальної психології та сімейної педагогіки. З цією метою актуальним є питання вивчення та збереження традицій використання обрядової їжі.

Їжа є найбільш сталим елементом матеріальної культури будь-якої етнологічної групи.

Вживання святкових і обрядових страв обов'язково супроводжується низкою звичаїв та обрядодій. Залежно від характеру таких звичаїв та обрядів розділяють їх на дві великі групи — сімейні і календарні.

До сімейно-побутової обрядовості українців належать родильна, весільна, поховальна.

Календарну обрядовість складають обряди під час свят зимового, весняного, літнього та осіннього циклу.

В даній роботі було зроблено спробу дослідити та узагальнити обрядову їжу як складову української культури на території Чугуївського району Харківської області в кінці XX – на початку XXI століття.

В результаті дослідження зроблені наступні висновки.

Обрядова їжа є невід'ємним компонентом як матеріальної, так і духовної народної культури.

Вид страв насамперед залежить від особливостей природних умов та пов'язаною з ними господарською діяльністю. Чугуївщина – сільсько-господарський край. А тому у всіх комплексних обрядах головну роль відіграють борошняні вироби. Широко розповсюджені коровай, шишки на весілля, пироги на помини, жайворонки на Сорок Святих, млинці та вареники на Масляну, паска на Великдень, макоржаники (маторжаники) – на Маковея. Також на певних територіях готуються

такі борошняні страви, як пиріг с капустою на Василя (м. Чугуїв, с. Коробочкине), просвори на Благовіщення (с.Коробочкине), «рябчик» - на Покрову (с. Велика Бабка).

Важливе місце майже у всіх селах займають такі обрядові круп'яні страви, як канун, «поховальна каша» на помини, кутя на Різдво, також в деяких селах - куліш на Водохреще (с. Моспанове), різновидності каш на Покрову (села Тернова, Новопокровка, Стара Покровка).

Не зважаючи на те, що жителі багатьох населених пунктів Чугуївщини утримують корів і займаються переробкою молочної продукції, тільки в деяких населених пунктах молочні вироби стали обрядовими: твердий сир в с. Зарожне, кисломолочний солодкий сир (з яйцями або сметаною) в с. Коробочкине, смт Малинівка, поминальний молочний кисіль в смт Малинівка.

Загальнодоступними для кожної сім'ї є овочеві страви, які частково стали обрядовими. Це борщ, капуста, гарбузова каша. Найпоширенішою фруктово-ягідною стравою є узвар – на поминах, на Різдво.

Порівнюючи обрядову їжу сучасності та столітньої минувшини, приходимо до висновку, що, хоча в результаті суттєвої зміни соціально-економічних умов змінилася рецептура страв, способи приготування, їх обрядове значення залишилося без змін.

На сьогоднішній день під час приготування святкової страви господині більше приділяють увагу смаковим якостям, ніж її обрядовому значенню, але допоки наведені обрядові страви будуть використовуватися, доти коріння нашого народу не забудеться.

БОБРИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ВИД ВОДНО-БОЛОТНИХ ЕКОСИСТЕМ

Куделя Марія, учениця 8 класу, **Яковлєва Катерина**, учениця 8 класу, **Байдала Олександр**, учень 6 класу, **Бобрицький Станіслав**, учень 4 класу, вихованці гуртків «Духовна спадщина мого народу» та «Юні ботаніки» Краснокутського центру дитячої та юнацької творчості на базі Городнянської гімназії Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області

Керівники: Даудова Н.О., спеціаліст вищої категорії, старший вчитель;
Кузьмич Н.С., керівник гуртків, спеціаліст вищої категорії

*Водно-болотні угіддя,
вода і життя – нероздільні!*

Це гасло запропоноване до Дня водно-болотних угідь у 2021 році. Цьогорічна тема привертає увагу до питань пов'язаних з використанням прісної води, а також ролі водно-болотних угідь та її мешканців у процесах, які відбуваються в природі.

Останні оцінки показують глобальне зниження рівня біорізноманіття, при цьому водно-болотні екосистеми зникають утричі швидше ніж ліси. Вважається, що близько 40% світових популяцій рослин і тварин живуть та розмножуються у водно-болотних угіддях, деякі види можуть жити лише в межах певних водно-болотних угідь. І саме для бобрів таке середовище є основним для життя. Бобри як ключовий вид водно-болотних екосистем є невід'ємною та надважливою частиною нашого довкілля!

Як показали спостереження, на території села Городнього, яке оточене великою кількістю водних масивів, водяться бобри. У 1982 році у заплаві р. Мерла вперше виявили річкового бобра.

На території нашої громади знаходиться національний природний парк «Слобожанський», створений Указом Президента України від 11.12.2009 року. Бобер — це символ національного природного парку "Слобожанський", про що свідчить його присутність на емблемі установи й особлива їхня увага до вивчення та збереження найбільшого гризуна Європи. Його присутність важко не помітити. На всіх водоймах національного природного парку "Слобожанський" можна спостерігати діяльність цих тварин — хатки, греблі, нори, канали та дерева із слідами зубів.

Щороку співробітники парку проводять екоосвітні акції, екскурсії, лекції, ведеться просвітницька робота з метою поширення знань про роль цих тварин у природі та необхідність їх збереження. Так як чисельність бобрів коливається, до щорічних їх обліків залучаються

волонтери з усієї України. Ці гризуни є справжніми екосистемними інженерами і від їх діяльності залежать багато інших видів.

Вивчивши будову бобра, ми визначили: це найбільший серед сучасних гризунів звір, веде переважно нічний або сутінковий спосіб життя, має надзвичайно розвинений будівельний інстинкт, на відміну від більшості гризунів бобри малоплодючі звірі.

В результаті наших спостережень, ми з'ясували:

1) На території села Городнього найбільший гризун Європи прижився доволі добре.

2) Наша місцевість багата річками, озерами, болотами й лісами – саме тим, що потрібно цим тваринам.

3) Вони впевнено заселяють водойми та прибережні зони навіть у, здавалося б, багатолюдних місцях, пристосовуючись до різних видів господарської діяльності людини.

4) Завдяки їм з'являються водно-болотні угіддя, які дуже важливі для екосистеми.

5) Споруджуючи греблі, вони організовують загати, в яких розселяються комахи, риба.

6) Живляться бобри різноманітною рослинною їжею: молодими пагонами та корою дерев і чагарників, серед яких переважає осика, верба, берест, черемха, ожина тощо. Охоче споживають і різноманітну трав'янисту рослинність - очерет, латаття, таволгу та інші.

7) Шкода, якої завдають бобри господарству, дуже незначна.

Ми маємо усвідомити, що для майбутнього планети дуже важливо вже зараз припинити знищувати болота і їх мешканців та почати відновлювати водно-болотні екосистеми.

ВИВЧЕННЯ ЛІСІВ РІДНОГО КРАЮ

Вихованці КЗ «Богодухівський Центр дитячої та юнацької творчості» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області

Керівники: Соловійова О.О., методист,
Астапова Я.В., керівник гуртків

Важливим завданням сьогодення є бережливе ставлення до довкілля. Актуальність нашого дослідження полягає у суперечності між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, у тому числі потреби в безпечному і здоровому довкіллі.

За матеріалами «Паспорту територіальної громади Богодухівської міської ради», ліси і інші лісовкриті площі займають лише близько 20% площі громади, що є недостатнім показником.

Мета дослідницького проєкту – оцінити сучасний стан, особливості формування деревостанів урочища «Дубове», що знаходиться поруч із містом. Завданням стало визначення типологічної структури деревостою; виявлення особливостей формування, росту та розвитку зелених насаджень урочища.

У населеному пункті дерева захищають нас від шуму, вони є бар'єром для пилу, покращують мікроклімат, тощо. І перелік корисних рослин за цими функціями доволі довгий. Але важливим є ще один чинник: найкраще приживаються у ті рослини, які історично і природньо тут росли завжди. Вони називаються аборигенними видами. У нашому випадку це клен, липа, дуб, тополя, сосна.

Характеристика рослинного покриву, яку ми здійснили у рамках проєкту, включала дослідження угруповань природної рослинності (фітоценозів), їх складу, морфологічних особливостей. Рослинні асоціації ми вивчали методом закладання геоботанічної ділянки (100 кв. м).

Ми вперше здійснили опис ділянки з визначенням формули деревостою, тобто визначили кількісне співвідношення різних деревних порід. Для виведення формули усі дерева прирівняли до 100%, а потім знайшли відсоткове співвідношення кожного виду. Далі, прирівнявши 100% до 10 і округливши отримані результати до цілих, записали формулу деревостою. На зазначеній ділянці в урочищі росте 12 дубів, 9 лип, 5 кленів і 1 груша (усього 27 дерев), тоді $27 = 100\%$, відповідно: дуб – 45%, липа – 33%, клен – 19%, груша – 4%. 100% прирівняли до 10 і округлили отримані результати до цілих. За наведеними даними формула деревостою нашої ділянки виглядає так: 5дб. 3л. 2кл. 1гр.

Понад 28 % площі дубових насаджень урочища займають чисті за складом деревостани; 34% – мішані, з участю дуба 80-90 %; і, лише, 38 % – мішані деревостани з часткою дуба у складі 70 % і менше. Супутніми породами в мішаних насадженнях масиву є ясен звичайний та клени – гостролистий та польовий. Частка дуба у складі високопродуктивних деревостанів у середньому становить 70-80 %, ясеня – 10-15 %, кленів гостролистого та польового – близько 10 %. Розподіл площ дуба звичайного урочища свідчить про те, що більша частка земельних площ – це ділянки, на яких дуб звичайний становить лише 40% у складі інших порід .

Практичне значення дослідження, зважаючи на отримані дані, полягає у можливості збільшення кількості дерев дуба звичайного, завдяки розширенню земельних площ під його насадженнями. Учні нашого закладу освіти долучилися до акції «Майбутнє лісу в твоїх руках» і висадили дерева на площі близько 0,5 га. Професіонали з Богодухівського лісництва стежили за дотриманням технології. Працівники лісового господарства продемонстрували учасникам заходу застосування передових технологій у вирощування культур дуба звичайного із введенням супутніх порід на одній з ділянок.

СУЧАСНИЙ СТАН ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ВОВЧАНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ГРОМАДИ

Вітченко Юлія., учениця 11 класу Комунального закладу «Бугаївський ліцей Вовчанської міської ради Чугуївського району Харківської області»

Керівник: Чепенко Р.Г., вчитель географії спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Ефективне використання природних ресурсів і охорона довкілля – це об'єктивна передумова подальшого розвитку національного багатства держави. Одним із найбільш дієвих напрямків політики збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є розвиток природно-заповідної справи.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – дослідити об'єкти природно-заповідного фонду Вовчанщини.

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлені наступні завдання:

- визначити сутність і завдання об'єктів природно-заповідного фонду;
- охарактеризувати об'єкти природно-заповідного фонду Вовчанської міської громади;
- охарактеризувати сучасний стан, проблеми та перспективи об'єктів природно-заповідного фонду Вовчанської міської громади

Об'єкт дослідження – об'єкти природно-заповідного фонду Вовчанської міської громади.

Предметом дослідження виступає сучасний стан об'єктів природно-заповідного фонду Вовчанської міської громади.

У Вовчанській міській громаді налічується 5 територій ПЗФ, зокрема, 1 ботанічний заказник загальнодержавного значення, всі інші природоохоронні території віднесені до місцевого значення: 1 ландшафтний заказник, 1 — лісовий та 1 — ентомологічний заказник, а також 1 заповідне урочище. Загальна площа територій та об'єктів ПЗФ становить 2789.5 га, що складає 1,96 % від усієї території громади.

На основі проведеної експедиції та аналізу отриманих даних можна визначити те, що основні проблеми розвитку об'єктів ПЗФ громади зумовлені, перш за все, недосконалістю системи управління у цій сфері, низьким рівнем фінансування, матеріально-технічного забезпечення, недостатнім розвитком спеціальних наукових досліджень, слабкою правовою відповідальністю за порушення режиму заповідних територій та об'єктів.

Збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) , які є основними природними елементами національної екологічної мережі, є одним із пріоритетних напрямків природоохоронної діяльності в громаді. Повноцінне функціонування об'єктів ПЗФ можливе тільки за дотримання таких підходів – чіткого обліку територій і меж об'єктів природно-заповідного фонду та забезпечення їх належного фінансування.

На території ПЗФ громади були виявлені випадки незаконної діяльності людей:

- самовільна розробка корисних копалин (на території заказників «Вовчанський» та «Сіверськодонецький» біли виявлені осередки добування крейди, піску, глини тощо.)
 - використання територій ПЗФ як полігонів для мото- та автотранспорту (заказник «Василівський»)
 - встановлення наметового містечка та розпалювання вогнищ на популяціях рідкісних рослин (заказник «Вовчанський»)
 - браконьєрство широко розповсюджене на багатьох територіях ПЗФ громади та практично не контролюється. На території заказника «Вовчанський», за свідченнями місцевих жителів постійно проводиться полювання.
- Серед перспективних напрямків розвитку екологічної мережі громади ми вбачаємо:
- розширення мережі об'єктів природно-заповідного фонду за рахунок територій зарезервованих до майбутнього заповідання;
 - налагодження роботи в наявних об'єктах ПЗФ громади.

РОДИНА ШОВГЕНОВИХ: З УКРАЇНОЮ В СЕРЦІ

Вовк Дар'я, учениця 10-А класу Куп'янського ліцею №4
Куп'янської міської ради Харківської області.
Керівник: Тарасенко В.С., вчитель історії та географії

Людина живе доти, поки її пам'ятають. Саме тому важливою державною справою є збереження історичної пам'яті про героїчне минуле нашого народу, про видатних борців за його волю і державність. Серед тих, хто боровся за незалежність України, були і представники родини Шовгенових. Найстарший з них, Іван Опанасович Шовгенів, народився у слободі Кам'янка Куп'янського повіту Харківської губернії. Він і його діти були активними учасниками формування української державності у 1917 – 1921 рр., але їхні імена (за виключенням Олени Теліги) й досі невідомі широкому загалу українців. Саме тому вибір теми дослідження є актуальним.

Об'єкт дослідження: життєвий і творчий шлях представників родини Шовгенових: Івана Опанасовича та його дітей Андрія Івановича, Олени Іванівни, Сергія Івановича.

Предмет дослідження: участь у подіях Української революції та державотворчій діяльності представників родини Шовгенових.

Мета: вивчити основні віхи життя і діяльності представників родини Шовгенових, спрямованої на відродження української державності.

Відповідно до поставленої мети сформульовані такі завдання дослідження:

1.Зібрати інформацію про Українську революцію 1917-1921 рр. і участь в ній представників родини Шовгенових.

2.Дослідити основні віхи життя і діяльності представників родини Шовгенових, спрямованої на відродження української державності.

3.Систематизувати і узагальнити зібраний краєзнавчий та архівний матеріал у вигляді біографічних довідок про життя і діяльність Івана Опанасовича Шовгенова, його дітей Андрія Івановича, Олени Іванівни, Сергія Івановича і зятя Михайла Теліги.

Одним із славних синів Слобідського краю і України є Іван Опанасович Шовгенів – інженер-гідротехнік зі світовим ім'ям. У 1917 році, коли почалася Українська революція, він повернувся на Батьківщину. Від представників УЦР пропозицій не надійшло, але науковець був запрошений до уряду гетьмана Скоропадського, де керував департаментом водних шляхів.

Одночасно з діяльністю в уряді І. О. Шовгенів займався науково-педагогічною діяльністю у Київській політехніці. Після поразки Директорії він виїхав за кордон. У Чехо-Словаччині педагог і громадський діяч створив Українську господарську академію – вищий навчальний заклад, який готував інженерів для різних галузей народного господарства. Іван Опанасович був переконаний, що в майбутньому, коли Україна стане незалежною, їй будуть потрібні висококваліфіковані спеціалісти. У цьому закладі вчилися кращі представники української молоді, більшість з яких були вояками армії УНР. Серед них – зять І. О. Шовгенова, Михайло Теліга і старший син, Андрій

Іванович Шовгенов. А. І. Шовгенов працював за фахом у Німеччині і Чехо-Словаччині, в 1945 році був заарештований і засуджений за антирадянську діяльність. Реабілітований не був.

Не менш трагічно склалася доля й інших дітей І. О. Шовгенова. Його донька, Олена Теліга, в еміграції стала відомою українською поетесою і громадською діячкою. Напередодні Другої світової війни вона стала членом ОУН (м). За завданням проводу ОУН восени 1941 року О. Теліга повернулася на Батьківщину, жила і працювала в окупованому нацистами Києві. Українська Національна Рада, створена Оленою Іванівною та її соратниками, мала на меті відродження української державності. Коли це стало відомо окупантам, почалися арешти. Олена і Михайло Теліги були страчені разом з іншими патріотами 21 лютого 1942 року в Бабиному Яру.

Старший син Івана Опанасовича, Андрій Шовгенів, добровольцем вступив до лав армії УНР, де навчався у школі військових старшин, а вже в еміграції здобув вищу освіту і працював інженером. Донька – талановита українська поетеса і діяч ОУН Олена Теліга, яка за свою державницьку діяльність у складі Української Національної Ради була заарештована і розстріляна окупантами у Бабиному Яру. Творчою людиною був і наймолодший із Шовгенових, Сергій. Він став російським поетом і журналістом, проте був репресований радянською владою.

За інших, сприятливіших умов та за наявності власної держави члени цієї родини принесли б ще більше користі своєму народові, бо були високоосвіченими і талановитими людьми, справжніми патріотами України. Та усім їм випала трагічна доля. За любов до Батьківщини, за свої патріотичні переконання родина Шовгенових заплатила велику ціну. Івану Опанасовичу, як діячу УНР, довелося емігрувати за кордон і там провести решту життя. Його синам теж не судилося жити на Батьківщині. Донька Олена повернулася до Києва вже під час Другої світової війни, але за можливість жити і працювати на рідній землі вона віддала своє життя.

Родина Шовгенових розділила долю цілого покоління патріотів - співвітчизників, які в надзвичайно тяжких і несприятливих умовах боролися за свою, вільну і незалежну державу. Але саме завдяки таким героям у нашого народу нині є власна держава. А кожен українець має можливість вільно жити і працювати, робити все можливе для її становлення і розквіту.

Наукова новизна роботи обумовлюється поставленими метою і завданнями. На основі історичних джерел було зібрано, узагальнено і систематизовано інформацію про участь родини Шовгенових в подіях Української революції, державотворчу діяльність її представників, складено біографічні довідки всіх членів родини.

ЗНИЩЕННЯ Й ВІДРОДЖЕННЯ СВЯТО-МИКОЛАЇВСЬКОГО ХРАМУ

Воронько Єлизавета, учениця 11 класу Куп'янського ліцею №1

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Рябих С.С., учитель української мови та літератури

Протягом 30 років незалежності України відбувається переосмислення національної історії мистецтва, у якому простежується зростання інтересу до її регіональних проявів і, зокрема, до традицій церковного мистецтва в різних регіонах країни. Останні три десятиліття ознаменувалися відродженням церковних приходів, широкомасштабною реставрацією та будівництвом нових храмів, що, у свою чергу, актуалізувало проблеми дослідження і збереження сакрального мистецтва.

З храмом була пов'язане все життя наших предків, від першого до останнього дня. Храми були джерелом духовності, об'єктом естетичної насолоди, головними орієнтирами в подорожах, а ще невід'ємною частиною слобожанського краєвиду.

У першій половині ХХ століття сталося масове руйнування храмів, порушився духовний зв'язок часів, зникло те, що було святим і непорушним. Але залишилися генетична пам'ять народу про втрачену красу. Звідси його постійний живий інтерес до культового зодчества рідного краю.

Під час експедиції зроблена спроба дослідити історію і особливості архітектури культових споруд міста Куп'янська.

Оскільки до нашого часу збережено тільки храм Святого Миколая Чудотворця, то основна частини роботи спрямована на історичний та архітектурний аналіз саме цієї споруди.

У роботі досліджені такі питання:

1. Історія Миколаївської церкви в контексті культового будівництва міста Куп'янська.
2. Прослідковано хід формування історичного вигляду храму Святого Миколая Чудотворця.
3. Проаналізовані архітектурні особливості храму Святого Миколая Чудотворця.
4. Описано інтер'єр храму Святого Миколая Чудотворця.

Це дослідження вкрай актуальне, тому що храм Миколая Чудотворця занесено до реєстру архітектурних пам'яток України, але й досі нема аналізу на відповідність його первісному вигляду, нема й мистецтвознавчого аналізу храму. Значення цього дослідження зростає ще тому, що він був базовою моделлю для трьох храмів Харківської губернії побудованих за проектом архітектора Данилова І.Ф., із яких не збережено жодного.

З 1986 року змінюються політика Радянського Союзу відносно до релігії, а після святкування 1000-річчя хрещення Русі починається відродження і побудова храмів. У 1990 році отець Василій звертається за допомогою по відновленню храму в його первісному вигляді до міської адміністрації, головою якою на той час був Лущик Дмитро Миколайович, і отримує матеріальну підтримку. На кошти, пожертвовані прочанами й виділені міською радою, починається реставрування храму, яке тривало два роки.

Під час дослідження виявлено такі відмінності між першим храмом та його сучасним виглядом:

1. Зменшилась загальна висота споруди, приблизно на два метри (значення отримано із співвідношення до ширини барабана, яке дорівнює шести метрам).
2. Змінилися пропорції горизонтального членування дзвіниці, нижня частина стала вищою.
3. Нижчим і стрункішим став шатровий дах.
4. Баня стала ширшою, більш приземкуватою, ускладнилась конфігурація.

У загально зоровому сприйманні храм, зберігши усі стильові ознаки, став монументальнішим і більш сучасним.

У 1997 році постановою міської ради із міського фонду храму виділено 210 м.кв. землі. Відроджується і розширюється храмовий ансамбль.

Храм Святого Миколая Чудотворця занесений у реєстр архітектурних пам'яток України. Він є гордістю куп'янчан, неофіційним символом нашого міста.

Храм Святого Миколая Чудотворця є пам'ятником російсько-візантійського стилю 19 століття. Із трьох церков, які були створені архітектором Даниловим І.Ф. на конструкційній основі Миколаївського храму, до нашого часу не збереглося жодної, це робить наш храм унікальним.

У ході дослідження було виявлення:

1. Первісний вигляд храму не збережено в результаті втілення в життя проекту розширення церкви. Існувало два проекти перебудови. Розширення церкви за рахунок добудови бокових нефів виконано за проектом Данилова І. Ф. в 1876 році. У тому же році будується церковний ансамбль.

2. Конструкційна основа храму і декор відповідають ознакам російсько-візантійського стилю.

3. Через руйнування дзвіниці і бані храму в 1932 році було проведено реставрування в 1998-2000 роках. Храм став нижчим, змінилися пропорції дзвіниці і бані, але не значно. Була збережена стильова єдність основної частини будівлі храму (вона не підлягала руйнуванню) і реставрованих частин. Тому можна вважати, що сучасний зовнішній вигляд храму має цінність як пам'ятка культової архітектури 19 століття.

4. Інтер'єр храму відповідає іконографії і семіотиці православного храму, створює відповідну психологічну атмосферу, але сучасний розпис не має художньої цінності, тільки розписи вітрил хрестово-купольної конструкції, на яких зображено чотирьох Євангелістів мають художню значимість як зразки академічного релігійного живопису чугуївської школи іконописців 19 століття.

ЖИТТЯ – ПРИКЛАД ГЕРОЇЧНОГО ПОДВИГУ І ТРУДОВОЇ ЗВИТЯГИ

Воскобойник Вероніка, вихованка КЗ «Золочівський будинок дитячої та юнацької творчості» Золочівської селищної ради, учениця 7-Б класу
КЗ «Золочівський ліцей №2» Золочівської селищної ради
Керівник: Світлична О.В., керівник гуртка

Життя Петра Миколайовича Воскобойника може служити добрим прикладом самовідданого служіння Батьківщини. Уся його трудова діяльність була присвячена роботі на залізничному транспорті. Навіть під час війни виконував завдання командування пов'язані із залізницею. Слід сказати, що мій прадідусь був небагатослівною людиною, якщо мова йшла про нього. Та він мав багато рис і зокрема, доброту, вміння вислухати і організувати людей. Все це йому допомагало в роботі на посаді начальника залізничної станції Золочів.

Він був людиною відповідальною. Певне, ці риси врахували коли призначали його на посаду інспектора міністерства залізничного транспорту в місті Тернопіль. Тут прадідусь і зустрів початок війни. Вже до 12-ї години 22 червня 1941 року його призначили відповідальним за евакуацію по Тернопільській залізниці. З цим завданням він впорався з честю. Хоча можна лише уявити, яких зусиль це коштувало, адже німці були неподалік.

Петро Миколайович супроводжував ешалон з цінностями до Сталінграду. А коли звільнився від цієї місії одразу пішов на фронт. Саме під Сталінградом йому довелося брати участь у кровопролитних боях. Проте, що на війні було вкрай важко, свідчить спогад колишнього солдата про свого бойового побратима. Той сказав йому такі слова: «Петре, якщо доведеться вижити в цьому пеклі, то я б усе життя працював у шахті безплатно». На жаль, цей солдат загинув. А Петра Миколайовича було переправлено із диверсійною групою до Чеських Татр. Спочатку він був заступником командира диверсійної групи, а згодом очолив цей невеликий, але боєздатний загін в завдання якого входило пускати під укіс ешалони, що йшли на схід.

Тут з боями пройшов від Сталінграду до Західної України. Звідти направлений через лінію фронту в Словенію: там із місцевих патріотів вже формувались партизанські загони. В один із них і влились бійці. Загін носив назву «Яношек». Петро Миколайович був призначений командиром взводу, потім командував ротою.

Одного разу, як згадував дідусь: вночі зупинилась легкова автомашина. З неї вийшов угорський полковник зі своїм шофером. Вони ввійшли в будинок мельника і стали вечеряти. Нас було четверо. Заскочивши в будинок я скомандував: «Руки вгору»! Мої хлопці обшукали будинок, забрали зброю, а полоненого офіцера доставили в штаб загону. Дуже важливі відомості ми добули в той раз. Повертаючись із операції, прадідуся викликали до штабу. Намічалася дуже серйозна справа. Треба було підірвати ешалон і відрізати фашистам шлях. Холодно, незатишно в лісі в кінці листопада. Нелегкий шлях двадцять кілометрів по лісовому бездоріжжю лежав попереду. Пізно ввечері вони вийшли до глибокої залізничної виїмки, діждавшись ночі поклали вибухівку під рельси. Через півгодини пролунав страшенний вибух. Операція пройшла успішно.

Півтора року провели вони в тилу ворога. За цей час знищили 10 ешалонів, які були заповнені бойовою технікою. Вести невидиму війну та ще й на чужій території було нелегко. Адже знищенню ешалонів передувала велика підготовча робота

За бойові заслуги пов'язані з виконанням диверсій Петро Миколайович був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеню. Крім того, він отримав Орден Слави III ступеню.

Після з'єднання з фронтом, в лютому 1945 року був призначений командиром мінометного відділення в один із полків.

Демобілізувавшись із армії дідусь працював начальником станції Золочева.

При виконанні трудових обов'язків також був нагороджений медалями «За трудову доблесть» та «За трудову відзнаку».

Справу бійця продовжував його син, мій дідусь, Анатолій Петрович Воскобойник. Проходження строкової служби в лавах Радянської Армії співпало з вторгненням військ до Чехословаччини, куди і було його направлено.

Я пишаюсь тим, що я правнучка такої мужньої та сміливої людини. У нашій родині дбайливо зберігаються його нагороди. А 9 травня, кожного року, ми всією родиною відвідуємо могилу Воскобойника Петра Миколайовича, щоб вшанувати його пам'ять.

ПІЧ ЯК ГОЛОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ІНТЕР'ЄРУ УКРАЇНСЬКОЇ ХАТИ

Гангур Ігор, учень 10-А класу КЗ «Лозівський ліцей №3»

Лозівської міської ради Харківської області

Керівник: Громило Н.Ю., вчитель трудового навчання, спеціаліст вищої категорії,
вчитель-методист

Піч – це кам'яна чи глиняна споруда, яка відповідно до українських традицій займала центральне, найбільш функціональне, найсвятіше місце в хаті.

Відомий етнограф М.Ф. Сумцов так описував інтер'єр слобожанської хати: «Внутрішня обстановка в хатах усюди однакова: праворуч, коли ввійти, проста піч, ліворуч – невеличка шафа – мисник для тарілок, чашок і іншого посуду; між піччю та причілком піл або ліжко для снання...».

Піч була великою за розмірами, інколи займала четверту частину житлової кімнати і виконувала багато функцій: в ній готували їсти, пекли хліб та пироги, сушили груші, сливи, яблука. На печі стояли глечики, горщики, макітри.

Особливу увагу присвячували оздобленню печі. Хати відрізнялися одна від одної найбільше в деталях оздоблення печі. Піч, як і хату часто білили, прикрашали декоративними розписами, витинанками, переважно рослинними та геометричними орнаментами, фігурками птахів та тварин.

Печі були прості мазані або кахляні. На Слобожанщині по панських та міщанських домах була одна гарна краса – печі з кольоровими кахлями. На жаль вони знищені цілком. Були жовті, сині кахлі, з птахами, з козаками на коні і ін. Тобто, піч була символом високих естетичних смаків господарів, відображаючи їх матеріальний стан.

До печі ставилися з особливою пошаною – як до годувальниці та берегині. Вогнище було символом непорушності сім'ї і святинею. Тому піч була тим священним місцем, де жінка народжувала дитину. В холодну пору на печі спали (здебільшого старі й малі мешканці хати). Щоб дитина росла здоровою та заможною, її після хрещення клали на піч на кожух.

Категорично заборонялося плювати у палаючий вогонь, сваритися біля печі. Піч була оберегом від різної нечесті. Вугілля та попіл використовували при ворожбі, лікуванні хворих та інших побутових потребах, навіть попілом чистили речі від сажі.

Отже, українська піч, замінивши відкрите вогнище: годувала, гріла й лікувала наших предків. До неї відносилися, як до святині та сприймали майже, як живу. У фольклорі та літературі піч символізує святість, нескінченність життя народу, світле дитинство, тепло та затишок.

ЛЕСЬ КУРБАС. ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РЕЖИСЕРА ТА АКТОРА

Гарбуз Ксенія, учениця 11-А класу Харківської гімназії № 43

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Хікматова Л.Х., учитель історії, спеціаліст вищої категорії, старший учитель

Метою роботи є аналіз життя та творчого шляху Леся Курбаса, визначення головного змісту та провідних ідей його діяльності на сценічній ниві, узагальнення театральних новацій, привнесених ним у театр, дослідження залежності його роботи від політики урядів у галузі мистецтва, простеження взаємообумовленості паралельних процесів: змін (реформ) у культурному житті України та її політичного розвитку.

Для реалізації цієї мети автор поставив перед собою такі завдання: простежити шлях становлення Курбаса як творчої особистості; виділити періоди роботи на сценічній ниві, спираючись на відмінності у тематиці, домінуючих ідеях та власних цілях Леся Курбаса; оцінити театральні новації та концептуальні засади, що були привнесені у національний український театр Олександром Степановичем.

Методологічна основа дослідження базується на визнанні театрального мистецтва як специфічної форми естетичного освоєння світу у взаємозв'язку та цілісності всіх його елементів. Ґрунтовне вивчення фактологічного матеріалу дало автору можливість зробити критичний аналіз взаємин театру і держави у соціально-економічних та жорстких політичних обставинах, для чого було використано проблемно-історичний метод дослідження.

ПАМ'ЯТЬ РОДУ

Гацула Катерина, учениця 11-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 70 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Третяк Л.О., вчитель української мови та літератури

*Не смею говорити я о войне,
Но я скажу – есть родственная память.
Дмитро Румата*

Я знаю про війну тільки з книжок, уроків історії, розповідей близьких мені людей. Друга Світова війна пронеслась спустошливим смерчем по нашій землі, стукаючи в двері кожної оселі дзвоном снарядів, вибухом бомб, сумними похоронками. Не залишилося жодної родини, яку б не зачепили жорна кривавої машини війни під час страшної трагедії 20 століття. Чим більше роки віддаляють нас від Другої Світової війни, тим вагомішою стає пам'ять про неї.

У круговерті буднів ми часто забуваємо про тих, кому повинні бути вдячні за сонячне світло, за блакитне небо, за спів пташини над головою, за вечерю у родинному колі. Але настає момент, коли зупиняємося й розуміємо, що життя ми отримали у дар, за який дорогою ціною заплатили наші предки. І тоді стає зрозумілим, що найменшою дякою є пам'ять про всіх і про кожного, про визнаних героїв і безвісти зниклих, про тих, хто воював і тих, хто своєю працею наближав перемогу. Отже, в кожній родині є свій герой, якого зобов'язані пам'ятати.

Саме тому сьогодні хочу розповісти про свого прадідуся Романцова Василя Петровича. Він народився 12 листопада 1921 року на хуторі Дерев'янкін Волоконівського району Білгородської області в селянській родині. Коли Василю було 6 років, помер батько. Тяжко було матері, Степаниді Ульянівні, з двома дітьми. Мріяла жінка побачити синопків дорослими, але доля розсудила інакше. Залишився хлопець у 12 років сам із молодшим братиком Миколою. Про навчання годі було й думати, щоб якось вижити, став працювати в колгоспі.

Час минав, підрости хлопці, влаштували своє життя, одружилися. А тут війна. Пішов Василь до військкомату, звідти відправили його на навчання. Став юнак гвардії рядовим сапером-штурмовиком 5 відділення Гвардії штурмового інженерно-саперного Радянського батальйону, який у складі 2 Білоруського фронту мужньо давав відсіч ворогу під командуванням маршала К.К.Рокоссовського. Фронтові дороги прадідуся пролягли територіями України, Білорусії, Прибалтики, Польщі, Німеччини.

Напевне, вищі сили допомогли вижити моєму прадідусеві Василю Петровичу. Сам він вважав, що вберегло його фото доньки Ніночки, яке всю війну носив у кишені гімнастерки. На дрібні поранення уваги не звертав, навіть не покидав строю, залишався на передовій доти, доки осколок не влучив йому в голову. Важкопораненого молодого бійця доправили до шпиталю. Хірург, вилучивши свинець, пожартував з приводу такого міцного черепа. Це трапилося у березні 1945 року. Евакуаційний шпиталь №950 комісував гвардії рядового Романцова Василя Петровича. За мужність та героїзм, проявлений у боях на фронтах Другої світової війни, Василь Петрович був нагороджений орденом Червоної Зірки, орденом Вітчизняної Війни І ступеня, медалями.

Повернувся прапрадідусь до дружини Анастасії та донечки. Жили вони разом довго та щасливо, мали 6 дочок і одного сина. Згодом у сім'ї стали підростати 18 внуків, 44 правнуки. Моя мама добре пам'ятає дідуся, який радів приїзду рідних, кожному намагався приділити увагу, подарувати якийсь сувенір. Василь Петрович був ковалем, в його руках метал оживав і перетворювався на витвір мистецтва.

Я пишаюся своїм прадідусем. Вважаю за обов'язок розповідати про нього своїм дітям і онукам, щоб не зганьбити забуттям славу свого предка. Адже пам'ятаємо – значить перемагаємо.

*Для нас, прийдешніх, нині сущих,
Усіх, хто прагне миру на землі,
Обов'язком хай стане непорушним
Збереження у пам'яті війни.*

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛІШ – ВІД КОЗАЧЧИНИ ДО СЬОГОДЕННЯ

Головаш Дарина, учениця 5 класу КЗ «Добровільський ліцей Близнюківської селищної ради Лозівського району Харківської області»

Керівник: Головаш С.В., заступник директора з навчально-виховної роботи

Мета і завдання. Ознайомитися з історією української кухні на прикладі такої страви як український куліш, дослідити зміни в рецептурі приготування кулішу, розвивати інтерес до кулінарних традицій українського народу.

Актуальність теми полягає у вивченні народної кулінарії та харчування українського народу, яке завжди посідало важливе місце серед актуальних проблем; переконанні дітей вживати справжню та корисну їжу, дбайливо ставитися до свого здоров'я; вивченні історії походження такої української страви як куліш.

Наукове значення роботи полягає у вивченні традиції національної української кухні на прикладі такої страви як український куліш, шануванні української кухні.

Відлік історії козацького куліша розпочався понад 500 років тому. Це були буремні роки, коли селяни, міське населення, дрібна шляхта втікали від пригноблення панами-магнатами, старостами і поселялись на неосвоєних землях Подніпров'я та Побужжя. Умовою прийняття в козацьке братство було те, що чоловіки мали бути неодруженими. Тому вони повинні були вміти готувати в різних умовах їжу з того, що послав Бог, без спеціальних навичок, точної рецептури. Саме куліш, схожий на густий суп чи рідку кашу, який міг замінити весь обід, став головною стравою козаків. Козаки щодня варили куліш під час військових походів.

Готуючись до військового походу козаки керувались виключно здоровим глуздом, тож брали із собою в похід лише саме необхідне. Їжа – це було останнє, що вони вантажили на бойового коня, йдучи на війну.

Сьогодні ми можемо знайти в мережі Інтернет багато рецептів козацького кулішу, що буцімто до нього мають входити наступні складники: сало солоне, картопля, гриби, цибуля, часник, пшоно, набір приправ (аджика, хмелі-сунелі), зелень кропу, петрушки, сіль, цукор, гвоздика, сметана та кориця. Якщо ж взяти на віру вищенаведений рецепт козацького кулішу, то одному полку козаків (приблизно 500 чоловік) на три тижні (це середня тривалість будь-якого походу в XVII ст.), потрібно було б тягти із собою обоз більш ніж із 60 возів вантажених майже 30-ма тонами усілякої продукції.

За таких обставин викликає здивування, як нашим прадідам – Запорізьким козакам вдавалось бути одним із найманевреніших військ Європи? Долаючи по 50-60 верст за добу непрохідними степами та ярами із численими водними перешкодами й болотами! І чи зуміли б вони це робити, якби тягли із собою цілі вози сала? Звісно ні!

В мережі Інтернет я знайшла статтю Костянтина Олійника – козака Левушківського куреня війська Запорозького Низового, в якій він описав, як готували козаки куліш в той час.

Козацька ненька, сестра чи дружина, знаючи про щохвилину можливість наскоку татар, а відтак в нагальній потребі брата, чоловіка чи сина збору на війну, брала пшоно, ретельно його перебирала, у семи водах промивала, щось тихесенько шептала, та висипала на наповнену олією з насіння льону ринку (глиняна сковорідка на ніжках) й просмажувала його в печі. Прожарене в олії пшоно просушувалось та зсипалось в торбинку, яка в свою чергу приторочувалась (прив'язувалась) до козацького бойового сидла – кульбаки. Тож у випадку оголошення тривоги, козак миттєво хапав зброю, сидлав коня і за кілька хвилин стрімко мчав у напрямку пункту збору

свого десятка, обов'язково маючи при собі, щоб не перевантажувати коня, невеликий за об'ємом та вагою запас прожареного в олії пшона – отож саме прив'язана до кульбаки шкіряна торбинка із пшоном і дали назву славнозвісній похідній страві наших прадідів – козацькому кулішу!

Далеко в степу, козак зі своїми побратимами набирив у казанок чистої джерельної води, додавав туди дрібку солі, діставав із прив'язаного до сідла кулька жменьку чи дві прожареного в олії пшона, а його слід було класти в окріп у такій кількості, щоб куліш, коли його знімуть з вогню, мав густину сметани. Тут же, біля струмка, виривався степовий часник- і за півгодини товариство споживало славнозвісний козацький куліш.

Після ліквідації Запорізького козацтва козаки розселилися на широкій території України, Росії. Рецепти козацької кухні передавалися з покоління в покоління, видозмінювалися, і сьогодні існує безліч варіантів приготування куліша.

Промите пшоно засипали в казан з киплячою водою, для смаку додавали одну-дві картоплини, сіль, по можливості зелень. Готовий куліш зтирали салом із цибулею й часником. Особливо смачним куліш був із салом, шматком м'яса (навіть солонини) або рибиною.

В нашій сім'ї також часто готується куліш. Ми всі полюбаємо його їсти. Зазвичай готуємо його за такою рецептурою.

Інгредієнти:

200 г м'яса, 1 стакан пшона, 4 картоплини, 2 морквини, 1 цибулина, 100 г сала (свіже, солоне, копчене) або 1 ст. ложка олії, сіль, лавровий лист, спеції – за смаком

Процес приготування:

Спочатку, в казан, кладемо сало, нарізуємо його кубиками або соломкою і обсмажуємо до золотистої шкоринки. Далі закидається м'ясо і воно приблизно 20 хв. має протушкуватись (час вказано приблизно, тому що все залежить від інтенсивності вогню).

Кладемо моркву (все солимо та перчимо), цибулю, все має вижаритись, протушкуватись, від цього буде залежати колір кулішу.

Далі заливається все водою. Коли закипить, засипається пшоно (яке заздалегідь потрібно добре промити).

Коли страва майже готова, можна ще додати сезонні продукти(гриби, помідори), тобто робиться заправка. Від заправки залежить відмінний від інших страв смак кулішу. Пробуємо пшоно на готовність і знімаємо куліш з вогню. Куліш під час приготування, постійно помішується, та на смак додаються сіль і перець.

Під час проведення спортивних заходів у школі, таких як «Джура», «День козацтва» ми також готуємо куліш та залюбки ним смакуємо після змагань.

Отже, навіть у ХХІ столітті ця страва визнається шедевром національної кухні і лише українському борщу поступається своєю популярністю. Сьогодні куліш за козацькими традиціями готують на вогнищах підчас пікніків, на дачах чи в закритих приміщеннях з використанням газових чи електричних плиток. На мою думку, традиції та особливості приготування цієї страви будуть і надалі передаватися з покоління в покоління хоч і в дещо зміненій рецептурі.

ФОРМУВАННЯ КОЗАЦЬКОЇ СИМВОЛІКИ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ-СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

Гончаров Іван, учень 11-б класу Харківської гімназії № 43

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Сєрьогін І.Є., учитель історії, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист

Важливість національної символіки полягає в тому, що вона несе в собі певний історико-культурний код, який відрізняє один народ від іншого, відображає його своєрідність, тисячоліттями зберігає етнічні риси народу.

Нижньою хронологічною межею даного дослідження можна умовно вважати початок 40-х років ХVІІ ст., коли розпочинається активне заселення території Слобідської України. Верхня межа дослідження – 14 вересня 1995 р., коли сесією Харківської міської Ради народних депутатів в третій раз за останні два століття було прийнято герб з міста Харкова. Географічно дане

дослідження охоплює територію Слобідської України, як єдиного історико -географічного регіону а також землі Лівобережної (Наддніпрянської) України.

Літературу з даної проблематики можна розподілити на три періоди:

- 1) дореволюційний період (до 1917 р.р.)
- 2) радянський період (1917-1991 р.р.)
- 3) сучасний період (з 1991р.)

Мета даної роботи полягає в тому, що на основі використаних джерел показати розвиток національної символіки, висвітлити історію формування символіки Слобідських полків , виявити основні тенденції українського герботворення та специфічні риси символіки Лівобережжя та Слобожанщини. Переосмислити ставлення до історичної пам'яті народу, складовою частиною якої є національні символи, а також визначити їх місце у житті країни та народу в цілому.

ПРАВЕДНИКИ НАРОДІВ СВІТУ НА ХАРКІВЩИНІ

Горюн Дар'я, учениця 10 класу КЗ «Кам'яноярський ліцей» Чугуївської міської ради
Чугуївського району Харківської області

Керівник: Андреев С.С., вчитель географії I кваліфікаційної категорії, «старший учитель»

Нині, коли з часу Другої світової війни минуло майже сімдесят років, антисемітські настрої знов посилюються. Тривожить те, що у багатьох європейських країнах зростає кількість спрямованих проти євреїв актів насильства. Тому дуже важливо привернути увагу до питання Голокосту.

Друга світова війна, розпочата німецько-фашистськими загарбниками, була небаченою за своїми наслідками глобально-соціальною катастрофою для людства. Вона коштувала йому 50 мільйонів життів. Жертвами Голокосту стали 6 млн. євреїв (в Україні – 1,5 млн.), це складало 63% європейського і 36% світового єврейства.

Фізичне вбивство євреїв в Україні розпочалося з перших днів окупації. До 1944 року, коли територія України була звільнена, тут не залишилось практично жодного єврея, окрім тих, що переховувалися.

Однією з активних форм протесту стало рятування українськими родинами представників інших національностей, в тому числі євреїв, які були приречені окупантами на поголовне винищення.

Об'єктом дослідження є «єврейське питання» в роки Великої Вітчизняної війни.

Предмет дослідження - дії мешканців Харківщини щодо порятунку представників єврейської нації в системі соціальних відношень під час Великої Вітчизняної війни.

Метою даної роботи є дослідити дії мешканців Харківщини щодо порятунку представників єврейської нації під час Великої Вітчизняної війни шляхом збору, аналізу, оприлюднення та збереження інформації про Праведників народів світу, які мешкали і досі живуть у Харківській області.

Відповідно до зазначеної у роботі мети автор ставить перед собою завдання дослідити проблему участі українців та представників інших національностей у порятунку єврейського населення; через обробку документальних джерел довести факти прояву милосердя і людяності харків'ян.

Джерельною базою дослідження слугують особистий архів керівника програми «Праведники Світу» в Харківській області Лариси Воловик, ознайомлення з яким, власне, і поклало початок авторському пошуку; матеріали Харківського музею Голокосту, матеріали музею «Яд Вашем» (Ізраїль), публікації в періодичних виданнях та засобах масової інформації. Слід зазначити, що більшість з них не торкається питання милосердя в Голокості, яке є основним у цій роботі.

Матеріалів із зазначеної теми сьогодні дуже мало. Так, в працях Я. Сусленського згадується про рятувальників, доводиться, що випадки участі представників місцевого населення у порятунку євреїв не були поодинокими. Надзвичайно важливими для розуміння досліджуваної проблеми є міркування М. Феллера та Єлі Візеля, які доводять відсутність етнічного антагонізму між

українцями та євреями.

Однак на сьогодні існують і праці, автори яких звинувачують українське населення в участі у масових акціях знищення єврейського населення. А Югрен Граф взагалі стверджує, що Голокост – вигадка. Це ще раз переконує у необхідності всебічного вивчення і висвітлення обраної теми.

В результаті огляду наукової літератури було виявлено, що представлена нами тема поки не розроблялась жодним із відомих дослідників. Тому дану роботу можна розглядати як одну з перших, в чому і полягає її новизна.

В роботі доведено, що випадки милосердя населення Харківщини в порятунку євреїв не були поодинокі. Почесне звання Праведник народів світу присвоєно 85 мешканцям Харківщини та ще 6 особам, які рятували євреїв на території Харківщини, але не були її мешканцями. Це були християни, мусульмани, буддисти, чоловіки та жінки, люди різного віку, освіченості, достатку. Єдине, що їх об'єднує, це людяність та мужність, прагнення в жорстоких умовах терору зберегти найкращі моральні якості.

РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА НА КУП'ЯНИЩИНІ

Грінько Олена, учениця 11 класу Куп'янського ліцею №1

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Рябих С.С., учитель української мови та літератури

Театр – мистецтво, яке живе тільки в людських душах. Роман друкується, і його можна перечитати. Музику можна заграти. Картину можна побачити в галереї або на репродукції. Театр відтворити не можна. Вистава живе доки її грають. Театр – це те мистецтво, яке перш за все вчить бути людиною, відчувати й співпереживати. Ніщо не має на людей такого сильного емоційного впливу, як театр. Тільки він може дати зацікавленій людині живе сприйняття дійсності. Він обдаровує своїх глядачів справжніми відчуттями й емоціями.

Театральне мистецтво бере початок із сивої давнини, коли воно проявлялося в народних іграх, танцях, піснях та обрядах. Серед явищ мистецького побуту XVII-XVIII століть особливої уваги заслуговує театр, початки якого сягають ще в часи синкретичної єдності найдавніших фольклорних жанрів: обрядових пісень, хороводів, театралізованих дійств, що нерозривно поєднували слово, музику, танець, акторську гру.

Куп'янський вертеп є прикладом ретельного і бережного ставлення до традицій народу. Завдяки запису тексту цього вертепу збережено для нас і майбутніх поколінь канву вистав, що їх бачили ще на початку минулого сторіччя. Понад сто років діяв Куп'янський вертеп. У селі Богодухів Куп'янського повіту Харківської губернії була садиба поміщика Розаліон-Сошальського, де мешкав Іван Кузьмич Книшевський. Він спочатку забавляв виставами хазяйського сина, а потім став показувати їх у сусідів свого пана. Найбільше вистав давали на Різдво та до великого посту. Виїздив Книшевський і на ярмарки, але тут ставив, згідно з наказом влади, тільки другу частину вистави – «Комедію про запорожця».

Скрина цього вертепу була збита із дощок, без будь-яких прикрас. Прорізи в підлозі вкриті тканиною. Вгорі вирізано було в дереві віфлеємську зірку. У 1917 році її було змінено на п'ятикутну. Розпис Куп'янського вертепу – це птахи у клітках.

У другій половині XIX століття в Україні поширився аматорський театральний рух. В аматорських гуртках розпочали діяльність корифеї українського театру: драматурги і режисери Михайло Старицький, Іван Карпенко-Карий та Марко Кропивницький. З 1890 року М.Л. Кропивницький проживав на Куп'янщині, де відразу дізнався, що у Куп'янську діяв заснований у 1888 році театральний гурток, який налічував 32 дійсних члени. Вистави куп'янські аматори ставили у приміщенні земської управи. У серпні 1890 року Марко Лукич поставив з куп'янськими акторами «Наталку Полтавку» Котляревського, свої п'єси «Дай серцю волю, заведе в неволю» та «Пошипися в дурні». Востаннє він зіграв роль Кукси, яка вважається взірцем акторської майстерності.

У ті далекі роки залишила помітний слід в історії театру куп'янчанка Любов Павлівна

Лінницька – відома акторка. У 1889 році вона вступила до трупи М. Л. Кропивницького і незабаром стала провідною актрисою театру відомого режисера й драматурга.

Кілька століть театральне мистецтво Куп'янщини не втрачає своєї популярності, а навпаки розвивається і приносить нам радість.

Незважаючи на складні часи, у зруйнованому боями, нещодавно звільненому від німецької окупації Куп'янську працював місцевий театр. Узимку 1944 року в Куп'янську відбулася важлива для міста подія: до зовні непоказного приміщення поспішали глядачі. На сцені йшла п'єса «Мати-наймичка». Актори творили свою справу – передавали тепло людським душам.

У той час куп'янчанам пропонував свій репертуар драматичний колектив міського будинку культури, режисером якого був А.П.Хмельницький, який в ті роки виступав ще і як провідний актор на місцевій сцені.

Справжніми майстрами сцени були Олена Іванівна Славочинська, Анастасія Іванівна Грипіч, Клавдія Василівна Турська. У 1945 році в драматичному колективі працювала 31 особа, серед них 22 були творчими працівниками.

У листопаді 1945 року на Куп'янщині виступав колектив театру імені Кропивницького у складі 45 учасників. Він мав у репертуарі 26 вистав. Дебютом театру в Куп'янську стала вистава «Ой, не ходи, Грицю, та на вечорниці», також глядачі відвідали виставу «Сватання на Гончарівці» та нову роботу «Приїздить у Дзвонкове». Режисером театру в цей період був Заїр-Бек, оформлення було художника Кулика.

У 1946 році створюється драмгурток у сільгосптехніку мі, де художнім керівником стає О.І. Славочинська і ставлять п'єсу «Ждименя». Восени 1953 року А. Грипіч ставить п'єсу «Капітан у відставці».

Багато минуло часу з того насиченого для Куп'янська театального життя. Когорту театралів 20-40-х років змінили нові таланти. До них належить куп'янчанин, драматург Павло Постолаєв, автор п'єси «Роки буремні». Також Лілія Халіна – талановитий режисер, керівник куп'янських аматорів-театралів, довела, що невеличке українське містечко має свою особисту театральну історію.

На жаль, сьогодні театральним мистецтвом у місті захоплюються переважно школярі, проте це й вселяє надію на майбутнє театального Куп'янська. Діяльність театру, згідно зі статуту Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО повинна бути спрямована на «зміцнення миру і дружби між народами, на розширення творчого співробітництва всіх діячів світу». Дуже хочеться, аби через декілька десятиліть наші нащадки, розповідаючи про театральне минуле Куп'янська, пишалися не лише далекими досягненнями своїх земляків у ХІХ та ХХ століттях, а й театральними традиціями початку ХХІ століття.

ОЛЕКСАНДРА ЄФИМЕНКО - ПЕРША ЖІНКА – ПРОФЕСОР

Грубник Артем, Роганін Денис, вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» КУ «Будинок дитячої та юнацької творчості», учні 8 класу КЗ «Вовчанський ліцей №7» Вовчанської міської ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Ковальова Г.О., керівник гуртка

У селі Бугаївка Вовчанського району на території місцевої школи знаходиться скромна могила зі стелою з чорного габро з лаконічним написом «О.Я. Єфименко, перша жінки - почесний доктор історії, професор. 1848-1918 рр.». Відвідавши Вовчанський історико-краєзнавчий музей, ми дізнались про життя і діяльність цієї неординарної жінки.

Йшов 1910 рік. Газети і журнали Російської імперії повідомляли, що вчена рада Харківського Імператорського університету присудила вчений ступінь почесного доктора російської історії жінці. Явище на той час було унікальним і настільки незвичним, що викликало в Росії сенсацію, адже в той час жінки такі вчені ступені не отримували.

Такої високої честі була удостоєна Олександра Яківна Єфименко, життя і діяльність якої були тісно пов'язані з Харківщиною, зокрема Вовчанським районом.

Олександра Яківна Ставровська (Єфименко за чоловіком) народилася 30 травня 1848 року в

с. Кузомень на березі білого моря в Архангельській губернії в родині повітового чиновника. Навчалася в Архангельській гімназії (1857-1863 рр.), але Україну, зокрема Харківську область, вважала своєю другою Батьківщиною.

Після закінчення з відзнакою гімназії в 1864 році була призначена вчителем Холмогорської школи, що на батьківщині Ломоносова. На цей час померли батько і брат, і турботи по утриманню сім'ї з хворою матір'ю і чотирма меншими дітьми лягли на її плечі. Працювала по 10-15 годин у школі, де своєю невтомною працею завоювала любов і повагу вихованок. Але отриманих знань не вистачило і доводилось займатися самоосвітою. Велику допомогу в цьому надав їй Петро Савович Єфименко, колишній студент Харківського університету – політичний засланець. Він замінив їй педагогів. Олександра з великою охотою вивчала математику, історію, літературу, філософію, право. А в 1870 році одружилася з П.С. Єфименко. І відразу ж була взята під нагляд поліції, звільнена з роботи. Молода сім'я опинилася у скрутному матеріальному положенні, але не зламалася.

На початку 1874 року закінчився строк заслання її чоловіка і пропрацювавши деякий час у Самарі та Чернігові, Олександра Яківна з чоловіком переїжджають до Харкова.

Йшов 1879 рік. Саме у Харкові вона зацікавилася українською історією, культурою, побутом и за короткий час стала вченим європейського рівня. За 28 років життя в Харкові вона написала і опублікувала понад 60 монографій, статей, нарисів і рецензій. Це був час жорсткого тиску на національну культуру та історію України, а О. Єфименко саме національному питанню надавала якраз велику увагу.

1907 року сім'я Єфименків переїхала до Петербурга, куди Олександрю Яківну запросили на Вищі жіночі (Бестужевські) курси читати лекції з історії Південної Русі (України). За великі наукові й педагогічні досягнення О.Я. Єфименко вченою радою Вищих жіночих курсів була обрана професором історії, а вчена рада Харківського університету присудила ступінь почесного доктора історії за сукупністю написаних і опублікованих праць.

Після буремних подій 1917 року Олександра повертається в Україну. Деякий час проживає в Харкові, а потім на запрошення директора Вовчанської гімназії Г.В. Колокольцової та її чоловіка В.Г. Колокольцова поселилася на хуторі Любочка, де знаходився будинок Г.В. Колокольцової. О.Я. Єфименко продовжує працювати, читає лекції в Вовчанській гімназії і займається наукою. Тут вона написала підручник для початкових шкіл Харківщини. В її «Листах з Хутора» викладені методичні поради і викладання історії.

Йшла громадянська війна, діяли місцеві банди, і в ніч з 17-18 грудня 1918 року Олександра Яківна Єфименко та її донька – поетеса Тетяна загинули від рук бандитів.

Ми гордимось, що на Вовчанщині жила перша жінка-професор, для якої Україна стала другою Батьківщиною.

ПОЕЗІЯ МІСЦЕВОГО ВИРОБНИЦТВА

Група «Літописці», учні Роздольської гімназії Наталинської сільської ради
Красноградського району Харківської області
Керівник: Грицаєва І.В.

*Поезія - це свято, як любов,
О, це не є промовка побутова!
І то не є дзвінкий асортимент -
Метафор, слів - на користь чи в догоду
А що, не знаю. Я лиш інструмент,
В якому плачуть сні мого народу*

Л. Костенко

Гурток «Літописці» створено ще в далекому 2008 році. З того часу зібрано чимало відомостей з історії села, з історії школи, а саме про важливі суспільно-політичні події (голодомор, Друга світова війна), про визначні особистості, що народилися в нашому населеному пункті, про людей, які відіграли важливу роль у культурному житті.

Склад групи постійно змінюється - виходять випускники, поповнюють ряди учні 5 – 6 класів, яких потрібно навчати досліджувати, описувати, обробляти зібране.

Тематика робіт залишається незмінною – спрямованість на вивчення місцевого краєзнавчого матеріалу – знайти цікаве і незвичне у такому близькому і знайомому. Роботи гуртківців неодноразово займали призові місця в районних етапах конкурсах, що додає впевненості – ми на правильному шляху.

Актуальність. В країні нашої відбуваються епохальні зміни під назвою децентралізація. Звичайно це торкнулося і нашого маленького села – в 2019 році було створено Наталинську територіальну громаду. В липні на День народження громади відбулося феєричне дійство – свою творчість показали колективи населених пунктів що об'єдналися в одну громаду. У вересні знову череда народних свят – Дні села, це добра традиція і таким чином звичаї предків передаються з покоління в покоління. Такий захід відбувся і у Ясній Полянці. З захопленням глядачі слухали душевне виконання власних віршів Любові Іванівни Долженкової, до того ж вона готує достойну зміну – онучку Ельвіру. (Додаток 1) Наступного року громада відзначатиме перший ювілей і нам захотілось додати родзинку в святковий пиріг. Місцеві мешканці запропонували оцифрувати творчість місцевих самородків та надрукувати брошуру з робочою назвою «Поезія місцевого виробництва». Ось чому члени гуртка «Літописці» обрали для роботи напрямки: «Із батьківської криниці»

Мета дослідження:

- сприяти активізації пізнавальної діяльності учнів, формувати та удосконалювати навички пошуково-дослідницької роботи;
- вивчення місцевої літературної спадщини;
- розвивати творчу активність й зацікавленість в результатах;
- розвивати уміння працювати з різними джерелами інформації, підбирати й опрацьовувати матеріал, готувати повідомлення, виступи;
- збагачувати духовний світ та розширювати кругозір.

Завдання:

- Зібрати відомості про місцевих поетів аматорів;
- систематизувати та упорядкувати зібраний матеріал;
- оформити, зверстати, надрукувати збірник;
- через наявні засоби мас-медіа сприяти його популяризації, донести дану інформацію не тільки до жителів Ясної Поляни а й Наталинської ОТГ зокрема.

Форми реалізації – зустрічі, налагодження контактів з вчителями та учнями, оформлення матеріалів

ТІНЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МОЇХ ПРЕДКІВ

Гур'єва Марія, учениця 11 класу КЗ «Золочівський ліцей №1»

Золочівської селищної ради Харківської області

Керівник: Ключ В.А., вчитель історії спеціаліст вищої категорії, старший вчитель

Друга світова війна – один із найстрашніших та найзначиміших воєнних часів в історії. За загальними підрахунками в ній загинуло понад 60 млн осіб (14 млн з яких українці), ще 90 млн стали інвалідами. Її масштаби приголомшливі, напевне, не було жодної родини, якої б вона не торкнулася. Віра і надія тоді були найближчими союзниками кожного. Всі ті, хто йшли на боротьбу, є справжніми героями і сміливцями, адже шанс повернутися був дійсно мізерний. Те, що вони зробили для своєї країни і своїх потомків є неймовірним подвигом, віддячити за який неможливо. Складно уявити яким полегшенням і вірадою була звістка про перемогу. Всі, хто повернулися до своїх домів дали нашому поколінню можливість не зазнати жаху Другої

світової, сплячи спокійно ночами, та дізнатися всю правду про той страшний час. Саме наші предки, яким пощастило вижити, є не тільки героями, а й путівниками до всієї нині відомої інформації. А хто як не власна родина донесе все надійнішим чином, з уст якої проллється лише правда, якою приголомшливою та страшною вона б не була, щоб надалі пронести її крізь покоління. В наш час ми пишаємося дідусями або прадідусями, які здобули перемогу та дали нам світле майбутнє. Власне я також маю двох прадідусів, які захищали Батьківщину в Другій світовій війні.

По-перше, хочу розповісти про Гур'єва Івана Ігнатовича, який народився 6 грудня 1922 року в селі Гур'єв козачок, Золочівського району, Харківської області, провівши там подальше життя, працював комірником. В серпні 1943 року був призваний на війну в Золочівському РВК, Золочівського району, Харківської області, числився в 292 мінометного Кіровоградського полку 18 танкового Знаменського Червонопрапорного корпусу 2-го Українського фронту, мав звання червоноармійця. В кінці серпня мій прадід воював в битві під Курською дугою (Курська битва), а також в її заключній Білгородсько-Харківській стратегічній наступальній операції. Пізніше приймав участь в Донбаській операції. 14 жовтня 1943 року приєднався до Запорозької операції (10-14 жовтня) від нацистських загарбників Дніпра, під час якої був легко ранений в голову, після чого потрапив до госпіталю в Полтаві. Під час розповідей моєму дідуся Федору Гур'євому, казав: «умови та кількість їжі були дуже мізерні, хворі гинули не так від травм, як від голоду. Заради того, щоб поїсти всі намагалися будь-яким чином потрапити назад на фронт. На жаль, тих, хто мав ушкодження середньої та вищої тяжкості, там вже не приймали. Та мені вдалося повернутися.» Мій прадід також був учасником таких боїв: «Кіровоградська операція» (5-16 січня 1944р.), «Корсунь-Шевченківська операція» (24 січня-16 лютого 1944р.), «Умансько-Ботошанська операція» (5 березня-17 квітня 1944-го), «Звільнення Балти» (29 березня 1944р.). В кінці серпня 1944 року він разом з 2-им та 3-ім Українськими фронтами приймав участь в Яссько-Кишинівській операції, їхнім завданням було прорвати оборону противника на південь від Бендер і завдати удару силами військ у напрямі Хуші (Румунія). За участь в операції його нагородили медаллю «За відвагу», а саме за: він в районі м.Хуші (Румунія) при нападі автоматників на рухому автокалонку полку першим кинувся в бій, при цьому знищив 3-ьох автоматників противника. З 30-го серпня по 3-тє жовтня 1944 року воював в Бухарестсько-Арадській битві. Пізніше приймав участь в Будапештській операції (29 жовтня 1944 – 13 лютого 1945), головною метою якої було здобути Будапешт та прилеглі території. Операцію було проведено силами 2-го та 3-го Українських фронтів. Це була одна з найбільших та найкровопролитніших битв в історії всієї Другої світової. З твердою перемогою Червоної армії, мій прадідусь отримав медаль «За взяття Будапешту». Також його було нагороджено орденом Червоної зірки за активну участь у боях Угорщини в березні 1945 року, а саме за: «В боях з німецько-фашистськими загарбниками червоноармієць Гур'єв показав зразки мужності та відваги, 10.03.45р. у районі Якобсалаш міномет, де заряджаючим червоноармійцем, Гур'єв розсіяв і частково знищив до 35 німців. 11.03.45р. при відображенні ворожої атаки міномет Гур'єва придушив вогонь кулеметної точки. 12.03.45р. в районі Якобсалаш міномет Гур'єва зруйнував ворожий бліндаж і знищив до 10 німецьких солдатів.». Під час штурму Відня (5-13 квітня 1945 року) мій прадідусь потрапив до Віденського госпіталю, в якому через тяжкість ушкоджень пробув аж до жовтня 45-го року. Тут я змогла вказати лише частину тих боїв та подвигів в яких приймав участь мій прадід, бо за життя він не дуже любив розповідати іншим про це. На жаль прадідуся не стало 1994 року, але його вчинки ніколи не помруть...

По-друге, я ще маю іншого прадідуся, Гур'єва Макара Васильовича, він народився 1926 року в селі Гур'єв козачок, Золочівського району, Харківської області. В віці 18 років був призваний в Жовтневому районному воєнному комісаріаті, місто Харків, Жовтневий район, числився в 1-й гвардійській повітряно-десантній бригаді, 364-ому запасному стрілецькому полку, мав звання рядового. Так, як він потрапив на війну майже в кінці, то кількість боїв та заслуг значно мала. Але, все ж таки його було нагороджено орденом Вітчизняної війни 1 ступеню та медаллю «За перемогу над Німеччиною. На сьогоднішній день збереглося спільне післявоєнне фото моїх прадідусів-героїв, дивлячись на яке кожного разу я сповнююсь вдячністю та гордістю за моїх предків.

ЗНИКЛІ БЕЗВІСТИ

Гурток «Історичне краєзнавство» Барвінківського ліцею №1 Барвінківської міської територіальної громади Ізюмського району Харківської області
Керівник: Троян Ю.В., учитель історії, спеціаліст II категорії

Перефразовуючи слова відомої свого часу пісні, в якій говориться, що від героїв минулих літ не лишилось тепер імен, слід констатувати актуальність цього вислову і нині.

17-18 вересня 2021 року здобувачі освіти 10 класу Барвінківського ліцею № 1, члени краєзнавчого гуртка провели науково-туристичну експедицію історичними місцями Барвінківщини.

Тема даного дослідження: «Зниклі безвісти».

Метою роботи є комплексне дослідження подій, пов'язаних із Другою світовою війною на території Барвінківщини початку 1943 року.

Пошуковці поставили перед собою завдання дослідити білі плями в історії Другої світової війни, а саме: дізнатися про трагічні події початку 1943 року, які довгий час замовчувалися, відновити імена героїв, які віддали своє життя у боротьбі з ворогом і були забуті. Свій вибір дослідники зупинили на 41-й гвардійській стрілецькій дивізії та її командирі генерал-майорі Миколі Петровичу Іванову, який загинув на Барвінківщині.

У зв'язку зі складною ситуацією в районі Сталінграда 1 серпня 1942 року терміново 10-й повітряно-десантний корпус був перетворений у 41-у гвардійську стрілецьку дивізію і відправлений на Сталінградський фронт.

16 серпня дивізія ввійшла до складу 1-ї гвардійської армії генерала Москаленка. Зазнавши великих втрат на початку жовтня, дивізія була виведена в резерв на докомплектацію в Саратовську область. Після оточення ворожого угруповання під Сталінградом воїни-гвардійці беруть участь у військових операціях «Сатурн» і «Малий Сатурн».

25 січня 1943 року дивізія вийшла до Сіверського Дінця і першою форсувала велику водну перешкоду. 6 лютого було звільнено Барвінкове, а 11 лютого Лозову. 41-а гвардійська рушила на Павлоград.

Ворог перекинув на Східний фронт значні військові резерви, вирівняв ситуацію і перейшов у контрнаступ. Радянські частини потрапили в скрутне становище. Керівництво військами знову повторило помилки 1942 року. 41-а гвардійська дивізія знаходилася поблизу Синельниково, частини зазнали великих втрат і мали проблеми з постачанням, викликані відставанням тилів. Ворожим танковим з'єднанням вдалося оточити дивізію.

Виходячи з оточення, загинув командир дивізії генерал-майор М.П.Іванов. Дивізії вдалося прорватися до своїх частин в районі Красного Лиману.

Так описаний бойовий шлях 41-ї гвардійської до березня 1943 року в багатьох джерелах. Дані про загибель Іванова М.П. повністю відсутні.

В офіційних джерелах він і його штаб зараховані як зниклі безвісти.

Микола Петрович Іванов народився 6 грудня 1897 року в Москві. В 1916 році покликаний на військову службу. З листопада 1941 року він – командир 10-го повітряно-десантного корпусу, сформованого в Московському військовому окрузі, який проводив військові операції в тилу ворога. 19 січня 1943 року М. Іванову присвоєно звання генерал-майор. 3 серпня 1942 року – командир 41-ї гвардійської стрілецької дивізії. Його частина 76 діб захищала Сталінград і вистояла.

Після завершення війни настає повне забуття його імені.

Учасники експедиції під час дослідження місць останнього перебування штабу 41-ї гвардійської стрілецької дивізії оглянули пам'ятний знак, який знаходиться у Вовчій балці поблизу села Григорівка. На ньому розміщено дві таблиці з відповідними написами:

«Здесь в феврале 1943 года погибли 56 командиров 41 гвардейской стрелковой дивизии. Останки перенесены в село Малолетка».

«Г-рал М-ор Иванов М. П.

Пол. к-сар Анисмов А.Е.

Ст. б. к-сар	Борычев М.Е.
К-тан	Кубышкин О.
К-тан	Прудников Н.В.
Ст.тех.л-нт	Варибрус Ф.А.
Ст л-т	Говоров Г.П.
Ст л-т	Романенко В.Т.
Ефр.	Мирошников В.И
Ряд	Петров Г. Я.»

Шлях пошуковців проліг до села Малолітки. Нас чекало розчарування. Біля пам'ятника визволителям села ніяких відомостей про перезахоронення не виявили. Прізвища полеглих у Вовчій балці відсутні. Подібна ситуація чекала групу і в сусідньому селі Богодарове.

Пошук триває.

СІМЕЙНА ФОТОГРАФІЯ: ЇЇ МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Гурток «Скелелазіння», учні 4 класу КЗ «Чугуївський ліцей № 7»

Чугуївської міської ради Харківської області

Керівники: Холоденко І.О., керівник гуртків - методист; Бондаренко М.В., вчитель початкових класів І категорії

Сімейні фотографії: цікаві, дивні, іноді навіть кумедні. Розглядаючи старі і сучасні сімейні фотокартки, які, зазвичай, дбайливо зберігаються у кожній родині, майже завжди з подивом розглядаєш свою рідню. Всі ці фото — це наша історія, наша пам'ять. З цих маленьких, унікальних історій кожної родини формується історія нашої країни. І це не безликі параграфи підручника, а справжні, живі люди, яких ми знали. Але навіщо люди роблять фотографії різних етапів і подій свого життя? Навіщо зберігають і збирають сімейні фотографії? Що таке «фотографія», як вона робиться? Чи потрібні нам фотографії взагалі, і яке місце в нашому житті вони займають сьогодні? Щоб відповісти на всі ці питання, ми вирішили зібрати сімейні фотографії наших родичів, знайомих; детально проаналізувати відповіді на ці питання, використовуючи різні ресурси. Ось що нам вдалося дізнатися.

Перше наше знайомство з історією фотокартки було в Чугуївському історико – краєзнавчому музеї ім. І.Ю. Рєпіна, коли старший науковий співробітник Шевченко Ольга Олексіївна розповіла нам про те, як робилась фотографія у минулому столітті, про типи фотоапаратів, принципи їх роботи, в чому зберігалось зображення. Ми зрозуміли, що фотокартки зберігають пам'ять про особливі життєві миттєвості найрідніших людей, без слів. Старі чорно-білі світлини передають теплоту та характер людей, зображених на них.

Давайте перенесемося на кілька століть назад, коли з'явилися перші фотоапарати. На стиль і розвиток фото довгі роки впливав живопис, у якого фотографія багато чого запозичила. Історія фотографії починається приблизно з 1826 року. Знімки були не чіткими, розмитими. В Україні фотографія з'явилася приблизно в 40-х роках 19 століття, коли в Україну стали приїжджати іноземні фотографи, які почали залишатися в Україні. В Чугуєві перше фотоательє було відкрито харківським міщанином Рижевським Т. В. у листопаді 1878 року. Пізніше - Заховаєвим Ф.С., Чеповським В.К., Герасимовим Я.А. Фотографій ательє не збереглося, збереглися лише фотографії Герасімова, колекція яких зберігається в музеї міста.

Щоб дізнатись, як робились фотографії у минулому, ми зустрілись з Чурсіним В. І., керівником фотостудії «Веселка» в місті Харкові. З розповіді фахівця ми дізнались, що зазвичай процес отримання фотографії включає в себе зображення за допомогою оптичної системи на час експозиції та фіксації цього зображення за допомогою світлочутливої системи на фотоплівці. Ми мали змогу прийняти участь саме у «мокрому процесі» проявлення та закріплення фотографії, познайомились з способом фотографування у минулому, з різними типами фотоапаратів та аксесуарами, необхідними для виготовлення фотографії.

Сімейний фотопортрет - це класичний портрет сім'ї, зроблений в студії або якомусь іншому приміщенні, покликаний відобразити значущу сімейну подію. Це простий спосіб задовольнити бажання людини увічнити пам'ять про себе і своїх близьких. Сама традиція сягає своїм корінням в минуле, коли людина почала відчувати себе невід'ємною частиною суспільства і бачити цінність сім'ї, роду. Сімейне фото дивним чином передає атмосферу відносин: від батька сімейства віє впевненістю, від матері - турботою, а діти додають кадру відчуття свята. Під час зйомки треба було на деякий час завмерти, інакше б фото не було чітким. Якщо дорослі слухняно приймали потрібну позу на кілька секунд, то дітям спокій давався в усі часи набагато важче. Особливо, якщо це було групове фото. В 20-х роках минулого століття спритні фотографи привертали увагу дітей латунною пташкою, яку ставили близько біля об'єктиву. Іграшка була блискуча, ще й видавала свист, схожий зі співом справжніх птахів. Іноді фотограф спеціально запрошувався додому, щоб передати атмосферу сім'ї нащадкам..

Ми провели акцію «Сімейні портрети моєї родини», метою якої було зібрати якнайбільше сімейних фотографій своєї родини та знайомих. Нам вдалось зібрати понад 100 фотографій різного періоду життя родин. Більш за все було фотографій 60-х, 70-х, 80-х та 90-х років. Найбільш стародавня фотографія - 1928 року. Сучасні фото були на електронних носіях. Проаналізував зібраний матеріал, ми зробили ось такі висновки: всі перші сімейні портрети були постановочними; портрети дітей взагалі були рідкістю; похід в фотоательє був справжньою подією, і до нього готувалися кілька днів, тому на багатьох фотографіях є відчуття свята. Спеціально купувалися сукні та костюми. За все життя знімків набиралося не більше пари десятків.

Пізніше у 50-60 роки якісну сімейну фотографію хотілось повісити на видному місці в квартирі і це була можливість пишатися собою і своєю сім'єю. Протягом короткого періоду часу стало популярним відвідування фотосалонів. У 70-80-х роках минулого століття фотографії, зайняли своє місце в красивих рамках на комодах, письмових столах, на стінах віталень і спалень. Сімейний портрет став доступним не тільки багатим, але і звичайним людям: в кожній родині були фотосесії на природі, днях народженнях, прогулянках або спільних поїздках. Ми бачимо, як сімейна фотографія того часу передає настрій родини, емоції кожного на святі. У той же період почали з'являтися сімейні фотоальбоми.

Зараз ми можемо фотографувати не тільки на сучасні фотоапарати, але і на телефони, планшети. Сьогодні у нас всі фото зберігаються на електронних носіях, а раніше альбоми оформлялися барвисто. Як свідчать дослідження, більшість з людей вважає, що роль фотографії змістилася від збереження важливих подій до спілкування з друзями, створення власного іміджу. Нажаль - це сумна реальність, можливо і те, що одного разу сімейні фото стануть раритетом.

Ми звернулись до краєзнавчого музею Чугуєва з проханням зробити виставку сімейних фото, які ми зібрали. Виставка відбулася 26 травня.

Сімейна фотографія - це історія життя кількох поколінь, невидимий зв'язок між близькими людьми, який зв'язує людей, незалежно від відстані.

Фотоальбоми і жорсткі диски комп'ютерів сповнені різноманітними знімками - якісними і не дуже, красивими і звичайними. Це створює враження, що люди вже втратили смак і інтерес до фотографії, зворушливої, пам'ятної, значущої. Але так тільки здається, сімейний портрет - завжди був і залишається цікавим людям різних поколінь.

ДУШІ ЗАКОХАНОЇ СВІТ

Вихованці гуртка «Фольклористика» КЗ «Зачепилівський будинок дитячої та юнацької творчості» Зачепилівської селищної ради

Керівник: Чуб Т.М., вчитель української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист, керівник гуртка «Фольклористика»

Щасливі ми, що наш степовий край багатий на талановитих людей: Зачепилівщина дала державі дипломатів і військових, вчителів та артистів, майстрів вишивки та спортсменів, Героїв соціалістичної праці та Героїв Радянського Союзу. Тож і вирішили ми розповісти про життя і

творчість Миколи Остаповича Бахмата, ветерана журналістської справи, поета, художника, публіциста. Бо Зачепилівщина – його батьківщина. Тут він народився, тут навчався, сюди летять його спогади і думки, тут на сторінках районної газети зустрічаємо його ім'я.

Батьківщина кожної людини починається з рідного порога, з батьківської домівки. В родині Остапа та Марії Бахматів у 1935р. народився син Микола. Ріс цікавим, допитливим. Після війни юнак навчався у Зачепилівській середній школі, закінчив її у 1953 р. Невдовзі хлопець був призваний до армії. Далекий Схід, сержантська школа, щоденні заняття, марші, сувора дисципліна. А далі – сопки, тайга, «стройбат», будівництво дороги, вітри з морозом, чергування в їдальні, робота в штабі та клубі батальйону. Солдатські будні збагатили майбутнього поета враженнями і почуттями, загартували його.

У жовтні 1957 р. М. Бахмат був демобілізований. Впевнившись у своєму бажанні нести людям красу слова, культуру, освіту, юнак їде на курси до Харкова, а потім у с.Орчик Зачепилівського району працювати бібліотекарем. Свої гуморески та вірші посилає до районної газети, згодом їде до редакції працювати. Тут він відбувся як письменник, гуморист, байкар, публіцист. Бажаючи поповнити свої знання, вступає до Дніпропетровського університету на філологічний факультет. Малював, оформлював як редактор факультетську газету «Філолог» і вузівську багатотиражку. А потім доля закинула до Царичанки, де М.О. Бахмат майже сорок років віддав роботі відповідального секретаря газети «Приорільська правда». Друкувався у районній газеті та обласній «Зоря», журналі «Радянська жінка», в газеті «Перемога» смт. Зачепилівка. Малює чудові акварелі, які побували на різних виставках. Удостоєний звання «Майстер народного традиційного мистецтва». Його малюнками оформлено книги до 400-річчя Царичанки. Деякі з віршів стали піснями.

Творчий доробок М. Бахмата – це збірки поезій: 2006 р. – «Пастка для себе» (гумор і сатира), «Душі закоханої світ» (лірика), 2010 р. – «У селі над Орілью», 2020 р.- «Роздуми» та «Зоряні світанки». Ілюстрації до них – власні. В гумористичних творах М.О. Бахмат зображує те, що є негативним, ворожим, шкідливим у суспільному та особистому житті і заслуговує на осуд, осміяння, заперечення. Він викликає у читача бажання боротися з негативними явищами, спонукає до попередження і викорінення всього, що заважає зробити наше життя кращим. Творчість нашого земляка має глибоко національне коріння. Він черпає свої сюжети з криниці народної творчості та єднає їх із сучасністю. І сюжети, і герої його творів взяті з реального життя. Твори ці спрямовані проти тих, хто нехтує людськими нормами моралі: ледарів, п'яниць, хабарників, горе-керівників, недалекоглядних політиків.

Ліричний герой віршів М. Бахмата – людяний, чесний, вразливий, бентежний, закоханий у життя, у свій край степовий, який любить всім серцем. Його хвилює все, чим живе людина. Авторська позиція – утвердження кращого в людині, любов до трудівників і рідної землі – близька нам і буде для нас орієнтиром у житті.

Життя та літературна творчість нашого земляка варті того, щоб про них знали дорослі й діти. Ім'я М.О. Бахмата з повним правом можемо називати серед інших талановитих письменників і поетів Харківщини. Пишаймося талановитим земляком. Його ім'я буде збережене в чудових акварелях, добрих справах його редакції, поетичних творах.

УКРАЇНСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ СВЯТА ОСІННЬОГО ЦИКЛУ

Гутянська Олеся, учениця 5 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 Харківської міської ради, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівники: Бакуменко Т.І., вчитель української мови та літератури,

Кривопустова А.Б., керівник гуртка

Здавна в Україні відзначаються календарні свята, пов'язані з порами року. Вони засновані на перших язичницьких віруваннях наших предків та циклі сільськогосподарських робіт. Сьогодні ці свята - не тільки цікавий ритуал, але й спосіб спілкування з природою і, відповідно, шлях до здорового способу життя.

Сезонні традиційні свята українців пов'язані з порами року: весною, літом, осінню, зимою, але чіткого розмежування між ними немає. Кожен цикл свят несе своє смислове навантаження

та насичений безліччю ритуалів і прикмет. Головною метою та завданням цих свят було забезпечення добробуту родини, що значною мірою залежало від врожаю. Тож усі ці свята так чи інакше спрямовані на спілкування з природою, її розуміння.

Осінній цикл свят замикає річне календарно-обрядове коло. Він не становить цілісної системи, а ввібрав окремі звичаї та обряди, характер яких визначався станом засинання природи та приготуваннями до зими і зимових свят. Головними моментами осіннього циклу були звичаї, приурочені до завершення збору врожаю чи повернення худоби з літніх пасовищ. Також обряди осіннього циклу були спрямовані на родинне життя: з Покрови починалися весілля, а на Введення, Катерини та Андрія ворожили на обранців. Обрядові дії переважно переносилися у приміщення, набуваючи форми вечорниць, де часто хлопці знайомилися з дівчатами з метою створити родину.

Загалом, в осінньому циклі повторюються усі мотиви, властиві для інших циклів - так формувалося безперервне циклічне обрядове коло святкових дат із різними атрибутами і символами, але одними і тими ж мотивами. Отже, основні українські свята осіннього циклу:

28 серпня - Перша Пречиста, також відома як свято Успіння Пресвятої Богородиці.

Після цього дня родини, у яких були діти на порі, починали активно готуватися до весільного сезону. В цей час починався також збір урожаю.

11 вересня – «Головосіка», або Всічення Голови святого Пророка Предтечі й Хрестителя Господнього Івана.

Цього дня дотримуються суворого посту. Не можна різати нічого, що нагадує собою голову. Вважається, що цього дня не варто брати у руки гострі речі: ніж, сокиру, пилку. За народним віруванням день Головосіка є останньою межею, коли з'являються грози. Але, якщо хтось почув грім, то це віщувало довгу і теплу осінь. Цього дня у лісі збирали лікарські коріння.

27 вересня – «Здвиження», свято Воздвиження Чесного і Животворного Хреста Господнього.

Це одне з головних свят у східній християнській традиції. Походить воно з першої половини IV століття, коли у Єрусалимі було знайдено хрест, на якому розп'яли Ісуса Христа. На Здвиження земля движиться ближче до зими, а тому від цього часу настають холодні дні й птахи відлітають до вирію.

14 жовтня - свято Покрови Пресвятої Богородиці, або «Покрови».

Для козаків Покрова було найбільшим святом. Наші лицарі вірили, що свята Покрова охороняє їх, а Пресвяту Богородицю козаки вважали своєю заступницею і покровителькою. На Запорозжі була церква святої Покрови. Козаки збудували також багато однойменних храмів та шанували особливо ікони Покрови. З 1999-о року свято Покрови в Україні відзначається як День українського козацтва.

«Покрова накриває траву листям, землю – снігом, воду – льодом, а дівчат – шлюбним вінцем». В українських селах до сьогодні дотримуються давньої народної традиції грати весілля після Покрови. Яка погода на Покрову, такою буде і зима.

21 листопада – день святого Михайла.

В цей день часто випадає перший сніг, тому й прикмета: «Михайло на білому коні приїхав». Якщо на Михайла ніч ясна, то зима буде сніжна і красна. Якщо Михайло дощем служить – добру й суху весну ворожить. День на Михайла похмурий і на деревах іній – до хорошого врожаю. Від Михайла зима морози кує.

ОЛЕКСАНДР РІДНИЙ – СКУЛЬПТОР НАШОГО МІСТА!

Дегтяр Анастасія, учениця 7 класу КЗ «Харківська ЗОШ I-III ступенів № 142 Харківської міської ради Харківської області», вихованка КЗ «Харківський Палац дитячої та юнацької творчості Харківської міської ради Харківської області»
Керівник Облогіна Г.В., керівник гуртка

Я дуже люблю своє місто – Харків, за його архітектуру, майдани, сади та парки! Прогулюючись містом ми часто натрапляємо на пам'ятники та скульптури. Всі ви були на майдані Конституції, та бачили там пам'ятник Незалежності «Україна, що летить», а гуляючи

садом Шевченка фотографувалися біля скульптур знаменитим Харків'янам. Чи знаєте хто автор цих та багатьох інших пам'ятників та скульптур у місті? Мені стало цікаво, і я дізналася, що автор наш місцевий скульптор Олександр Миколайович Рідний.

Нещодавно я завітала до нього у майстерню і розпитала про творчий шлях та плани на майбутнє. Олександр Миколайович наш земляк народився 16 вересня 1961 року у селищі міського типу Покотилівка, освіту здобував у Харківському художньому училищі та Художньо-промисловому інституті, нині Харківська державна академія дизайну та мистецтв, де зараз викладає. Від 1990-го року член харківського відділу Національної спілки художників України, Заслужений діяч мистецтв України, у серпні 2014 року присвоєне звання «Почесний громадянин міста Харкова», нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня.

Рідний О.М. один з видатних скульпторів сучасності міста Харкова, був неодноразово удостоєний звання «Кращий скульптор року».

Серед відомих робіт Олександра Рідного – пам'ятник Івану Сірку, Меморіал жертвам Голодомору, пам'ятник Олександрю Ляпунову, пам'ятник першому харківському «губернатору» Є.Щербініну, меморіальна дошка В.Чорноволу, пам'ятник Д.Багалію, монумент «Україна, що летить», в сквері «Стрілка» пам'ятник Святому апостолу Андрію Первозванному, бюсти трьох нобелівських лауреатів: фізика Льва Ландау, мікробіолога Іллі Мечникова та економіста Семена Кузнеця, пам'ятник безіменному загиблому велосипедисту, скульптури відомим харків'янам у саду Шевченко, та ряд скульптурних композицій. У місті Куп'янськ стоїть пам'ятник Байбаку.

Роботи Олександра Миколайовича знаходяться у Національному художньому музеї України, Київській картинній галереї та у приватних колекціях в Україні, Росії, Німеччині, Франції, великій Британії, Польщі та Японії.

СУЧАСНИЙ КОЗАЦЬКИЙ РУХ НА КЕГИЧІВЩИНІ ТА ЙОГО РОЛЬ У ВІДРОДЖЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Дзюбинський Дмитро, учень 8 класу КЗ

«Медведівський ліцей» Кегичівської селищної ради

Керівник: Лактіонова В.Ю.,

вчитель історії та правознавства, спеціаліст вищої категорії

Народна мудрість говорить, що країна, яка не пам'ятає свого минулого, не матиме і майбутнього. Неможливо знайти у минулому України інше явище, яке б так глибоко і різнопланово вплинуло на історичну долю всього українського народу, як козацтво. З початків козацтва і до сьогодення, а, вочевидь, і на майбутнє життя українців – «і мертвих, і живих, і ненароджених», усієї нації з її минулим, сучасним і майбутнім, було, є і, поза сумнівом, буде нерозривно пов'язане з козацтвом.

Ідея відродження козацького духу в Україні – це національна ідея, яка і вчора, і сьогодні, і завтра здатна об'єднати і згуртувати навколо себе усю націю. Навіть у нашому державному гімні є слова, що ми «браття козацького роду». Це є ще одним доказом того, що Україна – козацька держава.

Ми стали українцями завдяки козакам, які багато років зберігали нашу мову, культуру та передавали з покоління в покоління традиції та звичаї усього народу. Козаки завжди стояли на сторожі волі, гідності та честі свого народу.

Ще коли я почав вивчати на уроках історії України козацький період, мене дуже зацікавило питання існування козацтва на території рідного краю. В ході дослідницької роботи з'ясував, що воно не тільки було, а існує та розвивається і сьогодні, у тому числі і на Кегичівщині.

Отже, об'єктом дослідження є сучасний козацький рух на території Кегичівщини Красноградського району Харківської області та наукова література XVI – початку XXI століття, присвячена козацтву Слобожанщини.

Актуальність теми дослідження: необхідність більш глибокого вивчення історії рідного краю та пошуку нових відомостей про козацтво на Слобожанщині. Розкриття його ролі в освоєнні краю та відродженні національної культури в наш час.

Героїчну козацьку сторінку історії нашого Слобожанського краю протягом понад століття активно творили його сміливі і свободолюбиві жителі – доблесні слобідські козаки, мужні і вірні захисники своєї Вітчизни. А ми, нинішні нащадки славних пращурів, з великою пошаною відносимося до славної історії свого рідного краю і намагаємося дослідити цю історію і відродити козацькі звичаї та традиції.

Основні завдання, які стоять сьогодні перед Українським козацтвом:

1) взаємодія з органами влади щодо формування державної політики у сфері відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських, культурних традицій Українського козацтва;

2) відновлення та розвиток на звичаєвих засадах Українського козацтва як вираження способу життя, діяльності та поведінки українського народу;

3) відродження та розвиток козацької господарської діяльності, створення козацьких січей, паланок і поселень як осередків відродження і розвитку традиційних козацьких форм самоврядування;

4) сприяння підготовці молоді до військової служби, військовому вишколу українських козаків, сприяння розбудові Збройних Сил України, Прикордонних військ, Митної служби та підрозділів Цивільної оборони.

Для забезпечення ефективної взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування з козацькими організаціями, їх об'єднаннями у питаннях забезпечення реалізації потенціалу козацької ідеї для консолідації українського суспільства, відродження та розвитку історичних, патріотичних, господарських, культурних, духовних і моральних традицій Українського козацтва, залучення козацьких організацій до охорони культурної спадщини, фізкультурно-спортивної роботи, військово-патріотичного та духовного виховання дітей і молоді Указом Президента України від 4 червня 2005 року №916/2005 утворено Раду Українського козацтва при Президентові України.

Український козацький рух в сучасній Україні з кожним роком стає більш організованим, співпраця козацьких організацій з Центральними і місцевими органами влади та місцевого самоврядування набуває практичного змісту. Підтвердженням цього є низка Указів Президента України, розпоряджень Кабінету Міністрів України та інших органів влади. В деяких областях розроблені і діють місцеві програми розвитку Українського козацтва.

Одним із головних напрямків роботи сучасних козацьких організацій була і залишається робота з молоддю, виховання нового покоління в дусі українського козацького лицарства, української національної ідеї, відданості рідному народові й Землі-Матері.

Козаки розробляють комплекс заходів, спрямованих на патріотичне виховання молоді, формування здорового способу життя, розвиток духовності та зміцнення моральних засад суспільства, розробку і втілення програм виховання, що сприяють піднесенню духовності, моральності і патріотизму.

В ході дослідження я з'ясував, що сучасне Українське козацтво не є окремою козацькою організацією, а являє собою Всеукраїнський козацький рух, який відстоює національну козацьку ідею, сприяє захисту політичних, економічних, культурних та історичних досягнень українського народу, бере участь у забезпеченні духовного розвитку, фізичного здоров'я та високої моральності українського суспільства, використовуючи набуток багатьох поколінь своїх попередників.

З розглянутого у даному дослідженні можна зробити висновок, що на сучасному етапі свого розвитку Кегичівські районні козацькі організації: Кегичівське районне реєстрове козацьке товариство та Кегичівський районний козацький Курінь «Війська Запорозького», відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні національної культури населення, у залученні молоді району до різних сфер діяльності, у вихованні почуття гідності і національної свідомості. Про це свідчить активна участь мешканців району у всіх заходах, що організовують та проводять члени козацьких організацій не тільки на території району, а й далеко за його межами.

Я твердо переконаний, що в даний час без відродження героїчної минувшини, надзвичайно важко побудувати процвітаючу державу Україну.

НА ПРИКЛАДІ СЛОБІД ВІЛЬШАНИ І БЕРЕСТОВОЇ

Долга Вікторія, Фролікова Катерина, учениці 11 класу Куп'янського ліцею №4
Куп'янської міської ради Харківської області
Керівник: Тарасенко В.С., вчитель історії та географії

В історії Слобідської України особливе місце займає Приоскілля – територія біля річки Оскіл, де у XVI – XVII століттях проходив кордон між Московським царством і Кримським ханством. Тут у другій половині XVII століття виникло чимало слобід, однією з яких була Вільшана. Її жителі освоювали багатий на природні ресурси край в умовах татарських нападів, що наклало відбиток на їхній світогляд і культуру. Саме тому вивчення трудових і культурних звершень багатьох поколінь українців на прикладі жителів Вільшани, їхнього вміння ефективно господарювати навіть за несприятливих економічних умов ми вважаємо актуальним.

Об'єкт дослідження – господарська діяльність жителів слобід Вільшани і Берестової.

Предмет дослідження – ремесла і промисли, що набули поширення у слободі Вільшані та Берестовій з кінця XVII до початку XX століття.

Мета дослідження – на прикладі слобід Вільшани і Берестової вивчити особливості появи, розвитку і занепаду традиційних ремесел і промислів на території Приоскілля.

Крім традиційного сільського господарства, жителі Куп'янського повіту займалися різноманітними ремеслами і промислами. Нами були досліджені особливості господарського і культурного життя слободи Вільшани, з моменту її заснування і до початку XX століття, а також вплив на економічну діяльність її жителів історичних подій та процесів.

Вивчаючи історію слобод Вільшани та Берестової Куп'янського повіту, ми встановили, що крім традиційного сільського господарства, місцеві жителі займалися різноманітними ремеслами і промислами. Зокрема, одразу ж після заснування слободи у 1675 році вільшанці почали виготовляти селітру (сировину для виготовлення пороху) і займатися винокурінням. Причому розвиток цих промислів мав значні географічні межі, які охоплюють територію сучасного Приоскілля. Якщо врахувати, що селітра XVII – XVIII була стратегічним товаром, то Куп'янщина, де вона вироблялася у великій кількості, мала важливе господарське значення.

Винокуріння теж було важливим заняттям, і набуло великого поширення в нашому краї. Практично всю продукцію місцевих винниць купувала держава. Тому розвиток саме цих видів господарської діяльності був обумовлений стійким попитом з боку держави і багатьма привілеями, які уряд надавав товаровиробникам. Але після того, як потреба у кустарному виробництві пороху, а згодом і горілки, зникла, ці промисли швидко припинили своє існування.

У XVIII – XIX століттях на зміну зниклим промислам приходять нові. У слободі Вільшані в цей час активно розвиваються гончарство, ковальство, млинарство і чумацький промисел. У слободі Берестовій набуло поширення теслярство, чоботарство, кравецтво. Практично всі види кустарного виробництва були орієнтовані на виготовлення товарів на замовлення та для продажу.

Основним видом торгівлі в цей період стають ярмарки, які на території Куп'янського повіту проводилися у всіх великих населених пунктах. У волосних центрах і повітових містах їх проводили по кілька разів на рік, як правило, на великі свята. Ярмаркова торгівля сприяла розвитку місцевих ремесел і промислів, обміну товарами і розвитком внутрішнього ринку. Із занепадом кустарного виробництва ярмаркова торгівля втратила своє колишнє значення. Таким чином, дослідивши особливості господарського життя слобід Вільшани та Берестової, ми виокремили періоди становлення, розвитку і занепаду кустарних промислів і ремесел у Куп'янському повіті.

Період становлення і розвитку ремесел та промислів у населених пунктах Куп'янщини припадає на кінець XVII - XVIII століття. Він пов'язаний з інтенсивним освоєнням природних багатств нашого краю і втягуванням його в торгівельно-економічні відносини за допомогою ярмаркової торгівлі.

Початок занепаду кустарного виробництва починається у другій половині XIX століття і співпадає у часі із завершенням промислового перевороту в Російській імперії. Конкурувати на рівних із високотехнологічним виробництвом місцеві ремісники не могли, а тому їхня продукція

почала поступово витіснятися з ринку. В подальшому це стало причиною зникнення всіх промислів і більшості ремесел.

Після занепаду традиційних ремесел і промислів жителі сільських населених пунктів Куп'янського повіту змушені були змінити свою виробничу спеціалізацію. Колишні ремісники стали хліборобами. У сільськогосподарському виробництві вони теж досягли значних успіхів: постійно вдосконалювали технології і методи вирощування польових культур, щороку давали державі тисячі тон хліба. Про їхні трудові звершення свідчать найвищі нагороди радянського періоду. Наприклад, серед жителів Вільшани було 11 кавалерів ордена Леніна і чотири Герої Соціалістичної Праці, кілька десятків кавалерів ордена Трудового Червоного Прапора, медалей (Додаток Д). Генеральний директор ПСП «Вільшанське» В. Г. Лебединський – заслужений працівник сільського господарства України, кавалер ордена «За заслуги». Багато земляків з усього Приоскілля мають державні і регіональні нагороди. Це є яскравим свідченням трудової доблесті жителів краю, які вміють господарювати, і навіть за несприятливих умов докладають усіх зусиль для розбудови краю і всієї України.

Наукова новизна роботи обумовлюється поставленими метою і завданнями. Вперше були досліджені особливості господарського і культурного життя населення Приоскілля на прикладі слобід Вільшани і Берестової з моменту їх заснування і до початку XX століття, вивчено вплив історичних подій і процесів на економічну діяльність її жителів.

ПРИЧИНИ ОТОЧЕННЯ РАДЯНСЬКИХ ВІЙСЬК ПІД ЧАС ХАРКІВСЬКОЇ ОПЕРАЦІЇ 1942 р.

Дубровін Кирило, учень 8 класу КЗ «Харківська санаторна школа №1»

Харківської обласної ради

Керівник: Володін І.С., вчитель історії

Під час подій Другої світової війни, місто Харків мало важливе стратегічне значення. В перш за все, через свій промисловий потенціал та географічне розташування. Після того, як радянським військам вдалося відбити атаку німців на Москву, військове керівництво СРСР сподівалося на проведення успішного контрнаступу вздовж всієї лінії фронту. Сприятливі умови для радянського прориву склалися й на Харківщині.

12 травня 1942 р. силами Південно-Західного фронту розпочалася наступальна операція, яка мала на меті розгромити німецьке угруповання під Харковом. Планувалося завдати два удари з Барвінківського та Вовчанського плацдарму. Головним напрямом був визначений Барвінківський. За три дні активних боїв, радянській армії вдалося посунути лінію фронту на півночі від Харкова на 18-25 км та на півдні – на 25-30 км. Перші досягнення радянських військ давали надію на успішне проведення операції й виконання головної мети – звільнення міста Харкова.

Проте в цей час, німці нарощували власні сили та готувалися до проведення операції «Фрідрікус – І». Німецьке командування планувало накопити сили та стрімким ударом розділити війська радянської армії на дві частини. Вже 14 травня війська Третього Рейху переходять до проведення потужних контрударів. Протягом наступних дій, положення радянських частин погіршувалося, особливо це відчувалося на Барвінківському напрямку. Передові радянські частини чекали на введення підкріплення у вигляді 21 та 23 танкових корпусів, які могли прийняти бій вже 14 травня, але корпуси залишалися ще на відстані 25-30 км від лінії зіткнення із противником. Вже 17 травня німці починають два одночасних наступи: на схід від Харкова та на південь від Білгорода. 19 травня був відданий наказ про перехід до суцільної оборони на Барвінківському напрямку. Бої відбувалися в досить важких умовах. Німці активно застосовували підкріплення, авіацію та артилерію.

Через 10 днів після початку операції, 22 травня німецька група «Клейст» завдала ударів в північному напрямку, перерізавши шляхи сполучення між радянськими частинами. На наступний день група «Клейст» об'єдналася із танковими частинами Паулюса, які наступали у південному напрямі. Таким чином у німецькому оточенні опинилося понад 250 тисяч радянських військових. Серед підрозділів, які опинилися в оточень почала поширюватися паніка, деякі військові частини

без наказу полишали свої позиції. За участю окремих командирів, готувалися нові загони для виходу з оточення. Весь цей час німці проводили активні удари із наміром розчленувати оточені радянські війська. Більшість військових проривалася невеликими групами та загонами, лише 266 стрілецька дивізія зуміла зберегти дисциплінованість та високу організованість під час виходу із кільця.

Харківська операція 1942 р. обернулася цілковитою поразкою та великими втратами для радянської армії. Бої на цьому напрямі виснажили частини Південно-Західного фронту. Тому, після ліквідації оточених підрозділів, німці швидкими темпами підійшли до Воронежа та Ростова, що відкривало шлях до Сталінграду. В полон під Харковом потрапило близько 230 тис. чоловік, а загальна кількість втрат становить приблизно 320 тис. чоловік.

До причин оточення та поразки радянських військ слід віднести:

- Недооцінку сил противника. Радянське керівництво не очікувало, що німці зможуть швидко підтягнути резерви на зміцнення своїх позицій під Харковом.
- Раптовість німецьких контрударів, через що радянські війська повинні були перейти до оборонної тактики.
- Погана підготовка до оборони. Нестача протитанкової артилерії, неможливість встановити мінні поля чи інші загородження (в умовах швидкого наступу ворога).
- Складність в організації керованого прориву силами підрозділів, які потрапили в оточення.
- Відсутність своєчасної та ефективної допомоги з боку сил Південно-Західного фронту, які не потрапили в оточення.

МОЛОДІСТЬ ОБПАЛЕНА ВІЙНОЮ

Дуга Юлія, учениця 5 класу Слобідської гімназії Краснокутської селищної ради
Богодівського району Харківської області
Керівник: Іванова Н.І., керівник гуртка

*Минають дні, ідуть роки
Життя листки перегортає
А біль Афгану – навіки,
В душі чомусь не заговкає.*

Афганська війна – сама трагічна сторінка історії нашого народу, яка тривала довгі роки. Її ніхто не оголошував, але вона забрала життя тисячі українців і залишила у їх серцях невиліковні рани. Сьогодні не нам судити про правомірність дій тогочасного керівництва, а потрібно з розумінням ставитись до того, в які часи і при яких обставинах воювали наші солдати і офіцери. Вони прийняли присягу і виконували накази.

Моя розповідь про такого солдата, який пройшов через «пекло» війни. Народився Діденко Віталій Володимирович 14 жовтня 1967 року у сім'ї колгоспників. Так, як і всі тогочасні діти відвідував дитячий садок, перший і другий клас ходив до Ковалівської початкової школи, після її закриття закінчив Березівську восьмирічну школу. Середню освіту отримав у Колонтаївській середній школі. Саме там отримав перші навички військової підготовки, займався спортом. З юності цікавився радіотехнікою, тому і вступив до училища навчатись на телерадіомеханіка. Коли виповнилось 18 років призвали до лав Радянської армії навіть недовши закінчити навчання. І уже 9 листопада був направлений в учбову частину в місті Термез на кордоні з Афганістаном. Частина була розташована неподалік саме того мосту, через який 15 лютого 1989 року здійснювали вивід військ, але до цього дня ще було дуже довго.

Після «учебки» літаком був доставлений в Кабул. Служив у артилерійському полку в «Тихому стані», так називали це місце військові. Через тиждень, після акліматизації, направили в місто Шахджуй недалеко від пакистанського кордону. Основним завданням гарнізону була

охорона дороги протяжністю 150 кілометрів Кабул – Шахджой - Кандагар. Саме по цій дорозі доставлявся гуманітарний конвой з їжею, зброєю і боєприпасами.

Віталій Володимирович служив у частині, яка була організована у 1984 року. Місце біля кордону з Пакистаном населяли таліби, тому теперішні події в Афганістані по питанню талібану він розуміє, як ніхто інший.

1986-87 роки вважає найбільш важкими у своєму житті. Всі ці роки старався забути жакіття війни. Ще й досі сняться гори, походи, стрілянина бою і справжня чоловіча дружба, яка допомогла вижити і знайти в собі сили для відновлення в мирному житті.

Повернувшись додому закінчив навчання, отримав професію, пішов працювати на завод «Комунар». Та через рік одружившись, вирішив повернутись в село і працювати в колгоспі імені Н.К. Крупської. Як справжній мужчина побудував дім, посадив сад і народив не тільки сина, а і доньку. Пройшли роки, зі зміною політики, пробував себе у різних напрямках. З групою одностудців організував кооператив «Березівський», а з 2005 року почав займатися найулюбленішою справою - це пасікою. Він знаний бджоляр. Його мед та різноманітна бджолина продукція відома за межами нашого села. Саме це заняття допомогло йому знайти душевний спокій та відраду. 34 роки мирного життя нестерли з пам'яті важкі нелюдські випробування, людські страждання, смерті товаришів.

Після повернення з Афганістану в сільську раду прийшла його нагорода - медаль «За бойові заслуги».

Сьогодні Віталій Володимирович, як був так і залишається спадкоємцем бойової слави і є носієм непідкупного, справжнього патріотизму.

МАЛЕ ДІВЧА НА ШЛЯХАХ ВІЙНИ

Дудій Анна, вихованка КЗ «Золочівський будинок дитячої та юнацької творчості»
Золочівської селищної ради, учениця 7 класу КЗ «Феськівський ліцей» Золочівської селищної ради
Керівник: Світлична О.В., керівник гуртка-методист

Недарма народна мудрість стверджує: «життя прожити не поле перейти». На віку Світличної Неонілли Іванівни було багато випробувань, труднощів і разом з тим радісних і світлих подій. А все почалося з дитинства, пошматкованого війною.

Ця дивна і заплутана історія почалася ще в далекі 40-і роки минулого століття, коли Західна Україна, яка входила до складу Польщі, була приєднана до України.

В 40-ві роки ХХ століття як тільки ввійшли в село «совети», життя змінилося: прийшла нова «влада», заїхав міліцейський відділок, наїхали фельдшери і вчителі. Та не всі були цьому раді. Бойкам стало жити нелегко. Вдень вони здавали молоко, сир, масло, вершки до нової сільради, а вночі приходили з лісу «свої» і їм теж треба було дати харчі. І чи-то чужі, чи-то свої хоч-не-хоч, а необхідно було дати одних вершків по відру. А була тоді люта зима... В холодній хаті маленька дівчинка залишалася сама, прив'язана за ніжку тесаного столу. Її батько загинув у лісах під час подій, пов'язаних з недавньою «советською заворухою», а мати була змушена працювати на поденщині, як вільнонаймана при військовій частині, пралею. Дитину залишала вдома самою, а щоб та не втекла до дальніх сусідів на іншу полонину, прив'язувала її до столу, адже одного разу та намагалася втекти до тітки і ледве не замерзла в глибокому заметі.

А згодом почалася Друга світова війна. Жінка разом з односельцями покинула рідні полонини й пішла з дитиною у невідомість. Військова частина при якій працювала жінка під натиском наступаючих німецьких військ, стала відступати. Малу дівчинку мати везла на велосипеді за військовим обозом. А навколо справжнє пекло: жакливі вибухи бомб та снарядів, страшенний галас біженців, стогін поранених та вмираючих, на кожному кроці – небезпека і смерть. Під час переправи через велику ріку з ворожого літака було скинуто бомбу. Люди у відчай борсалися у воді, комусь пощастило врятуватися, а хтось потонув, так і не діставшись протилежно берега.

Коли дівчинка разом з велосипедом, на якому сиділа, почала тонути, її раптом вихопив із води якийсь військовий. Після того, як все стихло, він спробував знайти матір дитини, але тієї ніде

не було. Тоді щоб мала не пропала, він уговорив одне подружжя з ближнього села забрати її до себе, в надії, що можливо відшукається її ненька. Військові залишили сім'ї мішок цукру та корову, як платню і щоб дитину було чим прогодувати.

Сім'я до якої потрапила Неля, виявилась питушою, своїх дітей у ній не було. Нові батьки дівчинки хрестили її у сільському храмі, бо коли німці захопили село, дівчинку ледве не розстріляли, гелігочучі, що вона партизанка. Нелю зумів відстояти місцевий староста й вона залишилась жива.

Прийомні батьки дівчинки постійно гнали самогон та змушували її носити на залізничу станцію й там продавати. Окрім самогону, давали на продаж іще й молоко. Виручені гроші мала відносила батькам, а сама завжди залишалася голодною.

Одного разу, «реалізувавши» самогон і молоко, Неля ненароком розбила порожню бутиль. Дівчинка злякалася на смерть. Отямившись, вирішила купити собі бублик, адже батьки не простять дівчинці розбиту бутиль і, можливо, навіть за це її вб'ють. З бубликом вона не пішла додому, а заховалася неподалік хати в густих бур'янах. Сіла й стала спостерігати, що відбувається у них на подвір'ї.

А потім сталося те, про що вона і не мріяла. Зі своєї схованки Неля раптом угледіла чоловіка і жінку у військовій формі, що підійшли до хатини де вона проживала. У названих батьків Нелі пара почала розпитувати, чи є у них дівчинка. Вона відразу здогадалася, що за нею прийшла її мама і не могла отямитися від радості, бо в один день і бублика купила собі, і неньку свою знайшлася!

Названі батьки, враз зрозуміли, що їх «богування» закінчилося і якщо заберуть дівчинку, то мабуть заберуть і корову і спитають за все, а то й покарають. А чоловік у військовому без зайвих слів забрав дівчинку і всі разом направилися в нове життя без війни.

Не тільки дівчинка Неля, а сотні тисяч дітей війни так і не пізнали, що таке дитинство.

ТОПОНІМІКА СЕЛА УПЛАТНЕ

Дурноколенко Дарина, учениця 9 класу КЗ «Уплатнівський ліцей Близнюківської селищної ради Лозівського району Харківської області»

Керівник: Савісько Н.В., вчитель географії

У своїй науково-дослідній роботі я дослідила історію та топоніміку села Уплатне Близнюківської селищної ради Лозівського району Харківської області.

В історії я описала село від самого заснування до теперішнього часу.

У роботі я відобразила всі етапи розвитку населеного пункту. І відмітила, що Уплатне багате своїм історичним минулим.

Село стрімко розвивалося і росло. І хоч селянам довелося багато пережити, та вони все рівно не опускали руки до низу та йшли в перед. Уплатне завжди прославлялося своїми знаменитими людьми. Наші односельці боролися і на фронтах, і в тилу. Загинули тільки в одному нашому селі від бомбардувань і перестрілок 128 жителів. В братській могилі поховано 7 молодих хлопців-патріотів, які були знищені безпосередньо фашистами та поліцаями. Шестеро чоловік з них були учнями нашої школи : Баєв Петро Іванович, Назаров Іван Герасимович, Біліченко Григорій Олексійович, Дурноколенко Іван Сергійович, Іванов Володимир Степанович, Іванов Михайло Вікторович. Цією групою по збору зброї керував воїн Радянської Армії Білокуров Петро Семенович. Хлопців розстріляли під Лозовою і напівживими прикидали землею. Лише через деякий час односельчани відкопали останки і привезли в село. М.І.Мясніков та М.І.Сербіненко удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу.

І по сьогоднішній день село не занепадає, в ньому працює лікарня та школа. В сільському будинку культури проводяться різні культурні програми та сільські збори, працюють різні розважальні заклади.

Топонімічної інформації нажалі дуже мало, тому що залишилось зовсім не багато людей які пам'ятають і знають історію та походження назв різних місць в селі та по за його межами. Проте інформація яка збереглась є дуже цікавою. За час своїх досліджень, я дізналась дуже багато

цікавої інформації про яку раніше не доводилось чути. Дізналась звідки пішли назви різних кутків в селі. Загалом Уплатне багате своєю чудовою природою, прикрасою села є велика кількість дерев та квітників які ростуть в центрі. В ньому протікає річка Тернівка з якої утворилось два ставочка. Один в центрі села так і називається Уплатнівський, інший Новий.

Люди в селі вирізняються своєю працьовитістю та добротою. Вони окультурюють село і не дозволяють йому занепасти.

Уплатне назавжди залишиться рідним і близьким моєму серцю, адже тут я народилась і тут промайнули кращі роки мого життя. Я ніколи не забуду природи яка мене оточувала – поля, сади, гаї, спів соловейка під вікном. Будучи маленькою я разом зі своїми друзями гуляли по парку біля маєтку і уявляли як пан їздить на бричці по алеях своїх володінь та розкидає своїм підданим мідні гроші. Ця вся краса назавжди закарбувалась в моїй пам'яті. І я ніколи не забуду цих чудових моментів свого життя, адже тут живуть мої рідні та близькі. А хіба можна забувати про своє коріння.

Не дарма кажуть, що „людина без минулого, не може мати свого майбутнього”.

Тому я завжди буду цікавитись долею своєї маленької Батьківщини, і не цуратися її не забувати історію, цінувати звичаї та обряди, берегти пам'ятки і шанувати святі місця.

ЦЕЙ (НЕ)ЗВИЧАЙНИЙ ЧАЙ

Дягілева Поліна, Гурбанова Ангеліна, учениці 3 класу КЗ «Чугуївська гімназія №4»
Чугуївської міської ради Харківської області
Керівник: Горяча Е.Н., вчитель 3 класу

У цьому навчальному році ми, учні 3 класу, відвідали музейне заняття в краєзнавчому музеї з теми «Як поживаєш, Самоваре Самоваровичу?», під час якого дізналися, чому самовар називається самоваром і як ним користуватися; коли з'явився перший, що таке збитень і збитенник; відгадували загадки і дізналися, які предмети використовувалися при чаюванні та вчилися сервірувати стіл.

Своє дослідження ми почали з анкетування, яке провели серед однокласників. Виявилось, що 100% опитаних люблять пити чорний чай з різними домішками майже 3-4 рази на день. 70% опитаних вважають, що трав'яний чай є найкориснішим, 28% - зелений. На питання «Чи є в вашій родині традиція домашнього чаювання?» лише 28% відповіли «так».

Навряд чи сьогодні ми зможемо достовірно дізнатися, як саме виникло чаювання. Під час розмови з учителем біології ми дізналися, що одна стародавня китайська легенда розповідає так: «Давним давно пастухи помітили, що досить вівцям пощипати листя однієї вічнозеленої рослини, що росте в горах, як вони починають пустувати, легко піднімаються на кручі. Вони вирішили випробувати чудодійну силу листя на собі. Чередники висушили його, заварили, як робили з іншими травами, і стали пити цей запашний напій, відчуваючи прилив свіжої сили».

Існує інша легенда, у якій говориться, що слуга китайського імператора впустив у гарячу воду листя чайного куща, і напій настільки сподобався государеві, що його стали готувати спеціально. Утім, у кожного народу є на цей рахунок своя власна версія, і хто з них правий – сказати складно.

Довгий час існувала думка, що з різних рослин виробляють різні сорти чаю, адже китайці суворо зберігали секрет його виготовлення. Насправді все набагато простіше: сорти зеленого та чорного чаю роблять з однієї рослини, яка називається *Camellia Sinensis*.

Чай – рослина довговічна, живе і плодоносить протягом 100 і більше років і потребує постійного догляду. Цілий рік біля чайних кущів клопочуть люди: копають землю, додають добрива, знищують бур'яни, підрізають гілки, оточують плантації вітрозахисними смугами, дренажними каналами. Але основна робота – збір листя протягом семи місяців: з квітня по жовтень. З чайних кущів зривають верхівки молодих пагінців з двома-трьома листочками (їх називають флешами). Збирачі з кошиками обходять усі кущі, цінуючи кожну хвилину: чайне листя, що гарне сьогодні, взавтра не годиться. Із 100 кг зеленого листя отримують 25 кг чаю. Його

збирають як збиральними машинами, так і вручну. Зірване листя відправляють на фабрику для первинної обробки.

«Подорожуючи» мережею Інтернету, ми дізналися, що на початку XVIII століття чай потрапив до України. Для українців це був статусний та дорогий напій. У Києві він коштував від двох з половиною рублів за фунт (400 г). Коштовні листи чаю часто зберігали в закритих приміщеннях, від яких ключ завжди був тільки один. Раз або два рази на тиждень господарка могла відкрити приміщення, щоб приготувати для родини чай або справити враження на важливого гостя.

З другої половини XIX ст. з розвитком торгівлі споживання чаю на Україні проникає й у селянський побут. Враховуючи запити селян, торговці чаєм додавали до чайного листу січену м'яту, березові бруньки, знижуючи таким чином ціну чаю, але водночас і його якість. Протягом XX ст. чаювання дуже поширилося й у міському та сільському середовищі, стало повсякденним явищем. Але й зараз у багатьох українських родинах додають у чай листочки липи, м'яти, смородини, ягідки шипшини, калини.

В Україні заварювання чаю набуло своїх особливостей. Майстри винайшли для кип'ятіння води самовар, незмінний атрибут кожного будинка. Для чаювання в Україні існує своя національна особливість: розводити настояну концентровану заварку, приготовлену окремо, окропом, регулюючи тим самим міцність напою. Чай п'ють з цукром і без, подають до нього зазвичай солодоші, варення, мед, випічку, бутерброди. Пропозиція випити філіжанку чаю говорить про гостинність, і тому господарі прагнуть пригостити кожного, хто прийшов у будинок. На відміну від країн Сходу, в Україні прийнято наливати повну кружку, підкреслюючи тим самим, що господар радий гостю і хоче затримати його в себе якомога довше.

Здавна в Україні замість чаю пили заварені звіробій, чебрець, м'яту, листя й цвіт суниці, пелюстки шипшини і троянди, липовий цвіт, свіжозрізані гілки вишні, малину, смородину, сливу. Їх вживали як чай і як ліки. Дані рослини ростуть у нас на пагорбах біля рідного міста Чугуєва, а також у наших садках. Нам цікаво було дізнатися про лікувальні властивості трав, куштів та дерев рідного краю, адже часто наші батьки лікують нас трав'яними чаями від простуди.

Ми відкрили для себе один важливий секрет здорового чаювання: більшість людей споживає чай з цукром, але це не зовсім добре. Бо він знищує деякі вітаміни чаю, сприяє зайвій вазі. Краще пити несолодкий чай з солодошами.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО СТАНОВИЩА УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЦТВА В УКРАЇНІ В XVI-XIX ст.

Дяченко Ангеліна, учениця 10 класу Харківської загальноосвітньої школи

I-III ступенів №153 Харківської міської ради, Харківської області

Керівник: Гаріна-Диченко Г.В., вчитель історії вищої категорії, «старший вчитель»

У періоді XVI-XIX ст. в історії України, ще й досі багато невивчених явищ. Поза увагою дослідників довгий час залишилася така значуща сторінка в історії як статус і права українських жінок. Розглянувши наукові праці українських дослідників про правове становище українського жіноцтва, ми з'ясували, що увага науковців приділена загальному вивченню цієї проблеми, але немає порівняльного характеру дослідження цього питання. Тому ми вирішили зосередити нашу увагу на визначенні правових відмінностей різних станів жіночого населення в Україні в XVI-XIX ст.

Мета дослідження: вивчення проблеми станової нерівності серед українських жінок.

Об'єкт дослідження – широкий спектр правового статусу жінок в Україні в XVI-XIX ст.

Предмет дослідження – порівняльна характеристика станової нерівності населення та визначення факторів, які впливали на суспільне становище жінок.

Щоб досягти поставленої мети було вирішено такі завдання:

1. Опрацюваний науковий матеріал по заданій темі.
2. Порівняно характерні риси прав жінок різних станів.
3. Виявлено особливості формування нерівноправності і правомірності

українського жіноцтва.

В історії України жінки відігравали надзвичайно важливу роль. Жінка-мати, дружина споконвіку була символом найвищого найсвітлішого, символом землі, домівки. Але, в багатьох родинах в XVI – XIX ст. існувала гендерна нерівність. Треба чітко визначити їх причини.

1. Патріархальність українських сімей, що існувала протягом кількох століть. У родинах, де головою був чоловік, жінка вважалася напів- повноправною особою. Так чоловіки мали їсти за столом, а жінки – стоячи або після чоловіків.

2. Родинна конфліктність могла виникнути через матеріальні проблеми в сім'ї. «Зі збільшенням кількості населення України й поділом землі всередині родин почалося падіння економічного добробуту, що поглиблювалося низькою врожайністю та кількома неврожайними роками поспіль. Це призводило до зниження матеріального становища сімей, яке в свою чергу було підставою для поглиблення конфліктності між членами родини.

3. Вагомою причиною сімейних конфліктів ставало пияцтво одного з подружжя чи членів родини. Сімейні бійки й знущання, особливо п'яного чоловіка над жінкою, були поширеним явищем.

4. Розглянемо причини гендерної нерівності в сім'ях з іншого боку, а саме державного. Законодавство Російської імперії встановлювало систему владних відносин в родині: «дружина мала підкорятися своєму чоловікові, шанувати його, необмежено слухатися, догоджати». Це деморалізувало та пригнічувало жінку і в той же час слугувало причиною зневажливого ставлення до неї суспільства.

5. Проблема гендерної нерівності в українських сім'ях можна розглянути через православний богословський підхід. В Новому Завіті містяться такі твердження: «Чоловік ... образ і слава Богу, а жінка – чоловікові слава. Бо чоловік не походить від жінки, але жінка від чоловіка». Ці християнські догми могли трактуватися в сім'ях як дозвіл на гендерне верховенство чоловіків над жінками.

Правда говорячи, не усі жінки були безправні. Це залежало від соціального стану українських жінок і державного законодавства в XVI-XIX ст.

Наприклад, купецьких сім'ях Харківщини дружині не заборонялось подавати скарги на чоловіка з будь-якого приводу і притягати його до судової відповідальності. Рівноправність стосунків виявила себе у правах жінки на материзну – це придане жінки у вигляді нерухомості або наділу землі, яке ніколи не ділилося між членами сім'ї, а передавалося у спадок лише по материнській лінії. Жінки-магнатки брали участь у справах місцевого самоврядування. Іншими словами, зрівняння в правах з чоловіками відкривало шляхетним українкам широкі можливості в політичній, економічній, культурній діяльності.

Не меншими правами володіли козачки. Наприклад, за законом Січі удовиці козаків-героїв одержували довічну турботу та утримання всього села і право народжувати дітей від коханих мужів і парубків для збереження Слави героя й імені його. Або, зневага до жінки-українки жорстоко переслідувалася козаками, а жінка козака, засудженого до смертної кари, мала непорушне право на його майно. Не тільки свобода для самовираження та значна правова дієздатність вражали іноземних мандрівників в українській жінці, а й освіченість, що тоді були рідкісним явищем.

Отже, правове становище жінок-козачок в Україні було досить стабільним

Причиною тому було, по-перше, закріплення світським і церковним законодавством та звичаєвим правом українського народу правових норм жінок.

По-друге, особливості політичного розвитку і демократичного управління Запорізької Січі. Це пояснює рівноправ'я серед козаків та членів їх родин.

По-третє, постійна небезпека, війни і повстання були тими обставинами, що історично створили тип дружини-господині, яка дає лад в усьому при відсутності свого чоловіка, зайнятого у військових походах. За таких умов жінки переймалися тими ж інтересами, що й їхні чоловіки, брали на себе обов'язки голови сімейства. Відповідальність за всю сім'ю: дітей і старих членів родини одночасно давала жінкам-козачкам певні права і свободи.

По-четверте, козацькі родини жили в атмосфері економічної свободи, при відсутності кріпацтва. Праця одружених козаків та їх родин не була виснажливою, а значить члени сім'ї працювали в рівних і сприятливих умовах, без приниження ролі жінки в сільському господарстві.

Із вищесказаного можна зробити висновок. Залежно від соціального стану, місця і умов проживання українські жінки мали різний рівень прав і свобод. Менш всього це селянки, а більш – українські козачки і жінки привілейованих станів.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Єлісєєва Ніколєта, Єлісєєва Єлізавета, учениці 8 класу Гусарівського ліцею
Балаклійської міської ради Харківської області
Керівник: Саблукова О.Г., вчитель географії

Дана робота присвячена історії розвитку цукроваріння на території України та Харківщини. Автори провели дослідження стосовно перших згадок про цукрове виробництво в нашій країні, ознайомилися з історичними місцями Харківщини, які пов'язані з цукроварінням та розглянули перспективи розвитку цукрової промисловості в Україні.

Найбільш широко вживаними в літературі датою та місцем зведення першої української цукроварні є 1824-й рік, село Трошин. Але ніякої цукроварні в селі Трошин у 1824 році не було. Цей факт пройшов повз увагу переважної більшості дослідників історії українського цукроваріння. О. А. Плевако (котрому належить найбільш повне до цього часу дослідження початків нашої цукроварної промисловості) стверджував, що «трошинська цукроварня 1824-го року» була поставлена в сусідньому селі Бучак, яке знаходиться кілометрах в семи на північний схід від Трощина. Більше того, він пише про дві можливі дати спорудження заводу – 1822 і 1824 роки. Звідки вони беруться – незрозуміло. А ні О. А. Плевако, а ні інші автори чітко і переконливо цього не роз'яснюють. О. А. Плевако та деякі пізніші автори вказують на більш вірогідну дату – 1822 рік, протии якого не висунуто жодних заперечень, тому маємо цілковите право опиратися на точку зору тих дослідників, які роком побудови «трошинської», а насправді бучацької, цукроварні вважають все-таки 1822 рік.

Щодо місця, достеменно відомо, що в селі Бучак був цукровий завод, який згорів у 1831 році. Існує повідомлення земського справника Богуславського повіту про пожежу в тому році на цукрозаводі в селі Бучак. О. А. Плевако, посилаючись на цей документ, першим серед дослідників історії українського цукроваріння акцентував увагу на дилемі «Бучак – Трошин». Він розвиває інтригу зародження українського цукроваріння на Канівщині, таким чином, завод в Бучаку існував у 1822-1831 роках. А що було з ним післяпожежі? Висловлюється дві несумісні тези: бучацьку цукроварню відремонтували і вона проіснувала до 1838 року, або після пожежі вціліле обладнання цукроварні було демонтоване і переміщене до Трощина, в якому в 1832 році і поставили новий завод. 1832-й фігурує як рік спорудження трошинського заводу в «Статистичній звітності по підприємствах Київської губернії за 1885 рік». Дійсно, навіщо після пожежі 1831-го року було відбудовувати цукроварню в Бучаку, щоб через шість років перенести її до Трощина? Цілком логічною виглядає побудова нової цукроварні в Трощині в 1832 році після згоряння бучацької в 1831-му, а не після ремонту останньої в 1838 році.

Причина переносу цукрозаводу з Бучаку до Трощина здається цілком логічною: місце для спорудження цукрового заводу тут вкрай невідале, навколо густі ліси і складний, ледве не гористий рельєф. Вирощувати і в таких географічних умовах вкрай незручно і дорого.

Підсумовуючи вищесказане, маємо, що в 1822 році споруджено цукроварню в селі Бучак, у 1831 році вона згоріла під час пожежі, а в 1832 році замість неї в сусідньому селі Трошин збудовано нову. Ніякого «Бучацько-Трошинського заводу» (так висловлюється О. А. Плевако) не існувало. Були Бучацький цукровий завод в 1822-1831 роках і Трошинський цукровий завод – з 1832 року.

НАРОД СКАЖЕ, ЯК ЗАВ'ЯЖЕ

Єрмоленко Ольга, вихованка КЗ «Зміївський ЦДЮТ» м.Зміїв Харківської області,
учениця 9 класу КЗ «Соколівська ЗОШ І – ІІІ ст. ім. Отакара Яроша»

Керівник: Хименко Л.П., вчитель історії спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
старший вчитель

Моє село. Тут моє коріння, тут доля простелила для мене першу свою стежину до пізнання рідного краю. Тут моя батьківщина, куточок раю, який є віковою пам'яттю. Саме село зберегло всі народні традиції, звичаї, обряди. Тут споконвіку передається із покоління в покоління народна мудрість. Зберегти безцінні фольклорні скарби народу, знати, цінити і примножувати їх і на сьогодні є **актуальним**.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб не тільки зібрати, записати, а й зберегти багаті народні скарби і через це пізнання дати молодій людині зрозуміти світ, в якому вона живе і своє місце в ньому.

Завдання праці – доповнити до цього відомі фольклорні скарби, які притаманні тільки Слобожанщині, а саме селу Соколове на Зміївщині.

Більше п'яти років учні Соколівської школи збирають фольклорні та етнографічні скарби минушини. Ми знаємо, яку велику роль відіграє слово у нашому житті. Іноді кажуть: «Краще б ударив, ніж сказав». Дуже влучно наш народ вмів охарактеризувати цілу низку почуттів, що виникають у різних життєвих ситуаціях. Про людину, яка говорить в очі одне, а за очі інше, протилежне, народне прислів'я каже: « Слова ласкаві, та думки лукаві». А про людину, яка безупинно говорить і швидко орієнтується в обстановці говорять: « За словом в карман не полізе». Часто ми говоримо не думаючи, а потім жалкуємо. То в народі кажуть: «Слово не горобець, вилетить – не піймаєш». Іноді краще помовчати ніж сказати. В такому випадку кажуть: «Слово – срібло, а мовчання – золото».

В 2019 році під час етнографічної експедиції ми записували загадки, яких чудернацьких ми тільки почули. «Стоїть дід на містку, тікай бабо - обісцю» (чайник); « Не для того тебе брав, щоб стобою спати, а для того тебе брав, щоб своє в твоє всувати» (калоші). За народні казки і мови не може бути, бо це окрема тема. Тут поле діяльності таке велике, що треба окрему роботу писати.

У своїй роботі ми представили цікаві версії про походження назви нашого села, назви вулиць, місцевостей. Наприклад, є вулиці: Попенкова, Висранка, Голопузівка

Наше село засноване козаками, а вони народ гуморний. Всім давали прізвиська . І до цього часу старожили називають ці смії по-вуличному: сраї, дристуни, бздульки, попенки, сюркачі, зозульки...

Зустрічаючись із старожилами села, разом співали народних пісень, розучували частівки, вивчали місцеві діалекти: картошка- картопля; віхтик – віготь; ощажаю – економлю, зберігаю на далі. Є і сучасні діалекти: ампулка – заряд для кулькової ручки; тремпель - плічка для одягу; чинка – бритвене лезо; змейка - блискавка; тормозок – їжа, взята в дорогу; кошелек – гаманець; стулка – стілець; спічки – сірники; утка – качка; горшок – горщик; рябець – яструб; балакати – говорити; цеберка – відро і т.д.

Старожили назвали багато слів застарілих через те, що вийшли із ужитку: **очіпок** – головний убір для жінок; **кочерга**- пристрій, яким вигрібали попіл з печі ; **запічок**-рядом з піччю, там,де діти грілися або спали; **рогач**- пристрій, яким ставили чавуни у піч; **ціп**-молотили зерно на току; **чулки**- панчохи; **припічок**- де, чавуни ставили перед піччю, а ще ставили борщ, щоб умлів; **жлукто** із липи, в якому прали одягу: запарювали попіл із соняшника і заливали в жлукто. Стоїть воно неділі дві, а потім запрягали коней і везли прати на річку. Потім вивішували на мороз. Тоді полотно біле-біле; **прядка** – сукали нитки із вовни і в'язали на зиму одягу,а літом одягу носили із полотна; **прядиво** – коноплі, із яких робили нитки і ткали полотно;**бурки** – взуття, що шили із тканини та вати, а потім на них надівали калоші; **чавунка** – так звали залізну дорогу.

Дана робота є результатом багатьох років наших досліджень, яка використовувалась на уроках «Харківщинознавства», історії України, української мови та літератури, під час проведення «Дня села», красзнавчих заходів, що проходили в сільському Будинку культури , в районі та області.

Ми вважаємо, що усна народна творчість є безцінним багатством нашого народу, яку необхідно знати, цінувати і зберігати.

ФРАЗЕОЛОГІЯ СЛОБОЖАНЩИНИ

Жигалін Владислав, учень 10-А класу Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів

№108 Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

У кожному регіоні є свої фразеологізми та говірки, саме за допомогою них можна багато дізнатися про менталітет та культуру людей, що живуть у певному регіоні. Зацікавившись темою фразеології рідного краю, я побавив, що на Слобожанщині є багато як і варіацій загальнонародних, так і власних стійких висловів, що вживаються тільки в межах цієї території.

Народна культура Центральної Слобожанщини активно формувалася у XVI – XVIII ст., коли цей регіон активно заселяли вихідці з Чернігівщини, Волині, Поділля, Галичини, Київщини та служиві люди з Росії.

Фразеологізми охоплюють всі сфери нашого життя, вони можуть описувати людину, її зовнішній вигляд:

Очі як небо синє – ясні очі;

Як яблучко налите – рум'яний;

Як яблуко наливчате у Спасівку – вродливий;

Красива як свиня сива – некрасива;

Як чугуївська верста – дуже високий;

Малий як комар – дуже низький;

Як буря, як стріла, як пуля – швидкий;

Як свиня годована – товстий;

Сухий як хрущ – худий.

Її стан:

Морда як буряк, як маків цвіт, що рожа у саду – почервонілий;

Дивитися як баран на нові ворота, вилупити (витріщити) очі – дивитися здивовано;

У душі тьохнуло, похолонуло все – сильне хвилювання;

Жаль бере – сумно.

Її дії:

носитися як з писаною торбою, носитися як дурень із ступою – приділяти надмірну увагу чомусь;

Дати драла, дьору, чосу – швидко утікати;

Надавати бебелів, відважити бебеха, дати прочухани – когось побити;

Вмирати зо сміху, за боки братися – сміятися;

Намолоти сім мішків гречаної вовни, таке намолотити, що і на голову не налізе, нагомоніти по самі вуха – наговорити дурниць.

Її риси:

Мудрий як бекало, рогате, як ступа, як пень, як пробка, як ціп – дурний;

Як муха в Савсівку, як вовк – дуже злий.

Також вони описують життя:

Жити як вареник у маслі, жирувати, розкошувати як пампук в олії, як черв'як у яблуці, в добрі як свиня в багні, як в бога за дверьми – жити добре;

У золоті ходити, по шию у золоті сидіти, купатися у золоті – жити багато.

В більшості випадків увага акцентується на зовнішніх ознаках людини, на розумових здібностях людини, часто зустрічаються порівняння з тваринами, рослинами, природними явищами.

Більшість фразеологізмів стереотипні і торкаються теми про уявлення еталонної української людини зважаючи на її фізичні, моральні та соціальні ознаки. У деяких з них можна простежити національні символи та ознаки української народної культури.

Отже, всі фразеологізми є актуальними, і традиційні висловлювання можуть бути добре інтегровані у реалії сучасного життя.

СКАРБНИЦЯ ДУШІ ЛЮДСЬКОЇ НА ПОЛОТНАХ МАЙСТРИНЬ ЧУГУЇВЩИНИ

Жмурко Данило, Окунєва Олександра, Федосєєв Максим, учні Чкаловського ліцею
Чкаловської селищної ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Михайлова Л.М., керівник гуртка

Українська народна вишивка – один із найцікавіших видів декоративно-ужиткового мистецтва. З вишивкою пов'язана багатовікова історія українського народу, його творчі пошуки, радість і горе, перемоги і поразки, сподівання на краще майбутнє.

Вишиванка – це духовний символ українського народу, рідного краю, батьківської оселі, тепла материнських рук. Національна своєрідність, багатство творчої фантазії, технічна майстерність характерні для українських народних вишивок. Українські вишивки дуже різноманітні і гармонійні за поєднанням кольорів. Кожному етнографічному району притаманний своєрідний колорит.

Історія української вишивки в Україні сягає своїм корінням у глибину віків. Археологічні дані свідчать, що мистецтво вишивання в Україні існує з незапам'ятних часів і розвиток його ніколи не переривався. І, мабуть, ми ніколи не довідаємося хто і коли вперше здогадався втілити в узорний мотив красу рідної природи, свої переживання та відчуття. Елементи символіки сучасних орнаментів української народної вишивки перегукуються з орнаментами, якими прикрашали посуд давні мешканці території нашої держави – трипільські племена.

Творче спілкування з іншими народами мало певний вплив на техніку художньої вишивки, але в своїй основі вона залишалась самобутньою. Народ творив, знаходив і стверджував власний, оригінальний стиль. Невідомі умільці натхненною працею виробили різноманітні техніки вишивання, які завдяки стійкості традицій дійшли до нас через століття.

Майже в кожній українській хаті ткали полотно й шили з нього одяг, а вишивка була найпоширенішим способом прикрасити тканину. Українці прикрашали вишивкою одяг, побутові та культові предмети.

Вишиванням в Україні займалися дівчата й жінки, використовуючи кожную зручну нагоду: досвітки та вечорниці, а також години відпочинку від польових робіт – весною та влітку. Дівчаток вчили вишивати змалечку.

Готуючись вийти заміж, кожна дівчина повинна була мати багато різних вишиванок. Дівчата змагалися між собою в доборі узору, у загальній композиції елементів орнаменту, в майстерності вишивання. Саме тому жіночий одяг оздоблювався надзвичайно гарно. Кольорова плахта, вишита старанно підібраними ніжними тонами, яскраві керсетка і попередниця, барвіста вишивана сорочка – в такому одязі дівчина виглядала надзвичайно гарно.

Вирішальний вплив на характер орнаментальних мотивів мають різноманітні вишивальні шви або техніки, яких відомо в Україні близько сотні. Деякі з них характерні тільки для тих чи інших етнографічних районів України.

Сьогодні, як і сотні років тому, не старіє старовинне мистецтво вишиваних рушників. Орнаментований рушник – неодмінний атрибут багатьох народних обрядів і звичаїв, які прийшли до нас з сивої давнини. Вони є оберегами, талісманами сім'ї, роду, дому.

Як ритуальну річ вишитий рушник використовували в усіх обрядах чи ритуалах від народження людини до смерті: на родині, хрестинах, на весіллі, проводжаючи в далеку дорогу, навіть труну в могилу спускають на рушниках. І орнаменти на рушниках несуть символіку для кожної важливої події.

Особливу роль рушник відіграв на весіллі. Якщо молоді ставали на рушник, то розлучити їх не міг ніхто: ні мати, ні батько, ні суд, ні громада. Як і раніше, вишитий рушник використовують і в сучасних обрядах. Оздоблення рушників – це невичерпна скарбниця народної фантазії.

Найяскравішим втіленням мистецтва народної вишивки є біла вишивана сорочка – невід'ємна складова частина жіночого і чоловічого вбрання. Вишиванки були нашим національним символом, нашим оберегом. Існували особливі вишиванки для релігійних ритуалів та святкових подій. При народженні немовляти дарували вишиту сорочку, щоб оберігала від злих

духів. Але сорочки різних етнографічних районів України відрізняються орнаментом, гамою кольорів та технікою виконання.

Українська вишивка успішно розвивається і набуває нових декоративних рис. І сьогодні в Україні вишивка широко використовується в сучасному інтер'єрі: вишиті скатертини, серветки, картини, подушки, рушники, ковдри. З тонким смаком народні майстри використовують багатство кольорової палітри.

Художнє вишивання – один з найбільш поширених видів народного мистецтва, в якому втілені кращі традиції народу і тому український народ свято зберігає свої древні традиції, свою культуру, свою історію.

ЗНАЧЕННЯ КОЗАЦЬКОЇ СПАДЩИНИ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ХАРКІВЩИНИ...

Загребельна Марія, вихованка КЗ «Центр позашкільної освіти

«Старт» Харківської міської ради»

Керівник: Коптелова Л. І., керівник гуртка

Актуальність теми даної роботи полягає в тому, що її вивчення дозволяє встановити, як трансформувалися козацькі цінності, традиції в сучасній українській культурі. Вивчення козацької спадщини в житті сучасної Харківщини у масштабах окремого регіону дозволяє визначити особливості збереження та вшанування козацької спадщини.

Мета роботи полягає у здійсненні комплексного аналізу козацької спадщини на Харківщині, виявлення особливостей її збереження та вшанування.

Наша земля і держава, в якій ми живемо, зветься Україна. Як писав Михайло Грушевський: «Наші люди займають великі краї... такий великий край, як отсі українські землі, не може бути однаковий, не однакоє в нім життя, не однакоє й господарство...». Дійсно, в історії, культурі, звичаях, традиціях, та побуті українського народу існує багато спільних рис. Але кожна місцевість має і свої характерні особливості, які передаються в спадщину від покоління до покоління. Існують вони і на Слобожанщині, центром якої стало місто Харків. В 2021 році Харкову виповнилось 367 років. Заснували місто переселенці з Правобережної та частково Лівобережної України, які вільно прийшли сюди, на «дике поле» на постійне життя і побудували фортецю від набігів татар. Переселенці «приводили з собою з-за Дніпра не тільки свої сімейства, збіжжя та худобу, вони привозили з собою попів і церковний причт, котрий тоді був близький до народу, бо його вибирала сама громада, приносили богослужбні книги, церковні дзвони, а найголовніше приносили з собою на нові місця свою національну українську просвіту і культуру, котру вони віками утворили у себе на Україні, на ґрунті древньоруської культури; свою православну віру, рідну мову якою основу національності, свої звичаї, свої чудові пісні і меж ними історичні, так звані думи, в котрих розказана, хоча й поетично, але взагалі правдиво, уся історія українського народу – боротьба його з ляхами, татарами й турками за віру, за землю і волю, за свою політичну і національну самостійність. Просвіта тоді в Україні стояла високо, і переселенці перенесли її з собою, а разом з тим потребу в сій просвіті», чим відрізнялись від інших переселенців. За цю різницю вони були обізвані «черкаською обычностю», себто їх особливими звичаями».

За соціальним складом населення, яке заснувало місто Харків, здебільшого було козаками, історія життя яких на Харківщині відома під назвою «козацька доба» і продовжувалась вона понад два століття... Саме козаки і передали наступним поколінням в спадщину свої традиції, звичаї, вірування, культуру... Харківські козаки поділялись на сотні, які поділялись на десятки, а очолював всіх козаків отаман. В 1651 році було засновано Харківський козацький полк і в 1669 році Харків став адміністративним центром Харківського Слобідського козацького полка. Як стверджує професор Багалій: «Отак ріжними способами та у ріжні часи склалося 5 Слободських козачих полків». Це – Харківський, Острогозький, Сумський, Охтирський та Ізюмський. Одним з перших харківських полковників був Іван Дмитрович Сірко, який неодноразово обирався кошовим отаманом на Січі. Д.І. Багалій зазначає: «Знаємо, що у 1665 р... полковником у Харкові був Іван Сірко, кошовий Війська Запорізького. Пробирав Сірко у Харкові у 1664 – 1665 і 1667 р., але сімейство його проживало біля Мерехви у слободі Артемовці, котру він сам оселив, і там було

його сімейне гніздо, там його більш усього знали й цінували». Але «Сам Сірко дуже рідко бував дома; не дивно, як каже дума, що жінка й діти його не бачили у себе 7 років: ніколи було запорізькому козакові та ще й отаманові сидіти дома з жінкою та дітьми.

М. Грушевський писав: «На зиму мало хто лишав ся в Січі чи в степах, розходили ся козаки по Україні, по городах і селах, де мали своє пристановище, свої сімї. Було багато й бездомного народу. Широко розносили вони по Україні славу про свої битви з Турками й Татарами, про свої сміливі походи», про своїх непереможних гетьманів та отаманів, про свої звичаї та традиції на Січі, про добрі козацькі справи... Вагомий внесок своїм співом вносили козацькі кобзарі...

«Щодо соціального складу харківського населення ХУІІ ст., то воно поділялося тоді на а) козаків полкової служби, б) міщан і в) цехових ремісників». У той період голос народного ватажка, харківського полковника, уславленого отамана запорізького Івана Сірка звучав, як голос народу: «Я – ляхів недруг; ляхи – пани; вони нищили нашу волю, пригнічували наш православний нарід; але й татарва не наші друзі, а іще гірші ворогі. Ляхи нашу худобу їдять, а татари п'ють нашу кров. Подивіться навкруги: орда сплюндрувала наші домівки, нашими дітьми і жінками заповнила свої кочовища. А скільки вона нашого козацького народу у неволю запродала на галери і скільки його порубала! З бусурманами нам треба воювати: сам Бог наказує нам напасти на ворога й помститися за зневагу ймення Христового, за спалені церкви, за поруги святощів».

Українські козаки були віруючими людьми. Особливо вони шанували Божу Матір. На Запорозькій Січі впродовж кількох століть діяла Церква Покрови Пресвятої Богородиці. Саме на свято Покрови козаки проводили свої ради, на яких вибирали нового гетьмана або кошового отамана. В наші дні 14 жовтня

стало всенародним державним потрійним святом. 14 жовтня - Свято Покрови Божої Матері, День українського козацтва, День захисника України. І це не випадково. Згадаємо головні елементи козацької педагогіки, досвіду наших предків-козаків, які були направлені на виконання законів кодексу «лицарської честі»:

- * любов до батьків, рідної мови, вірність у коханні, дружбі, побратимстві, віддане ставлення до Батьківщини-України;

- * готовність захищати слабших, молодших;

- * шляхетне ставлення до дівчини, Матері, Жінки, Бабусі;

- * непохитна відданість ідеям, принципам народної моралі, духовності;

- * відстоювання повної свободи і незалежності особистості, народу, держави;

- * турбота про розвиток національних традицій, звичаїв і обрядів, бережливе ставлення до рідної природи, землі;

- * Цілеспрямований розвиток власних фізичних і духовних сил, волі, можливостей свого організму;

- * уміння скрізь і всюди чинити шляхетно, виявляти інші чесноти;

- * не шкодити своїми діями іншим.

Так козаки виховували молодь, так вони і жили, переймаючи військовий та життєвий досвід, справжні козацькі традиції та звичаї від мудрих, старих козаків, до яких ставились з величезною пошаною.

З часів зруйнування Запорозької Січі та знищення козацького устрою минуло понад два з половиною століття «... та згадки про запорожців ще живуть... Згадки ті підтримуються трьома засобами; 1) народними думами та піснями, з котрих деякі ще й у наші часи можна почути од небагатьох уже по своїй кількості українських сліпців – кобзарів; 2) малюнками народного малярства; 3) оповіданнями старих людей». Ці слова письменника – історика Адріана Кащенко написані понад сто років назад, але актуальні і сьогодні. Далі А.Кащенко продовжує, що не зважаючи на час «пам'ять про козащину, пам'ять про запорозьке лицарство, що вже оджило свій вік, не вмирає, найбільше певні засоби до визнання свого минулого: правдиві книжки і музеї, до котрих зібрано дещо з того, що лишили по собі запорожці. Одним з таких музеїв є обласний музей імені Поля в Катеринославі, до котрого працею шановного історика Запорожжя Д.І. Яворницького зібрано досить багато скарбу, що торкається запорозького життя й побуту». В наш час це історично - краєзнавчий музей імені нашого земляка академіка Д.І. Яворницького в Дніпрі. На сучасній Харківщині понад 150 музеїв. Серед яких здебільшого музеї історичного та краєзнавчого напрямку. Цікаво, що Красноградський районний краєзнавчий музей імені П.Д. Мартиновича –

найбільший музей України в сільській місцевості. А найпопулярніший музей в районах Харківщини – Куп'янський краєзнавчий музей, який відвідує близько 33 тисяч людей на рік. Багато цікавого матеріалу про «козацьку добу» зібрано в Харківському історичному музеї ім. М.Ф. Сумцова і в багатьох інших музеях міста та області., особливо там, де в давнину були козацькі сотні, а їх було 19-ть. У більшості навчальних закладів Харкова і Харківщини також є краєзнавчі музеї. Велике значення для збереження історії рідного краю мають шкільні та позашкільні краєзнавчі гуртки та фольклорно – етнографічні колективи. Наприклад, дитячий колектив «Вербиченька», в репертуарі якого понад 100 народних пісень, серед яких є і козацькі. Останнім часом на Харківщині відроджуються народні ремесла, про які нагадують назви багатьох найдавніших вулиць у містах і селах... Велике значення для відродження та збереження славних козацьких традицій мають сучасні козацькі організації. Наприклад, створений у 2014 році «Красноградський козацький курінь», метою якого, серед інших напрямів, є – сприяння, координація та направлення спільних зусиль козаків на участь у відтворенні та розвитку кращих господарчих, державницьких та духовних традицій українського народу для забезпечення духовного та матеріального зростання козацької громади, а також сприяння самореалізації та розвитку молоді у дусі поваги до історії предків та рідної землі. Отже, козацька спадщина має велике значення для сучасної Харківщини не тільки, як сторінка історії, як символ національної гідності. Це практичний урок для усвідомлення того, що ми – нащадки героїчної, унікальної слави наших волелюбних прапрадідів, які впродовж століть стояли на сторожі і незалежності України...

ЛЮДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ГЕОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ НА ТЕРИТОРІЇ БАЛКИ ШАРОВА ЛЕВАДА ВАЛКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Задьорна Мілена, учениця 11 класу КЗ «Шарівський ліцей Валківської міської ради Харківської області», вихованка ЦТКЕУМ Валківської міської ради Харківської області
Андрющенко Ростислав, учень 7 класу КЗ «Шарівський ліцей Валківської міської ради Харківської області», вихованець ЦТКЕУМ Валківської міської ради Харківської області
Керівник: Полякова Н.В., вчитель біології вищої категорії, керівник гуртка

Балка Шарова Левада розташована на схід від села Шарівка Валківської територіальної громади. В північно-західній частині балки знаходиться Буцьківський ліс, в якому донедавна були 2 джерела (витоки річки Черемушна); з північного боку балки, практично на її краю, село Буцьківка, а на схід село Огульці.

В балці є кілька піщаних кар'єрів, з великими запасами піску ще часів мезозойської ери.

Геологічна будова балки сформована численними зсувами. За даними досліджень тут мають місце як зсуви витискання, так і зсуви течії.

Основними факторами утворення цих зсувів є рельєф (крутизна схилів), геологічна будова(величезні поклади піску), гідро кліматичні особливості та господарська діяльність людини.

Саме остання призвела в першу чергу до ризиків активізації зсувних процесів.

В 1989 році інститутом «УкрНДПНТІЗ» була виконана експрес-оцінка ризику життєдіяльності населення на зсувонебезпечних ділянках Харківської області. 24 з яких одержали оцінку як екстремальні. До них увійшла і балка Шарова Левада, як територія активних зсувів, що може призвести до неминучого руйнування житлових будинків і споруджень, та існує загроза життю населення.

Для таких випадків було рекомендовано виконати комплекс заходів, що зберігають життя людей.

За візуальними спостереженнями, проведеними членами еколого-краєзнавчого гуртка, було виявлено 16 зсувних ділянок, як великих, так і малих розмірів.

На одній з них є залишки будівлі та саду. За словами очевидців, це результат останнього активного зсуву, який трапився у 1996-1998 роках. В цей час поблизу Буцьківки проводилися роботи по розробці газових родовищ, та видобуток піску для будівництва нової ділянки автомагістралі Харків-Київ. Тоді в ярок разом з ділянкою ґрунту зсунулася садиба Буцького І.Ф.

Прикрий, вражаючий приклад, який підтверджує, що антропогенні фактори сприяють ризикам активізації зсувних процесів.

На деякий час видобуток піску припинили. Однак з 2014 року відновився промисловий видобуток піску. Заручившись підтримкою сільської громади та депутата районної ради, члени гуртка написали лист-звернення в Харківський «УкрНІНТІЗ», і отримали відповідь, в якій вчені дали експертну оцінку неправомірності видобутку піску на даній території, і попередження про можливі наслідки. Після чого були переглянуті договірні питання і роботу припинено.

Та в 2017 році роботи знову відновилися, потужність процесу зросла майже в 10 разів, перетворивши балку в суцільний кар'єр, який з 2019 року почав наповнюватися водою. В результаті на сьогоднішній день один котлован перетворився в озеро, в якому б'ють джерела. Це дала про себе знати річка Черемушна, яка саме і бере початок у верхів'ї Балки Шарова Левада (про це свідчать картографічні джерела 1869 року). Однак зараз, після будівництва асфальтової дороги районного сполучення Валки - Огульці русло річки перекрили, не побудувавши гідрологічних споруд, які б пропускали воду під трасою. Внаслідок цього витік річки мілів, замулювався, і врешті решт висох. Залишилися тільки в південній частині балки заболочені території, які з часом люди перетворили на ставки.

Провівши дослідження гуртківці встановили, що активними діючими факторами для утворення зсувів у балці Шарова Левада є: 1) підрізання схилів внаслідок видобутку піску; 2) порушення гідрологічного режиму території; 3) засипання балки сміттям; 4) порушення поверхневого стоку. А також довели, що сукупність дій факторів антропогенного тиску призводить до змін природних властивостей ландшафтів, виникнення небезпечних екологічних ситуацій, що впливають на умови життя людей.

МАТЕРІАЛЬНІ ПАМ'ЯТКИ ЄВРЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Зайцева Вікторія, учениця 7 класу Красноградського ліцею №3

Красноградської міської ради Харківської області

Керівник: Пікалова І.С., учитель історії, спеціаліст I категорії

Події ХХ ст. – революція, міграція у великі міста, закриття синагог, II Світова війна і Голокост з масовим винищенням єврейського населення – призвели до зникнення традиційного єврейського способу життя, його соціальної структури і культурної складової, спричинили масову асиміляцію та втрату знання єврейської мови.

Матеріальні пам'ятки єврейської культури та мистецтва – синагоги, книги, рукописи і сувої – значною мірою втрачені. Проте існує вид пам'яток, які у великій кількості все ще існують на території України і свідчать про колишнє процвітання в цих місцях єврейської цивілізації. Йдеться про намогильні плити старовинних єврейських кладовищ. Кам'яні надгробки зберігають традиційний різьблений декор та епітафії давньоєврейською мовою (івритом). Вони мають значну цінність з точки зору історії, генеалогії, літератури і мистецтва. На території Харківської області збереглося лише декілька єврейських некрополів – у тому числі і в Краснограді.

Станом на 2021 р. кладовище знаходиться в напів занедбаному стані. Організація робіт з прибирання території кладовища і підтримки збереження надгробків формально належить до відомства ЖКГ, однак фактично здійснюється лише сім'ями людей, похованих тут.

Першочерговими завданнями з благоустрою кладовища є: оточення кладовища добротною парканом, підведення до кладовища водопостачання та електричних мереж, організація паркування, оновлення головної алеї кладовища, видалення чагарників, забезпечення регулярного покосу трави, підйом і встановлення повалених надгробків.

Найкращим способом збереження пам'яток Красноградського єврейського кладовища і реалізації їх експозиційно-пізнавальної цінності є музеєфікація та показ в якості музейних експонатів на історичному місці установки в ландшафтно-пейзажному ансамблі самого некрополя. Для досягнення цієї мети необхідна розробка і подання до відповідних органів державної влади пропозицій про збереження поховань єврейського кладовища міста Краснограда як об'єктів культурної спадщини та внесення їх до Державного реєстру нерухомих пам'яток України і

подальшого використання як об'єктів музейного показу надгробків і поховань XIX – початку XX ст.

ВЕЛИКИЙ БУРЛУК – МАЛА РІЧКА УКРАЇНИ

Зарубіна Софія, учениця 9 – А класу КЗ
«Великобурлуцький ліцей Великобурлуцької селищної ради»
Керівник: Харківський Ю.М., вчитель географії

Малі річки – початок життя великих рік. І в наш час, коли гостро в світі та і в нашій державі - Україні стало питання чистої води, дослідження життя малих річок є дуже актуальним.

В наші дні природа відчуває на собі весь вплив людської діяльності. Вона відступає під натиском сучасної цивілізації. В результаті розвитку господарства все менше залишається водойм, які б можна було назвати «еталоном природи». Важко перерахувати ті форми і види людської діяльності, які негативно впливають на природу: будівництво міст і сіл, заводів і фабрик, розробка корисних копалин, створення водосховищ, прокладання автошляхів, випасання худоби, вирубування насаджень, браконьєрство. Навіть, фізичний вплив людини під час масових відпочинків на природі завдає великої шкоди. І найбільш вразливою в результаті людської діяльності є вода. З кожним роком стає гострішою проблема чистої води і заклик «ВОДА - ЦЕ ЖИТТЯ. БЕРЕЖІТЬ ЇЇ!» стає все більш актуальним.

Для свого дослідження я вибрала річку Великий Бурлук, яка протікає через моє рідне селище та впадає в Сіверський Донець. Ця річка належить до категорії «Малі річки України». Її назва походить від двох тюркських основ «бур» та «лук» і в перекладі означає «джерело».

Річка Великий Бурлук починається з джерел в балці на відстані 2 км північно-східніше села Малий Бурлук Великобурлуцької громади на висоті 173 м над рівнем моря. Довжина річки складає 93 км, з них в межах Великобурлуцької громади - 38 км, Шевченківської - 40 км та Печеніжської - 15 км. Площа басейну складає 906 кв.км. В долині річки, як у минулому так і нині, є багато джерел, тому назва річки Великий. По течії річка приймає все нові і нові притоки. Всього їх 15 невеликих річок, найбільші з них – Гусинка (22 км), Бурлучок, Шипувата, Просянка та інші.

Основним джерелом живлення річки Великий Бурлук є талі снігові води, менше значення мають підземні води та дощове живлення. Частка снігового живлення становить близько 60% річного стоку, підземні води дають до 30%, на дощове живлення припадає понад 10 % річного стоку. Тому річка має різний рівень в залежності від пори року. За режимом розподілу річкового стоку протягом року Великий Бурлук відноситься до річок східноєвропейського типу – значна весняна повінь та літня межень. В середньому повінь на річці настає в другій половині березня, рідше на початку березня. Ширина річки під час повені досягає 500-1000 метрів у нижній течії. Весняний льодохід на річці спостерігається не кожного року. Останній льодохід був весною 1979 року. Повінь триває 10-15 днів, потім рівень води в річці зменшується і в середині квітня річка входить в свої береги. В липні-серпні настає період літньої межені - найнижчого рівня води в річці. В цей період переважає підземне живлення. Під час межені в середній і нижній течії річка раніше пересихала на окремих ділянках (між селами Середній Бурлук і Шишківка, на околиці с. Мостове: між селами Гетьманівка і Василенкове та в деяких інших місцях). За спостереженнями гідрологічного посту біля с. Василенкове в 1950 році річка Великий Бурлук пересохла на 122 дні (з 17 червня по 16 жовтня). У цьому ж місці в 1954 році річка пересохла на 53 дні (з 11 серпня по 2 жовтня). На тривалий час і в багатьох місцях річка пересихала також в 1950 – 1970 -х роках. Після літа 1975 року річка Великий Бурлук не пересихає. Причина - загальне підняття підземних і ґрунтових вод на території, де протікає річка. Іноді літню межень порушують короточасні дощові паводки, які бувають раз в 3-4 роки. Дуже рідко бувають високі паводки. Біля смт Великий Бурлук на річці найвищий рівень літнього паводку під час зливових дощів 29 червня 1995 року перевищив найвищий рівень весняної повені цього ж року.

Таким чином, можна зробити висновок, що гідрологічний режим річки Великий Бурлук зумовлений фізико-географічними і в першу чергу кліматичними умовами басейну річки Сіверський Донець.

В процесі дослідження річки я вивчила як впливає господарська діяльність людини на стан русла та чистоту води в річці. Вода в річці відносно чиста, з болотним присмаком. Використовується для поливання городів, напування худоби та інших господарських потреб людини.

В результаті господарської діяльності людини річка Великий Бурлук поступово забруднюється. Екологічні проблеми річки зумовлені поєднанням кількох чинників:

- забруднення берегів річки сміттям та побутовими відходами;
- скидання в річку Великий Бурлук неочищених чи недостатньо-очищених стічних вод від комунально-побутового сектора та індивідуальних господарств, попадання зливого і талого стоку з сільськогосподарських угідь;
- замулення через розорювання схилів долини та заплави річки.

Але ці проблеми можна вирішити, тому я пропоную:

- очистити русло річки від побутового сміття;
- розчистити річку, так як русло зменшилось, стік води повільний і річка заростає вологолюбними рослинами. Хоча протягом останніх двох років в смт. Великий Бурлук уже проводяться роботи по прочищенню русла річки;
- проводити просвітницьку діяльність серед молоді, організовувати екологічні маршрути.

Учні нашого закладу активно долучаються до заходів щодо покращення стану річки Великий Бурлук: беруть участь у акціях «Чиста річка», «Замулене джерело», допомагають місцевим жителям впорядковувати береги річки, розчищують джерела.

Матеріали досліджень річки Великий Бурлук використовуються у шкільній практиці: під час екологічних акцій, на уроках природознавства, географії та курсу «Харківщинознавство».

ПОЕЗІЯ - ДУХОВНА СКАРБНИЦЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (Огляд творчості сучасних Балаклійських поетів)

Захарова Вікторія, учениця 10 класу Балаклійського ліцею №4

Балаклійської міської ради Харківської області

Керівник: Щербак В.В., вчитель англійської мови, спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель

Балаклійська земля щедра на таланти. Співаки, художники, музиканти, письменники і поети прославляють нашу малу батьківщину, впливають на розвиток духовного і культурного життя людей. Робота знайомить з життєвим шляхом та творчістю маловідомих поетів Балаклійщини: Олексія Гопція, Ірини Зіборової, Євгенії Ліщинської, Віктора Алхімова.

Основна мета – ознайомити із життєвим та творчим шляхом сучасних маловідомих поетів Балаклійщини.

Актуальність – у роботі зібрані біографічні факти маловідомих поетів Балаклійщини, наведені та аналізуються вірші наших сучасників-земляків, які пишуть про близьке та відоме усім балаклійцям, наше сучасне життя та проблеми. Необхідно вивчати і зберігати для нащадків їхню творчість та пам'ять про них.

Завдання – розкрити основні віхи життєвого шляху О. Гопція, І. Зіборової, Є. Ліщинської, В. Алхімова та особливості їхньої творчості, зробити ідейно-художній аналіз окремих віршів різної тематики, ознайомити з самобутнім стилем та авторськими засобами виразності Балаклійських поетів.

Висновки - Імена Ірини Зіборової, Євгенії Ліщинської, Віктора Алхімова та Олексія Гопція не дуже відомі широкій публіці. Але вони люди знані у нашому краї, їх творчість впливає на свідомість суспільства, бо віддзеркалює життя і думки простих людей, робить їх кращими, духовно чистішими. Ми пишаємось, що серед нас живуть і працюють такі талановиті і неординарні люди, пропагандисти краси поетичного слова, носії національної ідеї, патріоти і скарбничі невичерпної духовної скарбниці українського народу – поезії.

ВИЗНАЧНИЙ КЕРАМІСТ І ПЕДАГОГ ГАЛИНА ЧЕРНОВА. ДО 90-РІЧЧЯ МАЙСТРИНИ

Зінченко Світлана, вихованка КЗ «ЦДЮТ» Південної міської ради Харківського району,
учениця 7 класу Будянського ліцею Харківської районної ради

Невзоров Артур, вихованець КЗ «ЦДЮТ» Південної міської ради Харківського району,
учень 7 класу Будянського ліцею Харківської районної ради

Керівник: Безрукова Т.М., керівник гуртка, Почесний краєзнавець України

Чернова Галина Денисівна (1931 – 2016). Художник декоративно-ужиткового мистецтва (кераміка) та монументально-декоративного мистецтва.

Закінчила Одеське художнє училище імені М.Б. Грекова (1955). Викладачі Петро Каневський, Михайло Жук, Михайло Зорін, Ірина Сакович. У 1976 р. закінчила Ленінградські курси підвищення кваліфікації (група художників-живописців). Член Харківського відділення національної спілки художників України (1960 р.). Заступник голови (1964-1980 рр.), голова секції декоративно-ужиткового мистецтва Харківського відділення національної спілки художників України. Лауреат Муніципальної творчої премії (Харків, 1998). Почесний громадянин Будянської селищної ради (2008). Працювала на Будянському фаянсовому заводі «Серп і Молот» (1955-1988 рр.), з 1968 р. – старший художник. Працювала викладачем у Будянській дитячій школі народного мистецтва (1992 – 2011), директором (1998 – 2010). Учасниця численних художніх і промислових виставок і ярмарок з 1959 р. в т. ч. у Загребі (Югославія), Токіо (Японія), Лейпцигу (Німеччина), Дамаску (Сирія), Марселі (Франція), Чикаго (США) та ін. У 1974 р. виготовила посуд для ресторану «Старе місто» (Харків). У 1980-91 рр. виготовляла творчі роботи на замовлення в галузі монументально-ужиткового мистецтва. Оформляла станції харківського метро «Історичний музей», «Університет» (кінець 1970-х – 1984 рр.), готель «Інтурист». Персональні виставки: Харків – 1960, Буди – серпень 2001, Харків – червень 2015. Остання виставка, яка проходила у важкий час історії держави, мала символічну назву «Я бажаю Україні щастя, миру і добра». Твори Г.Д. Чернової знаходяться у Національному музеї українського народного декоративного мистецтва (Київ), літературно-меморіальному музеї О.С. Пушкіна (Одеса), Львівському музеї етнографії та художніх промислів, Харківському історичному музеї, Національному музеї-заповіднику українського гончарства (Опішне Полтавської області), музеї Миргородського державного керамічного технікуму імені М.В. Гоголя (Полтавська область), Диканьському історико-краєзнавчому музеї (Полтавська область), Лозівському краєзнавчому музеї (Харківська область), Оренбурзькому музеї образотворчих мистецтв (Росія). Харківському та Сумському художніх музеях, Державному Історичному музеї (Москва, Росія), музеї лялькового театру ім.С.Образцова (Москва, Росія), Державному музеї кераміки «Усадьба Кусково XVIII ст.» (Москва, Росія), та ін. Роботи Галини Денисівни прикрашають приватні колекції Німеччини, США, Ізраїля, Грузії, Литви, Росії.

Мешкала у Будах по вул. Дачній № 10. Померла Галина Денисівна 11 лютого 2016 р. Похована на цвинтарі № 1.

КАР'ЄРИ УРОЧИЩА ГЛИБОКА ЯК ПРИКЛАД ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ТЕХНОГЕННИХ ФОРМ РЕЛЬЄФУ

Індик Карина; учениця 7 класу Новомерчицького навчально-виховного комплексу (загальноосвітня школа I – III ступенів – дошкільний навчальний заклад) Валківської міської ради Харківської області, вихованка КЗ «Валківський центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді Валківської міської ради Харківської області»

Керівник : Вовк В.Ф., учитель географії

Традиційним і усталеним поглядом є уявлення про виключно різко негативний вплив на довкілля техногенних форм рельєфу (зокрема кар'єрів – місць добування корисних копалин

відкритим способом). Проте є факти, які не підтверджують думку про техногенні форми рельєфу як виключно негативний чинник впливу людини на навколишнє середовище.

Значна частина дослідників та авторів робіт з даної тематики допускають певні помилки чи неточності у його висвітленні, а саме :

1. Досить рідко можна зустріти цифрове (грошове) порівняння оцінки збитків, завданих довкіллю добуванням корисних копалин відкритим способом, із економічною вигодою, яку принесло таке видобування. Тому твердження, особливо авторів підручників, здебільшого безапеляційні і не підтверджені економічними чи іншими розрахунками.

2. Автори загальнодоступних праць здебільшого розглядають шкоду, яка завдається довкіллю унаслідок видобутку корисних копалин, на прикладах регіонів, де гірничодобувна галузь добре розвинена (в Україні це Донбас і Придніпров'я, меншою мірою територія Львівсько-Волинського вугільного басейну та Передкарпаття). Одночасно досить мало праць присвячено вивченню впливу на довкілля дрібних форм рельєфу техногенного походження, які виникли унаслідок розробки малих родовищ корисних копалин.

При цьому ігнорується той факт, що саме такі форми рельєфу є найбільш характерними для території України. Задовго до освоєння вугільних родовищ Донбасу і рудних – Придніпров'я, у степовій і особливо лісостеповій частинах України споруджували хати-мазанки, для будівництва яких добувалась глина і у менших масштабах – пісок. Така практика зберігається і зараз, причому для початку XXI століття характерне зростання її масштабів.

Намагаючись певною мірою подолати відмічене протиріччя, автор роботи спробувала дослідити дану проблему на прикладі дрібних техногенних форм рельєфу, які розташовані в урочищі Глибока поблизу села Новий Мерчик (Валківська територіальна громада Богодухівського району Харківської області).

Об'єктом досліджень є три кар'єри (один відпрацьований, два діючі, у одному з яких періодично добувають глину, а у другому – пісок), а предметом досліджень – вплив невеликих кар'єрів на природні комплекси нижчого порядку.

Мета роботи – уточнення ступеню впливу на довкілля невеликих кар'єрів і наслідків їх утворення для нього.

Результати проведених спостережень дають підставу автору роботи зробити певні висновки.

Видобуток корисних копалин відкритим способом, навіть у невеликих об'ємах, на першому етапі таких робіт приносить безумовну шкоду навколишньому середовищу, що підтверджує існуючі погляди на це питання. При цьому знищується природна рослинність, руйнуються і порушуються ґрунти, зростає потужність водної ерозії.

Але у перспективі шкода від подібного впливу може повністю перекриватись не тільки економічним ефектом, який дає видобуток корисних копалин, але й за рахунок природних процесів.

Дослідження, проведені на техногенних утвореннях урочища Глибока, показали, що природна рослинність у таких місцях може не тільки швидко відновлюватись, але навіть збагачуватись за рахунок поширення тут видів, для існування яких раніше не було сприятливих умов.

Це ж саме стосується і ґрунтів. Відносно вирівняні днища невеликих кар'єрів створюють умови для формування потужніших, ніж на схилах, а значить родючіших ґрунтів.

Процеси ерозії мають тенденцію до поступового сповільнення.

Одночасно відпрацьовані чи епізодично діючі кар'єри можуть сприяти розмноженню і розширенню ареалу певних видів птахів і тварин.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що не завжди потрібно проводити рекультивуацію малих кар'єрів. Більше того, проведені дослідження показали, що регульований за порами року видобуток у невеликих об'ємах корисних копалин може бути сприятливою обставиною для поширення популяцій певних видів тварин та зберігати сприятливі умови для їх існування. Припинення ж розробок корисних копалин може негативно вплинути на їх поширення і навіть привести до зникнення у даній місцевості.

Вивчення позитивного впливу дрібних техногенних форм рельєфу на навколишнє середовище може значною мірою розв'язати проблему виділення територій для їх створення (зараз

нерідко органи місцевого самоврядування не дають згоди на розробку невеликих родовищ будівельних матеріалів через побоювання, що вони завдадуть значної шкоди природі) та дозволить уникнути протиріч економічних і екологічних інтересів (чи принаймні пом'якшити їх).

ЕКСПЕДИЦІЯ ДО ЗСУВУ НА ЦИГАНСЬКІЙ ГОРІ У ПЕРЕДМІСТІ КУП'ЯНСЬКА

Ініціативна група учнів 8-10-х класів КЗ «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради: Єлисеєв Артем (8-Б клас), Данилов Сергій (8-Б клас), Мездря Евгений (10-Б клас), Барвінок Олександр (9-Б клас), Данилов Олександр (9-Б клас), Рибалко Кирило (8-А клас), Ільїнова Аліна (10-Б клас), Потікун Назар (10-Б клас), Шаров Дмитро (9-А клас), Загоруйко Богдан (10-А клас)

Керівники: Тімко М.В., заступник директора навчально-виховної роботи,
Вербицька Т.Г., вчитель трудового навчання, Мезиненко Н.В., вчитель географії

Природні катастрофи завжди були одним з елементів глобальної зміни географії земної кулі. Частина їх відбувається завдяки механізму складних процесів, частина – завдяки діяльності людини. Розгортання в ХХ столітті інженерної діяльності та формування складної соціально-економічної структури світу різко підвищили не тільки частку антропогенно обумовлених природних катастроф, а й змінили характеристики навколишнього середовища, надаючи їм динаміку в бік погіршення середовища існування живих істот, у тому числі і людини. Одними з найпоширеніших різновидів сучасних катастроф є геологічні процеси, зокрема зсуви, які стали невід'ємною частиною надзвичайних ситуацій природного походження. Вони завдають суттєвої шкоди екологічній та техногенній безпеці в регіональному та національному контексті.

Зсувні процеси в природному середовищі мають місце на схилах долин або річкових берегів, у горах, морських узбережжях, в яружно-балочній мережі на водорозділах. У техногенному середовищі зсуви спостерігаються переважно в укосах уступів, в кар'єрах і відвалах пустих порід, у процесі будівництва та експлуатації споруд, насипних і намівних масивів ґрунту тощо. Найбільшу небезпеку природні зсуви представляють поблизу населених пунктів і районах з крутими схилами. Як правило, при наявності значних опадів, статичних та динамічних навантажень або короткочасних сейсмічних впливів вони активізують свою діяльність.

На території України багато зсувних ділянок. Харківська область не є виключенням. Зсуви формуються на ділянках, які утворені водоопірними та водоносними породами ґрунту (породи чергуються між собою), виникають унаслідок порушення рівноваги в ґрунтах та підстилаючих породах, що може бути викликано підмивом водою, ослабленням міцності порід при вивітрюванні та перезволоженні опадами або підземними водами. Харківщина має зсуви, в основному, віднесені до крутих схилів річкових долин, балок та ярів. Уражені ділянки в містах: Харків, Куп'янськ, Красноград, Первомайськ, Чугуїв та селище міського типу Кочеток Чугуївського району.

Рік за роком, століття за століттям спливає час. Гордо височіє на крутому березі Оскола наше місто. Оскіл своїми блакитними водами відчинив йому дорогу в світ. Молодша сестра Оскола, красуня Куп'янка, дала місту життя своїми чистими водами. Благородний Оскіл пам'ятає сиву старовину, звідки бере початок історія Куп'янщини. Повноводним та бурхливим був Оскіл у давнину, багато малих річок, потічків наповнювало води судохідної річки.

Місто Куп'янськ розташовано на ділянках виходу крейдяних ґрунтів. Правий берег Оскола всіяний виходами водоносних слоїв. Це пояснює бурхливу тектонічну структуру нашого регіону. Внаслідок порушення рівноваги в таких ґрунтах та підстилаючих породах, які викликані підмивом водою, ослабленням міцності порід при вивітрюванні та перезволоженні опадами або підземними водами, виникають зміщення. Такі явища, час від часу, спостерігаються майже на всій території міста.

Перші зміщення ґрунту на Циганській горі офіційно зафіксовані на початку ХХ-го століття. Під час зсуву постраждав табір циган, що розмістився на гостинній куп'янській землі. Роми розбили куріні у передмісті Куп'янська, бо наше місто було центром торгівлі у регіоні. Але трагедія, яка сталася на схилах селища Західне, навіки залишила пам'ять про засипаний табір. Зсув землі за кілька хвилин вночі засипав ромський стан та його жителів. З того часу схили села Західне стали називати Циганською горою.

Через велику зволоженість ґрунтів зсуви час від часу активізуються. На сьогодні відомо про 12 «вогнищ». Нині у небезпечній зоні – 105 приватних житлових будинків. Останній раз активні дії відбувались на початку 2000-х років.

Учні Комунального закладу «Куп'янська спеціальна школа» Харківської обласної ради разом зі своїми педагогами здійснили подорож до Циганської гори села Західне Куп'янського району. Під час експедиції діти провели дослідження стану зсувних ділянок Циганської гори, ознайомилися з масштабами зсувної активності, з агротехнічними заходами щодо ліквідації наслідків зсуву. Діти відвідали ділянки з дренаванням і закріпленням схилів рослинністю, технічною меліорацією ґрунтів, регулюванням поверхневого стоку на схилах. Наша експедиційна група зазначила, що на даний час діяльність ослаблена. Меліоративні роботи зупинили зміщення ґрунтів. Але це прихований процес.

Сподіваємося, що у майбутньому геологічне явище не принесе матеріальних та моральних збитків жителям нашого міста та не залишить по собі сумну пам'ять.

«ЖИВ МОВ НА ЗЕМЛІ ІВАН» (ПАМ'ЯТІ ХУДОЖНИКА І ПОЕТА ІВАНА БОНДАРЕНКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ)

**Вихованці гуртка «Історичне краєзнавство» ЦТКЕУМ Валківської міської ради
Харківської області, учні 7 класу КЗ «Огульцівська загальноосвітня школа І – ІІІ ступенів
Валківської міської ради Харківської області»**

Керівник: Янковська Н.Ф., керівник гуртка, директор Огульцівського музею історії школи

Огульцівська земля багата на талановитих людей. Як відомо, людина живе доти, доки її пам'ятають. Мова піде про представника давнього козацького роду Коржів, який нараховує 110 осіб, – Івана Мефодійовича Бондаренка, на долю якого випало багато випробувань: Перша світова війна (1914-1918рр.), Жовтневий переворот 1917 року, громадянська війна, які не тільки не зламали, а й загартували волю та прагнення сільського юнака робити те, що вмів і що йому подобалось.

Іван народився 30.03.1890 року в с. Огульці в сім'ї казенного обивателя Бондаренка Мефодія Дмитровича та Бондаренко (Корж) Євдокії Яківни. У Івана було 2 сестри – Матильда і Ганна (Мотя і Галя), та два брати Яків і Макар. Всі діти в родині виховувались в любові до народних пісень, сільських звичаїв. В 10 років Іван закінчив Огульчанську церковно-парафіяльну школу, потім два роки навчався в Дергачівській хліборобній школі. З самого дитинства захоплювався малюванням, скульптурою, що й дало можливість закінчити Харківську художню та Казанську вищу художню школи (клас архітектури). Одночасно в Казані навчався в Археолого-етнографічному інституті (1914-1917рр.)

З 1917 року жив у м. Харків, викладав малювання в середніх школах. З 1926 року - член Асоціації художників Червоної України (АХЧУ). Кілька разів Бондаренко Іван Мефодійович виставляв свої картини в Харкові. Деякі його твори збереглися в приватних колекціях Огульців, Харкова, Києва, основна ж частина колекції, очевидно, загинула під час Другої світової війни. В Огульцівському музеї історії школи знаходяться копії чотирьох його малюнків, виконаних олівцем: ілюстрація «Вулички і провулочки» до оповідання О.Коржа «Підстрішні нариси», «Казбек» (1923 р.), «Копи за тином» (1923р.), «Огульцівський дуб» (1923р.), фотокопія «Село взимку» та збірка віршів з 34 поезій, написаних російською мовою, які подарувала сестра Ганна Бондаренко спочатку родині Олександра Юхимовича Коржа (поета-земляка, художника-гравера, члена спілки художників України). У серпні 2014 року онук і правнук Коржа О.Ю. передали школі з любов'ю виконаний Юліаном Коржем (сином поета) макет книжки «Іван Бондаренко. Людина, художник, поет» і два екземпляри книжки «Вірші» Івана Бондаренка. Слід уточнити, що поезії містяться в альбомчику формату листівки з авторськими правками.

Вірші Івана Бондаренка є відображенням його ставлення до життя, природи, прагнень, вподобань, пережитих почуттів, отриманих емоцій та подорожей. Всі поезії читаються легко, доступні для розуміння, відбивають стан його душі на момент написання вірша. В його віршах відчувається вплив пушкінської поезії, але це не затьмарює його талант. За поезіями з легкістю

можна прослідкувати маршрути його подорожей, під час яких завжди Іван і словом, і олівцем описував побачені квіти, дерева, спів птахів, ріки, гори, міста та настрої і емоційний стан. У віршах Івана Бондаренка можна виділити пейзажну, інтимну та подорожню лірики. В його поезіях відчувається оптимізм, прагнення до кращого життя.

«И приходит конец нашей тьмы,
Не пойдут в батраки наши внуки.
С наслаждением и радостью мы
В жертву все принесли для науки.
И великое дело творя,
Мы надеждой себя утешаем,
Что взойдет и засветит заря
И над нашим проснувшимся краем»

Навчаючись у художніх школах, Іван часто приїздив в Огульці і зустрічався з молодшим двоюрідним братом Олександром Коржем. Згадує сестра Івана Ганна Бондаренко: «Без сумніву, що під впливом брата Олександр Корж спочатку почав малювати, а потім і писати вірші. Отже, перші уроки поезії Олександр узяв у мого брата, який був йому наставником... чимало мій брат віддав часу, навчаючи його малюванню. І з цією другою своєю професією Корж не розлучався до кінця своїх днів. Ніколи не забути мені, як вони разом сидять у нашій батьківській хаті й готують колодочки з груші для дереворитів».

Отже, у молоді роки у двоюрідних братів Івана Бондаренка та Сашка Коржа були спільні вподобання. Іван був професійним художником і поетом-аматором, а Олександр – професійним художником-гравером і репресованим поетом і письменником. Обидва любили природу, були мрійниками.

Іван Бондаренко став прототипом героя «Підстрішних нарисів» О.Коржа: «...Колобродько Іван – з освітою, учився в художній школі в Казані і був якийсь час десь вчителем. Викладав малювання. А тепер – як казав – Колобродить (прізвище в нього, мабуть, псевдонім) і малює для себе.... От такі чудаки...».

Нужда не завадила Іванові Бондаренку подорожувати країною. Він здійснив залізничну подорож через Сибір аж до Владивостока, а велосипедну – по Кавказу. Так, він був у Мерефі, Кравцові, Мелітополі, Одесі, Пензі, Казані, Криму, на Арабатській Стрільці, в Ашхабаді, Бухарі. Після тривалого велосипедного турне по Кавказу Іван тяжко захворів, повернувся до Харкова, де і помер 03.09.1930 року, проживши 40 років.

Так закінчився життєвий шлях талановитої людини з села, яка весь час жила в бідності, зробила, здавалося б, неможливе – отримала дві вищі освіти, стала професійним художником та поетом і мандрівником за покликанням.

«Печалюсь часто от того я,
Что, проходя свой бедный путь,
Не мог средь снежного покоя
И веку из соломы ткнуть.
Пускай, склонясь, смотрела б в дали,
А то подымется буран,
И поминай тогда, как звали,
Что жил-де на земле Иван».

ГЕРОЇ СЬОГОДЕННЯ

Калашніков Борис, учень 9-Б класу Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 99
Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Калашнікова Н.Ю., вчитель мистецтва, заступник директора з виховної роботи

На превеликий жаль, слово війна звучить у нашому сьогодні. Тисячі українських солдатів уже полягли за Україну, за майбутнє, за мирне небо, за своїх нащадків. Сім років йде неоголошена війна на Донбасі. Наші воїни в окопах на передовій вдень і вночі захищають нас.

В своїй роботі я розповім про долю хлопця, який захищав Україну в буремні роки неоголошеної війни.

Дмитро Медведь навчався в Харківській спеціалізованій школі № 99, яку закінчив у 2000 році. Він завжди виявляв себе як талановитий, цілеспрямований учень, приймав участь у спортивних шкільних змаганнях та мріяв стати військовим, як його батько. Мрія його здійснилася в 2005 році. Саме тоді Дмитро став випускником факультету «Протиповітряна оборона сухопутних військ» Харківського військового університету. Опісля проходив службу в місті Болград, потім була 95 аеромобільна десантно-штурмова бригада.

Дмитро був одним із перших добровольців, які пішли в зону АТО. Там його розподілили в прикордонний загін. Перед військовими стояла задача – охорона державного кордону в районі Дар'їно-Єрмаківки, поряд з міжнародним контрольним пунктом в'їзду-виїзду Довжанський. Саме там Дмитро став свідком того, як російські окупанти вдерлися на нашу землю і вели обстріли українських земель. За 10 днів до закінчення служби він отримав вогнепальне поранення в хребет поблизу міста Щастя. І відтоді в нього почалось інше життя.

Дмитро був прикутий до ліжка, нижня частина тіла була повністю паралізована. Лікарі не давали жодних прогнозів щодо його подальшого життя, мова йшла навіть не про те, щоб він мав можливість сісти в інвалідну коляску, а просто вижити.

Було складно, але підтримка близьких та рідних, незламна сила духу самого бійця зробили неможливе. Вже через півроку Дмитро зміг вставати за допомогою спеціальних ортезів та ходунків, міг робити перші кроки. Почалася щоденна боротьба з собою.

Дмитро не тільки не зламався, а й вирішив створити свій проєкт для поранених на війні бійців «Сила Нації». Мета цього проєкту – не дати зламатися іншим, показати, що попри все життя триває й далі, що можна бути спортивним та соціально активним навіть без кінцівок або в інвалідній колясці.

У березні 2017 року Дмитра запросили на реабілітацію в США, у місто Лос-Анджелес. Він успішно проходить лікування за тисячі кілометрів від рідного Харкова, його боротьба триває. Головне – віра в себе й сила волі.

І досі триває неоголошена війна на Донбасі. Нашу країну захищає багато справжніх героїв. Ми пишаємося ними! Ми пишаємося всіма українськими воїнами! Ми чекаємо їх повернення живими та неушкодженими.

КАРНІШИН АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ – ПАТРІОТ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Карнішин Тихон, Плахута Лілія, Войтенко Валерія, учні 7-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 130 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Ткачова О.М., заступник директора з навчально-виховної роботи

У представленому дослідженні були розглянуті приклади справжньої мужності, свідомої громадянської позиції і патріотизму людини, який власним життям боронить кордони держави. Це – шахтар-доброволець, Карнішин Андрій Петрович, батько учня 7-А Карнішина Тихона, учасник АТО на Донбасі, що зумовлює актуальність теми дослідницької роботи.

Метою роботи є висвітлення не лише біографії патріота, а й дослідження його громадянської позиції, еволюції патріотичних поглядів. Згідно з метою були поставлені наступні дослідницькі завдання:

- провести опитування з учасником АТО;
- дослідити автобіографічні матеріали Карнішина Андрія Петровича, надані родиною та з'ясувати, що стало вирішальним у прийнятті рішення стати добровільно до лав української армії.

Предметом дослідження є прояви патріотизму як вияву активної громадянської позиції в умовах сучасного життя Української держави.

Одним із тих хто не зміг залишатися байдужим до долі Батьківщини в часи коли ворог намагався порушити суверенність нашої держави, є Карнішин Андрій Петрович, батько учня 7-А класу Карнішина Тихона. Коли почалася війна, сім'я Андрія Петровича проживала н Донбасі.

Дивитись, як ворог паплюжить рідну землю, він не зміг, тому перевіз дружину та сина до Харкова, а сам пішов добровольцем і був відправлений до міста Маріуполя. Такий справжній чоловічий вчинок Андрій Петрович пояснює страхом за долю рідної землі, на кордоні якої стоїть ворог, страхом за майбутнє своїх дітей, яке має бути світлим та не затьмареним чорною хмарою війни.

Повернувшись, Андрій Петрович, не може сидіти спокійно вдома, тому постійно проходить військову перепідготовку в якості командира відділення розвідки.

Паралельно тренує військовослужбовців та новачків прийомом рукопашного бою. За бойовий дух та проявлений власний героїзм Андрій Петрович нагороджений трьома грамотами від командування Збройних сил України.

Андрій Петрович вважає, що служба в АТО відкриває перед чоловіками певні перспективи, наприклад, служба в міліції, органах безпеки України. Щиро переконаний у тому, що головні пільги, які отримують колишні фронтовики із зони АТО, – це можливість змінити своє життя на краще, отримати безкоштовно вищу освіту, розвиватися, формувати політичні групи, організації чи партії, виставляти свої кандидатури до місцевих рад, з єдиною метою – змінити життя українського народу на краще, будувати справжнє громадянське суспільство.

Андрій Петрович – людина небайдужа, тому глибоко переконаний у тому, що важливо тримати оборону не лише на війні, складніше це зробити в мирному житті, де ворогом є власні лінь, байдужість, пасивність. Закликає до громадянської активності, наприклад, допомога волонтерам, українській армії. Все залежить від кожної людини, і лише тоді чоботи солдат чужих армій не будуть топтати нашої землі.

В результаті опитування учасника АТО Карнішина Андрія Петровича та вивчення його біографічного матеріалу, нами було реалізовано поставлену мету і вирішено завдання роботи, а саме: було встановлено, що єдиною рушійною силою, що спонукала нашого героя вступити до лав української армії для участі в АТО, були: власна ініціатива, патріотичний поштовх, бажання жити у незалежній Україні!

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ДВОРІЧАНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Китнюх Ірина, учениця 10-А класу Куп'янського ліцею №4

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Тарасенко В.С., учитель історії та географії

Важлива роль у збереженні природних екосистем і біологічного різноманіття відведена Національній екологічній мережі. Але через високий ступінь розораності земель і скорочення площ природних ландшафтів її ефективність залишається недостатньою. Так, на території Дворічанської ОТГ Куп'янського району (північно-стєпова підзона) природні біоценози збереглися лише на непридатних для обробітки землях, схилах балок і ярів, а біорізноманіття місцевих ландшафтів невпинно скорочується. Їх вивчали науковці Б. М. Козо-Полянський і В. А. Токарський, і виявили десятки ендемічних та реліктових видів. Найцінніші ділянки увійшли до складу Національного природного парку «Дворічанський». Але екологічний стан і ефективність екологічної мережі Дворічанської ОТГ ґрунтовно не досліджувався. Тому вивчення її стану і ефективності на локальному рівні є актуальною темою.

Польові дослідження елементів екологічної мережі проводились маршрутним методом на території зони регульованої рекреації НПП «Дворічанський», заказників місцевого значення «Коробочкіне» і «Піщаний». За результатами дослідження розроблено проєкт альтернативної екомережі і складено 3 картосхеми.

Локальна екомережа Дворічанської ОТГ займає всього 5483,2 га. Найбільшим її ядром є НПП «Дворічанський», де збереглися ендемічні рослини крейдяних схилів. Хоча на території парку встановлено попереджувальні та інформаційні аншлаги, рахунок екологічних правопорушень нараховує кілька десятків. Так, місцеві фермери вирощували на території НПП зернові та олійні культури, а працівники мисливського господарства «Бірюк» встановили мисливські вежі і майданчики для підгодівлі диких тварин. Ця проблема й досі залишається

невирішеною (додаток 3). Крім того, НПП «Дворічанський» - найменший за площею парк в Україні. Документи для його розширення й досі не узгоджені.

Також на території Дворічанської ОТГ діє 13 заказників місцевого значення та одна ботанічна пам'ятка природи. Ще 18 ділянок зарезервовані для об'єктів ПЗФ (додаток 4). Після обстеження екологічного стану ботанічного заказника «Коробочкіне» і ентомологічного заказника «Піщаний» ми дійшли висновку про незадовільний стан охорони об'єктів ПЗФ. У обох заказниках відсутні попереджувальні аншлаги, не дотримується природоохоронний режим: у заказнику «Піщаний» випасають худобу, а в заказнику «Коробочкіне» внаслідок незаконного видобування крейди знищено ділянку з червонокнижними видами рослин. В ході дослідження було встановлено, що до діючої екомережі увійшли НПП «Дворічанський» та всього 5 заказників із 13. Решта об'єктів ПЗФ ніяк не з'єднані з нею, а через невелику площу і оточення агроценозами їм загрожує зникнення.

В результаті ми дійшли висновку, що загальний стан екологічної мережі Дворічанської ОТГ є критичним через відсутність зв'язку природних ядер з біокоридорами, недостатній розмір або відсутність буферних зон і водоохоронних зон біля малих річок. Крім того, існуюча екомережа охоплює лише частину біоцентрів, не має буферних зон і біокоридорів, а тому не є повноцінною та ефективною. Замість того, щоб охороняти найцінніші види флори і фауни у невеликих за площею заказниках, ми пропонуємо використати ландшафтний підхід. Він полягає у збереженні та охороні цілісних природних комплексів. Ми розробили альтернативний проєкт екологічної мережі, який передбачає створення розгалуженої мережі біологічних коридорів, щоб у кожного біологічного центра їх було не менше двох. Для біологічних коридорів пропонуємо використати ділянки, що не мають цінності для сільського господарства: долини малих річок і струмків, яри і балки, еродовані землі, лісосмуги, санітарні зони навколо агроценозів та шляхів.

Якщо всі біологічні центри з'єднати за допомогою біокоридорів, то отримаємо самодостатню екологічну мережу, де будуть необхідні умови для збереження цінних видів, їх відтворення та поширення (додаток 5). В результаті підвищиться стійкість природних екосистем, а рівень заповідності на досліджуваній території зросте до 15%. Запропонований проєкт локальної екомережі на основі ландшафтного підходу може бути використаний на всій території України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що виявлені системні недоліки в організації локальної екомережі Дворічанської ОТГ. Замість традиційного підходу, що базується на охороні найбільш цінних видів флори і фауни у невеликих за розмірами об'єктах ПЗФ запропоновано ландшафтний підхід до організації екомережі. Визначено оптимальне співвідношення природних змінених людиною біоценозів. Розроблена альтернативна схема екологічної мережі Дворічанської ОТГ Куп'янського району, яка відповідає природоохоронним нормам Європейського Союзу.

ЖИТТЄВИЙ ТА БОЙОВИЙ ШЛЯХ МОГО ПРАДІДА КОВТУНА ГРИГОРІЯ СЕРГІЙОВИЧА

Ковтун Вероніка, учениця 8 класу КЗ «Золочівський ліцей №1»

Золочівської селищної ради

Керівник: Ключ В.А., вчитель історії, спеціаліст вищої категорії, старший вчитель

Війна... Лиха жадливішого немає у світі. Вона забирає сотні, тисячі життів невинних, але таких відважних солдат. Скільки горя приносить війна тим, хто отримав «похоронку», тим, хто більше не побачить сина, батька, брата чи коханого, тим, хто чекав та не дочекався...

Друга світова війна залишила після себе страшний слід на нашій землі, на нашій Україні... Вона торкнулася кожної сім'ї. Не оминула війна й моєї родини...

Мій прадід, Ковтун Григорій Сергійович, народився 27 квітня 1912 року в м. Золочів Харківської губернії. На початок війни йому було 29 років, і з перших днів він прийняв рішення йти на фронт та захищати свою батьківщину, своїх рідних та свою землю від німецько-фашистських загарбників.

У травні 1942 року велися запеклі бої в Барвенково, що описані в книзі «Спогади і роздуми» Григорія Костянтиновича Жукова.

23 травня 6-а, 57-а армії, частина сил 9-ї армії і оперативна група генерала Л.В.Бобкіна потрапили в оточення. Багатьом частинам вдалося вирватися із оточення, але деякі не змогли цього зробити і, не бажаючи здаватися, билися до останньої краплі крові. В цих битвах загинув заступник командуючого фронтом генерал Федір Якович Костенко - герой громадянської і Вітчизняної воєн. Там же полягли смертю хоробрих командуючий 57-ю армією генерал К.П.Подлас і командуючий опер групою генерал Л.В.Бобкін... Вони були чудовими командирами й вірними синами... Батьківщини». Смерть командира 57-ї армії генерала К.П.Подласа відбулася на очах прадідуся Григорія.

6 днів безперервного бомбардування з літаків, а потім – танки... 29 травня 1942 року обгорілого після вибуху складу з бойовими запасами, непритомного прадіда спочатку вивезли до табору в Олександрії. Шрами від опіків залишилися на все життя.

Він прийшов до свідомості під крапельницею в «теплушці» (товарному вагоні), який слідував до табору. Це був перший концтабір... Після спроби втечі його перевезли до іншого концтабору в Німеччині, де він перебував до квітня 1945 року.

Роки ув'язнення були складними. Поневіряння по концтаборам далеко від рідної землі, знущання, жорстокість... На що сподіватися? Тяжкі роки... Мало що розповідав прадід про ті страшні часи – не хотів згадувати. Та якось згадав він один факт з полону. Ув'язнених тримали в підвалі. Якесь незрозуміле відчуття небезпеки змусило прадіда сховатися за дверима. У той момент двері відчинилися, і німець розстріляв усіх, хто був у підвалі, крім прадідуся.

Страшні спогади...

У той час у Золочеві залишилися чекати батьки, жінка та донька Світлана. Жінці довелося переховуватися у родичів, бо один німець обіцяв вбити Анну за образу.

Бабуся Світлана теж згадала один страшний факт про німецьку окупацію, який їй розповідала її бабуся. У приміщенні Золочівського готелю в той час розміщувалася німецька комендатура, де проживали німецькі офіцери. На місці церкви, яка знаходилася на території нинішнього парку «Центральний» та Золочівського будинку культури, після німецького бомбардування залишилася величезна яма. Одного дня до цієї ями німецькі офіцери зігнали жителів Золочева, серед яких були прапрадідусь Сергій, його жінка Марія та сестра дідуся Світлана, якій на той час було два роки. Усіх розставили навколо ями. Важко уявити очікування цих людей... Вони прощалися один з одним, мов перед смертю... Так простояли вони всю ніч до ранку. Потім німці змилювалися та відпустили їх.

«Похоронка»... Повідомлення «Пропав без вісти»... Золочівці святкували звільнення свого селища від німецько-фашистських загарбників, а мій прапрадідусь плакав, упавши на стіг сіна...

Скільки горя приносить війна...

«У центрі Золочева, в зелені парку височить Курган Безсмертя, відкритий напередодні 50-річчя Великого Жовтня в пам'ять про тих, хто віддав життя за Вітчизну, хто не дожив до дня Перемоги. З кожного подвір'я несли люди землю і насипали Курган. Його увінчує фігура радянського воїна, а підніжжя оперізують мармурові плити, на яких золотом викарбовані прізвища 474 загиблих золочівців.»

До списку загиблих на пам'ятній дошці Кургану вписано й ім'я мого прадіда, Ковтуна Григорія Сергійовича, на якого спочатку прийшла «похоронка», пізніше повідомлення «без вісти пропав», хоча він і повернувся з війни живим.

Від долі не втечеш...

Долею не судилося померти прадіду, не зважаючи на всі бомбардування, поневіряння й жахіття війни. Він повернувся живим...

Був нагороджений медаллю «За перемогу над Німеччиною» та ювілейними медалями за доблесть та відвагу у Великій Вітчизняній війні. Та війна й перебування в концтаборах наклало свій відбиток на подальше майбутнє. Після пережитого на війні захворіло серце, і 24 грудня 1975 року помер від обширного інфаркту.

Подібних історій війна залишила тисячі... Світ ніколи не забуде про ті страшні жертви, яких потребувала Друга світова війна. Ми ніколи не забудемо про тих, хто дав нам майбутнє.

«ПІОНЕРИ ДИКОГО СХОДУ»: РОЛЬ ПЕРШИХ ОСАДЧИХ СЛОБІДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ МІСТ У ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНУ

Ковтун Іван, учень 11-Б класу Харківського ліцею № 149

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Коняєв Є.А., учитель історії, кандидат наук з державного управління,
учитель-вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист

Українська Слобожанщина постала у XVII ст. як етнічний регіон у ході масової української колонізації пустопорожніх земель «Дикого поля». Проте у захопленні романтичними подіями заселення і освоєння регіону у сферу інтересів сучасних дослідників доволі не часто потрапляли питання діяльності тих, кого без застережень можна назвати «Піонерами Дикого Сходу» в історії України – перших осадчих слобідсько-українських міст, селищ, сіл, хуторів, тих людей, діяльність яких лягла в основу процесів становлення і розвитку етно-історичного регіону сучасної України козацьких часів – Слобідської України. В умовах буремних подій XVII ст. інститут осадчих на теренах Слобожанщини став явищем масштабним, впливовим, набуваючи тим самим рис справжнього феномена історії регіону означеного періоду часу.

Відомі під загальною назвою «Поле» або «Дике поле» землі Слобідської України на початку XVII ст. являли собою безлюдну місцевість з незайманою дикою природою, в межах якої час від часу з'являлись ватаги «шукачів пригод» з московського чи польсько-литовського прикордоння задля сезонних промислів, кочували зі своїми стадами і ходили в грабіжницькі походи орди кримців і ногайців. «Поле» і «Дике поле» з політичної точки зору також асоціювались з поняттями прикордонного характеру, з територіями, що не належать жодній державі, що становлять природний «санітарний» кордон між ними.

Терміни «оукраїна», «україна», «україна», «вкраїна» широко застосовувались на землях колишньої Русі протягом XII – XVII ст. як просторова ознака територій, що характеризувались як прикордонні та мали статус прикордоння взагалі. У той же час українські дослідники відстоюють тезу про те, що поняття «Україна» є похідним від понять «край», «країна», певна територія, сторона, обмежений край, країна в цілому, територіальна одиниця, тобто «земля, заселена своїм народом». Тому поняття «Слобідська Україна» і «Поле» як означення певних прикордонних пустопорожніх земель стають назвою об'єкту впливу народної української колонізації, а дефініція «Дике Поле» ще майже півтора століття буде асоціюватись з небезпекою, «татарською» загрозою. Лише внаслідок потужної української міграції середини XVII ст. території «Дикого поля» та «Поля» перетворились на квітучий, розвинений край, етно-історичний регіон сучасної України – Слобідську Україну.

Процеси освоєння земель «Поля» українськими переселенцями багато в чому мали аналогії в процесах освоєння «Дикого Заходу» США, що дозволило автору провести асоціативну паралель та використати в назві проєкту співзвучне поняття – «піонери» та «Дикий Схід». У загальному потоці переселенців з Наддніпрянщини першої половини-середини XVII ст. виявився успадкований віками дух українського свободолюбства, прагнення долі, гідної лише вільної людини, незалежного господаря.

Інститут першовідкривачів шляхів у межі «Поля», перших лідерів переселенського руху, людей, від спроможності і насаги яких виконувати нелегке завдання оселення на нових землях, «піонерів» українського Сходу – осадчих був породжений явищем масової української міграції XVII ст., хоча своїми коренями сягає більш ранніх історичних періодів. Осадництво на теренах Слобідської України набуло дійсно вражаючих масштабів і форм, мало ознаки загальнонародної справи і дозволило у досить короткий час перетворити майже безлюдні простори «Поля», польсько-московсько-кримського прикордоння у розвинутий в економічному та господарському плані, густонаселений регіон – Слобожанщину, що і визначило унікальність цього соціально-політичного явища як феномену в історії нашого рідного краю.

«Піонерами Дикого Сходу» осадчими міст, слобід, сіл і хуторів Слобожанщини ставали люди різного соціального походження, різної вдачі та характеру, проте кожен з них мав виконувати важку і відповідальну справу – очільника переселенської громади, народного ватажка,

від діяльності якого залежав успіх усієї громади. Шанована громадою, визнана московським урядом як суб'єкт відносин, наділена широким обсягом повноважень і влади, особа осадчого була здатна реалізувати покладені на неї сподівання, завдання і обов'язки. Ватажки простого народу – міщан, посполитих, підданих, козацькі старшини, пани-можновладці та місцеві слобідсько-українські мешканці – всі вони спромоглися виконати свою місію осадчого і заслуговують на те, щоб залишитися в пам'яті сучасників, нащадків тих, хто здійснив неймовірне – освоїв, захистив і допоміг розквітнути черговому українському історичному регіону – Слобідській Україні.

Незалежно від того, до якого з типів відноситься той чи інший осадчий, всі вони мали виконувати певні функції відповідно до власної компетенції. У першу чергу це мала бути добре відома усім переселенцям і «шанована» переважною більшістю особа з природними задатками лідерства, з усіма якостями народного ватажка – отамана. Не менш важливим для осадчого була цілковита довіра суспільства в умовах повного небезпек процесу заселення краю. До особистих якостей осадчого теж були певні вимоги. Так людина мала бути досвідчена, розумна, справедлива, уважна до людських проблем і потреб. З точки зору професійних якостей кожен осадчий мав бути здатним одночасно і до управління господарськими, і громадськими справами, і до дипломатичної діяльності, і до військового мистецтва. Не менш важливими для початкового етапу заселення регіону була здатність осадчих знаходити спільну мову, застосовуючи свій дипломатичний хист, із місцевою московською адміністрацією, запобігати конфліктам і непорозумінню. Осадчі користувались настільки сильним впливом на переселенців та пошаною з їх сторони, володіли такою повнотою влади по відношенню до інших форм і видів української звичаєвої влади, що певний час навіть козацькі старшини та отамани підкорялись їх владі.

Таким чином, вважаємо за необхідне, як на цьому у свій час наполягав Дмитро Іванович Багалій, ініціювати розгляд і реалізацію ідеї про увіковічення в кожному населеному пункті Слобожанщини пам'яті про першого їх осадчого.

З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ

Колектив «Патріот»: Колій Ярослав, Гриценко Дмитрій, учні 9 класу
Василенківської гімназії Шевченківської районної ради Харківської області
Керівник :Позднякова Н. А., вчитель англійської мови,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Україна має мальовничу природу, значні матеріальні і трудові ресурси, славу історію, багату традиціями культуру. В утвердженні та розвитку України як високорозвиненої незалежної Держави важливу роль відіграє виховання національно свідомого громадянина, всебічно розвиненої особистості. Перед дитиною, молодою людиною постійно постають питання про її буття, сенс життя, мету існування в цьому світі, про щастя і шляхи його досягнення, про свободу, волю, про систему життєвих цінностей.

Без засвоєння історико – культурної спадщини та духовних надбань усіх націй і народів, що проживають в Україні, закономірностей розвитку навколишнього світу, без гармонії між природою і людиною виховати свідомого громадянина, сформувані всебічно розвинену особистість неможливо.

Наша робота є **актуальною** тому, що історична пам'ять та національна свідомість є чистим джерелом духовності і культури народу. Головним **завданням** юних краєзнавців нашої гімназії, що працюють за напрямом «З попелу забуття», стало дослідження та висвітлення сторінок життя односельчанки, встановлення забутих фактів та пошанування ветерана праці.

Праця і творчість. Є такий мудрий вислів: "Життя без праці — злодійство, життя без мистецтва — варварство". Наше розуміння цього вислову таке: по-перше, праця — основа людського життя. Без неї немає людини. По-друге, людина повинна знати мету праці. Для чого вона працює? Бо безплідна праця нічого не приносить, вона повинна бути творчою. А по-третє, праця повинна бути красивою. А красивою вона є тоді, коли є улюбленою, коли є потрібною, коли приносить задоволення, як сказав

М. Т. Рильський: «Ми працю любимо, що в творчість перейшла,

І музику палку, що ніжно серце тисне,
У щастя людського два рівних є крила:
Троянди й виноград, красиве і корисне.»

Пам'ять... Людська пам'ять зберігає те, чого давно вже немає, що давно вже минулося, але свідомість відтворює давні спогади. Підростаюче покоління повинно знати про життя й діяльність таких трударів як Ганна Юхимівна і розуміти їх внесок у розвиток села, краю, Батьківщини. Ми вважаємо за потрібне підтримати тих, хто просто виконував свій обов'язок і якісно робив свою справу. Це приклад для нас та справжній урок працелюбства, людяності й патріотизму. Наші ветерани праці – наша історія, наша гордість, кожен із них є взірцем для наслідування. Тож читаймо про них, вдивляймося в їхні обличчя... Вони – відважні, мудрі, щиросердні люди – і сьогодні продовжують бути у строю.

ВІЙНА НЕ РОБИТЬ ВИНЯТКІВ. ЖІНОЧІ ДОЛІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ

Кононенко Дар'я, учениця 10 класу КЗ «Слатинський ліцей»
Дергачівської міської ради Харківської області, **Гацман Кіріл**, учень 8 класу
КЗ «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., вчитель української мови та літератури,
спеціаліст I категорії, «старший вчитель»

Жінка і війна... Про це не можна говорити без хвилювання. Мати, любляча дружина, турботлива сестра чи кохана – вона нарівні з чоловіком рішуче і відважно стала на захист Батьківщини в грізні роки воєнного лихоліття.

Жінки, які були на фронті, спростували поширену думку, що у війни не жіноче обличчя. Вони розділили нарівні з чоловіками криваву ношу воєнного лихоліття.

Такою була й мешканка нашого селища Болотова Віра Трохимівна. Народилася вона у звичайній родині. Мала двох старших сестер, які піклувалися про неї. Віра була слухняною дитиною, старанно навчалася у школі. Після закінчення сьомого класу сестри влаштували її ученицею на Харківський авіаційний завод. Ось там і застала її війна... Страшним чорним коршуном прилетіла звістка, і довелося їхати до мами у рідне село Ставище (Шевченківського району Харківської області). Німці швидко наступали і всі мешканці села ходили копати окопи. Тоді й вирішила молода білява дівчинка добровільно податись на фронт.

Віра Трохимівна згадує: “ Це був травень 1943 року, мене та інших дівчат повезли у Дворічанський район... Потім всіх підняли тривогою і відправили у місто Міллерове Ростовської області. По приїзду наш загін розформували. Ми багато навчалися. Почалася практика. Я пройшла медичні курси і склала іспит на “відмінно”. Отримала звання “санінструктор” та старшина медичної служби. А потім нас відправили на фронт.

Вперше, опинившись на лінії фронту, я й дівчата почали розуміти, де ми і що відбувається... Пішла воювати на Перший Український фронт, яким командував маршал Радянського Союзу Іван Степанович Конєв.

Випало пройти тяжкий воєнний шлях: ризикуючи життям, неодноразово виносила поранених бійців з поля бою під кулеметним вогнем. Найжахливішим було те, що скрізь, навіть на підлозі шпиталю лежали поранені вояки, хапали за ноги та благали допомогти, а чим - хтозна. Одного разу наші солдати потрапили у засідку. Проте один із них, будучи важко пораненим, з внутрішньою кровотечею у животі, коли його тіло «палало» від осколків та опіків, ризикуючи власним життям, витягував із пастки своїх поранених товаришів. І таких героїчних вчинків на фронті було чимало.

Під кінець війни я була направлена на роботу у ліспромгосп на Західну Україну. Коли їхала у потязі, мене впізнав поранений, якому я надавала медичну допомогу на фронті. Він підбіг до мене, обіймав і всім розповідав, що я врятувала йому життя. А я в свою чергу дякувала солдатам за їх відвагу. Про Перемогу дізналася уже перебуваючи на Західній Україні”.

За самовідданість і мужність у боротьбі з ворогом Болотову Віру Трохимівну було нагороджено орденом Вітчизняної війни II ступеня; орденом “За мужність” III ступеня і багатьма ювілейними медалями.

Не можна не згадати ще й Бондаренко Поліну Опанасівну. Народилася вона у 1924 році в селі Нижня Баранівка (Луганської області). У 15 років дівчина вступила до Біловодського училища навчатися на кухаря. Потім 17-річна Поліна добровольцем пішла на фронт. І пройшла всю війну у складі Першого Українського фронту. Події війни залишили тяжкий відбиток на все життя...

Така людська доля. Вона складається з “червоного” і “чорного” кольорів. Радісною сторінкою воєнного лихоліття стала зустріч з майбутнім чоловіком Михайлом Федотовичем Бондаренком, нашим односельцем. Він був військовим лейтенантом — інженером. Після важкого поранення на Кавказькому фронті, виписавшись зі шпиталю, за новим призначенням прибув до них, на Перший Український фронт. Разом вони брали участь у жорстоких боях за Ізюм, Барвінкове, Слов'янське і Лівобережжя Придніпровщини. Саме після цих жахливих кривавих подій він поглянув на неї, молоду, відважну, вродливу, яка завжди прагнула зі своїми бойовими подругами своєчасно доставити воїнам обід на передові позиції під шаленим ворожим обстрілом.

Уже пізніше, коли визволяли Західну Україну, Польщу, вони обоє відчували, що один без одного їм уже не бути. І там, у Берліні, остаточно прийняли рішення: ніколи не розлучатися.

Зі спогадів Поліни Опанасівни: “Коли я і такі ж 17-18-річні дівчата рішуче забиралися до кузовів вантажівок, казали мамам, бабусям, сестрам: “Рішення наше тверде і ми - до райвійськкомату”. У районі нам запропонували поїхати в тил на сибірські оборонні підприємства, але ми всі вперто вирішили - на фронт.

Часто згадую як бійці у найнебезпечніші фронтові хвилини прикривали мене та подруг, які діставалися крізь ворожий вогонь на передову із солдатськими обідами. І прихвалювали та захоплювалися нами: “Ох, і господарочки. Ох, і майстрині! Не харч доставили - легенду!” Та завжди застерігали: “Бережіть себе, дівчаточка! Обминайте фашистські привітання-кулі, бо померемо ми тут з голоду”.

А ще пам'ятаю дату - 3 листопада. Той незабутній ранок, коли з Лютезького плацдарму дві наші армії під командуванням генералів І.Д.Черняховського та К.С.Москаленка розпочали наступ на Київ. А 6 листопада, вже під вечір, я зі своїми подругами-однополчанками після боїв у приміській Київській зоні частували фронтовим обідом воїнів - визволителів столиці.

І, нарешті, сталася довгоочікувана і незабутня для всіх подія: Перший Український фронт разом із Першим Білоруським фронтом 16 квітня 1945 року під командуванням маршала Г.К.Жукова розпочали свою останню Берлінську операцію. 24 червня 1945 року відбувся Парад Перемоги, у якому взяли участь і представники Харківщини”.

У 1945 році Поліна Остапівна та Михайло Федотович повернулися до рідної Дергачівщини, у селище Слатине, де прожили разом понад 40 щасливих років.

Так, у війни не жіноче обличчя. Але загроза, яка нависла над нашою країною і над всім світом, змусила жінок інакше оцінити свої можливості, встати в лад нарівні з чоловіками, замінити в тилі чоловіків, що пішли на фронт. Перемога кувалася і в тилі. Їх було дуже багато-жінок, що беззавітно любили Батьківщину і були готові віддати за неї життя. Вони стали прикладом безстрашності і героїзму.

ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК ІМЕНІ В. А. АФАНАСЬЄВА

Костенко Златослава, учениця 5 класу Харківської ЗОШ I-III ступенів №2 Харківської міської ради, вихованка гуртка «Історичне краєзнавство»

КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівники: Бакуменко Т.І., вчитель української мови та літератури,

Кривопустова А.Б., керівник гуртка

Лялькарі Харківщини давно займають в Україні провідні позиції. Доречно згадати хоча б славнозвісний Куп'янський вертеп, що народився на початку XIX століття та існував понад сто років.

Вже з початку двадцятих років минулого століття у Харкові працювало кілька цікавих професійних театрів ляльок. Вони успішно доводили своїми виставами, що театр ляльок – це не тільки фольклорне минуле, але й мистецьке сьогодення, яке має потужний художній потенціал.

Величезне значення для подальшого розвитку вітчизняного театру мало створення у Харкові в 1931 році Всеукраїнського Показового театру ляльок під керівництвом видатного актора та режисера І. М. Шаховця. Колектив Показового отримав неабияку підтримку з боку лідера нового українського театру Леся Курбаса та його найближчих соратників.

На жаль, театральний Харків поніс у тридцяті роки непоправні втрати. Як і Лесь Курбас, Іван Шаховець був відсторонений від керівництва театром, а потім – 1938 року – репресований.

Відродження театру ляльок у Харкові почалось у 1952 році, коли художнім керівником театру ляльок імені Н. Крупської став колишній учень І. Шаховця

В.А. Афанасьєв. Цей видатний діяч, блискучий організатор театральної справи, за кілька років зміг, спираючись на кращих представників творчої інтелігенції Харкова, зробити театр ляльок справжнім центром мистецького життя, гордістю харків'ян.

У 1968 році театр отримав новий прекрасний дім – історичну будову в центрі міста. Тут знайшлося місце для єдиного тоді в Україні музею театральної ляльки.

У 1998 році Харківському театру ляльок було присвоєно ім'я народного артиста України Віктора Афанасьєва, а в 2002 – він став першим в країні академічним театром ляльок.

Сьогоденний репертуар театру становить понад 30 п'єс. В репертуарі театру вистави для дітей, п'єси для дорослих.

Значним досягненням Харківського театру ляльок є спроби з відродження фольклорної форми вертепу на професійній сцені.

ЗАЛІЗНИЧНА СТАНЦІЯ КОВ'ЯГИ ВАЛКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Косюк Софія, учениця 11 класу КЗ «Ков'язький навчально-виховний комплекс

Валківської міської ради Харківської області», вихованка ЦТКЕУМ

Валківської міської ради Харківської області

Керівник: Гаман С.О., вчитель історії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

19 жовтня 1941 року, долаючи опір радянських військ, фашисти захопили село Ков'яги Валківського району Харківської області. В цей же день німці заволоділи Валками, а 23 жовтня – окупували Харків. 24 жовтня наші війська за наказом командування, залишили Харків і відійшли на рубіж Сіверського Дінця. Першою справою загарбників став грабунок осель. Тих із селян, хто чинив опір і не віддавав добровільно пограбоване в нього добро, німці просто розстрілювали.

З весни 1942 року на Валківщині почалася мобілізація молоді на каторжні роботи у Німеччину. Добровольців виявилось так мало, що німці та їх добровольні помічники – поліцаї, набрані з місцевих, змушені були розпочати нічні облави, коли молодь хапали по хатах і під посиленою охороною припроваджували на станцію Ков'яги. А потім у товарних вагонах відправляли їх працювати до «фатерланду». Згідно неповних даних вищевказаної Комісії, на Німецьку каторгу вивезли тільки з Ков'яг 388 чоловік. Скільки їх навіки лишилося на чужині, що загинули від знущань, голоду, хвороб та бомбардувань ніхто не відає. Тих, що прибули з Німеччини додому за даними сільської ради Ков'яг значилося 255 чоловік.

Найбільш важливі події, пов'язані зі станцією Ков'яги почалися з початком 1943 року, коли тут вже йшли жорстокі кровопролитні бої радянських військ з фашистськими ордами. В цей час станція кілька разів переходила з рук в руки.

28 лютого 1943 року радянські війська Воронезького фронту, вперше за всю війну, звільнили місто Валки від німецької напасті силами 30-ї танкової бригади та 12-го танкового корпусу і 25-ї гвардійської стрілецької дивізії. Дійшовши з кровопролитними боями до селища

Чутове Полтавської області війни 69 армії, вичерпавши наступальні можливості та залишившись без резервів, змушені були відступити. Так, Харківська наступальна операція у лютому-березні 1943 року виявилася невдалою спробою і 3 березня війська Воронежського фронту змушені були перейти до Харківської оборонної операції.

Радянські війська залишили Валки 7 березня 1943 року. Цього ж дня зайняли станцію Ков'яги. А саме село знову опинилося в новій окупації вже наступного дня – 8 березня 1943 року. І знову увесь Валківський район майже на 7 місяців опинився під німецькою владою. Німці на станції Ков'яги відновили свої попередні порядки.

Під час окупації Ков'яг були видані німцями накази, згідно яких суворо заборонялося мирним жителям села підходити до території станції і ходити по коліям залізниці. За це без попередження просто розстрілювали усіх хто ступив на заборонену територію. Відновилось також насильницьке захоплення людей для відправки у Німеччину на каторжні роботи. Однією з таких бранок була мешканка Ков'яг Надія Олександрівна Козинець (Любашенко), 1923 року народження. У своїх спогадах про перебування на примусових роботах у Німеччині, вона розповідала, як 10 травня 1943 року о 12 годині ночі, в їх оселю прийшов конвой з двох чоловік, котрі схопили її і з вузликом одежі та харчів спровадили на станцію Ков'яги. Там стояв потяг з товарними вагонами, серед них був підготовлений для людей, що стояв біля водокачки. Саме у цей вагон і заштовхали бідну дівчину, де вже було багато таких же як і вона бідолах. Вранці цей вагон причепили до ешелону і він почав рухатися у бік Полтави. Факт її перебування на примусових роботах у «фатерлянді» підтверджено архівними даними.

У серпні-вересні 1943 року почалося остаточне визволення Валківського району від фашистських загарбників. Саме тоді почалася Белгородсько-Харківська наступальна операція радянських військ, в ході якої вже 7 серпня було звільнено Богодухів. Радянські війська розпочали наступ на захід. В ніч на 9 серпня передовий танковий батальйон колишньої 112 танкової бригади під командуванням майора Орехова прорвався у Високопілья. О 15 годині раптовим ударом передові загони колишніх 49-ї танкової і 10-ї механізованої бригади зайняли станцію Ков'яги, знищили 10 ворожих танків і розгромили батальйон фашистських солдат. Через 2-3 години до Ков'яг вступила колишня 1-а гвардійська танкова бригада полковник Горелова. Оволодівши селами Ков'яги і Високопілья, радянські війська перерізали залізницю Харків-Полтава. Німецько-фашистське командування не могло примиритися з втратою цих позицій і кинуло в бій проти наших передових загонів війська танкових дивізій «Мертва голова» і «Вікінг». Зав'язалися бої, які проходили з перемінним успіхом. Радянські солдати і офіцери боролися героїчно.

Сторінки своїх спогадів про наступальні бої та звільнення території у напрямку Харків-Полтава, в серпні-вересні 1943 року залишив командувач 53-ю армією Герой Радянського Союзу, генерал-полковник у відставці І. М. Манагаров: «...в ніч з 8 на 9 вересня частини 84-ї стрелкової дивізії здійснили 20-кілометровий фланговий нічний марш з району села Огульці Харківської області в район села Журавли... В районі Журавли один з батальйонів 982-го стрелкового полку стрімким броском по лощині досяг окраїни села і нав'язав противнику ближній бій. За цим батальйоном (ім командував капітан Самойлов) ринулись в атаку підрозділи 382-го і 201-го полків 84-ї дивізії. Оборона противника була прорвана...Через 2 дні 252-й, 299-й, 116-й і 84-й стрелкові дивізії 53 армії прорвали оборону противника на всю глибину по рубежу Журавли-Мищенков-Войтенков. 1-й механізований корпус устремився в порив... К кінцю дня 12 вересня наші війська зайняли населені пункти Ков'яги і Перекоп, і подошли до наступного рубежу ворога на лінії Коломак-Валки».

Залізнична станція Ков'яги Валківського району Харківської області остаточно була визволена від фашистів 11 вересня 1943 року.

ЛЕГЕНДИ КОЗАЧОЇ ЛОПАНИ У ПОЕТИЧНОМУ СЛОВІ

Котенко Руслан, учень 6-Б класу КЗ «Козачолопанський ліцей»

Дергачівської міської ради Харківської області

Керівник: Скребець Н.С.

Окремими жанрами оповідальної творчості українського народу є легенди і перекази – близько споріднені жанри. В легендах переважає ймовірне, фантастичне. Вони схожі з казкою своїм незвичайним, дивовижним в поєднанні з реальним. У легендах жива дійсність пояснюється давніми міфічними і пізнішими християнськими уявленнями і віруваннями про надлюдські істоти і потойбічні сили. Однак в легендах непізнані явища і суспільні події витлумачуються з явною установкою на достовірність. В залежності від змісту легенди розподіляються на міфологічні, апокрифічні, топонімічні, історико-героїчні та соціально-побутові.

Головним атрибутом переказу є достовірність зображень. Перекази як вияв історичної пам'яті народу в своїй основі пов'язані з конкретним відображенням дійсності, в них відсутній надприродний елемент, минуле відображується правдоподібно. Серед переказів можна виділити історичні, топонімічні, етногенічні та соціально-побутові.

Легенди та перекази споріднені не тільки інформативно-пояснювальною функцією, а й генетично. Народні легенди і перекази зафіксували найдавніші відомості про розвиток людства в цілому. Однак немало легенд і переказів виникло в житті кожного окремого народу, відбиваючи його місцеву суспільно-побутову історію. Ці твори мають велике пізнавальне значення, оскільки в них відображено одвічний протест народу проти соціальної несправедливості і його ненависть до гнобителів та зовнішніх загарбників. Початки історії кожного народу в основному висвітлені у легендах та переказах.

Актуальним є дослідження легенд і переказів смт Козача Лопань, які записані із розповідей жителів селища та поетичних творів письменників рідного краю.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб зібрати легенди рідного селища, дослідити зміст творів, з'ясувати їх зв'язок з реальними місцями.

У давньоруських літописах та документах XVI — XVII століть цю місцевість називали «Диким полем», південною окраїною степових земель. Активне заселення цих територій відбувалося в часи Богдана Хмельницького. «Там Дике поле. Дике поле. Дике...Ідесь гніздом чайним - с л о б о д а.»(Віктор Бойко . Зб. «Суголося»).

Саме таким «чайним гніздом» було наше рідне селище Козача Лопань у XVII столітті.

За топонімічним словником назва селища Козача Лопань – двокомпонентна. Перша частина назви – прикметник “Козача ”, пов'язана з понятійною лексемою “козак”. Відомо, що слово – поняття “козак” в певний час вживалося досить широко серед тюрських, а потім і слов'янських народів. Воно утворилося від давньоруського слова – “каз”, що означало “мандрувати”, “бродити”, “подорожувати”. За допомогою суфікса “ак” – новоутворений віддієслівний іменник – “каз”(ак) – став назвою людини-мандрівника, людини-блукача, пізніше “вільного, відважного лицаря, який шукав слави на війні”. Друга назва селища Козача Лопань – гідронімічного характеру. Річка Лопань (Лопин) згадується в “Книге Большому Чертежу” (1627р). Тлумачення цього другого компонента назви різне. Частина дослідників вбачає тут балтослов'янський корінь – “лоп” – “лисиця”. Інші ж тлумачать лексему “лопань”, як “колодязь”, “криницю на болоті”.

Багато легенд і переказів нашого народу розповідають саме про водойми, криниці і все, що з ними пов'язане. З найдавніших часів вода вважалася джерелом всякого життя. Тому найбільше уваги наші предки приділяли саме річці Лопань. Цікава також, на мою думку, є в Козачій Лопані легенда про криницю, яка розмовляє.

Наш народ завжди був дуже уважним. Народна уява на підставі схожості створила величезну кількість загадок. Вміння знаходити подібності проявилися також в легендах. Цікаві легенди про дубовий ліс, що своєю формою нагадує макітерку та легенда про виникнення такої рослини, як калюжниця. Отже, легенди допомагають нам зрозуміти краще життя наших пращурів. Можна зробити висновок, що майже всі вони з'явилися в період заселення Дикого поля козаками. Та і сама назва селища вказує на те.

Зібрані легенди можна розділити на дві групи:

1. Легенди, пов'язані із стихіями(зокрема, з водою).
2. Легенди, пов'язані з рослинним світом Козачої Лопані.

**Кошелєва Дарина, учениця 11 класу Миколаївської загальноосвітньої школи І-ІІІ
ступенів Зачепилівської селищної ради Харківської області,
вихованка Зачепилівського БДЮТ
Керівник: Володимирець О.М., вчитель історії**

Дана робота – це розповідь про життя молодих дівчат-остарбайтерів, наших землячок, які були примусово вивезені на роботи до Німеччини. Тема остарбайтерів досі залишається «білою плямою» в українській історії, незважаючи на масштаби трагедії.

Жителі України, незалежно від того, поїхали вони до Рейху добровільно чи примусово, мали однаковий соціальний і правовий статус – перебували в безправному становищі. Їм необхідно було носити спеціальну нашивку на одязі.

Шанси на виживання залежали значною мірою від того, куди людина потрапляла: на державне виробництво, де умови праці та побуту були найважчими, чи до сільського господаря, де було легше прохарчуватися.

Від табору до табору, від господаря до господаря умови життя вихідців з України різнилися. Багато хто з примусових робітників зміг через багато років по війні розповісти про допомогу й співчуття місцевих працівників, людяне ставлення до них «бауерів» (німецьких фермерів).

Територія Зачепилівщини була окупована восени 1941 року. Частини румунської армії увійшли в села Олександрівка і Забарине 8 жовтня 1941 року. Комісаріат розмістили в приміщенні колишньої контори. Його стіни були прикрашені плакатами, що прославляли життя в Німеччині, запрошували на роботу, змальовуючи її як велике благо.

На початку 1942 року на роботу запрошували добровольців. Вже наприкінці року стали брати молодь, незважаючи на вік, навіть 16-17-річних. Активну участь у агітації та відправленні на роботи в Німеччину проводив бургомістр.

Молодь поспіхом брала шлюб, бо одружених до Німеччини не відсиляли. Кому не пощастило одружитися, намагалися не потрапляти на очі поліцаям, переховуватися під час облав. Та не всі змогли уникнути відправки до Німеччини. Всього було вивезено близько 40 чоловік.

Про долю остарбайтерів розповіли наші односельчанки: Коробка Антоніна та Савченко Ольга.

Савченко Ольга Тихонівна (1924 – 2012). Була вивезена до Німеччини навесні 1943 року у місто Віттенберг. Працювала на фермі - доїла корів. Ставлення господині до Ольги було відверто зневажливе. Через рік дівчина змінила господаря і стала домашньою прислугою в родині солдата Вермахту, що загинув на східному фронті. Звільнена була передовими загонами Червоної Армії.

Коробка Антоніна Марківна (1923 -2013). Навесні 1943 року Антоніна, як і всі інші молоді дівчата і хлопці 1924-1926 року народження, отримала на руки наказ прибути у відділок для відправлення в Німеччину.

Привезли у Німеччину (назви міста Антоніна не пам'ятає), поставили молодь на площі в шеренгу, переписали і розподілили згідно робочих заявок. Тоня та ще двоє дівчат, Марія та Дуня, потрапили в одне село до різних господарів.

Родина, в якій жила Антоніна, приязно ставилася до неї: працювали разом, дарували подарунки на свята, завжди запрошували до столу, дозволяли ходити в церкву. Коли стала розуміти мову, то відчула і те, як самі німці ненавидять війну, яка забрала життя їхніх рідних.

Подрузі Антоніни, Марії, господар давав лише об'їдки зі столу. Тоді вона почала відбирати частину пайки у собаки, через що собака дуже схуд. Коли господар про це дізнався, заявив до поліцейського відділку. Поліцей приїхав, розібрався і наказав господареві добре годувати дівчину.

Інша, Дуся з Донбасу, посварилася зі своєю хазяйкою, і її покарали. Вісім днів вона стояла по коліна у холодній воді підвалу.

У квітні 1945 року дівчата опинилися в американській зоні окупації, і їм був даний дозвіл повертатися додому.

Через місяць поневірянь фронтовими дорогами дівчата дісталися рідної домівки. Їм тоді було по 20 років, а попереду - ціле життя. Та факт перебування в Німеччині під час війни ліг чорною плямою на їхні біографії. Адже радянська пропаганда прославляла воїна-переможця,

партизана, підпільника, а про колабораціоніста, в кращому випадку, не згадували. Лише в 90-х роках оstarбайтери змогли поділитися своїми спогадами про цей важкий період в їхньому житті.

ЕКОЛОГІЧНЕ МАРКУВАННЯ ФРУКТОВОГО СОКУ ВІД ВИРОБНИКА С (Ф) Г «ПРОМІНЬ»

Кравченко Катерина, учениця 6 – А класу КЗ «Козачолопанський ліцей»
Дергачівської міської ради Харківської області, вихованка гуртка «Краєзнавство»
Керівник: Щеголева – Кравченко Н.А., вчитель географії, керівник гуртка

*«Ми живемо не для того, щоб їсти, а їмо для того, щоб жити»
Сократ.*

Не всі продукти харчування можна вважати якісними. Основною проблемою, пов'язаною з якістю харчових продуктів, є забруднення їх хімічними речовинами, генно-модифікованими організмами (ГМО) тощо. Із продуктами харчування до організму людини надходить до 90 % основних забруднювачів, що не виконують жодної з функцій харчування і за відповідних умов несприятливо впливають на здоров'я людини: важкі метали; нітрати; нітрити; пестициди.

У зв'язку з тим, що велика кількість продуктів харчування є низької якості, ми вирішили звернутися до екологічного маркування. Міжнародні стандарти серії ISO 14020 були запроваджені до української національної системи стандартизації у 2002—2003 рр. шляхом гармонізації.

Українська система добровільного екологічного маркування товарів та послуг згідно ДСТУ ISO 14024:2002 була розроблена і впроваджена Всеукраїнською громадською організацією «Жива планета» у 2003 році в рамках реалізації проекту «Розвиток сталого (збалансованого) виробництва та споживання в Україні» у партнерстві з Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерства екології та природних ресурсів України. Система представлена знаком екологічного маркування, що належить органу сертифікації «Живої планети», який в народі отримав назву «Зелений журавлик».

Ключовими питаннями сьогодення є правильне харчування, підбір правильного раціону та корисних продуктів. Тому все більш людей обираючи здорове харчування звертають свою увагу на овочі та фрукти вирощені в сільській місцевості. «Чому саме з сільської місцевості?», - запитаєте ви мене. А тому, що городи, як правило, розташовані на свіжому повітрі, тобто в сприятливій екологічній обстановці. Звичайно, овочі, фрукти і ягоди не вилікують від серйозного захворювання. Це потрібно розуміти дуже чітко. Морква і чорниця не замінять короткозорому окуляри, цибуля та часник не зможуть підміняти антибіотики при бактеріальних інфекціях, а яблука не зовсім зможуть захистити від втрати заліза. І все ж таки, я хочу звернути вашу увагу на екологічну продукцію, яку вирощують в селищі Ветеринарне, а саме в С (Ф) Г «Промінь». Це вирощування яблук різних сортів та переробка їх на якісний сік, який потрапляє на прилавки магазинів, а потім до нашого столу.

Тож ми вирішили дослідити фруктовий сік від місцевого фермерства, чи відповідає він критеріям екологічного маркування ДСТУ або «Зеленого журавлика».

Агрофірма «Промінь», що має 40 га яблуневого саду в с. Ветеринарне Дергачівської міської ради на Харківщині, 2018 році запустила виробництво натуральних соків прямого віджиму. Нещодавно підприємство зареєструвало власну торгівельну марку «Промінь» і активно виходить на ринок України. Соки вже можна знайти на полицях магазинів у районі та в самому Харкові. Соки роблять натуральні, неосвітлені, пастеризовані, виготовляють без цукру, а також жодних барвників і консервантів на власній лінії.

Щоб дізнатись більш детально, ми купили сік, роздивились його з усіх боків і таки віднайшли знак якості екологічного маркування ДСТУ 14024. Для порівняння з іншими фруктовими соками різних торгівельних марок, ми взяли «Одеський сік» та «Садочок», які вже досить довго та активно продаються на полицях наших магазинів. Соки «Одеський» та «Садочок» не лише мають маркування ДСТУ 14024, але й відмітку «Зеленого журавлика», це свідчить про те,

що соки цих марок є досить екологічно чистими та продаються не лише на вітчизняному ринку, а й за кордоном.

То ми можемо сподіватися на те, що фруктовий сік місцевої марки «Промінь» в найближчий час отримає знак маркування «Зелений журавлик» та вийде на світовий ринок торгівлі.

ОСНОВНІ ПОДІЇ РОЗВИТКУ ФАЯНСОВОГО ПІДПРИЄМСТВА У СЕЛИЩІ БУДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Краєва Юлія, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів», учениця 9 класу
Будянського ліцею № 2 Південної міської ради Харківського району,
Керівник: Безрукова Т.М., керівник гуртка, Почесний краєзнавець України

Фаянсове підприємство у селищі Буди було 119 років гордістю всієї держави. У липні 2006 р. завод закрили. У травні 2011 р. розібрали по цеглинам унікальний заводський корпус, що мав статус пам'ятки науки і техніки. Та вихованці краєзнавчих гуртків селища пам'ятають славу історію підприємства. Пропонуємо пригадати основні події розвитку фаянсового підприємства у селищі Буди

1860-ті – створено торговельний будинок заводів Матвія Сидоровича Кузнецова в Харкові на розі Торговельного та Сергієвського майданів.

1870 – промисловець М. Кузнецов узяв у оренду на Слобожанщині фаянсову фабрику белгородського купця І. Нікітіна у селі Байрак (поблизу міста Люботин. Досить перспективна фаянсова фабрика у маленькому селі потерпала через відсутність добрих під'їзних шляхів. Після закриття підприємства у Байраці, робітники пішки ходили на фабрику в Буди. Відстань між селами становила приблизно 10 км. Про це розповів авторам місцевий мешканець Анатолій Дубина, нащадок робітничої династії.

1870 – у селі Буди (рік заснування 1680) відкрито залізничну станцію Буди (у 2007 р. на будівлі станції встановлено меморіальну дошку; з 2009 р. будівлі надано статус пам'ятки історії). У 2016 р. встановлена охоронна дошка.

1880-ті – у селі Буди мешкало близько 1 000 чоловік, навкруги були ліси. На початку 1880-х років місцевий поміщик Т. Котляр, власник винокурні та цегляного заводу, задумав продати свої підприємства. Всі ці фактори на додаток із залізницею та близькістю великого торговельного Харкова призвели до того, що М. Кузнецов перевів свою фабрику із Байрака в Буди.

1887 – на місці винокурні будянського поміщика Т. Котляра почала працювати *«Ново-Харьковская фабрика М.С. Кузнецова в Будах»* (будівля старого корпусу заводу з 2009 р. – пам'ятка науки і техніки). На фабриці спочатку виготовляли тільки напівфаянсову продукцію.

1888 – відкрито зразкову будівлю для службовців і робітників будянської фабрики, в якій у різні часи функціонували школи, бібліотека, аматорський театр, клуб (будівлю 2009 р. взято на облік як пам'ятку архітектури, містобудування, історії; у 2007 р. на будівлі встановлено меморіальну дошку). У 2016 р. встановлена охоронна дошка. При фабриці відкрито лікарню (будівлі поліклініки та адміністративний корпус у 2009 р. взяти на облік як пам'ятки архітектури, містобудування, історії; у 2008 р. на будівлі адміністративного корпусу встановлено меморіальну дошку з портретом М. Кузнецова) У 2016 р. встановлені дві охоронні дошки.

1890-ті роки – директором Будянської фабрики став Олександр Матвійович Кузнецов. Адміністрація фабрики почала забудову вулиці Грабілівка та провулка Банного (сучасні вулиця й провулок Першого Травня) житловими будинками для службовців і робітників фабрики.

1890 – відкрито школу для дітей фабричних службовців.

1892 – на фабриці почали виготовляти фаянсову продукцію.

1894 – на фабриці почали виготовляти порцеляну (до 1902 р.).

1893 – фабрику перейменовано у *«Харьковскую фабрику «Товарищества производства фарфоровых и фаянсовых изделий М.С. Кузнецова в Будах»*.

1897 – за ініціативою Ганни Макарівни Кузнецової (дружина Олександра Матвійовича, у дівоцтві Солов'йова) відкрито читальню при фабриці.

1898 – відкрито школу для дітей робітників.

1901 – за ініціативи Г. Кузнєцової відкрито притулок і ясла для дітей фабричних робітників [9].

1910 – встановлено горн системи Фужерон.

1911 – у Будах відкрито нове народне училище. Помер М. Кузнєцов. Зроблені добудови до двох горнів та фабричному корпусу.

1913 – на фабриці щорічно виробляється близько 11 млн. штук фаянсової продукції. На фабрику надіслали приводний ремінь Монополь. Куплено локомотив от фірми «Ланц».

1914 – збудували залізничну колію, що з'єднували фабрику з існуючою залізницею.

1917, грудень – 1918, січень – встановлено радянську владу в Будах.

1918 – фабрику націоналізовано й перейменовано у «*Харьковский государственный фаянсовый завод*»; **квітень** – встановлено гетьмансько-окупаційний режим. Після перемоги революції у Німеччині **9 листопада** 1918 р. німецькі війська почали залишати Україну. **18 листопада** на Харківщині проголошено владу Директорії.

1919, січень – владу Директорії ліквідовано; **січень-лютий** – створення Ради робітничих, селянських депутатів. **25 червня** у Харків та передмістя увійшли передові загони Добровільної армії. **10 грудня** червоноармійські частини визволили Мерефу і Буди.

1920, березень-квітень – вибори сільської Ради.

1922 – фабрика стала самооплачуватися, її перейменовано в «*Первую государственную фаянсовую фабрику в Будах Харьковской губернии*». Відкрито школу фабрично-заводського училища.

1924 – фабрику включено до складу тресту «Порцеляна-фаянс-скло». Ймовірно з цього року завод став називатися Будянський фаянсовий завод (далі БФЗ) «Серп і Молот».

1926 – почав роботу Будянський керамічний технікум з робфаком (з 1936 р. переведено в Миргород).

1940 – відкрито ремісниче училище. Обсяг виготовлення готової продукції складав 44 млн. одиниць на рік.

1941 – завод частково евакуйований у м. Ірбіт Свердловської області. **20 жовтня** у селище увійшли німецькі та угорські окупаційні війська.

1941-1943 – завод працював у окупованому селищі.

1943 – **20 лютого** радянські війська звільняють Буди, на початку **березня** селище знову окуповане.

23 серпня радянські війська визволили північно-східну частину селища і територію заводу, повністю селище було звільнено у ніч з **4 на 5 вересня**.

1944 – на базі БФЗ було засновано школу «*Фабрично-заводского обучения*» (ФЗО) № 13.

1951 – розпорядженням Ради Міністрів СРСР від 3 грудня 1951 р. № 23128 – Р, дозволено Раді Міністрів Української РСР переглянути і затвердити генеральний кошторис на відновлення БФЗ Міністерства місцевої промисловості УРСР у розмірах раніше затвердженої кошторисної вартості 10 741, 49 т. крб. Загальна кількість працюючих склала 2 956 чоловік. Товарної продукції випущено 35 637 тис. штук [11].

1959 – відкрито новий заводський дитячий садок.

1954-1956 – споруджено три тунельні печі.

1958-1962 – перехід усіх теплових агрегатів на природний газ. На початку 1960-х років на заводі вибухнув газовий казан. Загибло двоє робітників

1962-1963 – перехід на безкапсульне обпалення утильних виробів у тунельних печах.

1964-1968 – механізація подачі фаянсової маси, встановлення 11 конвейєрових сушил. Впровадження в експлуатацію напівавтоматів. Пуск поточних ліній.

1966 – виставка виробів художників БФЗ у Києві. **18 жовтня** у Держкомвинаходів СРСР на ім'я фаянсового заводу «Серп і Молот» селища Буди Харківської області заявлено товарний знак «Півник» (автор – художник Борис Пянида). Чинність товарного знаку подовжувалася до жовтня 1976 р., потім ще двічі до 1996 .

1971-1974 – здійснена перша черга реконструкції підприємства.

1977 – завод почав випуск продукції зі Знаком якості.

1980 – відкрито «Музей історії Будянського фаянсового заводу «Серп і Молот».

1992 – підприємство стало називатися «Будянське орендно-фаянсове промислово-торгівельне підприємство «Серп і Молот». На базі заводу створено Будянську дитячу школу народного мистецтва.

1994 – підприємство стало називатися «Акціонерне товариство закритого типу «Будянський фаянс».

2002 – розроблено і затверджено програму комплексної модернізації виробництва.

2006 – введення в дію нової печі утильного опалення. 2 листопада постановою господарського суду Харківської області «АТЗТ «Будянський фаянс» визнано банкрутом і розпочата ліквідаційна процедура.

2008 – колекція «Музею історії АТЗТ «Будянський фаянс», що з 2000 р. є державною власністю і відноситься до державної частини Музейного фонду України, а це 3 866 експонатів (майже 8 000 одиниць) передано на збереження до Харківського історичного музею.

АСКАНІЯ-НОВА – ДИВО, СТВОРЕНЕ ЛЮДИНОЮ ДЛЯ ПРИРОДИ

Красікова Анастасія, учениця 8-Б класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 57
Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Баранська Н.В., спеціаліст ІІ категорії

Територія Асканії-Нової була заселена ще в давні часи. Тут знайдено мідні прикраси доби пізньої бронзи. Виявлено поховання кочівника з конем, кілька кам'яних баб XI-XIII ст. н. е.

Власником Асканії-Нової, Фрідріхом Фальц-Фейном, 1874 року було споруджено невеликий вольєр для утримання місцевих диких птахів. Нагляд за ними здійснював селянський хлопець К. Є. Сіянко. З року в рік розширювалися вольєри, в яких поселяли не лише птахів, а й ссавців з інших країн світу. 1887 року з донських степів завезли байбаків, з Астраханської губернії - антилоп сайга. З далекої Африки і Австралії були доставлені страуси, з Монголії - кінг Пржевальського, Тибету - яки, Кавказу й Західної Європи - фазани, з Індії - зебу і антилопа нільгау, Південної і Східної Африки - антилопа канна та антилопа гну голуба, з Північної Америки - бізони, Біловезької пущі - зубри, з Уссурійського краю - олені. Але ці спроби виявилися невдалими, оскільки відведені під заповідання землі потрапляли у смугу доріг Чумацького шляху, що на той час проходили через Асканію-Нову. У 1898 році Ф. Фальц-Фейн закладає нову заповідну ділянку площею 520 десятин. Цю дату можна вважати початком організації першого заповідника в Російській імперії.

На початку 20 століття до Асканії-Нова прибув російський імператор Микола II, який був вражений флорою та фауною заповідника. Через кілька років він ділився своїми враженнями з матір'ю у листі про свій візит: «Це було щось неймовірне. Немов картина з Біблії, на якій зображені звірі, що спустились на недоторкану землю з ковчега Ноя».

З 1995 року Асканія-Нова отримала природоохоронний статус і славу степового заповідника.

Сучасна територія заповідника розділена на три великі частини: Північну, Великий Чапельський Під та Південну. Також в Асканії-Новій є зоологічний та дендрологічний парки, науковий музей, ботанічний сад та орнітопарк.

Загальна кількість тварин, що утримуються в зоологічному парку, досягає приблизно 5000 особин, 111 видів птахів і ссавців. Тваринний світ заповідника поповнюється щороку.

Асканія-Нова є унікальним об'єктом, на її території відмінно прижилися не тільки представники місцевої фауни, степові і аборигенні види диких тварин, а й велика кількість привезених з Америки, Африки, Австралії, Азії, Європи.

Асканія Нова – заповідник, в якому збереглися до наших часів неймовірні істоти.

Близько 200 гектарів степової зони відведено під Ботанічний сад, який поєднує в собі англійський і французький стилі. На його території росте понад 500 видів дерев і чагарників, зібраних з усіх кліматичних зон планети: колоноподібний і пірамідальний дуби, кримська сосна, гостролистий клен, біла акація, ялівець, в'яз, плакучі верби та інші. Окрасою парку є також рукотворні ставки та озера, в яких мешкає та гніздиться велика кількість пернатих та птахів.

Мандруючи херсонськими степами, ви будете бачити Україну такою, якою вона була ще за часів отамана Сірка. Тутешня екосистема являється недоторканою уже мільйони років, і це насправді унікальне явище не лише для України, а й для всієї Європи. Адже одного разу перекопана земля не зможе відновитися уже ніколи. Саме тому Асканія-Нова по праву стала

переможницею державного конкурсу «Сім природних чудес України» та ввійшла до сотні визначних парків і заповідників.

ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ. ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ПОЕТІВ СЕЛА ЧЕМУЖІВКИ

Кришталь Вікторія, учениця 8 класу КЗ«Чемужівська ЗОШ I-III ступенів
Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області»
Керівник: Штефан Ю.М., учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, старший учитель

Поставивши перед собою завдання вивчення історії культури, традицій рідного краю, я звернулася до теми літератури рідного краю, а саме творчості поетів – земляків, мешканців села Чемужівки.

Метою даної роботи є:

- 1) постійне збагачення, перетворення суб'єктивного досвіду як важливого джерела власного розвитку;
- 2) формування пізнавальних здібностей на основі оволодіння відповідними знаннями.

Робота присвячена творчості місцевих поетів-аматорів Сузої Тетяни, Сузого Івана, Сузої Катерини. З авторами були проведені зустрічі- інтерв'ю, на яких вони відповіли на запитання: чи мають Ваші твори життєву основу? Ліричний твір пишеться тільки в хвилини натхнення, чи можна й «по завданню»? Чи подобається Вам все у ваших творах, чи весь час виникає бажання щось змінити? Яким темам Ви надаєте перевагу?

Головною темою поетичних творів, які представлені у роботі, є тема любові до Батьківщини, до рідних, філософські роздуми над сенсом життя, замилювання природою Зміївщини.

НОВОМУЧЕНИКИ ІЗЮМСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Крюкова Вікторія, учениця 10 класу, вихованка Балаклійської станції юних натуралістів
Балаклійської міської ради Харківської області
Керівник Пурдя І.М., культорганізатор Балаклійської станції юних натуралістів

Однією з трагічних сторінок історії Слобожанщини у XX ст. є про-ведення радянською владою антирелігійної політики впродовж 20-30-х років, початок якої в українських землях уповільнили події української революції та громадянської війни.

Декрет «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви» був прийнятий Тимчасовим робітничо-селянським урядом України 18 січ-ня 1919 р. Це стало початком утвердження нової системи комуністичних цінностей у нашому краї і, одночасно, початком жорстокої боротьби вла-ди з релігією, яка вилилася у закриття та ліквідацію храмів, переслідуван-ня та репресії священників.

Вже на початку 20-х рр. всіх священників із родинами, церковних ак-тивістів, особливо членів керівництва православних громад і парафіяльних рад, місцева влада обмежувала в цивільних правах. Всупереч закону їх позбавляли виборчих прав, звільняли з роботи, виключали з профспілко-вих організацій, так званих «Комітетів незаможних селян» (КНС), обкла-дали підвищеним земельним податком .

Формою залякування священнослужителів стала їх обов'язкова реєстрація в органах НКВС. Метою влади було «отримання повної харак-теристики кожного служителя культу, його минулого, політичного та цер-ковного орієнтування», здійснення «постійного, безперервного нагляду в галузі переїздів служителів культу, перешкоджаючи їх скупченню та агіта-ційній діяльності» .

Згубним напрямком неоголошеної війни більшовицької держави із церквою стало переслідування духовенства і навіть його фізичні репресії, котрі були започатковані уже з перших

днів радянської влади. Священиків арештовували за антирадянську агітацію, протести проти закриття храмів, висловлювання проти заходів радянської влади.

Однак частину священиків після арештів і залякувань відпускали че-рез недоведеність провини. Іншу частину арештованих каральним органам вдавалося притягувати до карної відповідальності та засудити до різних термінів ув'язнення – від 3 до 5 років.

Через переслідування і психологічний тиск частина священнослужи-телів була змушена відмовитися від сану. Багато колишніх свя щеників пі-сля зречення залишили територію Харківщини і переїхали в ту місцевість, звідки походили і де проживали їхні родичі. Щоб прогодувати свої роди-ни, вони йшли на роботу до господарських установ. Через нестачу в орга-нізаціях грамотних людей колишніх священиків брали на посади рахівни-ків, бухгалтерів, експедиторів. Але, не зважаючи на те, що ці люди перес-тали бути служителями релігійного культу, багато хто з них був звинува-чений в антирадянській діяльності і потрапив під репресії другої половини 30-х рр. за звинуваченнями у контрреволюційній діяльності .

У 1937–1938 рр., у період кульмінації масових репресій, НКВС ре-гулярно звинувачувало духовенство ще й в участі у контрреволюційних, диверсійних, шкідливих та шпигунських організаціях, розпочавши, так звану «куркульську операцію» наказом № 00447. Цей оперативний наказ наркома НКВС М. І. Єжова «Про операцію з репресування колишніх кур-кулів, кримінальних злочинців та інших антирадянських елементів» Політ-бюро ЦК ВКП(б) затвердило 30 червня 1937 р. Документ містив детальну програму операції з лімітами, зокрема, на репресії населення по всій Укра-їні та кожній області республіки окремо.

Для України був встановлений ліміт на арешт 28800 громадян, з яких передбачалося розстріляти 8000 і вислати 20800. Для Харківської області ця цифра спочатку складала 1500 та 4000 відповідно.

Якщо переслідування священнослужителів богоборчою владою у 20-і на початку 30-х років полягало в залякуваннях, арештах і термінах ув'язнення до 5 років, то у 1937-1938 роках єдиною мірою покарання став розстріл.

Внаслідок зазначених фактів кількість людських жертв внаслідок ма-сових репресій підрахувати важко, але людські втрати в цілому по УРСР від репресій у 1927–1938 рр. становили щонайменше 4,4 млн. осіб . Ма-сові репресії не тільки призвели до фізичного винищення найбільш актив-ної та інтелектуальної частини нації, практичного знищення православного духовенства, а й понівечили долі багатьох людей, пов'язаних родинними зв'язками з репресованими, так званих «членів сімей ворогів народу», сприяли моральному розтлінню тих, кого терор не торкнувся. Саме через небачений розмах кривава вакханалія, влаштована комуністичною вла-дою, залишилася в пам'яті людей під назвою «Великий Терор 1937–1938 рр.».

Починаючи з 1993 р., на Слобожанщині щороку згадують священо-мучеників нашого краю. Цю традицію започаткував Священий Синод Ук-раїнської православної церкви, прийнявши рішення про місцеву каноніза-цію подвижників у Харківській єпархії. Ініціатором справи ще у 1988 р. виступив митрополит Харківський і Богодухівський Никодим (Руснак). Помітивши потепління у відносинах держави до церкви, він ініціював по-шук матеріалів про священнослужителів, які під час сталінських репресій не зреклися віри і за це потрапили у жорна репресій на Харківщині. Свя-щений Синод Української Православної церкви у 1993 р. канонізував 31 мученика, з яких 17 служили і зазнали гонінь на території сучасної Ізюм-ської єпархії.

Ось цей список:

1. Протоієрей Редозубов Яків Іванович, 1871 р. н., служив і проживав у м. Чугуєві. Розстріляний 19. 01. 1938 р.

2. Священик Жуков Іларіон Миколайович, 1863 р. н. Проживав у м. Чугуїв. Розстріляний 16. 01. 1938 р.

3. Священик Тимонов Іван Васильович, 1879 р. н. Служив і проживав у с. Кочеток Чугуївського р-ну Харківської обл. Розстріляний 16. 12. 1937 р.

4. Священик Василевський Володимир Миколайович, 1892 р. н. Служив і проживав с. Введенка Чугуївського р-ну. Розстріляний 11. 01. 1938 р.

5. Священик Мігулін Микола Тимофійович, народився 4. 12. 1872 р. в с. Мала Вовча Ольховатського р-ну Харківської обл. Розстріляний 12. 11. 1937 р.

6. Священик Чаговець Діонісій Андрійович, 1886 р. н. Служив у с. Андріївка Балаклійського р-ну, розстріляний 28. 12. 1937 р.

7. Священик Андронов Степан Олександрович, 1867 р. н., проживав у с. Пришиб Балаклійського р-ну. Розстріляний 13. 12. 1937 р.

8. Священик Федоров Іван Петрович, 1871 р. н., служив і проживав в с. Андріївка Балаклійського р-ну, розстріляний 25. 08. 1937 р.

9. Священик Федотов Лук'ян Петрович, 1895 р. н. Служив і проживав у м. Ізюм. Розстріляний 17. 01. 1938 р.

10. Священик Татаринов Олександр Миколайович, 1885 р. н. Проживав в Ізюмі. Розстріляний 9. 12. 1937 р.

11. Священик Мартиненко Яків Ілліч, 1878 р. н. Проживав у с. Малинівка Чугуївського р-ну. Розстріляний 16. 12. 1937 р.

12. Священик Краснокутський Павло Михайлович. 1883 р. н. Проживав у с. Зарожне Чугуївського р-ну. У 1930 р. ув'язнений у табір строком на 10 років. Подальша доля не відома.

13. Священик Москот Паїсій Григорович, 1869 р. н. Проживав у с. Піски Радківські Борівського р-ну Харківської обл. Розстріляний 15. 12. 1937 р.

14. Священик Оськін Семен Кирилович, 1880 р. н. Проживав у с. Печеніги Печенізького р-ну Харківської обл. Розстріляний 5. 09. 1937 р.

15. Священик Єфімов Микола Сергійович, 1890 р. н. Проживав і служив у с. Тернова Чугуївського р-ну. Розстріляний 16. 01. 1938 р.

16. Священик Протопопов Гавриїл Олександрович, 1880 р. н. Служив і проживав у Харкові. Розстріляний 23. 05. 1938 р.

17. Протоієрей Дорошенко Петро Варфоломійович, 1882 р. н. Проживав і служив у с. Преображенка (Чугуїв). Розстріляний 17. 01. 1938 р.

Чин прославлення подвижників відбувся під час візиту до Харкова 3-4 липня 1993 р. Предстоятеля Української Православної Церкви Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира, в кафедральному Благовіщенському соборі Харкова.

До цієї події харківський художник Юрій Нестеров створив ікону «Святі Слобідського краю».

На ній зображено собор святих Слобідського краю, прославлених у різні історичні часи. Чільне місце в композиції образу посідає Озерянська ікона Божої Матері, яку знайдено наприкінці XVIII ст. в с. Озерянах (неподалік Харкова) за доби татарських набігів на Слобідську Україну. Цю святиню Харківщини тримає святий Афанасій, патріарх Костянтинопольський, Лубенський Чудотворець.

Праворуч від святих Афанасія зображено святих Іоасафа (Горленка) з хартією, який очолював у середині XVIII ст. Білгородську єпархію. До складу її того часу входила Харківська губернія. Ліворуч від святих Афанасія – святий Мелентій (Леонтович) з жезлом. Серед них митрополит Костянтин (Дьяков), у білому клобуці, розстріляний у 1938 р. Архієпископ Онуфрій (Гагалюк) зображений праворуч від святих Іоасафа (Горленка) з хрестом та посохом, розстріляний у 1938 р. на Далекому Сході. Ліворуч від святих Мелентія – архієпископ Олександр (Петровський) з Євангелієм. Задущений у харківській в'язниці у 1940 р.

На другому плані постаті священників та мирян, що постраждали у Слобідському краї за віру Христову під час репресій. Серед них і вже названі но-вомученики Ізюмської єпархії.

З ними ж незчисленний сонм кліриків та мирян землі Слобідської, імена яких не внесені до тексту служби святим новомученикам.

Таким чином, переслідування духовенства і навіть його фізичні репресії стали найбільш згубним напрямком неоголошеної війни більшовицької держави проти церкви. Утискам, позбавленню виборчих прав підлягали абсолютно всі священнослужителі разом з родинами, але безпосередньо священники протягом 20-30-х рр. звинувачувалися владою в антирадянській, контрреволюційній діяльності і притягувалися до кримінальної відповідальності. Так, політика радянської влади привела до ліквідації священнослужителів як верстви населення.

НАРОДНИЙ КОСТЮМ СЛОБОЖАНЩИНИ

Кулик Євген, учень 9 класу Андріївського ліцею № 1 Донецької селищної ради
Ізюмського району Харківської області
Керівник: Грицюта В.Ю., вчитель історії

*Вишивала матінка сину оберіг.
Перший подих затінку на сорочку ліг.
Ниточка до ниточки, хрестиком стібок.
Гілочка до гілочки, вишила дубок...*
(Наталя Карпенко)

Якщо пісня - душа народу, а танок - його характер, то народний одяг — це його зовнішність, приваблива і яскрава, вишукана і вибаглива. Традиції українського національного вбрання сягають глибин загальнонародної культури. Разом з історією на-роду зусиллями багатьох поколінь вони розвивались упродовж віків аж до початку ХХ ст., коли з причин політико-економічного та історико-культурного характеру народний одяг вийшов з широкого ужитку і зайняв, так би мовити, святково-ритуальну нішу.

Народний одяг відзначається простотою форм, стрункістю силуету, багатством і різноманітністю прикрас, насиченим колоритом. У ньому яскраво виявляється вміння народних майстрів за допомогою простих, логічних засобів органічно поєднувати практичність і красу. Народне вбрання включає до єдиного художньо-практичного ансамблю мистецтво крою, ткацтво, вишивку, аплікацію, плетіння, обробку шкіри, металу тощо.

Багато творчої винахідливості й фантазії вклав у створення одягу український народ. Наче саму чудову природу України переносили в оздоблення костюма, в його радісну гаму народні умільці протягом століть. Сучасне піднесення фольклористичного руху (організація фестивалів та свят із залученням колективів народного виконавства) та суспільно-політичні виклики (війна на Сході) актуалізують питання національних символів, серед яких костюм грає знакову роль і переводять їх зі сфери наукових проблем у визначні чинники сьогодення.

Український традиційний костюм Слобожанщини став об'єктом спеціального наукового вивчення та збирацької етномузезнавчої роботи у ХІХ ст.

Традиційний костюм українців Слобожанщини був знаковою системою, яка позначала відповідний перехід особи: від небуття до появи (дитяче вбрання), підвищення громадської вартості (наближення до вбрання дорослих), набуття громадського статусу (одруження та дорослий вік), зниження статусності (похилий вік), перехід до небуття ("смертна справа").

Жіноче вбрання ХІХ ст. включає сорочку, плахту, фартух, пояс, керсетку, а також — взуття (чоботи, черевики) та головні убори (дівочі — вінки, жіночі — очіпок, зимовим — різні види платових головних уборів: платочок, платок, хустка, шаль, підшальник). Верхнім жіночим вбранням була юпка, дівочим — біла свита, взимку — кожушанки. Особливістю літнього одягу слобожанок є наявність зйомної кишені — "кармана".

Чоловіче вбрання складалося з сорочки, штанів, пояса, чобіт та головного убора (брить, картуз або шапка). Чоловіче верхнє вбрання могло носитися як універсальне і жінками: свити, кожухи.

Український національний одяг є яскравим, візуально фіксованим проявом самобутності нашої культури і становить один з найбільш рухомих її видів. Попри свою мінливість і легке сприйняття зовнішніх впливів він накопичив значну етнокультурну інформацію, яка свідчить про набутий колективний досвід народу, його уявлення про світ, критерії поведінки, естетичні смаки, міжетнічні контакти...

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Куц Софія, учениця 6 класу Харківської гімназії № 65
Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Сиромятнікова О.І., вчитель початкових класів

Я народилась та живу в місті Харків. Я дуже люблю своє місто. Тому я захоплююся вивченням історії свого рідного краю. Мені було цікаво дізнатися, звідки пішла назва міста та назви вулиць.

Мета моєї роботи дослідити, які вулиці міста Харкова названі на честь відомих гетьманів та козаків. Але спочатку дізнаємося, звідки походить назва самого міста Харків.

Існує кілька версій про виникнення назви «Харків». Деякі історики вважають, що Харків - трансформована назва від Шарукань, половецької столиці, яка була на цих землях, інші пов'язують назву з ім'ям ватажка перших українських переселенців в середині XVII століття Харка (Харитона). Більшість же фахівців вважають, що свою назву місто отримало від річки Харків. Назва ця вперше згадується в «Книзі Великого Креслення», укладеній 1627 року, і досі залишається загадкою.

Засновниками міста були українські козаки й селяни, що втекли від національно-релігійного та соціального гніту польських панів з Придніпровської і Західної України, особливо в період визвольної боротьби українського народу під керівництвом Б. Хмельницького.

Хотілось би зупинитися більш детально на вулиці міста Харова, названої на честь цього відомого українського гетьмана.

Богдан (Зиновій-Богдан) Хмельницький – політик, полководець і дипломат, провідник Національно-визвольних змагань 1648 - 1657 років, творець Української козацької держави та її перший гетьман. Вулиця Богдана Хмельницького - вулиця у Основ'янському районі Харкова. Прямує від Московського проспекта на південний схід до майдану Захисників України. Заснування вулиці відносять до кінця XVIII - початку XIX століття. Вона з'єднала тодішню Старомосковську вулицю (нині Московський проспект) і Кінну площу (нині майдан Захисників України). Спочатку вулиця носила назву "Кінська". 1887 року вона носила назву «Кінна». В 1925 році отримала ім'я Євгенії Бош, радянської партійної і державної діячки. У 1953 році була перейменована на вулицю Богдана Хмельницького.

За козацьких часів Харків стає центром Харківського слобідського козацького полку. Місто мало фортецю із вежами та підземними ходами. Харківськими полковниками були Донці-Захаржевські.

Григорій Єрофійович Донець-Захаржевський (Донець) - стольник, полковник Харківського слобідського козацького полку (1668–1691) і Ізюмського слобідського козацького полку. На честь нього названа вулиця міста Харкова.

Вулиця Донця-Захаржевського - коротка вулиця в центрі міста Харкова, розташована в Київському адміністративному районі. Починається від пров. Мечникова і йде на північ до площі Поезії.

Вулиця була заснована в XIX столітті й отримала назву Мало-Німецька. В 1894 році була перейменована в Донець-Захаржевську, на честь Григорія Єрофійовича Донця-Захаржевського, полковника Харківського слобідського козацького полку. В 1936 році перейменована в провулок Фрунзе. В роки німецької окупації ім'я Донця-Захаржевського відновлюється, а після звільнення Харкова повертається назва провулок Фрунзе. Останнє перейменування відбулось у 1950-х роках, відтоді вулиця носить сучасну назву - Донця-Захаржевського.

Вулиця Куликівська - вулиця у Київському районі Харкова. Починається від вулиці Громадянської і йде на північний схід до вулиці Дарвіна. Заснована вулиця у 2-й половині XVIII століття. Спочатку мала назву Слюсарна (з 1804 р.), потім Куликівська (з середини XIX ст.) Цією назвою вулиця завдячує слобідсько-українському дворянському роду Куликовських. У 1922 році вулиця отримала ім'я Мельникова Ювеналія Дмитровича - одного з перших українських революціонерів-марксистів. 20 листопада 2015 року, згідно із законом про декомунізацію вулиці було повернено історичну назву Куликівська.

Отже, дослідивши вулиці міста, назви яких дійшли до нас із XVIII століття, а також тих, назви яких втрачені в силу тих чи інших історичних обставин, я дізналась, що більшість вулиць нашого міста, а особливо ті, що з'явилися у XIX – першій половині XX століття, своїми назвами зобов'язані певним історичним подіям, видатним діячам, які залишили помітний слід у житті та історії нашого краю й нашої країни; у назвах вулиць міститься інформація і про пам'ятки архітектури, що колись існували на території нашого міста.

ПОДІЇ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ ВОЛОДИМИРІВСЬКОГО СТАРОСТИНСЬКОГО ОКРУГУ

Лавренко Єлизавета, учениця 7 класу Володимирівської гімназії Наталинської сільської ради
Красноградського району Харківської області
Керівник: Власенко Н.І., вчитель історії, спеціаліст I категорії

Дана робота є першою спробою описати події Великої Вітчизняної війни на території Володимирівського старостинського округу.

В роботі досліджується історичний період 1941-1943 років на території сіл Володимирівського старостинського округу.

Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні задачі:

- ознайомлення з історичним періодом в історичній літературі та спогадами старожил;
- з'ясування подій, які розгортались на території Володимирівського старостинського округу 1941-1943 років;
- довідатись про жителів та їхні героїчні подвиги під час війни;
- узагальнено виявлені матеріали.

Зібрано матеріал, який можна використати для виховання у читачів почуття гордості за своїх односельців, почуття патріотизму, формування громадської активності, бажання зберегти історичну пам'ять.

ПЕЧЕНІЗЬКИЙ ЖАЙВІР - ПЕТРО ПАНТЕЛІЙОВИЧ ВАСИЛЕНКО

Лаврік Софія, учениця 10 класу КЗ «Печенізький ліцей ім. Г. Семирадського»
Печенізької селищної ради Харківської області
Керівник: Сафронова Л.В., учитель історії, спеціаліст I категорії

Печеніжчина - це край неземної краси, оспіваний поетами мальовничий куточок Слобожанщини, славний своєю історичною спадщиною і дивовижними людьми! Печенізький край народив багато видатних митців: художників, поетів, музикантів. Виплекав та надав творчу наснагу «печенізькому жайвору» — Петру Пантелійовичу Василенку. Довго лунали над Печенізьким Полем його вірші та пісні про сиву неспокійну давнину, про чудових працюючих людей, про багатства і красу природи, про кохання.

Моє дослідження присвячене вшануванню пам'яті поета, прозаїка, краєзнавця, Почесного громадянина Печенізького району, члена Національної спілки письменників України, лауреата премії імені Олександра Масельського, людини, яка викарбувала собі вічний пам'ятник словом, — Петру Пантелійовичу Василенку.

Актуальність написання роботи полягає у шануванні пам'яті поета, збереженні його творчої спадщини. Сучасна молодь перестала читати. Книги зараз займають дуже незрозуміле місце в житті сучасної людини. Людини, заклопотаної проблемами, економічними негараздами, політичною нестабільністю. Ще десятиліття тому українці відпочивали, читаючи ліричні твори. Зараз лише одиниці звертають увагу на творчі доробки поетів. Метою роботи є дослідити літературну спадщину поета, ознайомитись з біографічними фактами, проаналізувати прижиттєві відгуки про Петра Василенка.

Печенізька земля подарувала Україні чудового поета — Петра Пантелійовича Василенка. Він народився в сусідньому від Печеніг селі Мартове, де і закінчив школу, вищу освіту здобув у Харкові, трудовий шлях розпочав на Луганщині, але розкрився як літератор саме у Печенігах. Печеніжчина надихнула поета на написання лівової частини його літературної спадщини. Його твори були надруковані в 13 журналах та 37 газетах, 54 з його віршів були покладені на музику.

Був автором роману «Калина і гордовина», збірки поезій «Хрещатий барвінок», історичних праць – «Печеніги» та «Мартова вітає вас». Але мабуть найцікавішими є його ліричні твори.

Пам'яті Петра Пантелійовича присвячують літературні та краєзнавчі уроки, проводять щорічні конкурси, літературні читання. З 2002 по 2013 рр. проходив конкурс – фестиваль «Печенізьке поле», ініціатором проведення першого фестивалю був сам поет. У 2013 році була започаткована Всеукраїнська літературно – мистецька і краєзнавча премія імені Петра Василенка. У 2014 році на центральній площі смт Печеніги встановлено пам'ятник. Про таких говорять: «Талант від Бога».

ДО 80 РОКОВИН ТРАГЕДІЇ ДРОБИЦЬКОГО ЯРУ

Ландик Мирослава, учениця 8 класу КЗ «Улянівський ліцей» Богодухівської міської ради Богодухівського району Харківської області, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівник: Астапова Т.М., керівник гуртків-методист КЗ «Харківська облСЮТур»

Харківське єврейство завжди мало великий вплив на різні сфери життя міста. Наприкінці XIX століття євреї були третім за чисельністю народом Харківської губернії, переважаючи їх чисельність проживала у Харкові. Напередодні революції 1917 року у Харкові було 25 молитовних будинків і синагог. Харківська хоральна синагога – найбільша в Україні та друга за величиною в Європі (після Будапештської). Першим у незалежній Україні став Харківський Музей Голокосту відкритий 1996 року. Окремою експозицією виступає зал, присвячений Праведникам світу – тут історії рятувальників і врятованих від нацистського терору.

Темі вивчення трагічної історії Голокосту присвячені роботи багатьох науковців. Серед них харківські вчені – професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, доктор філософських наук Вікторія Суковата, кандидат історичних наук, доцент Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут») Артем Харченко, кандидат історичних наук, директор Центру дослідження міжетнічних відносин Східної Європи Юрій Радченко.

В Україні сьогодні відомі 248 місць масового убивства євреїв: Бабин яр у Києві, Яновський табір у Львові, Дробицький яр поблизу Харкова, Жандармська балка у Дніпропетровську, табори Бердичева, Житомира, Хорола, Радомишля, Умані...

У Дробицькому яру наприкінці 1941 – на початку 1942 було вбито за різними підрахунками до 15 тис. євреїв. Точної кількості загиблих дотепер невідомо.

Унікальність Комунального підприємства «Меморіальний парк «Дробицький Яр» полягає в тому, що він є не тільки пам'ятним знаком на місці трагедії, а є ще й потужним просвітницьким та інформаційним проектом.

Історія створення Меморіалу налічує кілька десятиліть. Лише через 13 років після визволення Харкова, у Дробицькому яру було встановлено перший пам'ятний знак. Потім була кропітка робота громадських організацій, які збирали листи від родичів загиблих і створювали картотеку Голокосту.

30 вересня 1992 на місці бараків станкозаводу Харківським обласним комітетом «Дробицький Яр» була споруджена Стіна Скорботи.

У 1994 році відбулося освячення будівництва Меморіалу, що через нестачу коштів, з перервами, тривало майже 10 років

Меморіал «Дробицький яр» є не лише місцем поклоніння пам'яті, але і є місцем виховання у молоді почуття поваги до історії своєї країни, місцем правдивого вивчення подій Другої світової війни, наслідком чого має стати неможливе повторення трагедій такого масштабу.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗМІНИ АТМОСФЕРНИХ ОПАДІВ НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛА МЕЛЬНИКОВЕХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА 2014-2020РР.

**Лузанов Олександр, учень 8 класу КЗ «Мельниківська загальноосвітня школа 1-III
ступенів Валківської міської ради Харківської області»
Керівник: Пасічник Г.І., вчитель географії**

Небезпечні метеорологічні явища - природні явища і процеси, які виникають в атмосфері під дією різних природних факторів, визначення їх повторюваності дозволить схарактеризувати сучасні особливості атмосферних процесів в селі Мельникове Харківської області.

Метою дослідження є аналіз повторюваності небезпечних метеорологічних явищ в селі Мельникове Харківської області за 2015 – 2020 рр., розгляд їх інтенсивності та тривалості.

Проаналізувавши досвід науковців в рамках дослідження небезпечних метеорологічних явищ на території України встановив, що дана тема достатньо вивчена та досліджена. Несприятливі метеорологічні явища пов'язані з рядом показників, а особливу роль відіграють атмосферна циркуляція і рельєф місцевості. Розглядаючи небезпечні метеорологічні явища, у першу чергу вказуємо на те, що вони перевищують норму. Для аналізу динаміки небезпечних метеорологічних явищ було зібрано дані з таких сайтів: sinoptik.ua та meteo.ua. Розглядаючи отримані показники, можна визначити, що з небезпечних метеорологічних явищ на території села Мельникове найчастіше буває сильний дощ, який характеризується випаданням 50 мм опадів і більше за 12–24 години. Взимку, за увесь досліджуваний період через значну вологість повітря, кількість дощів взагалі збільшується, починаючи з грудня.

Проаналізовано динаміку повторюваності небезпечних метеорологічних явищ в селі Мельникове Харківської області за 2015 – 2020 рр. і встановлено, що за досліджуваний період найбільше було сильних дощів, а найменше гроз. Зміни температури повітря характеризуються нерівномірністю - періоди стрімкого збільшення температури змінювалися його уповільненням, або похолоданням. Основними циклонами які проявляли себе впродовж всього досліджуваного періоду були Ісландський мінімум який проявляв себе влітку сильним дощем, а взимку сильними снігопадами. Взимку себе яскраво проявляв Сибірський максимум який формував сонячну та морозну погоду.

Аналізуючи динаміку метеорологічних явищ за 2015-2020 рр., бачимо, що найменше випадків сильного дощу було зафіксовано у 2016-2017 р. –

по 37 днів, а найбільше – у 2015 р. – 40 днів. Наявність випадків сильного дощу в зимовий період зафіксовано протягом усього досліджуваного періоду. Це зумовлено відсутністю арктичного повітря, тобто морози майже не надходили з півночі та північного сходу. Дефіцит опадів спостерігався влітку.

До небезпечних метеорологічних явищ належать грози, які супроводжуються сильними зливами та шквалистим вітром. За період 2015-2017 рр. у квітні було -2, лише в 2016 році, травні - 7, червні – 7, липні - 4, серпні – 3 дні з грозою. Спостерігається абсолютна відсутність грозових днів в осінні місяці. Грозова діяльність в 2018-2020 роках склала 20 днів, та мала чітко виражену циклічність. Грозові дні спостерігались з травня по серпень, лише в 2020 році був зафіксований 1 день у вересні. Середня тривалість літніх гроз 2–2,5 години. Протягом доби найчастіше грози виникають з 12 до 18 години.

До сильних снігопадів відносять кількість опадів 20 мм і більше за 12 годин. Проте такі снігопади можуть тривати добу і більше безперервно, поглиблюючи небезпечну ситуацію. У 2015 р. зафіксовано 8 випадків сильних снігопадів – це найменша кількість за увесь період спостережень. З 2017 р. починається значне збільшення кількості сильного снігу до 2019 року. Кількість випадків сильних снігопадів у селі Мельникове за 2015–2020 рр. склала 123 дні. Є значні коливання за кількістю снігопадів між роками. Наприклад, у 2018 р. відбулось різке збільшення кількості випадків сильних снігопадів – до 32 днів, також збільшилася їх тривалість – з листопада по березень. А у 2020 р. відбулось зменшення випадків сильних снігопадів – до 17 днів.

Проаналізувавши динаміку небезпечних метеорологічних явищ у селі Мельникове Харківської області за 2015-2020 рр. Встановлено, що інтенсивність сильного дощу за цей період зменшилась, що, у свою чергу, вказує на пом'якшення клімату та переважання діяльності теплих фронтів у зимовий період. Встановлено, що з кожним роком вкрай нестійкі погодні умови спричиняють зміщення повторюваності несприятливих метеорологічних явищ на місяць або декілька місяців.

З проведених спостережень, можна зробити висновок, що перелічені несприятливі метеорологічні явища на території села Мельникове Харківської області не мають катастрофічного характеру, у більшості випадків вони нанесли лише часткову шкоду господарству та населенню, а їх дослідження має науковий інтерес для досліджень з клімату Харківської області.

ЗАЛУЧЕННЯ ДО ПРЕКРАСНОГО

Лукан Поліна, учениця 10 класу КЗ «Першотравнева ЗОШ І-ІІІ ст.
Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області»
Керівник: Пушкаренко Л.І., завідувач шкільним музеєм

Наш музей не дарма носить звання «зразкового». Де ще в пришкільному музеї є художній відділ, тобто ціла картинна галерея?! Матеріали цього відділу безпосередньо покликані виховувати в учнівської молоді любов і повагу до культурних цінностей українського народу. Я вирішила дослідити коли і як створювався цей відділ, де в ньому взяли чудові, оригінальні полотна харківських художників. Зацікавилася також авторами картин, які експонуються в школі. Досліджуючи тему, я дізналася багато цікавого від учасників цього творчого процесу, колишніх членів секції мистецтвознавства товариства «Юний історик», випускників Першотравневої школи Ковальової Ніни Василівни та Сергієнка Володимира Григоровича. Творець музею учитель Красюк Яків Іванович, як людина творча, теж залишив свої художні твори. Із книги Я.І.Красюка «Товариство «Юний історик» в сільській школі», зі спогадів колишніх членів секції мистецтвознавства відомо, що актив музею мав тісні стосунки з художниками Харкова. Особливо тепло ставився до юних активістів музею почесний член нашого товариства «Юний історик» художник А.Г.Сафаргалін. Це він подав ідею створення при школі картинної галереї з творів харківських художників. А Красюк з дітьми підтримали цю ідею і втілили її в життя.

Весна 1960 року. Знаменна подія. Тоді у квітні в школі відкривалась картинна галерея. У гості до школярів приїздили Харківські художники та подарували їм свої оригінальні роботи. Вони і сьогодні експонуються в нашій школі. Це роботи художників І.І.Карася, А.Г. Сафаргаліна, П.М. Супоніна, В.І.Петрова, Т.О.Дроздової, В.Ф. Мироненка та інших. Вони вражають своєю майстерністю, розвивають наші естетичні смаки, допомагають познайомитися з історією нашого краю. На картинах, гравюрах та офортах зображені краєвиди 50-60-х років минулого століття, які сьогодні вже стали унікальними. Керівник делегації художників Харкова І.І.Карась тоді щиро вітав утворення картинної галереї в сільській школі.

Під час дослідження цієї теми я познайомилась з біографією і творчим шляхом кожного з художників, чії картини експонуються в нашому художньому відділі музею. Творчість художника А.Г. Сафаргаліна представлена двома картинами «На лузі» та «Іллінове». Харківський художник Карась Й. І. подарував нашому музею декілька своїх картин. Ми сьогодні маємо можливість їх споглядати. Супонін П.М. передав свою картину «На Дінці»; Петров В.І. - картини «Водопій», «Місячна ніч». Творчість Сонечкіна С. І. в нашому музеї представляє картина «Пейзаж».

Харківський скульптор, заслужений діяч мистецтв України, М.Ф.Овсянкін передав у дар музею бюсти О.Яроша та Л. Свободи, які доповнюють воєнну експозицію музею. Музей має також роботи Мироненка В.Ф. - українського графіка, професора, народного художника України. Це картини «Автотраса» та «Вечір». Також в нашій картинній галереї можемо бачити роботи художників Дроздової Т.О., Фрадкіна М., Яковенко П.М., Чернова Л.І., Письменного С.І., Сироти Й.А. та інших.

При школі довгий час працювала філія Харківської дитячої художньої школи імені І.Ю.Рєпіна. Заняття вели працівники цієї школи, щоправда платні. Багато випускників Першотравневої школи долучалися тоді до прекрасного.

Сам засновник музею, Яків Іванович Красюк, теж добре малював. Викликає захоплення, зокрема, його копія картини І.Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану». Вона експонується в нашому музеї. Оскільки Яків Іванович любив історію, то не дивно, що більшість

написаних ним картин, які ми постійно бачимо, на історичну тематику. У школі Красюк Я.І. створив гурток юних любителів живопису, таку собі художню студію, яка пізніше стала секцією товариства «Юний історик». Багато випускників школи пройшли через цю студію і були захоплені мистецтвом. Випускниця нашої школи, колишній учитель Першотравневої, Руденко Зоя Вікторівна розповіла про навчання і перебування в товаристві, відвідування Харківського художнього музею, подорожі по визначних місцях України. Вона була членом секції мистецтвознавців, із задоволенням поділилася своїми спогадами, що саме за настановами Красюка Я. І. вона неодноразово разом з іншими членами секції відвідувала Харківський художній музей. Там діти описували картини, вчилися вести захоплюючі екскурсії. Яків Іванович прилучив її до екскурсій, походів, цікавих поїздок.

Теплими спогадами про прекрасні часи занять в секції мистецтвознавців поділився і працівник школи Сергієнко В.Г. Він з дитинства мав здібності до малювання. Красюк Я.І. це побачив і запросив його до занять в гуртку юних художників. Вчитель хотів далі розвивати свого учня. На жаль, не склалося. Тяжке матеріальне становище, рано втратив батька, а мама не мала змоги оплачувати заняття в художній школі І.Репіна. Тоді Я. Красюк збирав таких дітей і навчав їх сам як умів, безкоштовно. Яків Іванович знайомив з мистецтвом і дорослих. Він часто читав лекції для працівників місцевого господарства про видатних українських і зарубіжних художників, про їх творчий шлях, про шедеври світового живопису. Так він прилучав людей до прекрасного. А прекрасне збагачує душу людини. Існує прислів'я «Краса врятує світ». Зерна добра і любові до прекрасного, які посіяв засновник нашого музею Я.І.Красюк і які випромінюють картини харківських художників, сподіваюсь і надалі будуть проростати в душах учнів, випускників Першотравневої школи, а також у відвідувачів музею, які мають можливість бачити картини й насолоджуватись ними.

РІЧКА ЛОПАНЬ: ІСТОРІЯ І ЦІКАВІ ФАКТИ

Маленко Антон, учень 6 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 Харківської міської ради, вихованець КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради
Керівники: Косінова О.Д., вчитель російської мови та літератури,
Кривопустова А.Б., керівник гуртка

У Харкові зливаються три великі річки: Лопань, Уди і Харків. Річка Харків впадає в Лопань, і ці дві річки впадають в Уди.

Цікаво походження назви річки Лопань. Слово «Лопань» давньослов'янське і позначає «колодязь на болоті». Друге трактування назви - «вода, що б'є назовні».

Вперше річка Лопань згадується в письмових джерелах у 1556 році.

Річка Лопань має площу басейну близько 2000 квадратних кілометрів, протяжність річки - 93 км.

Історія річки багатогранна і цікава. Вона «народилася» на території сучасної Харківщини в далекі часи, коли харківські пагорби були морем, ще на зорі існування цивілізації, орієнтовно в 2-му тисячолітті до нашої ери.

Згідно з науковими даними, води поступово відступали, залишаючи за собою височини. Близько 80 терас, які колись знаходилися під водою, були використані для забудови житла древніх народів - скіфів, сарматів і представників Черняхівської археологічної культури. У 1240 році під час наступу на Київську Русь хана Батия ці землі на 400 років були перетворені в територію «Дикого Поля».

У першій половині 17-го століття тут осіли козаки-черкаси, які втекли від утисків Речі Посполитої. Вони вибрали для свого поселення стрілку між річками Лопань і Харків. Фортецю збудували в межіріччі, а на правому березі річки заснували селянську слободу. Так і з'явилося наше улюблене місто Харків.

Цей історичний факт став доленосним для історії Харкова. До кінця 18 століття місто розвивалося в східному, Залопанському напрямку. Місцева еліта будувала тут шикарні замські резиденції, тут працював «Лопанський базар», на якому активно велася торгівля.

Ці фактори призвели до необхідності побудувати кам'яний міст через річку. Його звели в 1783 році і назвали «Купецького мостом».

Береги річки Лопань залишалися привабливими для заселення і в 19 столітті. Тут харків'яни активно вели господарське життя: на річці будували млини, води Лопані використовували численні заводи. Така діяльність до середини 19 століття привела до сильного засмічення річки. Вода в Лопані стала непридатною для споживання.

В кінці 19-го століття в районі Купецького мосту побудували один з найкрасивіших храмів Харкова - Благовіщенський собор. Трохи пізніше через річку проклали Дмитрієвський і Конторський мости.

З приходом Радянської влади на територію Харківщини місцева влада вирішила повернути води Сіверського Дінця назад і забезпечити судноплавність всіх великих харківських річок аж до Азовського моря. Але цей сміливий план так і залишився «на папері». У післявоєнні роки, в 1958 році, на річці Лопань зводять Лопанський міст.

Сьогодні сквер Стрілка вважається одним з найпопулярніших місць для прогулянок у харків'ян. Багато хто любить прогулюватися уздовж красивих зелених газонів, відпочивати на лавочках і, навіть, покататися на човнах.

БОЙОВИЙ ШЛЯХ ДО ПЕРЕМОГИ ЗЕМЛЯКА БЕЗМАТЬЄВА ІВАНА ДМИТРОВИЧА

**Маслов Данило, учень 11 класу КЗ
«Івашківський ліцей» Золочівської селищної ради
Керівник :Подус З.П.,педагог - організатор**

Дедалі в глибину історії відходять події Другої світової війни і її герої. Але відважні захисники живуть в серцях їх нащадків. Серед мужніх солдатів тих страшних боїв було багато наших земляків.

Я хочу розповісти про бойовий шлях Безматьєва Івана Дмитровича, учасника Другої світової війни, який пройшов воєнними дорогами від рідного села до Германії.

Народився Безматьєв Іван Дмитрович 25 серпня 1911 року в селі Івашки Золочівського району Харківської області. Навчався в Івашківській школі. У 1933 році вступив до Харківського інституту харчування та торгівлі. Через пів року його призвали в ряди Червоної Армії. Служба проходила в полку зв'язку штабу Київського особливого військового округу м. Києва. Демобілізувався з армії у 1939 році з присвоєнням звання лейтенанта, командира взводу зв'язку запасу.

Збереглися записи Івана Дмитровича, в яких він розповідав про службу в армії.

У 1941 році Іван Дмитрович пішов на війну. Був направлений до радіороти 55-го окремого двічі Червонопрапорного полку зв'язку штабу 13-й стрілецької армії Першого Українського фронту.

Тож довелося вже в перші дні «понюхати пороху», побачити перші жертви бойових нальотів ворожої авіації. Боровив рідну країну. Брав участь у форсуванні Дніпра, довелося захищати Львів, Київ. Відважно і мужньо захищав свою країну на Курській дузі, де саме й проходили пекельні битви.

Коли ж радянська армія військово зміцніла, то Іван Дмитрович, разом з бойовими побратимами, погнав фашистів з рідної землі. Визволяв Україну, країни Заходу. Дійшов до Берліна.

У квітні-травні війська Першого Українського фронту, де воював Іван Дмитрович, брали участь у Берлінській операції 1945 року, потім - у Празькій операції 1945 року, в ході яких був завершений розгром збройних сил нацистської Німеччини.

Демобілізувався юнак у 1947 році і повернувся в рідне село Івашки. Війна скінчилася, але попереду стояло важливе завдання – відбудувати господарство зруйнованої та розореної країни. Пройдений важкий шлях ще більше загартував Безматьєва Івана Дмитровича. Тож, не зважаючи

на всі труднощі, які існували в післявоєнному селі, він займав посаду начальника ректифікаційного цеху Івашківського спиртзаводу.

Одружився у 1950 році. Дружина Валерія Павлівна подарувала своєму чоловіку двох синів – Олександра й Сергія.

Іван Дмитрович був активним, працьовитим, життєрадісним. Односельці його поважали.

Вивчав історію спиртового заводу та села Івашки. У 1989 році вийшла його брошура «З історії Івашківського спиртзаводу».

Цей рішучий, сміливий чоловік прожив довге та насичене життя.

За свою ратну службу був нагороджений двома орденами «Червона Зірка», медалями: «За звільнення Праги», «За взяття Берліна», «За перемогу над Германією», «20 років перемоги над Германією».

У процесі пошуків достовірних відомостей мені вдалося зустрітися та поспілкуватися з сином Івана Дмитровича - Безматєсьвим Олександром Івановичем, побачити і прочитати справжні документи, нариси, написані власноруч ветераном про життєвий та бойовий шлях Другої світової війни, потримати і розглянути карту бойових дій 1 Українського фронту, побачити старі фотографії, відчувати атмосферу того далекого часу.

Пошукова робота дозволила мені дізнатися багато нових відомостей про історію рідного краю в початковий період Другої світової війни, яка тривала 1418 днів і ночей. Українські люди напружили всі сили для порятунку Батьківщини та її незалежності і добилися перемоги. Але ця перемога була завойована ціною величезних жертв.

Я зрозумів, що наслідки війни простягаються далеко в часі, вони живуть в родинах та їх переказах, в пам'яті наших батьків, матерів, вони переходять дітям і онукам. Війна живе у пам'яті всього народу.

Ми, молоде покоління, повинні навчитися цінувати мирне життя, адже саме за нього билися на війні наші діди й прадіди. Ми, пам'ятаємо своїх ветеранів-земляків! Вічний вогонь Перемоги не повинен згаснути в наших серцях! Пам'ятаємо про них! Пишаємося кожним! Цінуємо історію свого народу!

ЖИТТЯ КОРОТКЕ, ПОЕЗІЯ ВІЧНА...

Мацкова Тетяна, Гавриш Марія, учениці 10 класу, вихованки гуртка «Юні екскурсоводи» Дергачівського БДЮТ Дергачівської міської ради Харківської області
Керівник: Гавриш О.І., керівник гуртка

Черняєв Сергій Петрович народився у нашому селі Руська Лозова 28 лютого 1970 року. Закінчив початкові класи у Русько-Лозівській середній школі, потім переїхав на проживання в м. Харків.

З 14 років вірші Сергія друкуються у обласних періодичних виданнях («Вечірній Харків» та інші), у видавництвах «Основа», «Круг», «Березіль», «Земне щастя».

Закінчив школу «Олімпійські надії», виконав норматив майстра спорту з легкої атлетики. Після школи пройшов службу у лавах збройних сил.

З 1987 по 1993 р.р. навчався на філологічному факультеті Харківського державного університету ім. Каразіна. За збірку віршів «Ваги тиші» був прийнятий у 1997 році до Національної спілки письменників України.

Захистив кандидатську дисертацію з філософії.

З 1997 по 2002 рік працював доцентом на кафедрі соціально-економічних та гуманітарних дисциплін у Харківському військовому інституті офіцерів внутрішніх військ МВС України, поєднуючи наукову діяльність з літературою. Автор десятків наукових публікацій, працював над докторською дисертацією.

Вірші Черняєва Сергія друкувалися у «Антологія сучасної російської поезії» том 1, в літературному альманасі «Каштановий дім» випуск IV Київ 2008 р., інтелектуально-художньому журналі «Дике поле» 2007/2008 рр. № 11, журналах «Союз писателей» Харків), «Колегіум» (Київ), «Артеккультура» (Мілан, Італія).

З під його пера вийшли збірки віршів: «Терези тиші» (1996 р.), «Ангел з безодні» (Харків, 2004 р.), «Вибране» (Київ, «Факт», 2005р), «Зелене сонце» Харків «Ексклюзив», 2009 р.). Черняєв Сергій складав вірші як українською, так і російською мовами.

Відомо, що поети, у яких мало думок у своїй поезії, не можуть мати важливого значення. Вірші, які не вчать людей новим істинам, негідні щоб їх читали.

Душа повинна сповідатися, адже сповідь душі, ми сприймаємо з розпростертими обіймами. А те, що пахне брехнею, що сказано не від душі, як правило відштовхуємо.

Правда душі - ось те золото, в якому плавиться поезія.

Загинув Сергій Черняєв 1.05.2002 року. У його смерті до цього часу все незрозуміло, крім одного: "тупа черепно-мозкова травма ...». Похований поет у рідному селі Руська Лозова.

Сергія Черняєва, який покинув нас 1 травня 2002 року, ми знаємо як видатного поета, автора дюжини поетичних збірок, улюбленого студентами викладача, людини енциклопедичних знань. У нашій Русько-Лозівській школі відкрили дошку, де увічнили пам'ять поета. А 5-му класу присвоїли його ім'я. До дня народження Сергія Черняєва проводяться в нашій школі вечори пам'яті, конкурс читців, зустрічі з тими хто його знав і пам'ятає.

А підсумки духовної та творчої діяльності Сергія Черняєва підводити рано, їх підведе епоха...

ДОНЕЦЬКЕ ГОРОДИЩЕ - ПАМ'ЯТКА АРХЕОЛОГІЇ ХАРКІВЩИНИ

Мацова Аліна, учениця 6 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 Харківської міської ради, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівники: Косінова О.Д., вчитель російської мови та літератури,

Кривопустова А.Б., керівник гуртка

Донецьке городище – пам'ятка археології національного значення, розташована на південно-західній околиці селища Покотилівка Харківського району.

З давніх-давен і до сьогодення укріплення привертає до себе увагу науковців, місцевих жителів і туристів. Навколо пам'ятки навіть трав'яний покрив не встигає відновлюватися через численні маршрути туристів та велосипедистів.

Тут, на вузькому мисі правого берега річки Уди, притоки річки Сіверський Донець, давні люди вирішили збудувати укріплення. Стратиграфія місця свідчить про процеси життєдіяльності, починаючи з II тисячоліття до нашої ери.

Городище має форму трикутника, яке підіймається на 20 метрів над рівнем річки, і відокремлене від основної території правого берега ріки великим ровом і валом. Із протилежної сторони пологого мису городище перегорожене ще двома валами і ровами. Довжина городища – 70 м, ширина – близько 38 м. Із північного заходу до городища прилягає неукріплене селище, яке тягнеться вздовж річки Уди.

Характер будівництва земляних укріплень та знахідки скіфської кераміки свідчать про те, що території дитинця та частини посаду епохи Київської Русі були збудовані на колишньому городищі скіфського часу.

З VIII-X ст. тут існувало ранньослов'янське поселення роменського часу, яке зруйнували кочові племена. Згодом, на цьому ж місці, продовжило своє існування поселення епохи Київської Русі, літописне місто Дінець, яке в 1186 році прийняло і вберегло втікача із половецького полону новгород-сіверського князя Ігоря Святославовича.

Городище було дуже гарно укріплене величезним валом, 9-тиметровим ровом та дерев'яно-глиняною стіною товщиною 4 метри. Впевненість в надійному захисті сприяла активізації та розбудові суспільного життя як на території городища, так і в сусідньому селищі. Жителі, загалом, будували свої домівки у вигляді наземних споруд жител прямокутної форми, також зустрічалися землянки, повністю обладнані предметами побуту та системами обігріву.

Археологічні знахідки свідчать про розвиток Дінця, в першу чергу, як великого ремісничого багатогалузевого центру. Матеріали, знайдені на території городища та селища,

свідчать про металургійне, гончарне, злотницьке, ливарне ремесла. Жителі селища займалися землеробством, скотарством, обробкою каменю та кісток, а також виготовляли прикраси з янтарю.

Торгівля в даній місцевості також не стояла на місці і підтримувала зв'язки з Півднем, Середнім Подніпров'ям та «кочівним» світом.

В результаті боротьби з племенами татаро-монголів Донецьке городище разом із селищем були знищені пожежею. Слабке функціонування на поселенні продовжувалося до початку XIV ст.

У наш час Донецьке городище являє собою пам'ятку археології та історії національного значення, яка складається з дитинця і посаду. Будь-яке незаконне здійснення розкопок, розвідок чи інших земельних робіт на території Донецького городища карається законом.

Пам'ятка також є важливим туристичним об'єктом, який регулярно відвідують місцеві мешканці та гості міста та області.

ІСТОРІЯ ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНОГО РОЗВИТКУ ЖИТЕЛІВ КАМ'ЯНОЇ ЯРУГИ

Мачула Юлія, учениця 11-А класу КЗ «Кам'яноярुзький ліцей»

Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Мельник Є.О., заступник директора з навчально-виховної роботи
спеціалст I кваліфікаційної категорії, старший учитель

На північ від Чугуєва знаходилося декілька древніх великоруських поселень, що виникли незабаром після відходу черкес із міста.

У 7 верстах від Чугуєва знаходилась слобода Кам'яна Яруга, виникнення якої відноситься до 1647 року. Колись тут були відведені землі Чугуївським стрільцям.

Згідно історико-статистичному опису Харківської єпархії Філаретом (Д.Г.Гумілевським) від 1857 року, перший храм у Кам'яній Ярузі було побудовано приблизно у 1650 році. З 1759 року існував дерев'яний храм в ім'я Святителя Миколая, який у 1809 році був відновлений, а у 1820 році покритий листовим залізом. У храмі зберігалась старовина - це св.Євангеліє, друкована у 1663 р. у Москві. З написів на сторінках видно, що його спочатку було придбано парафіянами Харківського повіту села Тишков для парафіяльної Різдва - Богородицької церкви у 1690 році. Потім невідомо коли і з якого приводу, надійшло в Парасківську церкву селища П'ятницьке. У 1830 р. за розпорядженням начальства надійшло до Миколаївської церкви селища Кам'яного. Чисельність прихожан у 1730г. - 488 чоловіків, 463 жінки, в 1750 р. - 540 ч., 510 ж., В 1770г. - 575 ч., 580ж., В 1850 р. - 993ч., 736ж.

У 1848р. навесні, спочатку в Чугуєві і його околицях почалися сильні пожежі, які вважали передвісником гніву Божого. Була і в Кам'яній Ярузі пожежа 22 червня, від якої згоріло у одного господаря чотири хлібних скирти. На другий день після цього почалась смертність: три людини від сильної блювоти, судом, проносу раптово померли. Далі, при сильних болях, з кожним днем хвороба посилювалась. Врешті-решт загальний страх раптово померти, суворе розпорядження військового начальства, що всіх хворих брати на лікування в Чугуївський шпиталь і недовіра до лікарів привели народ в сильне хвилювання. Не можна уявити видовища настільки жахливого, яке було тоді. Уникаючи лікарні, ховались у льосі, таємних місцях і вмирали там без покаяння і Причастя, юнацтво та старші, дружини і діти лежали у трунах один біля одного. Місцевий священик кожен день у своєму приході, який складався з 826 чоловіків та 803 жінок, знаходив від 3 до 10 померлих та, відспівавши у храмі поховання, супроводжував до кладовища та могил. У таких лихах священик вказував нещасним заспокоєння і міцність в теплих молитвах до Бога. Почали ходити до церкви, говіти, сповідуватися і причащатися Святих Тайн, і всі майже готувалися померти. Заспокоєні пастиревим словом, і пізнавши насолоду християнської втіхи, парафіяни терпляче чекали кінця свого лиха. Мало-помалу хвороба почала припинятися, і до перших чисел серпня абсолютно нечутно було. Таким чином, на протязі півтора місяця в цьому приході, що складався з 828 чоловіків та 803 жінок, померлих від холери:

Дорослих: 22 чоловіка та 46жінок

Малолітніх: 22 ч. та 13 жінок.

Разом: 44 чол. та 59 жінок., тобто 103 душі.

Вельми важким був 1848: малий врожай, падіж худоби, смертність на людей, але не легшим видався 1849 рік. У першій половині березня цього року відкрилася в народі хвороба - цинга, і тривала до травня, від якої померло - 13 душ з 784 чоловіків та 744 жінок. У тому ж році церкву зруйнував вогонь, який нещадно панував у Кам'яній Ярузі.

У 1864 році було побудовано Миколаївську церкву з цегли від двох казенних будівель колишнього військового поселення за рахунок прихожан і частиною добровільних пожертв. Побудований храм з каменю, разом із дзвіницею (3 дзвони). Форма храму - хрестоподібна, з одним центральним куполом та одним престолом, іконостас столярної роботи трьох'ярусний з різьбленими колонами.

Наприкінці XVIII століття поновити іконостас у Кам'яній Ярузі під Чугуєвом найнявся Безперчий Дмитро Іванович - художник, викладач. Але роботи було чимало, тому він узяв собі за помічників найздібніших своїх учнів – Сергія Васильківського та Петра Левченка. Робота над іконостасом йшла непогано. Працювали хлопці старанно й охоче. Безперчий лише найвідповідальніші місця починав чи підправляв наприкінці. Трудилися з ранку до пізнього вечора. Разом писали етюди.

М. Безхутрий у своїй повісті «Сонячний художник» пише: «Село розкинулось у вибалку. Внизу річка, верби. Церква на сухому, вивіреному і випаленому сонцем белебні. Того пекельного літа лиш за церковною огорожею, поміж акаціями та берестом був затінок, в якому хлопці любили відпочивати».

Святкові і вихідні дні, одягаючи святкову одіж, весь люд йшов зранку до церкви, яка стояла у центрі площі. Церква носила назву святого Миколая Заступника. Вона була кам'яна і мала дзвіницю. Дзвін сповіщав про початок ранкової служби. Після церкви люди обідали, відпочивали. Люди похилого віку сиділи біля дворів. Молодь йшла до центру села, де були побудовані гойдалки і було місце для гуляння.

Та, на жаль, в роки II Світової війни церква була зруйнована. Бомба влучила у церкву, після чого німці почали розбирати будівлю на будівництво дороги по вулиці Миру (Фанарна), на якій був колодязь, де вони брали воду. У подальшому і мешканці села, які жили поруч із церквою, розібрали каміння для своїх домівок.

Та майже через 70 років в селі Кам'яна Яруга з'явився Свято - Миколаївський храм, на місці колишнього дитсадку. Урочисте відкриття храму відбулося 19 грудня 2012 року у день Святого Миколая, захисника всіх бідних і знедолених, а 22 травня - день Святого Миколая (літнього) вважається престольним святом нашого села.

Настоятелем Свято -Миколаївського храму був ієрей Лізниченко Дмитро Миколайович, а наразі протоієрей Юрій Набока.

Святиною храму є ікона Святого Миколи Чудотворця.

27 червня 2017 року у день пам'яті апостолів Варфоломея та Варнави архієпископ Ізюмський виконав закладку капсули на місці будівництва храму на честь благовірного князя Ігоря Чернігівського та Київського. Наразі будівництво храму триває...

У НАШИХ КОЛЕКЦІЯХ

Межерицький Максим та Горбунов Артем, учні 8 класу Коломацького ліцею імені Героя Радянського Союзу І. Є. Єгорова Коломацької селищної ради
Керівник: Бобонець І.М., вчитель географії

Розвиток матеріальної культури, зростання людського суспільства найтіснішим чином пов'язані з освоєнням земної поверхні. Люди почали вивчати Землю ще на перших порах свого існування.

Об'єктом вивчення геології та геоморфології є вся планета і в особливості її кам'яна оболонка (літосфера).

Предметом дослідження науки є будова, склад речовини у цій оболонці, впливу на ці процеси біосфери як у минулі часи, так і в наш час і, особливо, вплив на ці процеси нової геологічної сили – людства.

В області знаходяться поклади природного газу, нафти, кам'яного та бурого вугілля, кам'яної солі, фосфоритів, охри, глини, пісків, вапняків, крейди.

Корисні копалини — мінеральні утворення земної кори, хімічний склад та фізичні властивості яких дають змогу ефективно використовувати їх у сфері матеріального виробництва. Тобто, які за сучасного рівня розвитку техніки можна з достатньою ефективністю використовувати у господарстві.

Україна належить до провідних мінерально-сировинних держав світу. Поєднання різновікових (від архею до кайнозою) структурних елементів, що сформувалися внаслідок впливу всіх властивих становленню земної кори процесів, зумовило широкий діапазон корисних копалин, що становлять мінерально-сировинну базу країни. В Україні у значних обсягах видобувалося кам'яне вугілля (2 % світового видобутку), залізні та марганцеві руди (4 % та 10 % відповідно), графіт (4 %), каолін (18 %), уранові (2 %), титанові, цирконієві руди, германій, нерудна металургійна сировина, сировина для виробництва будівельних матеріалів та ін. Однак у 90-х роках ХХ-го ст. внаслідок скорочення обсягів геологорозвідувальних робіт (утричі—вчетверо) приріст розвіданих запасів більшості важливих корисних копалин перестав компенсувати їх видобуток.

Метою цієї роботи являється висвітлення місць Харківської області де є можливість знайти корисні копалини та палеонтологічні рештки.

РУХ ОПОРУ ОКУПАНТАМ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ТЕРИТОРІЇ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Метик Олександр, учень 7 класу КЗ «Миронівський ліцей»
Біляївської сільської ради Лозівського району Харківської області
Керівник: Чубукін Ю.О., вчитель історії

Український народ зробив величезний внесок у перемогу над нацизмом та, водночас, став одним із найбільш постраждалих народів у роки Другої світової війни. З перших днів вторгнення вермахту на територію СРСР Україна стала ареною запеклих бойових дій.

У вересневій кампанії 1939 року 112 тис. українців вступили у двобій з вермахтом у складі Війська Польського, 7834 з них загинули у боях з вермахтом під польськими прапорами, а 16 тис. отримали поранення.

До кінця літа 1941 року з території України до Червоної армії було призвано майже 3,2 млн. осіб. У складі військ Південно-Західного фронту українці становили до 50% бійців. На території України відбулися перші великі битви на Східному фронті Другої світової війни – Волинська танкова битва, оборона Києва, Одеси, Севастополя. В Україні у 1941 році відбулися два великі оточення – Уманське і Київське (найбільше в світовій історії).

20 жовтня 1941 року німецько-фашистські загарбники вторглися у Балаклеївський район і ввели жорстокий терор і репресії. Але жителі району не скорились, піднялися на боротьбу із загарбниками. Тисячі наших земляків билися із загарбниками на усіх фронтах Другої світової війни. Більше 3000 з них пали смертю хоробрих на полях битв з ворогом і понад 1000 пропали без вісті. За мужність і відвагу більше 3 000 жителів нашого району удостоєні нагородами, а 9 з них присвоєно високе звання Героя Радянського Союзу.

Це Іван Іванович Бугайченко, Ефим Семенович Стрельников, Полікарп Минович Касинов, Василь Павлович Плохой, Іван Архипович Усенко, Борис Григорович Колодченко, Ілля Михайлович Максютя, Олексій Денисович Шумський, Володимир Пилипович Волковський. У 80-ті роки почали збирати документи про подвиг Лаптева Миколи Єгоровича. Ця молода людина уродженець села Крюкове (Раздольська сільська рада Первомайського району) 30 квітня 1945 року під Берліном грудьми закрив амбразуру ворожого дзоту, що перешкоджав просуванню наших військ, таким чином зберіг життя десяткам радянським війнам.

З другої половини 1943 року і в 1944–1945 роках українці становили 60–80% солдатів у з'єднаннях Українських фронтів. Поряд зі звичними мобілізаціями в Україні провадилися мобілізації польовими військкоматами, які забрали до лав Червоної армії близько 1,5 млн. осіб. В

Україні широко практикувався достроковий призов юнаків 16–17 років. Лише за офіційними даними, їх призвали 265 тис., не рахуючи тих, кого призвали польовими військкоматами.

Усього у 1941–1945 роках до Червоної армії було мобілізовано 30 млн. громадян СРСР (Німеччина мобілізувала 16 млн. своїх громадян). З України до радянських Збройних Сил було забрано понад 9 млн. осіб. Усього СРСР у роки війни втратив 16,2 млн. військовослужбовців, близько 4 млн. з них були вихідцями з України. 1,7 млн. мешканців України повернулися з Червоної армії інвалідами. За мужність, проявлену в боях, 2,5 млн. українців були нагороджені медалями та орденами, 2070 – удостоєні звання Героя Радянського Союзу, зокрема 32 – двічі, а один – Іван Кожедуб – тричі.

З Україною пов'язані основні вирішальні події на радянсько-німецькому фронті. На території України було розгромлено майже 61% сухопутних сил німецької армії. З січня 1943 року до жовтня 1944 року Червона армія здійснила в Україні 13 наступальних і дві оборонні операції. А з 22 червня 1941 року до 28 жовтня 1944 року на території України воюючі сторони провели 29 із 76 стратегічних наступальних і оборонних операцій. У 1944 році в Україні воювало 50% усіх сухопутних військ Червоної армії (42% стрілецьких і 80% танкових та механізованих з'єднань).

Кореспондент газети «SaturdayEveningPost», відвідавши в 1945 році Україну, з жахом написав: «Те, що дехто намагається зобразити як «російську славу», було, насамперед, українською війною. Жодна європейська країна не постраждала більше від глибоких ран, завданих своїм містам, своїй промисловості, сільському господарстві, людській силі».

Українці воювали з нацистами в радянських партизанських з'єднаннях, у лавах УПА, загонах французького, югославського, словацького опору. Близько 50 тис. українців брали участь у війні в лавах канадської, американської, австралійської, британської армій.

ПАМ'ЯТЬ МОЄЇ СІМ'Ї

Мірошніченко Олександр, учень 9 класу Дворічанського ліцею
Дворічанської селищної ради Куп'янського району Харківської області
Керівник: Бабай Л.В., методист, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії

Мене звати Олександр, мені 14 років і я ходжу до школи. Мені подобаються гуманітарні дисципліни, особливо історія. Я часто замислююся над цікавими її фактами і мені зрозуміло, що при визначених обставинах можна і самому стати її учасником. Я хочу розповісти про три долі чудових людей і, що мені особливо приємно, що це три мої прадіди. Вони всі учасники Великої Вітчизняної війни і всі вони живими повернулись додому, за що я їм дуже вдячний.

Прадідусь по лінії мого тата – Зуй Олександр Володимирович, 1918 року народження, уродженець села Заславль Мінської області республіки Білорусія. А прадідусь по лінії моєї мами – Чухлебов Михайло Дмитрович, 1910 року народження, уродженець Дворічної Харківської області України. Вони були із звичайних, небагатих сімей. В сім'ї Олександра було четверо дітей, він був наймолодшим. В сім'ї Михайла також було четверо дітей. Олександр закінчив семирічку і курси зубних техніків, працював по спеціальності до призиву на строкову службу в армію, а прадід Міша закінчив чотири класи церковно-приходської школи, потім вчився на курсах і здобув професію коваля – він не уявляв себе на іншій роботі і теж працював до призиву в армію, виготовляв різні металеві речі, підковував коней. Підкови сам і виготовляв. Ще один дідусь – Мірошніченко Павло Іванович, 1909 року, народився в селі Соболівка Уразівського району Курської області. Як і прадід Михайло, закінчив чотири класи, а потім школу шоферів і працював шофером на уразівському млині до війни.

Коли в сорок першому році розпочалася війна, яка зламала мирне життя людей, мої прадіди були призвані до армії. Почалися страшні випробування для цих трьох молодих чоловіків. Олександр до цього часу ще не мав сім'ї, Михайло вже був одружений, мав сина і доньку, Павло теж був одружений і мав сина й доньку. Олександр був призваний з Мінська, а Михайло – з Дворічної і направлений в 771 артилерійський полк. Павло був призваний з села Уразово і направлений в 610 армію, якою командував Рокосовський.

Я думаю: які схожі бувають долі у різних, зовсім незнайомих рядових армії і народу, які без страху стали на захист своєї Батьківщини.

Солдатські долі під час війни – тяжкі долі. Не обійшли вони і моїх прадідів.

В 1942 році потрапив у полон Олександр Володимирович. Тоді він на собі відчув всі тяготи війни. Голод, холод, знущання – все випало на його долю. Він, як і всі діди, не любив говорити про війну, але деякі спогади все ж збереглися: «Було дуже важко, конвоїри змушували робити важку роботу, знущалися. Ще страшніше було усвідомлювати, що шанс повернутися додому дуже малий. До нас відносились гірше, ніж до тварин – для них ми були рабами, що робили найважчу роботу. Сторожових собак годували ковбасою та м'ясом. Одного разу, страждаючи від голоду, довелося забрати в собаки шматок кінської ноги... Хоч я і сам розумів, і мене застерігав мій товариш, що за це я міг поплатитися життям, голод все ж був сильнішим, аніж страх».

Як відомо, солдати виконують накази генералів: Михайла зла доля привела в армію Власова. Молодий сільський чоловік, який звик сумлінно працювати ковалем, був чесним і порядним, не міг припустити, що за збігом обставин потрапить в армію зрадника. Перейти на сторону ворога він відмовився і таким чином потрапив у полон. Почалися довгі і тяжкі поневіряння на чужині. Як і багато інших, Михайло не говорив про війну, для нього це була дуже болюча тема, але все ж ми зберігаємо декілька спогадів з його життя в той час:

«Був бій під містом Лозова Харківської області. Армія була погано забезпечена зброєю. Коли був підірваний наш ешелон, у воронці біля залізничного полотна, ми натрапили на німця, що сидів у ямі і плакав, промовляючи: «Kinder, Mütter...» (укр. «Діти, мама»), благав зберегти життя».

«Військова частина потрапила в полон. Умови в таборі були жахливими. Конвоїри з наглядових веж розстрілювали автоматними чергами полонених, які намагались рухатись (просто за біологічними потребами).»

«Перевозили полонених на кораблі. Багато з них були повністю виснажені. Конвоїри викидали їх за борт корабля, в море».

«В Норвегії ми працювали на заводі, де на конвеєрі з автозапчастин збирали механізми. Поруч шеренгою стояли конвоїри з автоматами, які постійно повторювали: «lass dir Zeit» (укр. «Не поспішайте»). Один з конвоїрів запитав мене хист до техніки і запропонував відкрити сейф, за що пообіцяв хліба. Мені вдалося це зробити, але замість хліба я отримав прикладом по голові».

Дідусь Павло на шляху до Перемоги брав участь у битві за Москву, визволяв Мінськ, Вітебськ, Польщу, Кенігсберг, Чехословаччину і дійшов до Берліну, після чого був направлений на війну з Японією.

Все ж таки добре, що всі війни закінчуються миром. Для прадіда Олександра війна закінчилася в Румунії, де його було звільнено з полону. Для Михайла війна закінчилася в 1945 році, місце його звільнення невідоме. До 1948 року Олександр працював в госпіталі вільнонайманим в Румунії, там в 1945 році він зустрів своє кохання і майбутню дружину – санітарку військового госпіталю Ганну Никифоровну, яка теж пройшла дорогами війни і дійшла до Румунії. Вони одружилися і в 1948 році народився син. А прадід Михайло після закінчення війни був направлений на відбудову міста Новоросійськ.

Не були мої дідуся репресовані, не було на них такої провини. Були тяжкі солдатські долі.

Дідусь Олександр після народження сина з дружиною переїздить на Україну в село Калинове, яке простяглося вздовж річки Оскіл у Куп'янському районі. Село те було квітуче, красиве, з добрими, працьовитими людьми. Так розповідає часто моя бабуса, мама мого тата, яка теж народилася в цьому селі. А далі пішли трудові будні. Олександр Володимирович збудував будинок в селищі міського типу Дворічна, куди перевіз свою сім'ю, яка вже складалася з чотирьох чоловік. В 1952 році народилася донька, моя бабуса.

Михайло після Новоросійська разом зі своєю дружиною Уляною Трохимівною, яка поїхала разом з чоловіком на відбудову міста, повернулися до рідного краю. З часом побудував будинок і Михайло в селищі Дворічанське, яке в післявоєнні часи відбудовувалося, було дуже мальовничим, тонуло в зелені садів і лісів, як і багато наших українських сіл. Тут в їхній сім'ї в 1948 і 1950 роках народилися ще дві доньки.

Павло в 1947 році повернувся додому, де працював машиністом на електростанції до виходу на пенсію. Згодом у Павла Івановича та Уляни Іванівни народився син – мій дідусь.

Післявоєнні часи були важкі, відбудовували державу переможців, яка була так зруйнована, що розповіді про ті часи змушують нас глибоко замислюватися про ціну людського життя.

Всі мої прадіди мають нагороди, серед яких у Олександра – Орден Вітчизняної Війни II ступеня та Орден «За мужність»; у Павла – два Ордени Червоної Зірки, Орден Вітчизняної Війни, медаль «За взяття Кенігсберга», медаль «За бойові заслуги», медаль «За відвагу» та грамота від Сталіна «За війну з Японією». Ці нагороди дійшли до мене і я при нагоді із цікавістю їх розглядаю.

Я пишаюся своїми дідами.

Війна забрала в нашого народу життя мільйонів людей: солдатів і генералів, дітей і матерів, бабусь і дідусів. Але мої повернулися і в пам'ять про всіх учасників війни я вклоняюся до землі.

Життя нам дає випробування не тільки під час воєн, а й після них. Так, Олександр після закінчення війни хотів відшукати своїх близьких та рідних на батьківщині, але, на жаль, знайшов лише розчарування – з його родичів залишилася лише одна сестра, яка ще до війни виїхала за кордон.

Я не застав своїх прадідів живими. Михайло помер в 1986 році, Павло – в 1993 році, а Олександр – в 2003 році.

Як ще від народження почалися ці три долі – прості, чесні, трудолюбиві, доброзичливі люди, такими вони і були, за що їх поважали і любили рідні та близькі і просто знайомі люди. Вони чесно працювали, піклувались про свої сім'ї, були прикладом для інших.

Я відвідую могили своїх предків, у цьому відчуваю не тільки потребу, а і любов до них. На жаль, на могилі Павла Івановича я не був жодного разу, бо знаходиться вона в іншій країні, але я маю велике бажання її відвідати.

Я пишаюся прадідами, а особливо тим, що вони внесли частину себе в боротьбу за перемогу над чумою XX століття – фашизмом і тим, що для них День Перемоги був священним. Вони йшли своїми шляхами, боролися з труднощами і таки переплелися в одну міцну, нерозривну «косу» людських долей, на які випало все: любов, мужність, страждання, дружба і зрада. Хоча життя їхнє і скінчилося, «коса життя» була нерозривною, в неї будуть «вплітатися» нові долі, нові люди, нове життя...

Я дуже вдячний своїм прадідам, що зараз живу в країні, де немає війни, де конвоїри не розстрілюють полонених, в країні, у якій йде своєю чергою мирне життя, в якій більше не обривають «коси людського життя». В 2007 році народився я. Їхні долі стали однією, тому що я – їх нащадок – живу, пишаюсь ними, вдячний їм і розповідаю про них.

Записав на основі архівних матеріалів та зі спогадів моїх бабусь Ліди та Віри, діда Колі.

НАУКОВЦІ З ДВОРЯНСЬКОГО РОДУ МЕЧНИКОВИХ

Мітіна Оксана, учениця 10-А класу Куп'янського ліцею №4 Куп'янської міської ради Харківської області, **Мітіна Альона**, учениця 7-А класу Куп'янського ліцею №4 Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Тарасенко В.С., вчитель історії та географії

Двигуном прогресу нашої цивілізації завжди була, є і буде наука. Найвизначніші відкриття ставали культурним надбанням усього людства. Серед найвідоміших науковців є представники роду Мечникових. Проте історія дворянського роду Мечникових й досі залишається поза увагою дослідників. Саме тому вивчення родоводу дворян Мечникових, життя і діяльності видатних його представників, їх внесок у вітчизняну та світову науку є важливою і актуальною темою.

Об'єкт дослідження – дворянський рід Мечникових.

Предмет дослідження – життєвий шлях, громадська і наукова діяльність найвідоміших представників роду Мечникових (Євграфа Ілліча Мечникова, Льва Ілліча Мечникова та Іллі Ілліча Мечникова).

Мета дослідження – вивчити життєвий та творчий шлях видатних учених і громадських діячів Є. І. Мечникова, Л. І. Мечникова, І. І. Мечникова, їх внесок у розвиток вітчизняної та світової науки.

В ході дослідження ми з'ясували, що засновником родини Мечникових є Микола Гаврилович Спетару, вчений-поліглот і російський дипломат.

У 1718 році Мечникови оселилися в Куп'янському повіті, отримавши дворянські титули та маєтки за вірну службу. Найбільший маєток був у слободі Новомлинськ. Саме тут знаходилась родова церква, де хрестили всіх дітей, та могила дворян Мечникових. Багато сіл та хуторів Куп'янського повіту належали до володінь представників цього роду. Однак від них донині нічого не збереглося. Не лише родове гніздо Мечникових, але і їх могили назавжди втрачені.

Праправнук М. Г. Мілеску, Євграф Ілліч Мечников був відомим геологом. Він вивчав природні ресурси Південного Уралу, виявив значні запаси золота та міді, розробив промислові технології їх видобутку. Як ректор Гірничого кадетського корпусу, він перетворив цей заклад на один з найпрестижніших у Росії. Після смерті ім'я Євграфа Ілліча було незаслужено забуто на Батьківщині.

Найвідоміший представник родини Мечникових – Ілля Ілліч Мечников, який у 1882 р. відкрив явище фагоцитозу. Своїми експериментами він заклав основи вчення про імунітет, за що в 1908 році отримав Нобелівську премію. Вчений став засновником нового напрямку в лікуванні, вважаючи, що найкращим методом збереження здоров'я є стимулювання власних захисних сил організму. Сьогодні цю область успішно називають саногенезом. Також Ілля Ілліч заснував науку про здорове харчування – геродієтику.

Геніальний вчений працював у багатьох галузях біологічної науки і зробив важливі відкриття в імунології, епідеміології, медицині. Усі вони заслуговують на кілька Нобелівських премій. І. І. Мечников був ініціатором і засновником першої в Російській імперії та другої в світі бактеріологічної станції в Одесі. Але вся подальша наукова діяльність цього генія пов'язана з Францією, де йому були забезпечені належні умови праці. В останні роки свого життя вчений працював над проблемою старіння і заснував вчення про ортобіоз – науку про довголіття. Одним із результатів цього дослідження було винахід кефіру, регулярне вживання якого Мечников вважав однією з умов довголіття.

Видатним вченим був старший брат Іллі Ілліча – Лев Ілліч Мечников, який створив наукову соціологічну школу і обґрунтував концепцію впливу географічного середовища на суспільне життя. Крім того, Лев Ілліч брав активну участь у революційному русі за об'єднання Італії і був соратником Джузеппе Гарібальді. У своїх працях вчений передбачав основні проблеми сучасної глобалізації. Однак його наукова спадщина досі залишається невивченою. Йому, як і Є. І. Мечникову, не встановлено жодного пам'ятника, а повне зібрання наукових праць дослідника, а також розуміння творчої спадщини залишається питанням майбутнього.

Таким чином, ми з'ясували, що сім'я Мечникових стала відомою завдяки кільком геніальним вченим. Ілля Ілліч Мечников став Нобелівським лауреатом. Його брат, Лев Ілліч, став видатним географом, соціологом та громадським діячем. Їхній прадід Євграф Ілліч Мечников також був відомим дослідником, гірничим інженером і державним діячем на рубежі XVIII - XIX століть. Микола Гаврилович Мілеску - Спетару, засновник родини Мечникових, також має чимало наукових заслуг.

Отже, наукова цінність нашого дослідження полягає в тому, що вперше внесок у вітчизняну та світову науку знатної родини Мечникових розглядається на прикладі її найвідоміших представників. Значимість роботи полягає також у тому, що в Україні чи Росії немає музею, присвяченого історії роду Мечникових, і наукові здобутки цих діячів ще не були ретельно вивчені. Завдяки нашим дослідженням, ми сподіваємось привернути увагу громадськості до проблеми вшанування видатних вчених, які доклали великих зусиль для розвитку та процвітання нашої Батьківщини.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше робиться спроба дослідження історії дворянського роду Мечникових, життя і діяльності його видатних представників, їхнього внеску у вітчизняну та світову науку.

Матеріали даного дослідження можна використовувати на уроках історії України, всесвітньої історії, Харківщинознавства.

ЮРСЬКІ КОРАЛИ СХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДДЗ ЯК КОМПОНЕНТ ГЕОЛОГІЧНОЇ ВИЗНАЧНОЇ ПАМ'ЯТКИ ХАРКІВЩИНИ – ВЕЛИКИХ КАМ'ЯНСЬКИХ ВІДСЛОНЕНЬ

Морозов Сергій, учень 11-А класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №154 Харківської міської ради Харківської області, вихованець КЗ «Харківська обласна Мала академія наук»

Харківської обласної ради
Керівник: Галич С.А., керівник гуртка

Кам'янський полігон, в межах якого знаходяться відслонення середньої і верхньої юри - Великі Кам'янські відслонення (ВКв), розташований на північній околиці села Кам'янка, в південній частині Ізюмського району, на південному сході Харківської області, в високому і крутому лівому борті балки Греківська, неподалік її устя. Ці відслонення, або Карбонатна юра, як їх ще називають, багаті на скам'янілості.[1, 4]

Під час геологічної експерсії, на цих відслоненнях, були знайдені поодинокі корали, вимиті з вапнякових відкладень ВКв, які виявили сильну зацікавленість: корали використовуються як керівні форми для встановлення, або уточнення віку відкладень та палеогеографічних умов, які були на цій місцевості у період їх існування.

Ознайомившись з літературними джерелами [2, 3, 4, 5], побачивши чорно-білі, давні (близько 60 років тому) фото коралів цієї місцевості, ми вирішили дослідити знайдені нами зразки як компонент геологічної пам'ятки юрських відкладів (ВКв), зробити якісні фото самих коралів, їх будови, визначити рід, також, якщо можливо, і вид наших зразків, описати палеогеографічні умови їх зростання і анонсувати серед юних геологів і географів Великі Кам'янські відслонення як об'єкт геологічної спадщини України!

При роботі над цією цікавою темою ми зробили:

- шліфи коралів (поперечні та продовжні),
- кольорові фото ВКв, зразків коралів,
- кольорові фото місць розрізу зразків коралів та шліфів із них,
- при розгляданні збільшених у рази фото коралів та їх розрізів, на поверхні та всередині зразків, ми знайшли залишки інших організмів (частки криноїдей, відбитки стулок мушль – можливо кам'яноточців),
- знайшли кальцитові інкрустації порожнеч вилуговування коралів в оолітових вапняках,
- вивчили шліфи під мікроскопом,
- методом візуального порівняння у залі геології Харківщини Музею Природи ХНУ ім. Каразіна та пошуками у спеціальній літературі [3, 5, 6], визначили, що декілька знайдених нами коралів належать до роду - *Thecosmilia* sp. Точніше визначити не вдалося через те, що вони перекристалізовані, вилужені та заміщені новоствореним карбонатом. Решта - візуально відносяться до іншого роду і потребують додаткових досліджень,
- визначили у міжсептовому просторі деяких зразків окремління - заміщення карбонатів на опал.

Висновки:

1. Ми вважаємо, що Великі Кам'янські відслонення – дуже цікавий меморіальний об'єкт геологічних досліджень регіону. [1]

2. Залишки інших організмів (частки криноїдей, відбитки мушль) говорять про різноманітність біоценозу дна шельфу юрського моря.

3. Окремління міжсептового простіру коралів свідчить про діагенетичні зміни осадків у лужному середовищі.

4. Кальцитові інкрустації - відносно рідкісний тип мінералізації. [1]

5. Встановлення роду коралів відображує палеогеографію місця знахідки: нормальне за хімізмом, нормальне по солоності, тепле (більше 240 С) мілке море.

6.ВКв – це цікавий об'єкт подорожі у геологічне минуле Харківщини. За допомогою наглядних посібників – скам'янілостей, зразків гірських порід, карт, довідників, що зберігаються у навчальному класі Кам'янської бази практик факультету геології, географії, рекреації і туризму ХНУ ім. В.Н. Каразіна, а головне – безпосередньо оглядаючи ВКв, можна поглиблювати свої знання, приймаючи участь у географічних, геологічних та палеонтологічних екскурсіях і практиках юних геологів і географів Харківщини та України.

ПЕДАГОГ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ (КРИШТАЛЬ МИКОЛА ІВАНОВИЧ)

Морозова Анастасія, учениця 6-А класу КЗ «Чугуївський ліцей №6 імені тричі Героя Радянського Союзу І.М. Кожедуба» Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Мазенкова Т.В., учитель російської мови та літератури,
спеціаліст першої категорії

Найдорожче і найсвятіше, що батько передає сину, дід, онуку, одне покоління іншому - це пам'ять, пам'ять про минуле, про досвід прийдешніх поколінь, про людей, чії справи і творення вписані в історію Батьківщини. Пам'ять не можна відокремити від сутності людини, без неї немає сенсу самого життя.

Як часто ми говоримо про те, що людина повинна прожити так, щоб залишити після себе слід на землі. Посадити сад, написати книгу, здійснити героїчний вчинок... Який слід може залишити вчитель? Учитель, який виховує учня, людину?

Такою людиною для багатьох наших містян був і залишиться Микола Іванович Кришталь. Більше ніж піввіку свого життя він віддав нашому місту і освітянській справі. Почесний громадянин міста, депутат, директор, учитель, наставник, друг – людина, що все своє життя присвятила школі, дітям.

У 1958 році після закінчення служби М.І. Кришталь вступив до Харківського педагогічного інституту імені Г.С. Сковороди. Він розумів, що, крім успіхів у спорті, для подальшого життя необхідна вища освіта. Педагогічну практику Кришталь проходив у середній школі №1 міста Чугуєва. Здобувши вищу освіту, в 1962 році Микола Іванович починає свій трудовий шлях в середній школі №1 і не пошкодував про вибір. Тут, за його словами, він навчився працювати, отримав свій перший досвід. Учні обожнювали свого наставника, у всьому наслідували його, а він буквально «заразив» їх новим видом спорту - гандболом. Хлопці своїми руками за точною технологією обладнали гандбольний майданчик, який став предметом заздрості всіх шкіл міста. У короткі терміни збірні команди юнаків та дівчат першої школи стали призерами змагань у Харківській області.

Володіючи дивовижною скромністю, позбавлений марнославства, Микола Іванович усі свої успіхи приписував людям, з якими працював. Вони надихали його своєю енергією, ерудицією, змушували професійно рости.

Другий серйозний етап життя М.І. Криштала почався у 1982 році. Він був призначений директором Чугуївської восьмирічної школи № 6. Здавалося б, улюблена робота, авторитет, усталений сімейний побут, та й вік вже не студентський, але, зайнявши пост директора школи, Микола Іванович заочно вступає до педагогічного інституту і отримує другу вищу освіту.

Весь досвід і всю свою душу вклав Микола Іванович у рідну шосту школу, яка стала його дітищем. Недарма її називають в народі Кришталевою. У 1982 році Кришталь М.І. очолив школу, яка розміщувалася в двох аракчєєвських будівлях споруди 1825 року.

Але час минав, і Микола Іванович розумів, що потрібні зміни. Саме йому належить ідея будівництва нової школи. Під його керівництвом, завдяки його енергії, за підтримки місцевої влади замість двох старовинних будівель з низенькими віконцями через 12 років з'явилася прекрасна триповерхова будівля нової школи.

За 23 роки на посаді директора школи Микола Іванович створив школу одноступенів. Різноманітні творчі гуртки, спортивні секції, конкурси та заходи - ось звичайне життя школи, за якою стоїть колектив вчителів під керівництвом директора. Сам Микола Іванович завжди в центрі подій. Він активний учасник громадського життя міста: співпрацює з ветеранськими

організаціями, підтримує зв'язок з воїнами-афганцями, розвиває спортивні традиції міста. У школі викладає біологію, фізкультуру, тренує команди баскетболістів. Багато років наполегливої праці. Й знову успіх! Його вихованці серед перших у місті та області. Закінчивши школу, вони не розлучалися зі своїм наставником, продовжували тренуватися у нього і просто приходили спілкуватися, тому що ніхто так не радів успіхам своїх учнів, як Микола Іванович. Вони відчували це і знали, що наставник завжди вислухає і дасть пораду, якщо потрібно. Він не повчав, він розумів їх. Сам Микола Іванович вважав, що його учні - найкращі, вчителі - найрозумніші, а школа - рідний дім.

У 2002 році М.І. Кришталь був обраний депутатом міської ради. У цьому ж році він отримав звання «Людина року» в номінації «Педагог». А в 2010 році - звання Почесного громадянина міста Чугуєва: за видатні заслуги і багаторічну плідну працю у галузі освіти, вагомий особливий внесок у справу навчання й виховання підростаючого покоління міста Чугуєва.

М.І. Кришталь багато років завжди був поруч зі своїми вчителями та учнями. Відмінник освіти, Ветеран праці, Почесний громадянин міста, депутат, учитель, наставник, тренер, друг, світла мудра людина, що залишила після себе добрі справи і світлу пам'ять у серцях своїх вихованців і колег.

Пам'ять про таку людину, як Микола Іванович Кришталь, повинна залишитися в історії міста, бо тільки такі люди – його честь і слава.

ВІНИК – СВОЄРІДНИЙ ОБЕРІГ ДОЛІ ЛЮДИНИ

Морозова Вероніка, учениця 9 класу, вихованка КЗ «Ветеринарний ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області
Керівник: Федоренко Л. М.

*Коли народ втрачає пам'ять,
Все починається з нуля.
В. Черепков*

Основними духовними островами в житті українців завжди були народні традиції та звичаї. Предметом нашого дослідження є звичаї і традиції пов'язані з віником. Віник — символ чистоти і ладу в помешканні, але оскільки він асоціюється зі сміттям, то водночас є і символом нечистоти. Наприклад, віник (мітла) міг бути як «небезпечним» і «нечистим» предметом, знаряддям псування та чаклунства, так і оберегом від злих сил.

За народними уявленнями, демони могли з'являтися у вигляді летючої мітли, обертатися на віник або помело, волочити за собою віник або тримати його в руках. Віником відьма збиває росу, відбираючи у корів молоко, доторкається ним до вимені чужої корови, тягне віник по полю, щоб відібрати врожай. Віник підкладали до будинку, під поріг, у город, перекидали через будинок, ховали у возі, котрим їхали наречений і наречена, жбурляли вслід людині, щоб зурочити, викликати сварки, хвороби, нещастя.

Наші предки казали, що в жодному разі не можна віником вимітати за поріг, бо гроші з дому виметеш. А якщо раптом доводилося змінювати місце проживання, вони обов'язково забирали старий віник до нової оселі.

Із цим предметом пов'язано безліч заборон і пересторог: старий віник не можна викидати поблизу оселі, на дорозі, де на нього може наступити людина або тварина, — це загрожує хворобами, особливо коростою, нетриманням сечі, безсонням та іншими бідами. Поширеною є заборона бити віником людину й худобу — дитя чи тварина не ростимуть, стануть худими й сухими, як віник. Старий віник зазвичай не можна було спалювати в печі, оскільки це спричиняє вітер, вихор, бурю, нашість нечисті — вошей, клопів, тарганів, а також зумовлює сварки та розбрат у сім'ї.

Віник використовували для захисту породіллі й новонародженого від злих духів: його клали в узголів'ї, під колиску, притуляли до колиски. Віником розчищали шлях весільному потягу, дорогу молодят, які йдуть у лазню, щоб захистити їх від наврочення.

Задля захисту посівів і врожаю від птахів і гризунів обходили поле за сонцем зі старим віником у руках і махали ним від себе; підкладали в снопи віник коляди або три прутики від нього; розсипали лозини віника в коморі або льосі.

Віник допомагав і в разі, коли не вдавалась якась робота: якщо погано збивалося масло, маслоробку били старим віником або підкладали його під неї. Щоб під час ткання не плуталась основа, тричі вдаряли її віником; якщо рвалася нитка, крізь віник дев'ять разів проливали воду й виливали її на дверні завіси. Щоб добре випікався хліб, на припічку палили старий віник, били ним по дну діжі тощо. Під час пожежі обходили зі старим віником пойнятий будинок.

Коли вперше худобу виганяли на пашу, віник підкладали під поріг, терли ним корову, кропили худобу водою з віника. Коли вели корову до бугая, підганяли її старим березовим віником або лупцювали ним, щоб вона «погуляла». Віником били й плодові дерева, прагнучи отримати добрий урожай фруктів.

Віником послуговувалися також у лікувальній магії: хворих били ним, обмітали, торкалися ним або прив'язували його до хворого місця, клали недужого на віник, накривали ним, перекидали через хворого, примушували його переступити через віник, кропили недужого водою з віника; парили лозини віника й давали хворому пити відвар.

У похоронному обряді та в повір'ях про смерть віник пов'язується з душею померлого. Щоб полегшити агонію вмирущому, знахарки перекидали віник через дах будинку; без особливої потреби намагалися не чіпати його, аби «не тривожити душу». Коли небіжчика виносили з хати, віник зазвичай викидали разом зі сміттям і трісками від труни.

Членів пошукового загону «Село згадує...» особливо зацікавили віники для підмітання підлоги. Житель села Грани Козачолопанської територіальної громади Шевцов В'ячеслав Микитович згадує, що необхідною рослиною на городі, найчастіше біля хатнього обійстя, були віники (так називали сорго, вжиток його був рослиною, а не зерном). Весною, далеко вже по Благовіснику, орієнтувалися і по кукурудзі, рядочками садили насіння «віників», бо цей матеріал був необхідний у домашньому вжитку. Неглибоко, негусто, бажано б у затишку, щоб стебла росли рівненькі, китиці густенькі, рідко поливали, дбали, щоб не пересохло зерня, не висипалося. Зрізали стебло деревця, в'язали у невеличкі снопики і ставили на легеньку підсушку, щоб стеблини були пружними, не хрупкими. А тим часом готували лозу для в'язання віників. Особливо кмітливим був процес вичісування віників, коли стебла (верхівку його) вичісували від зерен, розгладжували, дехто навіть вимочував оці розпушені деревця.

Особливо цікавими для пошуковців були прислів'я, мовні звороти про віники: Віник задля сміття виник. До нових віників пам'ятати — дуже довго пам'ятати. Хоч віником мети — нікого, нічого немає; пусто.

Залюбки дослідники загадували один одному загадки про віники:

Скручене, зв'язане, а по хаті гайда.

Пошуковому гурту «Село згадує...» пощастило, вони зустрілися з жителькою селища Ветеринарне Васильченко Софією Макарівною. Їй 83 роки. Востаннє посадила віники 2020 року, а тепер зі сльозами-спогадами бабуся Софія розповідає, пишаючись тим, що її віники були зручні, вдалі, люди завжди дякували та бажали доброго здоров'я. Далі Софія Макарівна показала знаряддя, якими користувалася, показала вироби, а ще закликала молодь: «Шануйте те, що нам дано! Шануйте те, що вмієте ви самі! А ще не забувайте про сліди, які залишите про себе».

МІЙ КРАЙ- МІСТО ПІВДЕННЕ

Нагібіна Єлизавета, учениця 4 класу КЗ «Березівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Пісочинської селищної ради»

Керівник: Нагібіна О.В., педагог-організатор

Назва мого краю має ще декілька назв: Південне та Южний. Місто знаходиться в 18 км від Харкова на лівому березі річки Мерефа, вище за течією на відстані в 1,5 км розташоване селище Буди, нижче за течією примикає місто Мерефа. До міста примикають селища Березівка, Високий. Поруч проходять кілька залізничних гілок, знаходяться станції Південний і Комарівка.

Південне заснований на території Російської Імперії спочатку з російською назвою. Ця назва селище (згодом - місто) отримав тому, що засновниками його були робітники і службовці залізниці, які побажали ознаменувати з'єднання Курсько-Харківсько-Севастопольської та Харківсько-Миколаївської залізниць в мережу Південних доріг і назвали селище «Південний».

На картах Харківської області на російській мові, в тому числі на безлічі Генштабівських картах і на деяких сучасних українських картах місто називається «Південний». Також він називається «Південний» по-німецьки в донесеннях вермахту і по-російськи на картах радянських військ.

Але на пізніх радянських Генштабівських картах місто йменувалося як «Південне». Ця україномовна форма назви увійшла в побут, як основна.

Історія виникнення Південного.

У другій половині 17 століття - засновано село Комарівка. У 1869 році село називається Комаревка. 26 серпня 1906 - дата заснування залізничного селища Південний. У 1908 році в Південному збудовано цегельний завод. Радянська влада встановлена в грудні 1917 року. 19 жовтня 1938 року селища Південний і Комарівка отримали статуси селищ міського типу. У 1940 році, перед Великою Вітчизняною війною, в Комарівці було 458 дворів і сільрада. 1941 року, кінець жовтня - селище окуповані вермахтом. Під час Великої Вітчизняної війни з кінця жовтня 1941 до середини лютого 1943 і з початку березня по 29 серпня 1943 року селище знаходилося під німецькою окупацією. У роки війни 935 жителів селища воювали на фронтах в лавах Радянської армії; з них загинули мінімум 157 воїнів; 436 южанців були нагороджені бойовими орденами і медалями СРСР. Випускник школи № 1 Борис Тасує в боях за Керч зробив подвиг і посмертно був удостоєний звання Герой Радянського Союзу. У 1943 році, 29 серпня - обидва селища звільнені 183 Харківської стрілецької дивізії 69-ю армією СРСР. 29 серпня 1963 року (у день 20-річчя визволення) утворено місто районного підпорядкування шляхом об'єднання селищ міського типу Комарівка та Південний з передачею його в адміністративне підпорядкування Мереф'янському міськраді.

Населення у 1966 році становило 11700 осіб; в місті діяли три дитячі санаторії, два будинки відпочинку - «Харків» і «Південний», три дитячих будинки, 9 піонерських таборів, дві школи (середня і восьмирічна), 5 клубів, 7 бібліотек, дві лікарні. Працювали прядильно-ткацька фабрика, молочний завод, цех Будянського заводу будівельних матеріалів, майстерня електроенергетичного обладнання. У 1976 році населення становило 12 тисяч чоловік; в двох школах 62 вчителі навчали 1118 учнів, в семи бібліотеках був книжковий фонд 61 076 томів, працювали аптека, поліклініка, 24 магазини, дев'ять підприємств побутового обслуговування, цех Мереф'янської хлібозаводу, цех централізованого ремонту трансформаторів, цех Харківської облспоживспілки.

Зараз у Південному працюють:

- загальноосвітній ліцей № 1 ім. Бориса Тасує
- Південний загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 2. (колиш. Комаровська середня)
- Південний дитяча музична школа
- клуб
- відділення соціальної реабілітації
- поліклініка
- дитячий ясла-садок

Також у нашому місті є такі пам'ятки:

- братська могила радянських воїнів. Поховано 59 воїнів
- братська могила радянських воїнів. Поховано 23 воїна
- пам'ятник воїнам-землякам.
- пам'ятник воїнам-визволителям 1943 р
- пам'ятник воїнам-інтернаціоналістам
- пам'ятник ліквідаторам аварії на ЧАЕС

Наше місто славиться таким видатними людьми:

- Бондаренко Сергій Григорович — український співак (баритон), соліст Київського національного академічного театру оперети, Народний артист України.

- Кнорозов Юрій Валентинович — історик та етнограф, спеціаліст з епіграфіки та етнографії; засновник радянської школи майяністики, лауреат Державної премії СРСР, Кавалер Ордена Ацтекського орла (Мексика) та Великої золотої медалі (Гватемала).

- Кравцов Іван Андрійович — радянський військовик, кавалер ордена Червоної Зірки.

- Суббота Микола Іванович — радянський військовик, кавалер ордена Червоної Зірки.

- Черевко Лариса Петрівна — депутат Верховної Ради УРСР 9-го скликання.

- Янчук Володимир Степанович — сержант Збройних сил України, снайпер 93-ї окремої механізованої бригади, кавалер ордена «За мужність».

Ось таке в нас невеличке місто зі своєю маленькою історією, якою я пишаюсь!

МІЙ ДІДУСЬ - СПРАВЖНИЙ НАУКОВЕЦЬ

Нагорна Софія, учениця 7 класу Харківської гімназії № 65 Харківської міської ради
Харківської області

Керівник: Алексєєнко А.В., вчитель математики

Харків — перше українське місто, яке отримало премію Європи в 2010 році. В центрі міста розташований прекрасний парк, який має ім'я Тараса Григоровича Шевченка. Біля нього площа Свободи — найбільша площа в Європі.

У цьому місті я люблю все: будинки, вулиці, лісопарк, парк Горького. Харків, також, науковий і студентський центр, багато науково-дослідних і учбових інститутів, серед них Харківський Національний Автомобільно-Дорожній Університет у якому працює мій дідусь Нагорний Євгеній Васильович — завідувач кафедри транспортних технологій, професор, доктор технічних наук. Він підготував 25 кандидатів та шість докторів технічних наук. Ним підготовлено 250 наукових праць, з них опубліковано 1 монографія, 3 підручника, 2 навчальних посібника, має 8 авторських свідоцтв та 6 патентів. За багаторічну сумлінну працю мій дідусь неодноразово нагороджувався Почесними грамотами ХНАДУ.

ХНАДУ має високий міжнародний рейтинг, співпрацює з 65 зарубіжними партнерами. Вчені, викладачі та студенти ХНАДУ постійно беруть участь в європейських і міжнародних програмах TEMPUS, ERASMUS, FULBRIGHT, DAAD, виїжджають в зарубіжні університети на навчання, для проведення спільних наукових досліджень, читання лекцій, проходження стажувань, підвищення кваліфікації. Комп'ютерна підготовка ведеться в 60 комп'ютерних класах, створений спеціальний освітній портал, де в електронному вигляді зберігаються усі методичні і наукові інформаційні матеріали по дисциплінах, що вивчаються, в учбових та інженерних розрахунках широко використовуються сучасні програмні продукти, такі як Autocad, Mathlab, INVENTOR, VISSUM. Університет є стратегічним партнером американської компанії Autodesk. В університеті успішно функціонує німецько-український Центр, де студенти вивчають німецьку і англійську мови, знайомляться з культурою, історією і традиціями Німеччини. Для студентів постійно проводяться консультації, тренінги, майстер-класи, після яких вони виїжджають за рубіж і беруть участь в міжнародних програмах і проектах, стажуваннях, конкурсах, конференціях в Німеччині і інших країнах Європи. Студенти ХНАДУ беруть участь в програмі подвійних дипломів з провідними європейськими (Польськими, Швейцарськими) університетами на базі сучасного устаткування відомих у світі компаній: американською НААС, німецькою BOSCH, KREDO - Центр для автоматизованого проектування автомобільних доріг і магістралей. У лабораторії швидкісних автомобілів студенти після зайняття, на практиці, використовують отримані в аудиторіях теоретичні знання і своїми руками створюють унікальні моделі автомобілів рекордно-перегонів, беруть участь в національних і міжнародних спортивних змаганнях.

Мій дідусь, почесний працівник транспорту України (2005), «Відмінник освіти України» (2008), віддав цьому значному університеті всі свої сили та проявив інтелект, отримав відзнаки та у 2021 році Указом Президента України, призначена державна стипендія як видатному діячу науки.

Є в Харкові видатні науковці, якими ми пишаємось, а я як онука свого дідуся, пишаюсь ним. Багато студентів які закінчили вузи у нашому місті, працюють у нашому місті, на великих підприємствах України та за кордоном. Хай живе наша вільна Україна на радість усім нам!

ДОЛЯ ОСТАНЬОГО ЗЕМСЬКОГО ЛІКАРЯ КУП'ЯНСЬКОГО ПОВІТУ ЗЕМБОРСЬКОГО М.В. ЗЕМСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ – ПОГЛЯД В МИНУЛЕ

**Наконечний Богдан, учень 9 класу Кіндрашівського ліцею
Кіндрашівської сільської ради Харківської області
Керівник: Компанієць Т.Л., вчитель історії**

Демократичні процеси, що відбуваються в Україні, потребують прискорення реформування всіх сторін суспільно-політичного життя країни. Серед актуальних питань сьогодення є невідкладне проведення реформ місцевого самоврядування. У цьому контексті особливо важливим є використання досвіду земств.

Здоров'я — це універсальна цінність людини, настільки ж важлива, як щастя та благополуччя. Говорячи про подвиг лікаря, на жаль, ми не завжди зауважемо, що щоденна самовіддана кропітка праця лікаря також є подвигом.

Завдання, поставлені органами земського самоврядування Харківської губернії в галузі охорони здоров'я, здійснювалися земським медичним персоналом, який був представлений лікарським і середнім медичним персоналом.

Відсутність у сільській місцевості лікарень і квартир для лікарів, недовірливе в перші роки ставлення населення, труднощі з медикаментами, важкі, часто невиліковні хвороби на загальному тлі сільської убогості, постійна загроза епідемій і боротьба з лихом - все це було нормою для сільського земського лікаря

Охорона здоров'я населення Куп'янщини веде свій початок з приюту, як був заснований в середині XVIII ст. З кінця XVIII ст. тут діє лікарня на 10 ліжок, яка обслуговує солдатів і арештантів. Працювали в ній лікар і фельдшер. Завдяки діяльності земства рівень медичного обслуговування населення Куп'янського повіту постійно покращувався. В повіті функціонували лікарські дільниці, що обслуговували 273 населених пунктів. Було створено 5 корпусів лікарні. Новим типом установ були запроваджені земством сільські дільничні лікарні. Їх будівництво було складним завданням для земського самоврядування Харківської губернії, так як на самому початку їх діяльності на селі практично не було жодної лікарні

Куп'янськ розташований на річці Оскіл, притоці Сіверського Дінця. Невелике місто влітку потопає в зелені. Річка Оскіл розділяє місто на дві частини. Дуже мальовничі береги річки, місцями з крейдяними виходами. Історія Куп'янська налічує понад 300 років.

Земський лікар Миколай Вікторович Земборський народився 10 жовтня за новим стилем – 23 жовтня, 1877 року, у сім'ї чиновника. Микола з дитинства росте міцним і здоровим, хворіє рідко. Серед однолітків його відрізняє сила, активність і кмітливість. Труднощі долає без сторонньої допомоги. У 1908 році Микола Вікторович Земборський вступає до Петербурзької військово-хірургічної академії.

Від початку Першої світової війни, Земборський взяв участь у організації військової медичної допомоги на фронтах. Був призначений хірургом - консультантом 2-ї армії Західного фронту. У цей період він проводив роботу з організації допомоги пораненим на фронтах в період бойових дій.

До нас дійшли спогади лікаря М.В. Земборського, щодо жахливого застосування отруйних газів на фронтах Першої світової війни.

У січні 1918 р. влада у Куп'янську перейшла в руки робітників і солдатських депутатів. 3 травня по грудень 1918 р. Куп'янськ був окупований німецькими військами. Громадянська війна не минула і Куп'янськ. Шість місяців, з липня 1919 р. Куп'янськ був окупований денікінськими військами. В цей час Микола Вікторович Земборський підтримав «Білий рух» і починає працювати лікарем в армії А.І. Денікіна.

Після Громадянської війни життя в місті стало поступово налагоджуватися. Микола Вікторович вступає до лан Радянської армії.

У 1941 році, після початку Другої Світової війни Микола Вікторович, у віці 64 роки, залишається у місті. З 24 червня 1942 року по 3 січня 1943 тривала окупація Куп'янська німцями. Микола Вікторович, якому виповнилось 65р., за свідками земляків, надавав допомогу офіцерам та солдатам радянської армії, врятував життя багатьом людям.

Ось уривок з листа: «Вперше про нього почув у 1946 році. Тоді мені було 12 років. У Харкові - скарлатина. І мати вивезла нас з сестрою у Кіндрашівку до своєї подруги, щоб ми не заразилися. Майже поруч з їхнім будинком сусіди робили якийсь ремонт. Я з вікна будинку побачив, що хлопчина, який був старший за мене, закривавлений. Хлопцеві відрізало кисть або пальці - цього я так і не дізнався. Але фразу «Тільки до Земборського, тільки він зможе допомогти» запам'ятав назавжди. Після повернення додому дізналися, що руку вдалося-таки врятувати. А мама сказала: «Доктор - золоті руки. Чарівник».

Через багато часу, по роду роботи, мені довелося їхати у ваше місто Куп'янськ ... зав'язалася бесіда. У ній я згадав прізвище доктора Земборського. А у відповідь почув: «Це наша гордість» Доктор в будь-який час, в будь-яку погоду в місті чи у віддаленому районі поспішав на допомогу хворим; себе не шкодував, а людей буквально «з того світу» витягав. Згадували воєнний час.

Тоді доктор, ходячи по лезу бритви, ризикуючи своїм життям і членами сім'ї, врятував сотні радянських солдатів і офіцерів. У будь-якому будинку Миколу Вікторовича добре знали, шанували, довіряли і називали «батьком великого сімейства» (сімейство - місто, про яке він дбав). Це був лікар від Бога і порядна людина. Саме з таких, як він, треба брати приклад молоді.

ГЕОГРАФІЯ РІДНОГО КРАЮ

Нестеренко Вікторія, учениця 9 класу КЗ «Підсереднянський ліцей»

Великобурлуцької селищної ради

Керівник: Граненко Л.А., вчитель географії

Дана робота –спроба довести, що для того, щоб по справжньому любити свій рідний край, його треба пізнавати, вивчати і знати. Це знання не лише підносить, але й розширює світогляд, воно є своєрідним місточком, що єднає покоління минулі з поколінням нинішнім та майбутнім

Рідний край! Він справді зігріває душу кожного із нас. Це тепло проникає глибоко до серця. І де б ми не були, а невидимі промінчики притягують до себе, кличуть із далеких доріг до рідного, до свого дому.

Ми повинні дбати про збереження історії надбань культури, рідного природного середовища, глибинних традицій народу. Це - могутній засіб патріотичного, інтернаціонального, морального і трудового виховання.

В своїй роботі я хотіла поділитися дослідженнями, які провела, вивчаючи рідний край. Великобурлуцьчина розташована на північному сході України на вододілі річок системи Дона і Дніпра в лісостеповій та степовій зонах.

Рельєф Великобурлуцьчини є хвилястою рівниною з легким нахилом в південно-західному (до басейну Дніпра) і в південно-східному (до частини Дона) напрямках.

Клімат Великобурлуцьчини – помірно-континентальний.

В межах нашого краю є велике водосховище – Великобурлуцьке. Найхолодніший місяць – січень. Середня температура - 8,7 градусів, найтепліший – липень. Середня температури – 21,2 градусів. Однак температури в окремі дні можуть відрізнятись від середніх. Зима м'яка, з переважанням хмарних, помірно морозних погод. Висота снігового покриву – 19 см. Він утримується до 110 днів. Літо тепле, сонячне, сухе. Останніми роками спекотне. Влітку переважають західні вітри, а в інші пори року – східні і північно-східні. Середня кількість опадів - 520 мм. Вони випадають головним чином в квітні - жовтні. Територія регіону з достатнім зволоженням.

По схемі лісорослинного районування територія Великобурлучини відноситься до північної частини лівобережного степу.

Тваринний світ різноманітний. В нашому краї живуть представники лісів, степів та водойм. Особливістю Великобурлучини є бабаки. На території громади створено два загальнодержавні заказники з колоніями бабаків — «Бурлуцький» та «Катеринівський».

На території Великобурлучини на 01.01 2019 року проживало 21571 чоловік. Серед них міських жителів -5794 ч., а сільських жителів – 15777 ч. А в 2020 році кількість жителів складала 21256 ч. На чисельність населення та його динаміку певний вплив здійснюють міграційні процеси.

На Великобурлучині спостерігається процес старіння населення. Середній вік досяг 40 р., а середня тривалість життя становить 69,2 р. Частка людей старшого за працездатний вік досягла майже 25% усього населення.

Особливості складу населення є його багатонаціональність. На Великобурлучині проживають представники 41 національностей і народностей: українці, росіяни, білоруси, вірмени, азербайджанці, грузини, молдавани, цигани, румуни і інші народи.

Великобурлучина належить до територій, яка має найменшу кількість працездатного населення (через старіння населення). Близько 78% населення має повну середню та вищу освіту. А 5 – неповну середню освіту. В останні роки різко зростає кількість фахівців з вищою освітою. Рівень освіченості населення нижчий ніж в містах, що характерно для територій з низькою часткою працездатного населення.

Більша частина населення зайнята у виробничій сфері (сільське господарство, промисловість, торгівля, будівництво). Серед галузей невиробничої сфери виділяються освіта, охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення.

Для збереження природного різноманіття ландшафтів, генофонду, тваринного та рослинного світу, підтримання екологічного балансу створюються природоохоронні комплекси. В нашій місцевості це Регіональний ландшафтний парк «Великобурлуцький степ». Флора і фауна парку відрізняються різноманітністю та містять значну кількість рідкісних і зникаючих видів. Тваринний світ представлений видами, що мешкають в степовому, лучному, дерево-чагарниковому та болотному комплексах.

Загальнозоологічні заказники загальнодержавного значення «Бурлуцький» та «Катеринівський» створено у 1997 році для охорони поселень реліктового виду тварин – бабака, що збереглися на ділянках яружно-балкової системи із залишками цілинної степової рослинності, представлені чагарниковими та справжніми різнотравно-типчakovими степами, фрагментами рідкісних угруповань. «Бурлуцький державний заказник» – це розгалужена система балок та яруг, які тягнуться від селища Великий Бурлук до с. Катеринівка.

Зібрані матеріали дали змогу розширити знання про нашу маленьку батьківщину, знайти цікаву інформацію, з'ясувати, які існують проблеми і накреслити шляхи їх вирішення.

Ми повинні дбати про збереження історії, надбань культури, рідного природного середовища, глибинних традицій народу. Це – могутній засіб патріотичного, інтернаціонального, морального і трудового виховання.

Матеріали досліджень можуть використовуватися на годинах спілкування, тематичних тижнях, конкурсах, вечорах, вікторинах, під час мандрівок рідним краєм, на уроках географії, біології та трудового навчання.

ГОПАК

Нечитайло Поліна, учениця 6 класу Харківської гімназії № 65

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Пасічник О.М., вчитель української мови та літератури

Я змалечку захоплювалась народними танцями. Більш всього мене захоплював танець Гопак. Український народ протягом століть створював самобутню культуру, яка відбиває його багатогранне життя. Одним з її найцікавіших скарбів є танцювальне мистецтво. Кращі художні

зразки народних танців збереглися і дійшли до наших днів. Серед танців, які побутують тепер, можна відзначити хороводи, метелиці, гопаки, козачки, коломийки, гуцулки, кадрили, польки і ряд танців – «Коваль», «Гречка», «Льон», «Лісоруби», «Опришки», «Аркан» та багато інших.

Гопак - традиційний плясовий український народний танок запорозького походження. Назва танцю походить від вигуку «гоп!» під час його виконання, а також слів «гопати», «гупати», «гопкати». Виконується соло або групами в швидкому темпі з використанням віртуозних карколомних стрибків. Гопак виник у побуті Війська Запорозького. Спочатку виконувався чоловіками, хоча зараз сучасний гопак танцюють чоловіки й жінки, однак чоловіча партія залишається провідною. У виконання гопака включаються елементи хореографічної імпровізації: стрибки, присядки, обертання й інші віртуозні танцювальні рухи. Існують різні варіанти гопака - сольний, парний, груповий.

Гопак нерідко має величний, героїчний характер. Пісенні й інструментальні мелодії гопака виконуються в народі й як самостійні музичні п'єси. Усе почалося на Запорізькій Січі. Козак потрапив на Хортицю і його одразу скеровували на навчання – читати-писати, грати на музичних інструментах і... танцювати.

Останній пункт видавався найбільш дивним, але це тільки спочатку. Бо гопак – танець не простий. Це своєрідна розминка, під час якої відпрацьовували основні бойові елементи — блискавичну швидкість, потужні удари рук і ніг, сталеву стійку й тактику. Згодом гопак, танець-бойове мистецтво, поширився і за межі Запорізької Січі. Декілька років таких танців, і хлопчина перетворювався на справжнього воїна. Бо виконувати такі рухи без натренованого тіла просто не реально.

Навіть сам козацький стрій ідеально підходив для гопака: у шароварах не було спекотно, до того ж зручно розтягуватися, вишиванка, на відміну від кімоно, ніколи не розхристується, а намотаний пояс захищає живіт та поясницю. Пізнавати тонкощі бойового гопака можна від 5 до 25 років, протягом яких доведеться пройти 7 рівнів майстерності від Жовтяка до Волхва. Гетьмани, взявши булаву, починали танцювати в центрі кола, а входили в коло козаки підтверджували цим їх верховенство. Чоловічі костюми, які досі використовують для гопака (червоні шаровари, кольоровий пояс, вишита сорочка, загострені чоботи), є по своїй суті формою кадрових військових того часу. Жінки з'явилися в гопаку тільки в його сценічному варіанті, але також одягнені в історичні костюми центральній частині України (вишита сорочка, запаска або плахта, кірсетка, загострені червоні чобітки, вінок зі стрічками).

Нова історія гопака почалася зі створення в 1940 році ансамблю пісні і танцю України, який очолював з 1955 по 1975 роки Вірський Павло Павлович. Саме цей балетмейстер створив академічний народний танець на основі класики і традиційного фольклору, і поставив той знаменитий гопак, яким досі завершує концерти академічний ансамбль танцю України його імені.

Гопак - це не тільки мистецтво бою, мистецтво танцю, а ще й гармонійна система виховання особистості і духовного розвитку. Гопак передбачає, окрім спортивної підготовки, ще й володіння традиційною зброєю, обов'язково спів, гру на музичних інструментах, ораторське мистецтво, написання віршів, вивчення мов. Особливу увагу приділено розвитку розумових та духовних якостей/здібностей людини.

У бойовому гопаку діють 7 рівнів майстерності, три з яких дають право бути виховником. Перші три рівні - учнівські: Жовтяк, Сокіл, Яструб. Проміжний, що відповідає кандидату в майстри спорту - Джура. Мистецькі - Козак, Характерник. Волхв - є найвищим ступенем. Починати займатися бойовим гопаксом можна з 3-х років - такий наймолодший вік деяких спортсменів. Гопаківець – це новітній лицар України, шлях якого лежить через жертвоне служіння своєму народові. Ким би він не став у житті, завжди і всюди його призначення – прославляти і захищати своє рідне. У бойовому гопаксу головне - плекати гордих людей, які люблять свою землю і не мають страху. На сьогоднішній день осередки Бойового Гопака є в більшості областей України. У зв'язку із справжнім бумом зацікавленості цим видом національного бойового мистецтва на сході та півдні України, перед школою постає непроста задача забезпечення цих регіонів кваліфікованими вчителями та тренерами Бойового Гопака. Загальна кількість гопаківців в Україні на сьогодні – більш семи тисяч.

21 травня 2019 року, до Всесвітнього Дня вишиванки, в Першій столиці поставили рекорд в категорії «Наймасовіше виконання українського народного танцю «Гопак». 400 людей одночасно

станцювали найвідоміший український танець у парку імені Горького. Танцюристами стали студенти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди і народний ансамбль танцю «Зорецвіт».

Отже, Міжнародна Федерація Бойового Гопака, Харківська школа Бойового Гопака «Наша Воля», творчі колективи нашого міста прославляють не тільки танок, але й шанують завзяття нашого народу, любов та характер містян, відтворюють та покращують традиції Харкова та України!

ДІТИ Й ОКУПАЦІЯ

Нечуйвітер Андрій, учень 10 клас КЗ «Бірківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області
Керівник: Басова Л.В., учитель історії та правознавства, заступник директора з ВР

80 років минуло, як закінчилася Друга світова війна. І з кожним роком все далі в часі події найжорстокішої та кровопролитнішої війни. Ми зростаємо на землі, опаленою вогняним вихором, в якій починають мільйони воїнів, віддавши свої життя за мир.

У всі часи, в усіх війнах були поранені, вбиті і полонені, але в жодній так не страждали діти. На окупованих територіях вони терпіли голод, приниження, жорстке поводження. І все ж війна закінчилася. Тільки дитинство, вбите, обпалене війною, ніколи не повернеться. На жаль, дорослі так і не навчилися його берегти.

Міжнародні та внутрішні конфлікти є жорстокою реальністю і в ХХІ столітті. Ці конфлікти інколи призводять до небезпечних масштабних криз і збройної боротьби. Продовжує палати війна і на миролюбивій українській землі.

Чи можна уникнути страхіття війни? Так, Україна має підвищувати боєздатність своєї армії, яка захищатиме її інтереси тоді, коли дипломатичні методи виявляються безсилими.

Що маємо робити ми, сучасна учнівська молодь, щоб уникнути війни? Перш за все, зберігати історичну правду в первісному вигляді, правду із «перших рук», бо кожне слово очевидців на вагу золота. Це не просто минуле, це пам'ять, серце і душа народу. А у часу є своя пам'ять – історія. І ми не забуваємо трагічні роки Другої світової війни, бо ця війна не має минулого часу.

Україна опинилася в центрі гігантської битви. Понад 40 місяців – з червня 1941-го по жовтень 1944 року на її території лилася кров. Війна покалічила тисячі дитячих доль, відняла світле й радісне дитинство. Кожен з дітей війни має власну історію[1]. Розкриття теми дає змогу глибше зрозуміти становище, переживання, внесок у перемогу, адже разом із дорослими на бій з нацистами вийшли й діти. Вони боролися в підпіллі, в партизанських загонах, на фронтах, працювали в тилу. Своєю безстрашністю і жертвністю дивували, не усвідомлювали або не замислювалися, що смерть – це назавжди. «... Останнім часом в Близнюківській групі (Харківська область) загинув 15-ти літній член організації Юрко Старостін, полум'яний патріот, який усім єством своїм ненавидів нацистське поневолення...». «...Вася Леонов залишився п'ятнадцятилітнім... разом із друзями шкодили німцям: скати псували, били фари, на дорозі дошки з цвяхами розкладали, збирали снаряди, гранати, патрони, що лишилися після боїв, на стіни кріпили білі клаптики - заклички не коритися німцям. По Лозовій пішов говір, що в місті діють партизани...».

Активну участь у боротьбі з нацистами брала молодь партизанського загону №66 під командуванням Я.А. Брехунця на Зміївщині. Тривалий час надійним прикриттям для партизанів була біостанція Харківського держуніверситету. Вона розташована над урвищем біля села Гайдари в кінці лісу. Тут господарював завгосп М. С. Фотій разом із сім'єю. Всі вони були розвідниками партизанів. Коли загін міняв місце дислокації, біостанція служила для них тимчасовим прикриттям. Одне з таких перебувань ледь не закінчилося трагічно для більшої частини загону. Врятувала їх Маша Фотій, яка прийняла удар на себе. Вона відволікала увагу німців доки партизани не заглибилися в ліс. Коли ж ворог виявив її хитрість, було вже пізно. Побивши майже на смерть, вороги скинули її з кручі.

Завжди веселий і безстрашний залишився в пам'яті партизанів Сергій Шляхта. Він виконував найскладніші бойові завдання. В 1942 році під час розвідувальної операції раптово зустрівся віч-на-віч із чотирма німцями. Юний партизан не розгубився, влучним вогнем знищив трьох гітлерівців, а четвертого взяв у полон. Безстрашний хлопець був повішений окупантами в селі Таранівка. На початку війни для партизанів проблемою був зв'язок. Вирішили відправити на завдання десятирічного Володю Саморуху. Інформацію про підпілля і шабелянських партизанів зашили у полу жакета і шапку. Два тижні витратив хлопчина на ризиковану подорож, але завдання виконав.

Війна - це горе, сльози, смерть. У віках залишиться подвиг народу, який зупинив нацизм. І кожна людина має сказати «ні» війні. Бо перемога дістається великою кров'ю... Хай спасенною буде земля наша від війни.

МІЙ ЛІС

Ніколаєнко Ілля, учень 7 класу Харківської гімназії №65 Харківської міської ради
Харківської області

Керівник: Алексєєнко А.В., вчитель математики та інформатики

Моя Батьківщина - це місце, де я народився... Це місце, яке дає сили, надихає, гріє душу та завжди чекає на нас.

Я народився у Харкові та дуже пишаюсь своїм містом. Люблю ціле місто, а особливо свій невеликий район — Холодну Гору. Це унікальна місцевість, тут і річка, і бор. Біля гімназії, де я навчаюсь розкинувся Григорівський бір. Григорівський Бір — лісовий заказник місцевого значення в Україні. Об'єкт природно-заповідного фонду міста Харків, розташований між проспектом Любові Малої та Григорівським шосе.

Площа 76 га. Оголошений рішенням обласної ради від 23 лютого 1999 року. Сосновий ліс штучного походження на надзаплавній терасі долини річки Уди. Насадження віком понад 80 років оточені житловими кварталами міста. Являє собою цінний лісовий масив, охороняється 100 видів флори та 100 видів фауни. Місце зростання рідкісних видів рослин, занесених до Червоної книги України та Червоних списків Харківщини.

Бір перетинає асфальтова доріжка, яка бере початок від вул. Грушевського і доходить до залізниці. У західній частині бору розташоване болото, у центральній - футбольне поле. Це не просто купа рослин, це особливе місце! Його я пам'ятаю із самого дитинства. Коли я маленьким гуляв разом з татком та мамою, а зараз гуляю разом із друзями.

Цей бір висадили люди. Навіть уявити важко скільки це праці! Всі мешканці нашого району люблять наш бір. Тут гуляють, відпочивають, займаються спортом, освідчуються у коханні і насолоджуються природою. У цьому місці легко дихати свіжим хвойним повітрям навесні й можна зупинитися знову і знову, а взимку кататись з гори. Неймовірної краси листяні дерева й могутні сосни захоплюють подих. Дуже велике розмаїття кущів, трав і квітів. Тут кумедні білки, що дуже красуються аби отримати винагороду, зайці, які виявились не такими вже і боязкими, бо не соромляться показуватись відвідувачам бору. Це незвичайно красиве і енергетичне місце! У лісі відступає поганий настрій і виникають добрі думки.

Це місце треба поважати! Берегти його, щоб ще багато поколінь могли насолоджуватись красою і величністю нашого улюбленого бору! Наш бор - це частина моєї малої Батьківщини, мого рідного міста Харків!

ТВОРИ ШЕВЧЕНКА В АНГЛОМОВНОМУ СВІТІ

Оболянський Андрій, учень 11 класу Куп'янського ліцею № 7
Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Горюн Т.О., вчитель української мови та літератури

Упродовж тривалого часу творчий спадок Тараса Шевченка викликає великий інтерес у вітчизняних і зарубіжних літературознавців, істориків, культурологів, етнографів та перекладознавців, адже його творчість національно інформативна й культурно значуща для української спільноти та її репрезентації за кордоном.

Робота складатиметься зі вступу, розділу: «Відомі перекладачі творів Шевченка», «Порівняння поезій Тараса Шевченка двома мовами: українською та англійською», висновку, списку використаних джерел, додаткових матеріалів. У вступі подано характеристику перекладацьких праць прозових творів Т.Г.Шевченка. Розкрито об'єкт та предмет дослідження, актуальність досліджень, її значимість у розкритті теми.

Практичне застосування полягає в тому, що даний матеріал може бути використаний при укладанні навчального посібника для вивчення світової величчя Великого Кобзаря. Також дана робота може знайти своє застосування при написанні науково – публіцистичних праць з української літератури. Зібраний досліджуваний матеріал є важливим чинником формування національної свідомості підрастаючого покоління.

Для нашої розвідки особливо важливими є дослідження перекладацьких робіт, здійснених іноземними мовами, зокрема англійською, оскільки вони є показовими щодо розуміння творчих задумів поета іншомовними перекладачами та вказують на значущість українського національного митця на міжнародних теренах. Як зазначає Т. Р. Кияк, «...за умов глобалізації роль цього виду інтелектуальної діяльності (перекладу) ще більше зростає, що зумовлено явищами міжнародного інтегрування».

Аналіз досліджень цієї проблеми. Пропонована розвідка виконана в межах сучасних перекладознавчих студій, присвячених аналізу перекладів творів Т. Шевченка, з урахуванням теоретичних напрацювань у галузі перекладознавства. Серед перекладознавців, роботами яких ми керуємося у своїй роботі, варто назвати Р. П. Зорівчак, Т. Р. Кияка, В. В. Коптілова, А. М. Наumenко, О. Д. Огуя, М. Т. Рильського, О. Чередниченка та ін.

Перспективою подальших досліджень слугуватимуть полівекторні перекладознавчі аналізи перекладів прозових і поетичних творів Т. Шевченка з урахуванням етнолінгвальних та історико – культурологічних особливостей. Особливо показові для аналізу переклади творів поета неспорідненими мовами, наприклад китайською, адже інший культурний ареал вимагає від перекладача врахування таких аспектів, як відсутність спільної духовної основи, відмінні стосунки між людьми, екзотичні реалії (звичаї, одяг, страви, напої, житло, посуд), значні структурні відмінності між мовою - джерелом і мовою перекладу, відмінні принципи побудови літературного твору тощо.

Мета роботи – проаналізувати інтернет – видання, присвячені перекладам творів Т. Шевченка іноземними мовами. Серед поставлених завдань виділяємо вивчення особливостей художніх перекладів поетичних творів поета, а також простеження рівня популярності та поширення перекладних творів митця.

Актуальність роботи полягає:

- ☐ у недослідженості світової величчя Тараса Шевченка;
- ☐ у прагненні привернути увагу до світового значення творчості Великого Кобзаря.

Об'єктом дослідження є значення творчості Тараса Шевченка за межами України.

Предметом дослідження є твори Кобзаря в англомовних перекладах.

У даній роботі ми довели, що Шевченко вніс величезний вклад не тільки в українську літературу, живопис, але й в скарбницю світової літератури. Це – геній українського народу, всесвітньо відома особа, яка мала великий вплив на творчість видатних письменників і поетів.

Його поезія витримала великий іспит часу, впробування світової історії. Твори Шевченка дедалі голосніше й могутніше звучать не лише англійською мовою, а й багатьма мовами світу. Створені поетом образи постали на основі реальної історичної дійсності, зросли з глибин душі народу, живилися його прагненнями й думами і мають здатність, властиву найкоштовнішим здобуткам світового мистецтва, - в кожную нову добу розкриватися новими сторонами й гранями, набувати в очах нового читача нових, непомічених раніше рис, мовби змінюватися й підноситися ще вище разом з поступальним розвитком людського суспільства. Спадщина Кобзаря продовжує діяти естетично й ідейно на сучасну художню свідомість.

Тарас Шевченко є справді одним із класиків світової літератури. Його гуманізм, геніальні народі образи роблять його зрозумілим і близьким для людей різних націй, хоча він є поетом України. Образ Шевченкового поетичного генія не може бути переоціненим. «Вражаюча музика його української поезії», як писала Войнич, досягла найвищого рівня ліричної поезії, яку могла би створити людина. Саме тому сотні спроб перекладу Шевченка були зроблені практично на всі основні мови світу. Англійська мова, якою зараз говорять і яку розуміють на всіх континентах, представила Шевченка світовій читацькій громаді найбільше.

ЛЕВ ЛАНДАУ: НАУКА – ЗАДОВОЛЕННЯ, ПРОЦЕС ПІЗНАННЯ – СЕНС ЖИТТЯ

Овчаренко Владислав, учень 11-А класу Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №108 Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

*Будь-яка теорія, починається з формул...
Будь-яка біографія, починається з цифр...*

Лев Давидович Ландау народився 22 січня 1908 року в Баку, в єврейській родині.

Батько, Давид Львович Ландау, народився в 1866 році, він був інженером-нафтовиком і обіймав високі посади в The Black Sea and Caspian Sea Stock Company. Ця компанія була однією з найбільших з добування, очищення та транспортування нафти всередині Росії і за кордон.

Мати, Любов Веніамінівна Гаркаві-Ландау, народилася 8 жовтня 1877 року, була на десять років молодша за свого чоловіка. Вона виросла в бідній сім'ї, але постійною працею, колосальною наполегливістю і відмінними здібностями пробилася собі дорогу. У 1898 році закінчила єврейським інститут в Петербурзі, шість років потому – Петербурзький жіночий медичний інститут.

У Лева Давидовича Ландау, була дуже висока посада, він був видатним фізиком, винахідником, письменником, документалістом, викладачем університету, фізиком-теоретиком, математиком. Також він був керівником Українського фізико-технічного інституту, героєм Соціалістичної Праці, лауреатом Нобелівської і Ленінської премій.

На честь Лева Ландау названі вулиці, музеї, зведені пам'ятники, створені фільми, монети та школи.. Також на місяці є кратер «Ландау».

Мені хотілось б розповісти про те, як Лев Ландау був в моєму рідному місті Харків. В Харкові він жив 5 років з 1932-1937 року. Лев Давидович очолював Український фізико-технічний інститут, прославився своїми роботами з квантової механіки і фізики атомного ядра. Він викладав в Харківському механіко-машинобудівному (нині політехнічному) інституті. Читав лекції в Харківському державному університеті, а в 1935 році очолив у ньому кафедру загальної фізики.

Також в Харкові знімали основну частину фільму «Дау Дегенерація» режисера Іллі Хржановського. В фільмі іде розповідь про життя видатного фізика Лева Ландау.

В 1934 році, коли Ландау викладав у Харківському університеті, він прийшов на випускний вечір і попросив познайомити його з найкрасивішою дівчиною. Це була Кора. Обидва дуже сподобалися одне одному. Так почалися їхні стосунки. Кора була першим коханням й першою жінкою Лева. Вона хотіла мати сім'ю та дітей, але Ландау сказав, що дав собі клятву ніколи не одружуватися. Час минав, і невизначеність у відносинах дуже турбувала Кору. Тоді вона запропонувала Леву: «Давай одружимося, щоб моє становище в сім'ї та в суспільстві стало зрозумілим. Для всіх я буду вважатися твоєю дружиною, але фактично ти залишишся холостяком». Це було єдине рішення, ні на що інше учений ніколи б не погодився.

У Лева, дуже драматичне життя, він потрапляв в автокатастрофи, у нього було багато антагоністів у житті. Але це не зупинило його у створенні своїх теорій. Він був дуже упортий, з малих років його називали «Хлопчик навпаки», також в шкільні роки він був першим у точних науках, але останнім у словесності, вчителі не могли розібратися в його почерку, за що його ляляли батьки і вчителі..

В 14 років Лев навчання в Бакинському університеті. 1924 року перейшов на фізико-математичний факультет Ленінградського державного університету.

Лев ні хвилини не міг без того, щоб не вирішувати задачі в юні роки.

Він не міг спокійно жити, у нього була мета ☐ бути кращим в своїй справі!

Ландау помер 1 квітня 1968 року через тромбоз судин брижі. За кілька годин до смерті він сказав: «Все ж я добре прожив життя. Мені завжди все вдавалося!».

Завдяки Ландау була створена визначна школа фізиків-теоретиків, які зробили внесок в розвиток фізики не менший, ніж самим Ландау. Кілька десятків фізичних теорій іменуються на честь науковця.

Також в місці Харків, є «ЛандауЦентр» це виставковий зал, який є однією великою лабораторією. Тут відвідувачі можуть самі ставити досліди, працювати з приладами і спробувати себе в ролі вчених.

Саме завдяки таким людям, як Лев Давидович Ландау навчання перетворюється на задоволення, а процес пізнання стає сенсом життя!

ГОЛОКОСТ У ХАРКОВІ В 1942-43 РОКАХ

Огородник Вероніка, учениця 11-Б класу Харківської гімназії №43

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Хікматова Л.Х., учитель історії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
старший учитель

Об'єктом дослідження даної роботи є політика нацистської Німеччини до єврейського населення. В роботі проведено детальне дослідження Голокосту в Харківській області, на основі спогадів очевидців. Актуальність теми полягає в тому, що дослідники концентрували свою увагу в основному на західних та центральних областях України, в той час, як процес знищення євреїв в східних областях мало досліджений.

Аналізуючи зміст роботи можна зробити такі висновки:

☐ трагічні наслідки Голокосту для світового єврейства дуже і дуже великі. Був знищений його демографічний і культурний центр, що існував у Центральній та Східній Європі близько тисячі років, зникли з лиця землі незліченні безлічі сімей та громад, найвідоміші місця єврейської культури і вченості, загинула ціла спільність з особливим барвистим укладом життя.

☐ була порушена безперервність єврейської історії, і процес кількісного та психологічного відновлення єврейства досі не завершився.

☐ голокост на Україні мав жорсткий характер, це дуже яскраво прослідковується на прикладі Харкова. (знищено близько 15 тис. людей в Дробицькому яру).

☐ окупанти не відчували себе пов'язаними будь-якими умовностями, як у країнах Західної та Центральної Європи і вели себе зовсім по іншому, убивали за будь-які дурниці і при цьому робили це при цивільному населенні. Все це привело до того, що Харків став символом цієї великої трагедії в Харкові.

ТРАНСПОРТ ЗОЛОЧІВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Онацька Анна, учениця 11 класу КЗ «Довжанський ліцей» ім.П.Г.Стрижака

Золочівської селищної ради

Керівник: Міщенко Ю.В., вчитель географії, спеціаліст II кваліфікаційної категорії

Транспорт — специфічна галузь господарства. Він не створює, як інші виробничі сектори, нових матеріальних цінностей. Результатом роботи транспорту є переміщення вантажів і людей. Великою є роль галузі у підвищенні рівня життя населення.

Золочівська об'єднана територіальна громада розташована на північному заході Харківської області. На сході і півдні межує з Дергачівським районом, на заході — з Богодухівським, на північному заході — з Великописарівським районом Сумської області, на півночі з Грайворонським та Борисівським районами Белгородської області Російської Федерації.

Відстань від обласного центру – 49 км залізницею або 41 км автошляхами. Протяжність території з півночі на південь – 40 км, із заходу на схід – 37 км.

Транспортно-географічне розташування території громади та селища Золочів вигідне. Незначна віддаленість від обласного центру, з яким є автомобільний та залізничний зв'язок. Природні умови сприятливі: рівнинний рельєф із незначними перепадами висот, помірно-континентальний клімат, лісові масиви, водні об'єкти. .

Межа загального користування автодоріг становить 250,35 км із них з твердим покриттям - 109,77 км. (рис.3.2.)

Мережа доріг на території ОТГ обслуговується філією «Золочівський райавтодор» та Золочівською селищною радою. За останні три роки проводились роботи з поточного ремонту автодоріг Малі Феськи – Феськи, Черноглазівка – Карасівка, Харків – Золочів і т.д. Також протягом року виконується робота з експлуатаційного утримання мережі доріг (ліквідація вибоїн, ремонт штучних споруд тощо) та робота із зимового утримання та обслуговування автодоріг ОТГ.

Через район проходять автомобільні дороги: місцевого значення Т 2103 і територіального значення Т 2113. Більшість населених пунктів району пов'язано автобусним сполученням з Золочевом, а деякі з Харковом. Автобусні перевезення здійснює ВАТ «Восток», який має в своєму складі 31 автобус наступних марок: Богдан, Рута, Volkswagen, ПАЗ, Mercedes, Hyundai, Volvo. Організаторами пасажирських перевезень виступають Золочівська селищна рада та Департамент економіки та міжнародних відносин Харківської ОДА. За даними ВАТ «Восток» у квітні 2020 р. на всій території України були запроваджені карантинні заходи, тому кількість перевезених пасажирів дорівнює нулю. Середній показник за 10 місяців поточного року становить – 10007, що нижче показників минулого року за цей же період – 13559 осіб.

Втім слабка розвинутість автомобільних доріг призводить до того, що деякі населені пункти зовсім не мають автобусного сполучення. Крім того, ці маршрути є збитковими, так як в селах мешкає населення пільгових категорій і підприємство-перевізник не отримує коштів за перевезення пасажирів. .

За останні три роки змін в маршрутній мережі майже не відбулося, окрім того, що закрили маршрут Харків – Грайворон через Золочів.

Через смт Золочів проходить залізниця Харків—Готня. В селищі є залізнична станція «Золочів», а в південній частині — залізнична платформа «Соснівка». Золочів — пасажирська станція на лінії Харків — Готня Південної залізниці за 41 км на північний захід від Харкова в смт Золочів. Через станцію прямують лише приміські потяги. Лінія електрифікована від станції Люботин до станції Золочів у 1970 році. З м. Харків до Золочева електропоїзди відправляються з трьох вокзалів, в залежності від розкладу руху: Харків Пасажирський, Харків Левада, Харків Балашовський

На сьогоднішній день частина електропоїздів відмінені або курсують лише в будні дні. За роки незалежності України було знято одну із колій. Причиною стала нерентабельність перевезень у зв'язку із скороченням кількості населення і зменшення робочих місць на підприємствах м. Харкова. Крім того, залізничним транспортом користується значна кількість населення пільгових категорій і Укрзалізниця втрачає значну частину коштів.

Ще проблемами є застарілий рухомий склад поїздів, а також безвідповідальне ставлення пасажирів до оплати проїзду.

Одним з головних програмних документів щодо подальшого розвитку ОТГ є План соціально - економічного розвитку Золочівської селищної територіальної громади Богодухівського району Харківської області на 2021 – 2023 роки. В даному плані є розділ «Транспорт, зв'язок та інформаційні технології, який визначає найближчі перспективи розвитку відповідної галузі. Стосовно покращення сфери транспорту:

- своєчасне і повне задоволення потреб підприємств та населення в міських, приміських, внутрішніх перевезеннях, створення умов для функціонування сталого автомобільного та залізничного сполучення жителів кожного населеного пункту громади з обласним, районним центром та смт Золочів;

- облаштування та дотримання належного стану транспортних зупинок.

Одним із завдань для покращення фінансової ситуації при обслуговування збиткових маршрутів є монетизація пільг та доплата з боку місцевих органів влади або самих пасажирів при перевезеннях різними видами транспорту.

Основні проблеми для розвитку транспорту в ОТГ є: неякісне покриття автошляхів, нерентабельність перевезень із-за значної кількості пільгового контингенту, застарілий рухомий склад поїздів, а також безвідповідальне ставлення пасажирів до оплати проїзду.

УКРАЇНЬСЬКА ХАТА

Панич Вікторія, учениця 9 класу Олексіївського ліцею Краснокутської селищної ради
Богодучівського району, вихованка Краснокутського ЦДЮТ
Керівник: Сербіна В.А., завідувач бібліотеки, керівник гуртка

Українська хата... Гарна, чиста, завітчана, мов сама весна. Серед пам'яток народної творчості почесне місце належить архітектурі народного житла. «Мені жаль розлучатися з тобою. У тобі так пахло давниною, рутою-м'ятою, любистком, і добра щедра піч твоя пахла стравою, печеним хлібом, печеними і сушеними яблуками, і сухим насінням, зіллям, корінням», - так писав про хату Олександр Довженко. Народна архітектурна творчість сягає своїм корінням до найдавніших етапів формування цивілізації. Вся історія розвитку цієї галузі культури переконливо свідчить про неабиякий талант її творців, мудрість багатовікового народного досвіду.

Найдавніше населення території України створювало свої оселі біля водоймищ на захищених від вітрів ділянках, раціонально використовуючи ландшафтні особливості.

Традиційний, усім знайомий вигляд української хати не виник миттєво. Він створювався протягом століть шляхом безперервного вдосконалення прийомів і форм, що відповідали умовам життя, побуту і естетичним уподобанням.

Перед житлом була невеличка земельна ділянка, на якій висаджувались дерева, кущі, квіти.

На закладини хати запрошували родичів, сусідів, знайомих і коли її, вже побудовану, мазали, то в куток замазували зерно і копійки, щоб оселя була багата на хліб та гроші. Цей звичай зберігся і до нашого часу. При будівництві всю допоміжну роботу теж робили гуртом – толокою. Це дуже гарний звичай, бо працювали безкоштовно і, коли закінчували роботу, господарі частували усіх обідом.

Українська хата – колиска нашого народу. У ній знайшли яскравий вияв спадковості традицій, естетичні засади, доцільність і соціальна зумовленість. Хату можна вважати і своєрідною візитною картою України. Олександр Довженко так писав про українську хату: «... Біла, з теплою солом'яною стріхою, порослою зеленим оксамитовим мохом, архітектурна праматір пристановища людського. Незамкнена, повсякчас відкрита для всіх, без стуку в двері, без «можна?» і без «увійдіть!», житло просте, як добре слово, й законне, немов створили його не людські руки, а сама природа, немов би зросло воно, як плід, серед зелені і квітів».

Найбільш розповсюдженим типом забудови було житло, яке складалось з кімнати та неопалюваних сіней. Була також хата на дві половини – дві кімнати по обидва боки від сіней. Українська хата на всій території України була одноповерховою спорудою та мала, як правило, не менше трьох вікон. Уздовж стін робили невисокий земляний насип – призьбу та ганок – сходинки до хатніх дверей.

Стіни українського житла зводились з різних матеріалів залежно від місцевих ресурсів та можливостей забудовників: саман, камінь, ракушняк, а також хмиз, очерет, лоза, обмазані глиною – так звані мазанки. Укривали хату солом'яною або очеретом. Зверху стіни, крім традиційної обмазки глиною, ще й підводились кольоровими глинами. Долівка в українському житлі завжди була глиняною, дощана підлога була рідкістю. Стеля підтримувалась поздовжніми або поперечними балками – сволоками. Сволоки – символ міцності будівлі та сім'ї. Стеля завжди була побіленою.

Біля хати зводили господарські будівлі. Найбільш характерними господарськими спорудами сільського двору були: хлів – для великої рогатої худоби; стайня – для коней; саж – для свиней; курник – для домашньої птиці; вулик, кадуб – для бджіл; клуня – для зберігання зерна; комора – для зберігання хліба та предметів домашнього вжитку; сінник – для зберігання сіна і

соломи; повітка – для зберігання сільськогосподарського реманенту; коші – для зберігання кукурудзи в початках. Також у дворі були й інші господарські будівлі: крупорушка, млин, олійниця, коптільня, сушарня, шалаш та інші. Вони забезпечували переробку різної сировини риболовецького, баштанного, садового, лісового та інших видів господарської діяльності сільського населення. Ці будівлі зводили з менш цінних будівельних матеріалів.

Подвір'я в Україні обов'язково мало огорожу. Це був частокіл, дощатий паркан, тин або й просто канава, обсаджена колючими кущами. Українці плекали коло своїх осель квіти і висаджували їх завжди багато. Обов'язково біля покутного вікна, від вулиці, в саду. Знали як однорічні так і багаторічні рослини, кущі, найпоширенішими серед яких були: васильки, нагідки, мак, барвінок, мальви, чорнобривці, кручені паничі. Саджали бузок, калину.

Хата – це символ Батьківщини, тепла, добра, єдності і згуртованості. Споконвіку хата виконувала своє природне призначення родинного вогнища, де народжувались і оберігались сімейні традиції.

СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ

Панич Карина, учениця 7 класу Олексіївського ліцею Краснокутської селищної ради
Богодухівського району, вихованка Краснокутського ЦДЮТ
Керівник : Сербіна В.А., завідувач бібліотеки, керівник гуртка

Українські страви... Промовляєш ці слова і одразу на думку спадає все смачне, красиве і апетитне на вигляд, ситне, як зараз би сказали, що екологічно чисте і надзвичайно корисне.

Українська кухня завжди була різноманітною. Основною їжею був і є хліб – паляниці, буханці, пампушки, перепічки. Його випікають з пшеничного, житнього борошна. «Хліб – усьому голова», «Без хліба суха бесіда», «Рибка без хліба бридка» - ці та інші приказки оцінюють величезну роль хліба в нашому харчуванні. Раніше хліб в основному пекли з жита, а якщо рік неврожайний, то домішували висівки, товченої картоплі, гарбуза. Випікали у добре витоплений печі. Зараз за бажанням господині теж печуть хліб вдома за допомогою сучасних електрифікованих пристроїв, використовуючи, в основному, пшеничне борошно. З борошна також варять галушки, вареники та печуть пироги з різними начинками: картоплею, капустою, гарбузом, маком, горохом. Мені про це розповідала моя бабуня Чуженкова Раїса Іванівна 1942 р.н., мешканка села Прогрес Богодухівського (Краснокутського) району. Як про особливо смачну страву свого життя вона згадує про пироги з різними овочевими начинками.

Повсякденними стравами на нашому столі є каші з гречки, пшона, пшениці, ячменю, вівса. Їх традиційно заправляють засмажкою з сала з цибулею, вишкварками, маслом.

Найулюбленішою із страв, безсумнівно, залишається борщ. Основними компонентами його є столовий буряк і капуста. Раніше буряк для борщу завжди квасили і з нього готували страву. Квас робили з червоного столового та солодкого цукрового буряка. У киплячу юшку додавали дрібно нарізаний буряк, капусту (свіжу або квашену), моркву, пізніше — картоплю, квасолю і помідори. Зварений борщ засмажували цибулею. У піст до борщу додавали сушену рибу, гриби, квасолю. Зараз господині зберігають традиції, хоча й можуть використовувати консервовану рибу. Навесні готували зелений борщ з молоді кропиви, лободи, шавлю з додаванням варених яєць. Сьогодні зелений борщ – поширена і улюблена страва українців. Таємницями приготування різних видів борщу зі мною ділилась Рарог Любов Денисівна 1937 р.н., найповажніша мешканка села Прогрес Богодухівського (Краснокутського) району Харківської області.

Не менш важливими у харчуванні українців є овочеві супи. Одним з видів є розсольник, основним інгредієнтом якого є солоні огірки. Раніше він не мав великого поширення, а зараз все частіше з'являється на наших столах. Розсольник готують з картоплею, морквою, цибулею, із нирками. Дуже поширеною стравою був і є капустяк із квашеної капусти з пшоном. Він належить до обрядових страв наших предків. Як бачимо, капуста є складовою багатьох страв українців, її споживають і сирю, і квашеною, і тушкованою, і смаженою, і вареною.

Українські господині на своїй кухні шинкували, сікли овочі, вживаючи салати. Одним із найпопулярніших овочевих салатів можна назвати вінегрет, який має популярність і до сих пір.

З поширенням в Україні картоплі майже всі перші страви: борщі, юшки - варять із картоплею. Широко використовують картоплю для приготування других страв і в поєднанні з іншими продуктами: із м'ясом, салом, морквою, грибами, яблуками, хроном, сиром. Картоплю використовують у вареному, смаженому і печеному вигляді. З картоплі готують деруни, роблять крохмаль. Смак багатьох страв покращує і доповнює соняшникова олія. Важливими овочевими культурами на кухні є помідори та сині баклажани. З помідорів виготовляють томат-пюре, який використовують для приготування борщів і соусів. Із синіх баклажанів виготовляють холодні закуски – ікру, фаршировані баклажани, а також другі гарячі страви в смаженому й тушкованому вигляді. Споживають українці в харчуванні і харчовий гарбуз у вигляді каші та печений, як начинку у пироги. Цибуля, часник, червоний перець – улюблені приправи, а з тертого хрому роблять гостру приправу з додаванням червоного буякового квасу.

Важливим елементом харчування є обробка продуктів для довшого зберігання. Найбільш поширеними є соління, квашіння, сушіння. Зараз господині солять огірки невеликого розміру, а раніше, як розповіла мені Дігтярь Любов Андріївна 1947 р.н., мешканка селища Водяне Богодухівського (Краснокутського) району Харківської області, для соління обирали зеленці доволі великих розмірів. Вдома ми квасимо та солимо капусту січену та шматочками – пелюстку, кавуни, огірки, мочимо та сушимо яблука, сливи, груші, вишні, терен та смородину. Навесні збираємо березовий сік та робимо з нього квас. Використовуємо в харчуванні трав'яний чай, заварюємо різні цілющі трави – м'яту, звіробій, липовий цвіт, чебрець, малинові та вишневі гілочки.

Приготування їжі – важлива справа, для якої потрібні знання та практичні навички. Найкращі продукти можна легко зіпсувати під час варіння чи смаження. Страва може залишатися привабливо зовні та корисні від неї не буде. І навпаки, із звичайних недорогих продуктів, доклавши зусиль і вміння, можна готувати щодня смачну і поживну їжу.

СЕЛО ГРАФСЬКЕ – БАТЬКІВЩИНА СПІВАЧКИ Є. МІРОШНИЧЕНКО

Передистий Сергій, Бабаков Олексій, учні 7-А класу КЗ «Вовчанський ліцей №7»

Вовчанської міської ради Чугувівського району Харківської області

Керівник: Бондаренко Я.В., вчитель.

Красиве мальовниче село на березі Сіверського Дінця. Тут народилась Євгенія Мірошниченко - знаменита оперна співачка, народна артистка Радянського Союзу, Герой України, Почесний Громадянин Вовчанщини. Природа цього краю надихала її творити.

Ми ознайомились з селом, де народилась велика артистка. Воно витягнуте вздовж річки Сіверський Дінець на відстань кількох кілометрів. Вище за течією на відстані 2 км розташоване село Приліпка. До села примикає великий лісовий масив (сосна). Нижче села протікає річка Графівка (ліва притока Дінця).

Село відоме з 1655 року під назвою Андріївка. З 1720-х років до 1917 року належало графам Гендриковим, що облаштували тут садибу Графське. З цим пов'язано і перейменування села. У XIX ст. кінний завод графа А.І. Гендрикова вважався одним із найкращих у імперії. Від ампірного ансамблю садиби зберігся лише один флігель.

За даними на 1864 рік, у власницькій слободі – центрі Графськосільської волості Вовчанського повіту – мешкало понад 800 осіб (у т.ч. 401 чоловічої статі та 420 – жіночої), налічувалось 97 дворових господарств, існували православна церква, цукровий, кінний, вівчарний та цегельний заводи, відбувалося 4 щорічних ярмарки.

Станом на 1914 рік кількість мешканців села зросла до 1284 осіб.

У 1928 році село перейменовано на Радянське. У 2016 році селу повернуто його історичну назву – Графське.

ВІН БУВ ПОТРІБЕН НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ...

Петраш Денис, Темирбек Анастасія, вихованці КУ «Будинок дитячої та юнацької творчості» Вовчанської міської ради Чугуївського району Харківської області,
учні 8 класу КЗ «Вовчанський ліцей №7»
Керівник: Ковальова Г.О., керівник гуртка.

Іван Васильович Міщенко... Його могила знаходиться на Алеї Героїв центрального кладовища м. Харкова. За свою працю на ФЕДі одержав Орден Леніна і Золоту Зірку Героя соціалістичної праці 26 квітня 1971р.

Його життєвий шлях був нелегким. Народився І. Міщенко в 1922 р. в селі Манченки Харківського району Харківської обл. Закінчив школу «на відмінно», вступив до педагогічного інституту, викладав математику в м. Золочів. Але війна внесла свої корективи в мирне життя. Військовий комісаріат призвав Івана до лав Червоної армії і направив до льотного училища вчитися на радиста-стрілка бойового літака. Після закінчення училища солдат І. Міщенко був направлений на Далекий Схід, де служив на кордоні з Японією в Маньчжурії. Там, біля кордонів з Радянським Союзом, стояла мільйонна Квантунська армія, яка в будь-яку мить могла напасти на Радянський Союз, і тому бійці і вдень, і вночі були в бойовій готовності, бо з боку Японії часто бували диверсії. Солдатам, які прагнули захищати Європу від фашистів, сказали: «Ви всі потрібні тут!». Служба була важкою.

Через 3 місяці після Дня Перемоги – 9 травня 1945 року – Радянський Союз, згідно Договору на Ялтинській конференції між США, Великобританією і Радянським Союзом, оголосив 9 вересня стан війни з Японією. В результаті умілих воєнних дій коаліційних військ 23 серпня 1945 року була оголошена перемога над військовими силами Японії.

За участь у воєнних діях стрілок-радист І. Міщенко одержав бойові нагороди за бойові дії в Японії.

Після мобілізації працював інструктором в райкомі партії. Одружився і прожив з дружиною Оленою 54 роки. Мав двох дітей. Пропрацював на ФЕДі 49 років. Робота для нього була на першому місці. Коли сину було 14 років, батько взяв його працювати до себе учнем. Взагалі кожен учень на заводі мріяв, щоб його вчителем був Іван Васильович.

Його діти - Павло і Надія - одержали вищу юридичну освіту, онуки – Іван та Марина – також юристи в місті Харків, а онук Микола живе в Вовчанську, служить прикордонником, учасник АТО - захищав незалежність України. Він з гордістю розповів нам про свого дідуся-героя, учасника Другої світової війни і Героя соціалістичної праці, а ми познайомились з ще однією сторінкою Другої світової війни. Молодь пам'ятає подвиги старшого покоління!

ПЕРЛИНА КУП'ЯНЩИНИ: ЗАКАЗНИК «КАЛИНІВСЬКИЙ»

Петренко Лілія, учениця 8 класу Кіндрашівського ліцею
Кіндрашівської сільської ради, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради
Керівник: Каменюка Л.А., директор Кіндрашівського ліцею

Збереження дикої природи є пріоритетним завданням розвитку людства, адже від підтримання життя на Землі залежить і наше власне існування

Найбільш надійним методом охорони рідкісних і зникаючих рослин і тварин є включення територій, де вони зростають в систему державного природно-заповідного фонду

Рішення Харківської обласної ради XIV сесії XXII скликання від 20.11.1997

«Про резервування для наступного заповідання природних територій та об'єктів» до складу перспективних територій, які зарезервовані для подальшого заповідання увійшов ботанічний заказник «Калинівський».

У травні 2021 року ми здійснили одноденну експедицію на дану територію з Бенгусом Ю.В, старшим викладачем кафедри ботаніки Харківського національного університету ім.Г.С Сковороди.

Територія заказника розташована на правому березі р. Оскіл. Плакорна та лобна частини крутого схилу вкриті угрупованнями справжніх типчаково-ковилово-різнотравних та чагарникових степів з фрагментами реліктових угруповань. Нижче, на відслоненнях крейди зростають рідкісні для області розріджені чагарничкові ценози ендемічних зникаючих видів, включених до Червоної книги України. На заплавній ділянці домінує типова інтразональна лучна та водно-болотна рослинність.

Визначено 22 види рослин, які зустрічаються на території перспективного ботанічного заказника «Калинівський» і які потребують охорони. З них 12 видів відносяться до категорії регіонально-рідкісних видів, 8 – до Червоної книги України, 2 – до Зеленої книги України. За місцезростанням: 13 – на степових схилах, 5 – на крейдових відкладеннях, 2 – на луках, 2 – у річці Оскіл

Визначено 6 видів тварин, які зустрічаються на території перспективного ботанічного заказника «Калинівський» і які потребують охорони 3 види тварин занесено до Червоної книги України, 3 види тварин підлягають охороні за Бернською конвенцією. Найбільше видів тварин, які потребують охорони мешкають на степових схилах (5 видів), у річці Оскіл (1 вид).

Фактори, які становлять небезпеку території: випалювання, ерозія ґрунтів

Для того аби зберегти дану територію потрібно: перевести даний об'єкт природно-заповідного фонду з категорії «перспективні» в категорію «існуючі»; розробити екологічну стежку; заборонити випалювання трави, здійснювати контроль за сінокосом, дозволити випас худоби, оскільки завдяки цього відбудеться збереження популяції Бабака степового *Marmota bobak*.

ВИКАРБУВАНА ПАМ'ЯТЬ

Печена Юлія, гурток «Юні географи-дослідники» Борівського Будинку дитячої та юнацької творчості Борівської селищної ради Харківської області
Керівник: Печений А.В., керівник гуртка

Люди здавна намагалися зробити світ кращим: своєю працею, своїми вчинками та подвигами, які завжди спрямовувалися на покращення власного життя, життя суспільства в цілому та забезпечення існування майбутніх поколінь. Пам'ять про людей, які здійснили значний внесок у розвиток Борівського краю, стали частиною його історії, героями Другої світової війни, АТО на сході України – викарбувана на меморіальних дошках в селищі міського типу Борова та інших населених пунктах Борівської територіальної громади.

ГАМОРА Володимир Миколайович (16.01.1934-30.06.2016)

Адреса: смт. Борова, пров. Майстрів, 1 (будівля Борівського ВП Ізюмського відділу поліції ГУНП в Харківській області).

Меморіальна дошка, присвячена пам'яті підполковника у відставці Володимира Гамори, який довгий час очолював Борівський райвідділ міліції.

Народився він 16 січня 1934 року в місті Лозова Харківської області. У січні 1967 року був призначений на посаду начальника Борівського РВ і очолював роботу райвідділу 16 років.

У 2008 році вийшла друком його книга «Міліція Борівщини».

Дошка була встановлена силами ради ветеранів Борівського РВ НП з нагоди 80-річчя Володимира Гамори.

КОВБАСА Олег Вікторович (25.03.1976-05.04.2015)

Адреса: смт. Борова, пров. Миру, 3, житловий будинок.

З нагоди Дня захисника України, з метою вшанування пам'яті підполковника, заступника начальника штабу 92-ї окремої механізованої Чугуївсько-Ропшинської бригади Олега Ковбаси на стіні житлового будинку в селищі Борова 14 жовтня 2015 року було встановлено меморіальну дошку.

Народився 1976 року в місті Рубіжне на Луганщині в родині робітників. З 1978 року мешкав в смт. Борова

У січні 2015 року дістав поранення та після лікування повернувся на передову.

5 квітня 2015 року близько 9:30 бойовики окупаційних корпусів з боку піщаного кар'єру (с. Весела Гора) обстріляли з протитанкового керованого комплексу взводний опорний пункт «Фасад». В результаті влучення ракети в мінний шлагбаум стався вибух з детонацією протитанкових мін ТМ-62. Четверо військовослужбовців, які перебували в автомобілі ВАЗ-2109 поряд із місцем вибуху, загинули. Майор Олег Ковбаса, старший сержант Владислав Блінов і солдат Сергій Гуров загинули на місці, старший солдат Олексій Федорченко помер від поранень дорогою до лікарні.

Посмертно присвоєне військове звання підполковника.

СУБОТА Микола Миколайович (01.12.1920-14.10.1994)

Адреса: смт. Борова, вул. Центральна, 1, будівля Борівської селищної ради.

З нагоди 100-річчя з дня народження Миколи Миколайовича Суботи, який очолював Борівський район з 1967 по 1985 роки, 1 грудня 2020 року на фасаді будівлі Борівської районної ради було встановлено меморіальну дошку.

ГОЛОВІНА Сусанна Олександрівна (02.11.1905-26.01.1983)

Адреса: смт. Борова, вул. Миру, 34, будівля КНП «Борівська центральна лікарня Борівської селищної ради».

Напередодні професійного свята медичних працівників 17 червня 2021 року відбулося урочисте відкриття меморіальної дошки лікарю Сусанні Головиній.

Сусанна Олександрівна Головіна майже усе життя працювала лікарем у Борівській лікарні. У роки Другої світової війни вона, ризикуючи власним життям та наражаючи себе на реальну небезпеку, видавала «липові» довідки жителям Борівщини про шкірні захворювання, щоб запобігти їх вивезенню на примусові роботи до Німеччини. З цією ж метою під час окупації вона оголосила на території Борівського району епідемію тифу, чим врятувала багатьох борівчан від каторжних робіт в Німеччині.

КРЮЧКОВ Олег Митрофанович (10.03.1941-27.01.2011)

Адреса: с. Богуславка, будівля залізничної станції ім. Олега Крюкова Куп'янської дирекції Південної залізниці.

Олег Митрофанович Крючков – український залізничник, народився 10 березня 1941 року в м. Нарва Естонської РСР. Дитинство і юність провів у Куп'янську.

У 1987-1992 – перший заступник начальника Донецької залізниці. У 1992-1994 – начальник Головного управління перевезень Укрзалізниці. У 1995-1997 очолював Південну залізницю, а з жовтня 1997 по липень 1998 року був начальником Одеської залізниці. У 1998-2000 – начальник Донецької залізниці. У 2000-2001 роках працював радником начальника Одеської залізниці.

у 2011 році Куп'янська дирекція залізничних перевезень Південної залізниці перейменувала станцію Колгоспну на станцію імені Олега Крюкова.

МУХА Василь Миколайович (06.04.1988-20.01.2020)

Адреса: с. Піски-Радьківські, вул. Центральна, 14, будівля Піско-Радьківської ЗОШ І-ІІІ ст.

Народився 6 квітня 1988 року в селі Піски-Радьківські Борівського району Харківської області.

Загинув о 19:45 20 січня 2020 року в околицях селища Опитне поблизу Донецького аеропорту від кулі снайпера. Спочатку той поранив його товариша і Василь кинувся йому на допомогу. Воїна накрило перехресним вогнем. До того, як його вразили три кулі, одна з яких – снайперська – вцілила в серце, він встиг дати дві черги з кулемета.

Меморіальну дошку встановлено в приміщенні Піско-Радьківської ЗОШ І-ІІІ ступенів, випускником якої є Василь Миколайович Муха.

Пам'ять про життя цих людей – постатей в історії Борівщини про їх працю, мужність та подвиги ціною власного життя, є прикладом для нинішнього та майбутніх поколінь, який ми повинні цінувати, поважати та пам'ятати.

ГЕРОЇ В НАЗВАХ ВУЛИЦЬ

Поблоцький Олександр, учень 7 класу КЗ «Золочівський ліцей №2»

Золочівської селищної ради

Керівник: Стародубцева В.А., вчитель географії, спеціаліст вищої категорії, вчитель – методист

Минають роки, відлітаючи у вічність... Все далі і далі відходять від нас грізні роки Другої світової війни, але не згасає пам'ять про тих, хто ціною власного життя захистив нашу країну від гітлерівської агресії. Уже давно на місці руїн і попелищ виросли світлі квартали міст, нові заводи і фабрики, здається, ніщо не нагадує про війну. Але ніколи не будуть забуті імена тих, хто в тяжкий для нашої країни час здійснив неповторні подвиги, хто не шкодував життя заради щастя нинішніх поколінь. Про них написані книги, пісні, знято безліч фільмів. Про них нагадують Кургани Безсмертя, їхніми іменами названі сквери, майдани, вулиці.

В нашому селищі Золочів є вулиці Стрижака, Світличного, Чалого. Хто ці люди? Чому їхні прізвища увічнено в назвах вулиць? Це наші земляки – Герої Радянського Союзу.

Павло Григорович Стрижак. Народився 13 вересня 1922 року в селі Довжик, нині Богодухівського району Харківської області. До лав РСЧА призваний Золочівським РВК у 1939 році. Закінчив Одеське військово-артилерійське училище. Учасник німецько-радянської війни з 29 червня 1941 року. Воював на Західному, Брянському, Білоруському і 1-му Українському фронтах. Особливо командир артилерійської батареї гвардії капітан П. Г. Стрижак відзначився у бою за місто Броди Львівської області 28 березня 1944 року. Супротивник силами до двох батальйонів піхоти, при підтримці авіації і 18-ти танків типу «Тигр» контратакував позиції радянських військ. Ворожі танки з десантом на броні прорвали радянську оборону, внаслідок чого виникла загроза оточення окремих частин 121-ї гвардійської стрілецької дивізії. Під щільним вогнем супротивника батарея гвардії капітана П. Г. Стрижака розгорнула гармати і відкрила вогонь по ворожих танках. Зазнавши поранення в груди, гвардії капітан П. Г. Стрижак не полишив поле бою. Артилеристи батареї підбили 4 танки і знищили до роти піхоти. У розпал бою вдруге був поранений, але знову залишився в строю. Помер під час бою від значної крововтрати. Похований у місті Радивиліві Рівненської області.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 23 вересня 1944 року за зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецько-фашистськими загарбниками та виявлені при цьому відвагу і героїзм, гвардії капітанові Стрижаку Павлу Григоровичу присвоєне звання Героя Радянського Союзу (посмертно). Нагороджений орденом Леніна (23.09.1944), двома орденами Вітчизняної війни 2-го ступеня (15.12.1943, 06.04.1944), орденом Червоної Зірки (11.12.1942).

Олександр Микитович Чалий. Народився 1918 року в селі Лемішине, нині Богодухівського району Харківської області. До лав РСЧА призваний Богодухівським РВК у жовтні 1939 року. Учасник німецько-радянської війни з 5 березня 1942 року. Воював на Волховському і Воронежському фронтах. Член ВКП(б), був парторгом роти. Під час форсування Дніпра 1—3 жовтня 1943 року ефрейтор О. М. Чалий під безперервним вогнем супротивника здійснив понад двадцять рейсів човном через Дніпро, переправляючи піхоту, озброєння і набої. Ефрейтор О. М. Чалий, виконуючи обов'язки командира відділення, протягом трьох діб безперервно перебував на пункті переправи. Під мінометно-кулеметним вогнем та під час авіаційних нальотів регулював розподіл підрозділів, що переправлялись, по засобах переправи. Завдяки його планомірним чітким діям переправа не припиняла свою роботу навіть під час артобстрілів і нальотів ворожої авіації. Молодший сержант О. М. Чалий загинув у бою 27 грудня 1943 року. Похований у селі Германівка Обухівського району Київської області.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 10 січня 1944 року за успішне форсування річки Дніпро, міцне закріплення і розширення плацдарму на західному березі річки Дніпро та виявлені при цьому відвагу і героїзм, ефрейторові Чалому Олександрові Микитовичу присвоєне звання Героя Радянського Союзу (посмертно). Нагороджений орденом Леніна (10.01.1944) і медаллю «За відвагу» (05.10.1943).

Тимофій Іванович Світличний. Народився в селі Світличному, нині Богодухівського району Харківської області. До лав РСЧА призваний Золочівським РВК у 1939 році. Учасник німецько-

радянської війни з 1942 року. Воював на Західному, 1-му та 2-му Прибалтійських і 3-му Білоруському фронтах. Двічі був легко поранений. Особливо командир обслуги ракетної установки гвардії сержант Т. І. Світличний відзначився у боях на території Білорусі. Обслуга під командуванням гвардії сержанта Т. І. Світличного здійснила 4 залпи в упор по ворогу, що наступав. Сам Т. І. Світличний, будучи тяжко пораненим, не залишив поле бою, а згуртував довкола себе усіх, хто залишився у живих. Шість годин тривав нерівний бій мінометників з чисельно переважаючим ворогом. Коли від прямого попадання пострілом з «Фердинанда» реактивна установка спалахнула, Т. І. Світличний встиг здійснити ще один залп з неї. Згорів разом з установкою. Похований на місці бою. Влітку 1959 року з військовими почесними перепохований у місті Сенно.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 року за зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецько-фашистськими загарбниками та виявлені при цьому відвагу і героїзм, гвардії сержантові Світличному Тимофію Івановичу присвоєне звання Героя Радянського Союзу (посмертно). Нагороджений орденами Леніна (24.03.1945), Вітчизняної війни 2-го ступеня (05.12.1943).

Коли ми пам'ятаємо – ми не переможемо!

ПРО ЩО СУМУЄ ДУБІВКА

Повелиця Іван, учень 9-Б класу Куп'янського ліцею №8

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Дубовецька З.І., вчитель історії, вищої категорії, старший вчитель

По лівій окраїні селища міського типу Ківшарівка протікає мальовничий струмок, який місцеві жителі називають Дубівкою. Хоча на картах початку XIX століття це була повноводна річка і називалася Новоосинівкою від однойменної слободи, заселеною козаками хутора Осинівий на її лівому березі.

В середині XIX століття кілька сімей перебралися жити на правий берег річки і заснували новий хутір Притулове, який простягнувся вздовж живописної річної тераси з родючими чорноземами. Через кілька десятків років кілька сімей з прізвищем Ківшар, перебралися через глинистий глибокий яр і понад річкою заснували хутір Ківшарів. На цій вузькій ділянці і досі місцеві жителі тримають присадибні ділянки.

В пам'яті старожилів збереглася ще одна назва річки – Чумаківка, названа чумаками. Їх шлях до Криму проходив по нашій місцевості. Біля річки вони робили привал, відпочивали та випасали волів.

Сучасна назва Дубівка ймовірно походить від кремезних дубів, які росли на його берегах до самої лучної заплави річки Оскіл, в яку вона впадала з лівого берега (в районі 4 кілометра залізничної колії)

Існує легенда про дубову кладку. Було це в роки Другої світової війни. Під час нальоту німецької авіації одна з мін впала в річку і утворила велику яму. Міною пошкодило і дуба, який ріс неподалік від берега. Дерево нахилилося і впало у воду, утворивши перехідну кладку. Пізніше, колгоспники витягли дубову колоду і пустили її на виготовлення бочок, в яких довго возили воду та квасили овочі.

Витоки річки починаються з джерел в крутих яругах біля сучасного села Піщане. Протяжність сягала 15 кілометрів. Нині довжина складає 5 кілометрів. Живленням ріки були опади, джерельні криниці по берегах річки, права притока безіменного струмка, який протікав на дні Сухого Яру. Зараз потічок тече в колекторі під проспектом Кошелева. Про глибину і ширину річки розповідають старожили, що під час повеней, дощів її можна було перепливти тільки на човні. А там, де вона розливалась, утворювались невеличкі, але глибокі озерця, в яких купалися і діти і дорослі. Від них залишилися лише назви та западини.

В річці водилася риба: щука, судак, лин, карась, окунь, але найбільше - в'юнів. Рибу ловили спеціальними ятерами, виготовленими з червоної лози.

Про господарське значення річки для жителів села Притулове розповідає місцева поетеса, вчителька Семененко Н.В., чие дитинство пройшло на берегах цієї річки.

У пам'яті дитинство недалеко, усе буяло, Дубівка жила,
Пили з криниці люди і лелеки, весь край тримала сила джерела.
Купалися дорослі і малеча, не кожен цю ріку перепливав,
В'юнів ловили і білизну прали, сушили все на вигоні тоді,
А ввечері на луках так співали, що аж здіймались хвилі на воді.

В середині 60-х років з будівництвом Куп'янського Центроліту в селах Притулове і Ківшарівка почали зводити багатопверхове селище ливарників. У 1969 році був зданий в експлуатацію перший 9-ти під'їзний будинок. Спочатку забудували територію села Притулове, а з 1984 року і село Ківшарівка. Болотисту місцевість почали засипали багатометровим шаром піску. Під ґрунтом опинились і болота, і джерела, і потічки. У новоосинівськім ярку насипали греблю, утворили ставок, який зменшив витік води. Це призвело до оміління річки Дубівки. На піщаному правому березі річки жителі селища Ківшарівка звели три гаражних кооперативи «Лада», «Жигулі», «Самара» та два стаціонарних мости. Це призвело до значного забруднення річки пластиком, деревом, битим склом. Водії частото минають автомобілі, забруднюючи річку мастилами. Частково попадають у воду пестициди, гербіциди, органічні добрива з полів та городів. Струмок замулюється городніми ділянками, які розкопуються на його берегах.

Протіка біля селища річка, мальовнича вона невеличка,
Було б добре у неї життя, заважа вирувати сміття.
На обох берегах зелень-трави, і дерева стоять величаво,
Та лише наступає тепло, і краси ніби тут не було.
Поспішають туди ківшаряни, і байдуже, що луки зів'януть
А у річку кидають усе. «Хай, мовляв, течія понесе.»
Замулилося дно, заніміло... Русло швидко усе обміліло,
І не дубівка то вже – рівчак! Хто врятує цю річку і як?
Та ми можемо все це зробити, і природу іще відродити,
Попрацюймо дорослі й малі, жити нам тут, на рідній землі!

Якщо колись Дубівка ще намагалася боротися з бездушним втручанням людей у її життя, то тепер майже не чинить опору. Але своєї остаточної межі, за якою неможливе відновлення, вона ще не досягла. Найперше треба зупинитись, очистити русло від сміття, закріпити береги, дати друге життя джерелам, встановити штраф за миття машин і викидання сміття. Я дуже люблю свою Дубівку. Часом здається, що кращого потічка я не зустрічав ніде. Це моя Батьківщина!

ДМИТРО БАГАЛІЙ – ПРОСВІТИТЕЛЬ ХАРКІВЩИНИ

Полешко Оскар, учень 10-А класу Харківської спеціалізованої школи I-III ступенів №108

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

Харківщина ще з давніх часів була освітнім центром України. Зважаючи на видатних вчених, науковців, акторів, письменників, режисерів, лікарів, співаків й людей інших професій, що не лише бували в Харкові й провели в цьому східному куточку України частину життя, а й зробили великий внесок в розвиток нашого регіону, можна сказати, що Харків – колыска освічених українців. Саме тих постатей, що чинили значний вплив на розвиток України в культурній, мистецькій, науковій й інших галузях.

Одним з таких видатних діячів в області науки з Харкова є Дмитро Багалій – історик, професор та громадський діяч. В назві доповіді не просто так вказано, що Дмитро Багалій є саме просвітителем Харківщини, бо він дійсно багато зробив за життя для того, аби покращити наш регіон в культурному й науковому сенсах. В його біографії легко знайти цілі періоди життя активної діяльності в харківському регіоні. Про це детальніше далі... Але спочатку про те, чим за життя займався Дмитро Багалій. Оскільки він був не лише істориком... Після нього залишилося чимало краєзнавчих робіт, в тому числі й просторів Харківщини. Досліджуючи куточки наших

рідних земель, Дмитро Іванович Багалій часто звертався до писемних джерел, фольклору, особистих записів корінних харків'ян. Чимало часу присвятив вивченню побуту українських селян початку двадцятого століття.

Ще одним цікавим фактом щодо писемних джерел, які були в роботі Д. Багалія є масштабна робота за творчістю Григорія Савича Сковороди. Історик зібрав велику кількість творів видатного українського філософа й зміг згрупувати отриманий матеріал у «Першу повну збірку творів Г.С. Сковороди».

Таким чином Д. Багалій не лише систематизував й структурував ретельно зібраний матеріал за десятки років наполегливої роботи, а й трансформував свою пошуково-дослідницьку діяльність в історично-просвітницьку. Збірка успішно тиражувалася й все більше й більше українців ознайомлювалися з видатною історією своєї нації та душевним світом своїх предків через глибокі філософські тексти Сковороди.

Але це не єдина просвітницька діяльність Дмитра Багалія. Він прагнув просвітити якомога більше своїх співвітчизників. Через свій досвід та знання донести народові дійсню, не сфабриковану історію нації. Тому велику частину другої половини свого життя краєзнавець провів в Харківському Імператорському Університеті (сучасний університет імені Василя Каразіна). Багалій був професором в цьому університеті й обіймав посаду ректора, що дозволяло йому до кінця своїх днів (помер історик у 1932 році також у Харкові) не лише займатися улюбленою справою, а й буквально «просвіщати» свій народ, підвищувати культурний рівень й обізнаність українців.

ЛІСИ БАСЕЙНУ РІЧКИ МОКРИЙ МЕРЧИК У МЕЖАХ ВАЛКІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Половик Аліна; учениця 7 класу Новомерчицького навчально-виховного комплексу (загальноосвітня школа І – ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад) Валківської міської ради Харківської області, вихованка КЗ «Валківський центр туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді Валківської міської ради Харківської області»
Керівник : Вовк В.Ф., учитель географії

Збереження українських лісів – важливе завдання, особливо з урахуванням того факту, що лісистість України становить усього 17,6% (за іншими даними – 15,9%), що занадто мало для забезпечення екологічної стабільності довкілля. За цим показником наша країна помітно поступається більшості європейських держав, де середня лісистість (без Росії) становить приблизно 31%.

Для Харківщини питання стоїть ще гостріше, оскільки показник лісистості Харківської області помітно нижчий навіть за середній по Україні – 10,1%. До того ж, як показала перевірка, проведена Президентом, частина лісів, переважно всередині лісових масивів, вирубана.

Зазначена ситуація є характерною і для Валківської територіальної громади Богодухівського району Харківської області, де показник лісистості теж низький – усього 11,5%.

Саме це і обумовило вибір теми досліджень.

Об'єкт досліджень – басейн малої річки Мокрий Мерчик у межах Валківської територіальної громади Харківської області.

Предмет досліджень - ліси, розташовані у басейні названої річки.

Мета роботи – уточнити просторове розташування та особливості лісів у басейні річки Мокрий Мерчик у межах Валківської територіальної громади Харківської області.

Польові дослідження лісів басейну річки Мокрий Мерчик у межах Валківської територіальної громади Богодухівського району Харківської області та опрацювання їх результатів були проведені протягом 2020 і 2021 років. Методи досліджень, які при цьому використовувались, дали змогу уточнити просторове розташування, площу та особливості лісів у басейні річки Мокрий Мерчик. Польові дослідження здійснювались згідно методичних вказівок для студентів-географів (Бабіч, Гвоздь, Попова та ін., 1987) та рекомендацій щодо проведення

краєзнавчих досліджень, розроблених працівниками Харківської обласної станції юних туристів («Польові методи досліджень з географічного краєзнавства», 2019). Вони виконувались переважно у теплу пору року. У ході їх проведення визначались такі елементи лісів як їх ярусність, видовий склад, формули, зімкнутість крон, густина і середній діаметр дорослих дерев.

У ході камеральних робіт широко використовувалась Публічна кадастрова карта України.

Дослідження видового складу дерев, якими складені ліси у басейні Мокрого Мерчика, дали підставу виділити п'ять їх типів:

1. Хвойні ліси (бори) – соснові ліси, які ростуть переважно на ділянках ґрунтів, що мають піщану структуру.
2. Нагірні діброви – листяні ліси на вирівняних ділянках (переважно на вододілах).
3. Ліси байрачного типу – листяні ліси, які займають днища і особливо схили великих деревовидних балок.
4. Заплавні вільхові ліси (вільшаники).
5. Заплавні дрібнолисті вербові ліси і лозняки.

Найважливішою деревною породою, яка у районі досліджень займає найбільшу площу та складає головну і найціннішу у промисловому значенні частину запасів деревини, є дуб черешчатий.

Найбагатший видовий склад дерев представлений у нагірних дібровах.

Польові дослідження дали змогу виділити у місцевих лісах яруси та установити, що ярусність найкраще виражена теж у нагірних дібровах.

Уточнення площі місцевих лісів дозволило визначити середню лісистість чинної території (15,4%), що є дещо вищим показником порівняно з Харківською областю. Така лісистість території характерна для сучасного Українського Лісостепу. Вона близька до середніх значень цього показника в Україні.

Ураховуючи відносно невелику площу лісів у басейні Мокрого Мерчика, молодість значної їх частини, склад деревних порід, можна зробити висновок про невелику у цілому їх промислову цінність, хоча все ж вони є сировинною базою для роботи місцевого лісництва. Значно більше значення чинні ліси відіграють у охороні природи (особливо з урахуванням розташування частини з них у межах Галицько-Слобожанського екологічного коридору). Посилюється використання місцевих лісів як рекреаційних об'єктів.

НАМ ВІДОМІ НАШІ ЗАХИСНИКИ. ЗБЕРЕЖІМО ЇХ У ПАМ'ЯТІ НАРОДУ ПОІМЕННО!

Полякова Євгенія, учениця 11-А класу ХЗОШ І-ІІІ ступенів № 157

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Ляшенко Л.М., учитель української мови та літератури

Роки голодомору, Друга світова війна були тяжким випробуванням для нашого народу.

Людство ще не знало такого героїзму, який став нормою поведінки. Тисячі людей виявили вищий ступінь самовідданості й були удостоєні різних нагород.

Але що ми, сучасне покоління, знаємо про той страшний час, про ту страшну війну та вимушений голод? На жаль, багато хто має про це досить поверхнєве уявлення, саме тому проблема збереження пам'яті про подвиги героїв актуальна й дотепер. Наш обов'язок – завжди пам'ятати про тих, хто, не шкодуючи свого життя, захистив нас і Батьківщину в ті суворі роки.

Свою роботу хочу присвятити моєму прапрадіду Власенку Іллі Григоровичу, який відстоював інтереси звичайних людей у 1932-1933 під час голодомору, та прадідам Власенкам Володимирі та Миколі, що воювали з фашистськими загарбниками та були відзначені найпочеснішими та найвищими нагородами.

Використавши архівні документи та спогади родичів, систематизувавши ці матеріали, познайомили з біографією Власенка Іллі Григоровича, який відстоював інтереси звичайних людей у 1932-1933 під час голодомору. Прапрадідусь був тим, хто не змовчував, намагався відстоювати

справедливість заради повноцінного життя членів родини та односельців, через що був покараний більшовицькою владою.

Власенко Микола Ілліч та Власенко Володимир Ілліч зростали в родині, де вважалось, що кожен чоловік, голова сім'ї, має захистити своїх рідних, тому відданість Батьківщині прирівнювалась до відданості близьким. Вияв відваги для них був не проявом чогось надзвичайного, а звичайним явищем, бо яскравим прикладом для них був батько Власенко Ілля Григорович. Брати Власенко воювали з фашистськими загарбниками та були відзначені найпочеснішими та найвищими нагородами.

Пишаюсь своїми рідними захисниками! Упевнена, що в кожній родині є свої Власенки. Збережімо їх у пам'яті народу поіменно!

ВОЛОДИМИР ШЕСТОПАЛОВ -ЗНАМЕНИТИЙ АРТИСТ З ВОВЧАНСЬКА

Пономарьова Софія, Товкайло Діана, учениці 6-б класу КЗ «Вовчанський ліцей №7»
Вовчанської міської ради Чугуївського району Харківської області
Керівник Сукачова О.В., вчитель

Він народився 21 травня 1938 року у селі Перше Шевченкове на Вовчанщині. У 1961 році закінчив Харківський театральний інститут і з того часу працював у Харківському академічному українському драматичному театрі ім. Т.Г. Шевченка. Виконував провідні ролі, такі як Шпак («Щельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка), Сафрон («Маруся Богуславка» М. Старицького), Остап («Тарас Бульба» по М. Гоголю) та ін.

З 1991 до 2001 року очолював Харківське міжобласне відділення Національної спілки театральних діячів, а 14 лютого на День Всіх Закоханих в 2001 році перестало битись серце нашого знаменитого земляка.

В Харкові на будинку №20 майдану Конституції, де мешкав наш земляк, встановлена меморіальна дошка.

Вивчаючи експонати музею, ми дізнались, що артист свого часу разом зі своїми батьками та сестрами жив у Вовчанську на вулиці Сапельника. З слів мешканців будинків з вулиць Перемоги, Сапельника, Войкова, де проживав Володя, виявили, що хлопець, закінчивши школу, якийсь час працював на бавовняно-ткацькій фабриці, де брав участь у художній самодіяльності. Врешті-решт це і визначило його подальшу акторську долю.

Родичі згадують, що коли Володимир Шестопалов приїздив до батьків та рідних у Вовчанськ, він частенько виходив рано-вранці на ганок домівки і голосно співав українських пісень. Вдячні слухачі-сусіди із захопленням слухали ці імпровізовані концерти.

Ми горді тим, що у нас на Вовчанщині жили такі знамениті артисти як Володимир Шестопалов, Євгенія Мирошниченко, Анатолій Даншин та інші.

ГРИГОРІЙ КОСИНКА (1899-1934)

Попов Владислав, учень 9 класу Андріївського ліцею № 1 Донецької селищної ради
Ізюмського району Харківської області, вихованець
КЗ «Харківська обласна станція юних туристів Харківської обласної ради»
Керівник: Грицюта В.М, керівник гуртка

Найталановитіший з українських новелістів двадцятих років, Григорій Косинка прийшов в українську літературу безпосередньо з села. Перше своє оповідання "На будяках" він надрукував 1919 року. На початку двадцятих років він мав вигляд селянського парубка, носив піджачок, який носять писарчуки, був кремезний, присадкуватий, різкий в своїх відгуках і оцінках, з міцними руками, що перед тим, як взятись за перо, вміли тримати не тільки косу або ціпа, але й обріз. Від

нього віяло подихом степів, сонця, пічних вітрів і пічних заграє з селянської війни, що її вів у ті роки український народ проти більшовизму.

Спомини з селянської війни, в якій Косинка брав безпосередню участь, визначили зміст його перших оповідань. "Більшовизм є модерний спосіб поневолення українського народу Москвою, - на таку думку нашої читача внутрішня логіка художніх образів Косинки", - пише один з новітніх критиків. В оповіданні "Темна ніч" Григорій Косинка розповідає, як повстанці-селяни ввіймали більшовицького комісара, що приїхав комуну щепити, і розстріляли його. В другому оповіданні розповідається аналогічний випадок, як інтелігента-українця, члена Української Комуністичної Партії, який з відповідним мандатом приїхав на Черкащину запроваджувати тут комнезам, селяни вибили шомполами, примусивши його співати при цьому "Ви жертвою пали в боротьбі рокової". В оповіданні "Трикутний бій" описані події 1919 року, коли в Києві у вересні розгорнувся трикутний бій між галицькими стрілецькими частинами, що підійшли з Заходу й били по місту з гармат од Солом'янки, денікінцями, які наступали з півдня од Печерська, та більшовиками, що відходили через Поділ за Дніпро. До цих часів сходять так само й оповідання "В житах" та інші.

Одшуміли бурі. Згасли нічні заграє. Дядько оре свою ріллю і виорює з землі череп. Він пізнає його: це череп забитого в роки селянської війни китайця Ході, що боронив на Україні "добутки" пролетарської революції і поклав тут свою голову за чужу йому справу, забитий селянською кулею. Бай-дужим поштовхом ноги відкидає дядько череп Ході убік ("Голова Ході").

Війна скінчилася. Селянин оре ріллю. До цих часів сходять одне з найсильніших оповідань Григорія Косинки, яке лишилося незакінченим і було опубліковане вже за наших часів ("Фавст"), про українського Фавста, ватажка селянського повстання проти більшовиків, дядька з Поділля, Прокопа Конюшину. Місяцями його тримають в "чорному, як ніч, холодному й мокрому карцері". Його катують. Б'ють. Але він не зізнається. "Так знайте, - говорив він до стінки далі, - Прокіп Конюшина ніколи не був зрадником. Я загину, сотні й тисячі таких, як я, але нікого не продаватиму. Юдою не буду!"

З початком тридцятих років, з запровадженням процесу пролетаризації літератури Косинку затиснули. Збірку "Серце", яка була вже видрукувана, в останній момент затримав Головліт. Шлях до літератури був для поета закритий. "На літературні заробітки годі сподіватися", - писав Косинка в жовтні 1931 року.

Косинку цькували. З кожним днем цькування дедалі зростало. "Цькування, мислю я, повинно мати якісь межі, а виходить, що ні, що я помиляюсь". "Все-таки я держуся. Не втрачаю ґрунту під ногами, хоч його давно вже можна було б згубити, буди на моєму місці", — пише він у 1932 році. У цей час він "підробляв" сценаріями для фільмів, які ніколи не побачили світу. Він зблід, загубив свою колишню смуглявість, зробився якийсь сіруватий, немов притрушений куравою втоми. Почав носити окуляри. Раніш вій був рвучкий і різкий, тепер він став якось назовні спокійніший, але це був спокій знервованої людини. Нерви не витримували.

1934 року в харківському Будинкові письменника була влаштована "настановча" доповідь Кулика. По доповіді в дискусії виступив і Косинка. Замість обмежитися трафаретними словами вимушених заяв, як це робили інші, він вибухнув зливою скарж, нарікань, протестів. З різкою й запального люттю він почав говорити на тему: "Браття писателі, в вашій судбї что-то лежить роковое". Він говорив про те, що в умовах "соціального замовлення", коли людину взяли за горлянку, во-на не може творити.

Це була не промова. Спазма безнадії. Крик одчаю в самотній порожнечі п'їтьми.

Незабаром, 4 листопада 1934 р., він був заарештований. З в'язниці він писав до дружини, розуміючи, що його арешт - це вже кінець: "Пробач, що так багато горя приніс тобі за короткий вік. Прости, дорога дружино, а простивши - прощай. Не тужи, кажу: сльозами горя не залити. Побажая тобі здоров'я. Побачення не проси, не треба! Передачу, коли буде можливість, передай, але не часто. Оце, здається, все. Я дужий, здоровий!"

За постановою суду від 15-18 грудня 1934 року Григорій Косинка був розстріляний. У судовій постанові було зазначено: "Суд встановив, що більшість обвинувачених прибули в СРСР через Польщу, а частина через Румунію, маючи завдан-ня по вчиненню на території УРСР ряду

терористичних актів. При затриманні у більшості обвинувачених забрані револьвери й ручні гранати". Ніхто з розстріляних за цим вироком не були ніколи в житті ані в Польщі, ані в Румунії.

ВЕЛЕСОВА КНИГА:ВИПАДКОВО ЗНАЙДЕНА РЕЛІКВІЯ

Посохова Поліна, учениця 7-А класу КЗ «Великобурлуцький ліцей
Великобурлуцької селищної ради»
Керівник : Морозова Л. В., вчитель історії

Дана робота – спроба ознайомитися з історією відкриття і вивчення «Велесової книги», відшукати сліди цієї реліквії на Великобурлуччині.

«Велесова книга» - сенсаційна знахідка ХХ ст. В усіх літературних джерелах говориться, що саме Алі Ізенбек, офіцер Білої армії в 1919 році, під час громадянської війни, у Великому Бурлуку, в бібліотеці будинку Донець- Захаржевських - Задонських знайшов загадкові дерев'яні дощечки та зберіг цю унікальну пам'ятку під час поневірянь на чужині.

Головним підтвердженням того, що «Велесова книга» знайдена у Великому Бурлуку, вважають слова Ю. Миролубова «Нам випало велике щастя бачити «дощечки»... «Дощечки» ці були знайдені Ізенбеком у роки громадянської війни в розгромленій бібліотеці Задонських».Саме від Ізенбека Ю. Миролубов отримав першу інформацію про дощечки.

Про те, що доля «Велесової книги» пов'язана з Великим Бурлуком, говорили інші її дослідники.

Залишається загадкою, і те, як могла потрапити «Велесова книга» до Великого Бурлука. Вчені лише припускають, що книга була привезена ще Григорієм Єрофійовичем Донець-Захаржевським, який з усім своїм скарбом переселився із Правобережної України на Слобожанщину. Згодом «Велесова книга» стала власністю правнука його - Якова Михайловича Донець- Захаржевського, який обрав Великий Бурлук центром свого маєтку. Ще в ХVІІІ ст. бібліотека бурлуцьких Захаржевських з багаточисельними томами рідкісних книг привертала увагу Г.С. Сковороди, який був частим гостем Якова Михайловича, та беззаперечно, користувався книгами бібліотеки Захаржевських. Чи мав він доступ до «Велесової книги»? Якщо так, то чому ні в яких статтях, ні в листах і словом не обмовився про неї? Ігор Кобзев відповідає на ці питання так: «Причина, певне, та ж, що заставляла умовчувати про неї автора книги «Быль ХІХ ст.» К.В. Задонську: антихристиянський зміст «Велесової книги». Книга при всій її мудрості і глибині не могла не здатися людям минулих років твором «єретичним», «крамольним» і тому небезпечним для благополуччя сім'ї, дому.

Юрій Миролубов був єдиною людиною, якій Ізенбек довірив старовинну пам'ятку в 1925 році. Виносити дощечки зі своєї квартири йому було заборонено, тому робота над оригіналом затяглася на 15 років. Миролубову вдалося скопіювати близько сорока дощечок. Точна кількість невідома, бо деякі були поламані і, можливо, не правильно склесні. Він зумів розшифрувати літери, хоч і не обійшлося без помилок. Миролубов не лише скопіював «Велесову книгу», а й упорядкував її, розібрав текст, здійснив розбивку слів і речень, хоча і не завжди вдало. Це дало можливість виокремити слова і речення з суцільно викарбованої буквиці і зробило текст «Велесової книги» доступним для наступних її дослідників і перекладачів.

На початку 50-х років Миролубов передає свої копії «Велесової книги» до Руського музею-архіву в Сан-Франциско. Секретарем цього музею був емігрант генерал Олександр Куренков. Він публікує «Велесову книгу» (за копіями Миролубова) у журналі «Жар-птица», що виходив у Сан- Франциско. Всього було опубліковано 34 дощечки, сім не опубліковано (№ 14, 19, 21, 22, 23, 25, 26).

Публікації в «Жар-птице» привернули увагу емігранта професора біології С. Парамонова, який добре знав церковнослов'янську мову, історію України та Росії. С. Парамонов став першим серйозним дослідником «Велесової книги». Він перший помітив і довів такі ознаки пам'ятки: книгу писало кілька поколінь авторів; епос охоплює великий, період історії України-Руси (уточнимо: VI тисячоліття до н. е. — IX ст. н. е.); ареал історичних подій південна та південно-західна частини України-Руси; мова пам'яток українська, а точніше русинська тощо.

Багато вчених не визнають достовірність книги, називаючи її великою фальсифікацією ХХ ст.. Найтрагічніше в історії «Велесової книги» є те, що сама пам'ятка зникла після смерті Ізенбека в 1941 р..

Підтвердженням того, що «Книга» все ж таки була в бібліотеці Задонських, є свідчення великобурлучан. Колишня вчителька історії Великобурлуцької ЗОШ Клавдія Онисимівна Оковита, в 70-х роках минулого сторіччя, після того, як з'явилися перші відомості про «Велесову книгу» у Радянському Союзі, почала шукати свідків, які б її бачили або чули про неї.

Про результати своїх пошуків К. Оковита писала в книгах «Великобурлуचना» та «Пам'ятки семи чудес». Вона розповіла в книгах про людей, які чули про існування дерев'яної книги. Клавдії Онисимівні вдалося розшукати двох свідків, Марію Полікарпівну Титаренко та Віталія Сидоровича Келеберду, спогади яких дають надію на те, що дерев'яні «дощечки» все-таки були в бібліотеці Задонських у Великому Бурлуку. Марія Полікарпівна і сьогодні живе у Великому Бурлуку, Віталій Сидорович, на жаль, помер. В. С. Келеберда, розповідав, що його мати Федора Олексіївна до самого трагічного дня в сім'ї Задонських працювала прачкою і прибиральницею у їхньому будинку. Прибираючи в бібліотеці, вона бачила досить красиву об'ємну скриньку-шкатулку. Їй Катерина Василівна Задонська говорила, що в цій шкатулці-скриньці зберігається дуже цінна річ. Після погрому (за словами Віталія Сидоровича) мати прибирала в будинку і в кімнаті бібліотеки. На підлозі валялися дерев'яні дощечки, хтось витрусив їх із дорогої шкатулки. У момент прибирання появився офіцер Білої армії. «Побачивши дощечки,— розповідала мати Віталію,— офіцер дуже здивувався і наказав зібрати їх».

Зустріч з М. П. Титаренко, закінчилась такою розповіддю: «В 60-ті роки ХХ ст. я працювала у Великобурлуцькій МТС. Тут же механізованим загonom керував Келеберда Кузьма Семенович. Він розповів мені про події, що відбулися у Великому Бурлуку в будинку Задонських. Переказав те, що зафіксувала його пам'ять: бачив порубаних панів. «Картина була жахлива, а тому ми, хлоп'яки, швидко залишили будинок. Через декілька днів ми знову побігли до будинку Задонських. Кімнати були пусті, дорослі уже там «погосподарювали». Лише в кімнаті, де була бібліотека, на підлозі валялися книги, а в кутку була купка дерев'яних дощечок. Підняв одну дощечку, оглянувшись, на обох сторонах були видряпані незрозумілі знаки. Дощечок було багато. Вони не викликали в мене ніякого інтересу, а тільки подив. Дощечку положив на те місце, де взяв. Через декілька днів ми, хлоп'яки, знову обійшли весь дім. Скрізь було порожньо. Дощечок також уже не було».

Спогади цих людей є доказом того, що «Велесова книга» дійсно була у бібліотеці Задонських.

ПІЧ ТА ІНТЕР'ЄР СІЛЬСЬКОЇ ХАТИ

Поставка Поліна, учениця 6 класу Олексіївського ліцею Краснокутської селищної ради

Богодучівського району, вихованка Краснокутського ЦДЮТ

Керівник: Сербіна В.А., завідувач бібліотеки, керівник гуртка

Рідна хата! З нею пов'язані найсвітліші і найтепліші спогади людини. Зігріта теплом, мудрістю, ласкою, захистом вона дарує кожному приємні відчуття. Хата вважається домом з тих пір, коли в печі спалахував вогонь.

Українська піч завжди займала внутрішній кут хати з боку вхідних дверей і була обернена своїм отвором — челюстями до передньої стіни, де були вікна. Піч була центром хати, завжди оздоблювалась, розписувалась квітами, півниками, витинанками, розмальовками на папері. В кутку біля печі стояли кочерги, коромисло—дерев'яна вигнута палиця з гачками на кінцях, якою носять на плечах відра з водою, коцюба у формі сапки, щоб вигортати попіл, рогащ-довгий дерев'яний держак з двома металевими заокругленими ріжками на кінці, яким ставлять до печі горщики та чавуни, хлібна лопата, за допомогою якої садовили хліб у піч. Піч будували з цегли-сирцю пічники. В печі готували страви, випікали хліб та пироги, на ній грілися у холоди, на ній лікувалися, розважалися. Біля печі на стіні висіло волосяне сито для просівання борошна, висів черпак з довгою ручкою, вареха, тобто звичайний ополоник. Господині пильнували за чистотою

печі, підмазували, підмальовували. Страви в печі готували різні: борошняні, круп'яні, молочні, м'ясні, рибні, сушили садовину: груші, вишні, сливи. З житнього, рідше пшеничного борошна випікали паляниці, перепічки, буханці.

Люди вірили, що господар хати домовик живе в печі, тому остерігались говорити погані чи лайливі слова: «Сказав би, так піч в хаті». Є прикмети, що пов'язані з піччю при переході до нової хати – якщо вогонь, запалений вперше, горить ясно, то й життя буде злагодженим і дружнім, а якщо дим іде в кімнату, то до сварок.

По діагоналі від стіни влаштовували червоний кут – покуть, в якому розміщували ікони на спеціальній полиці-божнику, прикрашеному тканими чи вишитими рушниками, цілющим зіллям та квітками – васильками, нагідками, чорнобривцями, м'ятою, вішали лампадку. Тут розміщували благословенні ікони батька і матері, Святої Трійці, Божої Матері, Неопалимої Купини, Святого Миколая, Пантелеймона Цілителя, Григорія Побідоносця та інші. Крім святих образів на покуть клали особливо цінні речі: молитовні книги, свячену воду, вербу, свічки.

Під божником уздовж стіни ставили стіл. Біля столу попід стіною розміщували довгу дерев'яну лаву, на якій не тільки сиділи, але й спали, а з іншого боку переносний маленький ослінчик. На свята їх прикрашали різнокольоровим рядном. Зліва від столу стояла скриня - великий ящик із кришкою та замком для зберігання одягу, коштовних предметів, приданого. На ній часто малювали картини, а найчастіше козака Мамая. Це узагальнений образ козака охоронця рідної землі від ворогів-нападників.

Між піччю та стіною будували дерев'яний настил – піл, над яким прибивали жердки для просушування одягу. Вдень він використовувався для домашніх робіт, а вночі на ньому спала сім'я.

Біля дверей та над ними робили полицки чи шафу – мисник для посуду. Біля мисника завжди стояло відро з водою. В миснику крім святкового та повсякденного посуду стояли сільниця-дерев'яна чи глиняна миска, скринька, бочечка для зберігання солі, макітра-широкий глиняний горщик для перетирання маку. Біля печі на лежанці стояла стільничка, на якій різали хліб та овочі, макогон- дерев'яна закруглена знизу палка, якою розкочують тісто, перетирають мак, сир. На лаві стояла дійниця-невелике дерев'яне відро з двома невисокими вушками і протягнутою крізь них дужкою та хлібна діжа, у якій готували тісто на хліб.

Хата, покуть, скриня, піч – це символи батьківщини, тепла та затишку виконували своє призначення родинного вогнища, де народжувались, оберігались та передавались у спадок кращі сімейні традиції.

МОВЧАЗНІ СВІДКИ ЗАГИБЕЛІ КОЛИСЬ КВІТУЧОЇ ХОЗАРІЇ

Пошукова група вихованців гуртка «Археологічне краєзнавство» Чугуївського Центру туризму та краєзнавства Чугуївської міської ради Харківської області, учнів КЗ

«Великобачанський ліцей» Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Кабак О.Є., вчитель історії, спеціаліст вищої категорії, керівник гуртка-методист

Серед різноманіття старовини лісостепового Лівобережжя значний інтерес привертають пам'ятки салтово-маяцької археологічної культури, які давно вже стали «візитною картою» харківської археології. Початок вивчення салтівської культури, як окремого напрямку ранньосередньовічних старожитностей Східної Європи, пов'язують із виявленням і першими розкопками катакомбного могильника учителем В.Бабенком в селі Верхній Салтів Вовчанського повіту. Отримавши інформацію про розкопки, до них долучилися і професійні вчені. І вже на сучасному етапі салтівських пам'яток нараховується близько 250-300 пунктів, половина з яких належить до Харківської області. А тому, як археологічні дослідження широко не рекламуються, основною метою дослідження вважаємо знайомство з археологічними пам'ятками салтово-маяцької культури VIII-X століть на території Сіверськодонецького Лісостепу та широку популяризацію інформації про наявність салтово-маяцьких старожитностей на території рідного краю та їх цінності для світової науки.

Завдання даної експедиції:

- Виявити всі відомі на даний момент пам'ятки салтово-маяцької культури на правому узбережжі Печенізького водосховища;
- вивчити історії дослідження цих археологічних пам'яток;
- описати їх місцезнаходження на карті та стан дослідження;
- формувати в учнівської молоді активну громадянську позицію щодо збереження історичних пам'яток.

На початку 60-х років XX століття з метою постачання міста Харкова питною водою на Сіверському Дінці в районі селища Печеніги за 60 км від обласного центру була побудована гребля Печенізького водосховища. Друга назва водосховища – Салтівське море пов'язана саме з салтівської археологічною культурою, артефакти якої було знайдено в цих місцях під час риття котловану. Дуже прикро, що під час швидких темпів побудування греблі та котловану водосховища, археологам не вдалося детально вивчити цю місцевість, бо разом із шаром ґрунту зносили не тільки те, що в землі, але й досить залюднені (через велику планову будову неперспективні) села. Отже, наразі «під водою» залишилась велика кількість недосліджених артефактів колись квітучої Хозарії. Тому основний зміст нашої роботи присвячений характеристиці салтово-маяцьких пам'яток VIII-X століть, що частково збереглися на правому узбережжі Печенізького водосховища.

Робота побудована на матеріалах звітів археологічних експедицій на Чугуївському, Кочетоцькому, Верхньосалтівському, Вовчанському городищах, П'ятиницькому селищі, некрополях у Кицівці і Рубіжному, особистих досліджень під час нашої участі у складі Слобожанської археологічної експедиції в П'ятиницькому -1, Тетлізі та на Кицівському городищі під керівництвом Ігоря Квітковського та Геннадія Свистуна, а також використали звіти наших велосипедних та піших походів правим берегом Печенізького водосховища протягом останніх 4-х років. Тому як за цей час нами було добре досліджене лише праве узбережжя Печенізького водосховища, в роботі представлені описи пам'яток саме цієї території. Маємо плани на дослідження лівобережжя і вже здійснили багатоденний похід до села Мартове.

КРИНИЦЯ ДУХОВНОСТІ

Пристапа Олександра, вихованка КЗ «Сахновщинський будинок дитячої та юнацької творчості» Сахновщинської селищної ради Харківської області

Керівник: Будаєва Н.С., керівник гуртків

Віра в Бога, життя по заповідям Божим – основа життя сахновщан від минулого до сьогодення. Духовність – храм душі людської, а храм – це місце зустрічі людини з Богом.

Подорожуючи віртуальними стежками нашого краю, ми вирішили дослідити становлення церковного життя на Сахновщинській землі.

З моменту заселення нашого краю, виникненням і розвитком поселень, власне починається історія Сахновщини. В архівних та картографічних документах 1749-1764 містяться відомості про існування хуторів по річках Орілі та Багатій. Хоча, перша згадка про населений пункт Дубові Гряди датується 1718 роком. Станом на 1785 рік у межиріччі Багата-Оріль уже існує 18 населених пунктів, які у давніх джерелах відносять або до «деревня», або «село». Першим називали населений пункт без церкви, а другим – велике поселення із церквою. У першій та другій половині 19 століття завершується процес формування населених пунктів Сахновщинського краю. Люди, які проживали на цих територіях християни. Зростаюча чисельність населення дозволяла будувати церкви для задоволення духовних потреб. У першій половині 19 ст. церкви діяли у Багатій Чернечині, Великих Бучках, Дубових Грядах, Дар-Надежді, Нижній Орільці (нині Лигівка), Мотузівці (нині Олійники), Костянтинівці, Нікольському та Надеждино. Церкви належали до Переяславської єпархії Костянтиноградського благочиння. З 1847 року територія Сахновщини з церквами входить до новоствореної Полтавської єпархії. В адміністративному плані територію Сахновщинського краю на кінець 19 століття складали дві волості Дар-Надеждинська та Велико-Бучківська, які входили до Костянтиноградського повіту Полтавської губернії, Нижньо-орільська волость, яка пізніше ввійшла до Сахновщинського району, була у складі Зміївського повіту

Харківської губернії. У межах Дарнадеждинської та Великобучківської волостей на кінець 19 ст. функціонувало 7 церков. У с. Дар-Надежда - це Миколаївська дерев'яна церква (1871), у с. Дубові Гряди – дерев'яна Сімеонівська церква (1889), у с. Багата Чернещина – кам'яна Троїцька церква (1806), у Костянтинівці – кам'яна Константино-Оленівська церква (1832), Свято-Вознесенська кам'яна у с. Великі Бучки (1810), кам'яна Миколаївська у с. Надеждине, у Катеринівці – дерев'яна Катеринівська. На цих же територіях (за архініми відомостями) станом на 1910 р. функціонувало 10 церков, з них 6 у Великобучківській та 4 у Дарнадеждинській волостях. Нова церква з'явилась у с. Новоолександрівка - Різдвяно-Богородичанська (за іншими даними Покровська), збудована 1907 р, тут же відкрилася церковно-приходська школа і школа грамоти. У с. Красноярка (Нагорне) 1900 р. зведено Покровську церкву, на базі якої також працювала церковно-приходська школа. Цікава історія появи церкви у Катеринівці. Дерев'яну церкву сюди привезено із с. Панасівка Новомосковського району. Вона була збудована у 1784 на кошти запорізького старшини Опанаса Ковпака на території заснованого ним села. Його нащадки збудували нову церкву Успіння Богородиці, стару дерев'яну у 1886 р. перевезли до с. Катеринівки Костянтиноградського повіту. На території Нижньоорільської волості на початок 20 ст. було дві церкви - у Лигівці - Казанська, зведена 1839 р., у Мотузівці – Успенська церква, побудована 1861 р. (за іншими даними 1877 р.). У Сахновщині є стара будівля церкви на території сучасного ліцею №1. Це перша і церква і школа у Сахновщині. На даний час ведеться демонтаж означеної величної будівлі. Велику роботу із дослідження даного об'єкта провів краєзнавець Олег Яриніч, який любязно надав нам інформацію про цю будівлю. У випуску № 33 від 20.11.1912 р. (за старим стилем) "Полтавських єпархіальних відомостей" офіційного друкованого органу Полтавської православної єпархії, що видавався від 1863 до 1918 року у Полтаві зазначена наступна інформація: "Его Преосвященством, Преосвященнейшим Сильвестром, Епископом Прилукским, 8 ноября (примітка - за старим стилем), четверг, совершено освящение церкви-школы в деревне Сахновщине, Константиноградского уезда, и совершена Божественная литургия". Вперше повну назву церкви - Петропавлівська - згадано у цьому ж джерелі у випуску № 3 від 20.01.1913 р. (за старим стилем): "Полтавским Епархиальным Начальством утвержден в должности церковного старосты 4 января к Петро-Павловской церкви поселка Сахновщина, Константиноградского уезда, мещанин Сергей Корниенко"; у випуску № 36 від 20.12.1913 р. (за старим стилем): "Утвержден в должности церковного старосты крестьянин Поликарп Онопченко к Петро-Павловской церкви поселка Сахновщины". Згодом, у приміщенні церкви працювала школа, потім, – будинок школяра, доки не почав руйнуватися дах. Будівля потребувала ремонту – пустувала, поки пожежа не вирішила її долю. Хоча, якби вчасно були проведені ремонтні роботи, приміщення могло стати окрасою нашого селища та поповнити історичні пам'ятки нашого краю. Адже, будівля мала напрочуд чудовий вигляд: архітектор-будівничий при її плануванні і побудові поєднав декілька стилів: історизм (лопатки між кожним вікном), модерн (чіткі пропорції), неокласицизм (псевдоколони на фасаді).

З плином часу, всановленням радянської влади, майже всі церкви було зруйновано, до нашого часу збереглася лише церква у с. Великі Бучки. З отриманням Україною незалежності, релігійно-церковне життя Сахновщинського краю поступово відроджується. Відновила богослужіння церква у с. Великі Бучки у 1995 році. З 2005 року у храмі розпочаті малярно-штукатурні роботи і роботи з художнього розпису стелі, стін. В 2010 році церква урочисто святкувала своє 200-ліття. У Сахновщині освячується Свято-Покровський храм Української православної церкви (1992 р.), з 2000-х років запрошують вірян до храму - Свято-Катеринівська у с. Катеринівка (05.04.2001), Почаївської ікони Божої матері у с. Огіївка (15.05.2015), Святоказанський храм у с. Лигівка.

Щонеділі і в святкові дні, як майже два століття тому, линуть над сахновщинським краєм церковні дзвони, сповіщаючи, що наш світ, знаходиться під захистом Божим.

Будуймо храм-духовний храм!

Щоб жили діти і онуки!

Будуймо храм, щоб разом нам

Дійти до злагоди і злуки!

АФГАНІСТАН - ДУШІ КРИВАВА РАНА

Приходько Михайло, учень 7 класу Слобідської гімназії
Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області
Керівник: Карелова А.С., вчитель математики

*Афганістан – твоя війна це сльози,
Братів, сестер і ледь живих батьків,
Жахлива спека і страшні морози,
Навіки в пам'яті відважних юнаків.*

Афганістан... Пам'ять про цю страшну війну до сих пір живе в серцях воїнів – афганців.

30 років минуло з того часу, як радянські солдати покинули афганську землю. Афганська війна тривала більше 9 років і забрала багато життів. Ця війна зламала життя багатьом молодим хлопцям. Та не зважаючи ні на що, вони чесно виконували свій громадянський обов'язок, залишалися вірними своїй присязі. Наше покоління повинно знати про страшні події тієї безглуздої афганської війни і пам'ятати людей, які у 18 років стали свідками і учасниками воєнних дій.

У мене випала можливість познайомитись зі свідком тих подій. Вербельчук Сергій Іванович народився в місті Первомайськ Луганської області. З 1975 по 1981 роки ходив у школу міста Олевськ Житомирської області. У 1981 році родина переїхала до села Ковалівка Краснокутського району Харківської області. У 1983 році закінчив Костянтинівську середню школу. Після закінчення школи вступив у Лозівське професійно-технічне училище на спеціальність тракторист, а потім навчався в Богодухівському професійно-технічному училищі на водія.

«Служити чи не служити?» - перед Сергієм Івановичем, як і перед усіма тоді хлопцями, не стояло таке питання. У 1986 році, як і його ровесники, пішов до лав Радянської армії. З листопада 1986 року по травень 1987 року проходив навчання в місті Ашхабад, де отримав звання сержанта. А з травня 1987 по грудень цього ж року служив в місті Славута Хмельницької області старшим водієм автомобіля.

14 квітня 1988 року за посередництва ООН в Швейцарії СРСР, США, Пакистан і Афганістан підписали Женевські угоди про поетапне мирне вирішення афганської проблеми. З травня 1988 року по жовтень 1988 року служив в місті Кандагар старшим водієм автомобіля. Ці декілька місяців йому здалися вічністю. Мені важко уявити історію, всі ті жахіття, але почувши реальні історії з його вуст, переглянувши солдатський альбом, на мить замислився над сенсом життя. До глибини душі вразила розповідь про страшні роки, про друзів, які гинули на мінах та від рук душманів. Йому тяжко повертатись до чорних сторінок у його житті та ще важче вирвати їх і забути.

З жовтня по листопад 1988 року служив у Южно - Сахалінські у місті Холутово. З листопада 1988 року демобілізувався. Незабаром одружився. Має двох дорослу доньку Руслану та сина Дмитра, який став військовим.

До сих пір у його душі ще живе війна. Часом прокидається від снів, у яких гримлять вибухи та свистять кулі, палає вертоліт або машина. Не любить згадувати війну, очі наповнюються сумом і повна тиша... не хоче чи не може говорити.

Ми маємо пишатися мужністю воїнів-офіцерів, прапорщиків, сержантів, солдатів, які героїчно та самовіддано виконували свій обов'язок. І скільки б не повертались до тих подій, істинна залишається одна – незмінно житиме пам'ять про Афганістан.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

Ратіхін Олександр, учень 6 класу Харківської ЗОШ I-III ступенів №2 Харківської міської ради, вихованець КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради
Керівники: Косінова О.Д., вчитель російської мови та літератури,
Кривоустова А.Б., керівник гуртка

Казки є одним з найпоширеніших видів оповідальної народної творчості. На земній кулі нема жодного народу, який би не створив свого казкового епосу. Кожен народ має свої казки і сюжети, в якій він вкладає свою життєву і соціальну філософію, зумовлену побутом та історією.

Казка – фольклорний розповідний твір про вигадані, а часто й фантастичні події. За своїм змістом і поетикою казки близько стоять до сказань, легенд, билин і баладних пісень. Вони широко використовують пісні, приказки й прислів'я, загадки й замовляння. Термін “казка” походить від слова казати (казки розказуються). За часом виникнення казки належать до найдавніших форм народної творчості. Вони дуже популярні серед усіх народів світу й відзначаються захоплюючим сюжетом.

Основною жанровою ознакою казки в цілому є фантастика. Відтворюючи дійсність, казка не вдається до вимислу порушення правдоподібності зміщення реального плану.

Українські народні казки – складний жанр, він об'єднує твори різні за походженням, змістом і стилем. Одні казки виділяються своєрідним складом дійових осіб, другі – фантастичністю сюжету, треті – соціально-побутовими конфліктами. Тому казку поділяють на 3-ри жанрових різновиди:

- казки про тварин (птахів, рослин, комах);
- чарівні (їх іноді називають героїчні чи фантастичні);
- суспільно-побутові (реалістичні, новелістичні).

В казках про тварин неправдоподібно товаришують, одружуються, співають, танцюють звірі.

Ще більш неправдоподібно є вимисел у фантастичних казках, в яких все – персонажі, чудодійні предмети, сама дія – просякнута незвичайною атмосферою.

Без фантастики нема і побутових казок хоча вони й ближчі до реальності, до соціальних і побутових проблем українського села.

Найдавнішими з них є казки про тварин, хоча в українській народній творчості, вони давно втратили свій первісний характер. Лише в окремих казкових творах береглися короткі згадки про походження звірів і птахів.

Фантастичні казки. Головний їх зміст – богатирський подвиг у здійсненні якого героєві допомагають мудрі сили природи, котрі дають йому пораду, сприяють різними способами.

Соціально-побутові сюжети цих казок побудовані на обігруванні типових рис негативних персонажів в комічні, фактично фантастичні ситуації.

В українській казці приділяється багато уваги побутовим реаліям. Це іноді не на користь літературним якостям казки, але з іншого боку, українські казки містять багаті відомості для вивчення матеріальної і духовної історії українського народу. Нині з усного побутування казку витісняють технічні засоби інформації. Однак і в них народна казка залишається популярною, людям, а особливо дітям, притаманний потяг до надзвичайного і водночас простого. У народній казці і тепер широке коло читачів, як серед дітей так і серед дорослих, причому різного освітнього рівня.

ПАЛАЦОВО-ПАРКОВИЙ КОМПЛЕКС «ШАРІВКА»

Ратушна Софія, учениця 6 класу Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 Харківської міської ради, вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради

Керівники: Косінова О.Д., вчитель російської мови та літератури,

Кривоустова А.Б., керівник гуртка

На території Богодухівського району розташований об'єкт природно-заповідного фонду Харківської області «Шарівський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення».

Площа парку становить 39 гектарів. Парк створений на початку 19 століття.

Селище Шарівка знаходиться на південному заході Богодухівського району Харківської області.

Першим власником Шаровки був осавул Матвій Шарій.

Наприкінці 18 століття землі придбала родина Ольховських.

Потім маєток перейшов у власність німців-поміщиків братів Гебенштейнів.

У 1894 році садиба, разом з винокуреним заводом і околицьними землями, перейшла у володіння сахарозаводчика Леопольда Кеніга.

І хоча цукровий король мав розкішний палац в місті Тростянець, маєток в Петербурзі, Шарівка так вразила його, що він вирішив перенести сюди свою резиденцію.

Було зведено центральну частину палацу двома вежами в псевдоготичному стилі.

Три зали, 26 кімнат палацу були багато прикрашені. Зберігся кабінет власника, вражають меблі, ліплення, розпис, дубові панелі, печі, прикрашені кахелем.

На другому поверсі розташовується великий блакитний зал з високою стелею і хорами для оркестру, мармуровими камінами.

За палацом знаходився розарій і грот з джерелом.

Одночасно з розширенням палацу, наприкінці 19 століття проводилося облаштування садиби. Було побудовано село, в якому жили службовці, оранжерея, стайні, манеж, електростанція.

Особливо виділяється будівля охорони парадних воріт, виконана у стилі французького замку епохи Відродження, і будинок керуючого, з двома вежами.

Біля господарських воріт, оригінальної конструкції, зберігся романтичний будинок лісника з високим шпилевидним дахом, та фазарій.

Пишноту палацу підсилює розкішний парк. В його основу була закладена природна дубрава з 300-500 літніми дубами.

Для отримання ефектних перспектив використовували перепад висот парку в 32 метри. Центр партеру перед палацом прикрашає фонтан.

Звідси парадні сходи, що переривалася трьома терасами, спускаються до регулярного басейну, де раніше було влаштовано 2 фонтани, з висотою струменів 15 метрів.

Від нижньої тераси до перекинутого через басейн кам'яного мосту веде алея столітніх пірамідальних дубів.

На північному схилі парку розташована унікальна алея з чотирьох рядів старих лип з вертикальними гілками.

У парку налічується понад 70 видів дерев і кущів. Деревина створюють чудові кольорові гами, неповторні для всіх сезонів року.

У 1903 році маєток переходить до синів Леопольда Кеніга.

У 1918 році садиба була націоналізована, господар і його брати імігрували закордон, а сам маєток було перетворено в туберкульозний санаторій. Зараз цей санаторій вже закритий.

Без сумніву Шарівський парк найкращий палацово-парковий ансамбль на сході України.

На жаль, сьогодні і парк, і палац знаходяться в непривабливому вигляді. Парк заріс, потребує санітарного чищення. До всього іншого, і головний корпус Шарівського палацу, що створювався власниками протягом сотні років, виглядає більш ніж невесело.

Якщо ситуацію не почати виправляти кардинально, то цей, колись райський куточок Слобожанщини, просто перестане існувати.

РОДИННІ ОБЕРЕГИ

Ржематорський Ярослав, учень 7 класу Тавільжанського ліцею
Дворічанської селищної ради Куп'янського району Харківської області
Керівник: Савка-Ржематорська О.В., вчитель інформатики

Усе, що таке близьке й дороге кожній людині, знаходить втілення у творчості. Бабусяна вишиванка, вишиті рушники, родинні фотографії, старовинні ікони – усе це наша родовідна пам'ять, наші обереги.

Будь-яка річ, предмет, що існував у родині хоча б два покоління – це сімейна реліквія. Реліквія є свідком життя сім'ї, пам'яттю про близьких родичів.

Свято зберігати сімейні реліквії - це чудова традиція, яка знайшла своє відображення і в нашій родині. Наша сімейна реліквія, що передається від покоління до покоління вже багато десятиків років – це вишиті рушники.

Вишивка – феноменальне явище в художній творчості українського народу, її витoki сягають глибини віків. Вишивання, втілює всю родючість української землі та щедрість і гостинність українського народу. Усім відомо, що вишивання є національним мистецтвом та ремеслом українців. Звичайно, у залежності від регіону існують певні розбіжності у використанні елементів орнаментів, естетичності їх розташування, гами кольорів, а також у використанні певних технік. Крім того, вишивання, як національна традиція, сприяла формуванню у дівчат і жінок терпіння, наполегливості, відчуття краси, бажання творити добро, дбати про дорогих і милих серцю людей. У цьому була закладена глибока народна філософія.

В моїй родині любов до вишивання була завжди. Вишиває моя мама, вишиває моя бабуса і вишивала моя прабабуса.

Прабабуса Блоха Анастасія Тимофіївна народилась 2 березня 1931 року в селі Тавільжанка на хуторі Винниця колишнього Дворічанського району Харківської області. А нестало їй 30 грудня 2011 року. Прабабусині роботи збереглися і до сьогодні. У роботі вона використовувала різні техніки, вишивала хрестиком і гладдю. Є в нас її рушники з різнобарвними квітами, виткані на верстаті. Вишивала рушники, сукні, подушки, постільну білизну, серветки, скатертини та картини. Вміння вишивати передала моїй бабусі – Савці Тетяні Тихонівні. Вона не може навіть уявити, яким би було життя без вишивання. Її будинок прикрашають вишиті нею картини, ікони та подушки і роблять його затишним. Серед картин є натюрморти, пейзажі, ікони.

Свій вільний час вишиванню присвячує і моя матуся – Савка-Ржематорська Оксана Василівна, вчитель інформатики та математики Тавільжанського ліцею. Вишиває з самого дитинства скільки себе пам'ятає. Вона володіє різними техніками вишивання: хрестиком, бісером, алмазною вишивкою. Матуся вишиває ікони, картини і навіть одяг та аксесуари.

Такий вид рукоділля, як алмазна вишивка, який нещодавно став досить популярним і має багато прихильників народної творчості приваблює і мене. Це не складний вид вишивки, техніку якого можна легко освоїти, це досить клопітка робота і вимагає зосередженості, терпіння та значних зусиль. А в результаті – красива картина, яка до того ж зроблена власними силами. Тож є вже моя перша робота, якою я пишаюся.

Я пишаюсь краєм рідним, хочу бути його гідним
Оберегом родоводу – Тавільжанського народу.

РЕЛІГІЙНІ СЕКТИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ УКРАЇНИ – ЗАГРОЗА ЧИ СФЕРА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ?

Рондар Кристина, учениця 11-А класу Харківської гімназії № 152

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Харченко О.В., вчитель історії та правознавства,
спеціаліст вищої категорії, «старший учитель»

Актуальність теми дослідження:

З давніх часів релігія відіграє велику роль у житті людини від початку його життя до самої смерті. Після багатьох років атеїзму та бездуховності сьогодні відновився великий інтерес до проблем духовного життя. Духовність стає модою, кожний намагається розмірковувати про віру. Проблеми сект були актуальні у всі часи. Адже вони дають людям примарну надію на краще у важкі моменти життя, у зв'язку з політичними, соціальними, економічними та індивідуальними проблемами людей. Загрози сект стають ще більш актуальними, бо дуже багато людей, котрі навіть не можуть відрізнити релігійну секту від релігії, часто потрапляють у пастку. Сутністю цієї проблеми є саме малоосвіченість людей з питань релігії.

Мета дослідження: вивчення методів впливу релігійних сект на людину та виділення способів захисту від них, визначення чи є секти загрозою

Об'єкт дослідження: релігійні секти

Предмет дослідження: загрози релігійних сект та способи захисту від них

Наукова новизна полягає у здійсненні структуризації матеріалу, дослідництва та аналізу фактів з метою розгляду найефективніших засобів профілактичної допомоги. Це пропаганда психологічних знань про особливості сект, їхню структуру, фінансування, справжні цілі та методи впливу на людину.

ВПЛИВ ПОЛЕЗАХИСНИХ ЛІСОСМУГ НА ПРОТІКАННЯ ДЕФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА ЕКОЛОГІЧНУ СТІЙКІСТЬ ҐРУНТІВ У АГРОЦЕНОЗАХ ДВОРІЧАНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Остапенко Вероніка, учениця 10-А класу Куп'янського ліцею №4

Куп'янської міської ради Харківської області, **Рябенко Вікторія**, учениця 7-А класу

Куп'янського ліцею №4 Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Тарасенко В.С., вчитель історії та географії

За останні роки великою проблемою в Україні стало знищення полезахисних лісосмуг. Це пов'язано з тим, що через високі ціни на енергоносії сільське населення використовує у опалювальний сезон більш доступне паливо – дрова. Враховуючи те, що лісосмуги практично не охороняються, а їхній статус в Україні не закріплений окремим законом, різко зросла площа вирубаних лісосмуг. Причому мова йде про їхнє повне знищення. Оскільки в лісостеповій і степовій зонах полезахисні лісосмуги є важливим елементом ландшафту, їхнє знищення негативно впливає на стан екосистем. Зокрема, зникають осередки природної флори і фауни, посилюється дія засух і вітрової ерозії, а клімат стає більш жарким і посушливим. Тому вивчення негативного впливу вирубування лісосмуг на екосистему, зокрема на агроценози, я вважаю актуальною темою дослідження.

Куп'янський район знаходиться у східній частині Харківщини, на межі лісостепової і степової природних зон. Його характерною рисою є наявність великої кількості агроценозів (рілля і сінокоси), площа яких займає 78,8% території району. Ліси і лісосмуги займають 15 279 га, що становить 13,7% території. Фактів повного знищення лісосмуг на території району поки що не виявлено, але вирубування окремих ділянок лісосмуг зафіксовано у Смородьківській сільській раді. Очевидно, що із зростанням цін на енергоносії ця проблема буде загострюватися.

У нашій місцевості поширені лісосмуги двох типів: ажурні і щільні. Ажурні лісосмуги існують там, де землевласники їх періодично чистять від порослі. Ще один варіант – це формування ажурних конструкцій лісосмуг за допомогою певних порід дерев, зокрема тополі білої та тополі пірамідальної. Щільні лісосмуги утворюються там, де лісосмуги насаджені акацією білою, кленом татарським і чорнокленом, липою, березою. Ми досліджували вплив обох типів лісосмуг на мікроклімат і екологічну стійкість ґрунтів та темпи дефляції.

Дослідження проводилися маршрутним методом за маршрутами №1 і №2 на території Дворічанської ОТГ біля селища станції Тополі, на землях фермерського господарства Хавелова Івана Петровича. Маршрут №1 пролягав до лісосмуги ажурного типу, утвореної тополею пірамідальною. Маршрут №2 був прокладений до лісосмуги щільного типу, утвореного насадженнями акації білої. Сільськогосподарські угіддя біля цих лісосмуг представлені ріллею, тип ґрунту – чорнозем звичайний середньо-суглинистий.

Експериментальним методом ми досліджували зміни сили вітру у лісосмугах і прилеглих територіях. Силу вітру визначали за допомогою саморобного вітрячка. Вимірювали число обертів за хвилину в середині лісосмуги і на різній віддалі від неї. Експеримент проводився протягом квітня-серпня поточного року за напрямом пануючих у цей період південно-східних вітрів. Було встановлено, що ступінь впливу лісосмуг на швидкість вітру залежить переважно від їх вітропроникності. Швидкість повітряних вихорів значно змінюються під дією продувної (ажурної) смуги. Тут повітряний потік зустрічає в лісосмузі механічні перепони у вигляді листя, гілок, стовбурів і виходить з неї із значно меншою швидкістю. Вихори суцільного потоку, проходячи через смугу, розбиваються на частини, які, втрачаючи зв'язок між собою, перетворюються в окремі дрібні. Вітроломну дію лісосмуги показано на схемі.

Під час підходу до не продувної (щільної) смуги більша частина повітряного потоку піднімається вгору, обтікає її і роздвоюється. Одна частина продовжує рухатися вгору і далі в горизонтальному напрямі, друга - відразу за смугою різко опускається вниз до приземного шару, утворюючи вихор. Біля завітрянної ділянки широких щільних смуг спостерігається повний затишок, проте швидкість вітру підвищується в міру віддалення від них швидше, ніж у полі, захищеному продувними смугами. За даними наших спостережень, на віддалі 50 метрів із завітрянного боку щільної лісосмуги швидкість вітру була практично нульовою. Чим далі від лісосмуги, тим вона поступово збільшувалась, проте у приземному шарі була весь час низькою. Таким чином, лісосмуги, будучи перепонами на шляху руху повітряних потоків, на 40-50% зменшують їх швидкість на полях, на 30% знижують поривчастість, а також деформують напрямок вітру. У разі проходження повітряного потоку через продувну лісосмугу розміри вихорів зменшуються у середньому у 2 рази.

На території Куп'янського району найбільшої шкоди вітри завдають навесні, коли ґрунт ще не захищений надземними частинами сільськогосподарських рослин і не скріплений їхнім корінням. Саме тому наявність лісосмуг значно зменшує негативний вплив дефляції на втрати гумусу, які в нашій місцевості можуть досягати кількох тонн на кожному гектарі. Враховуючи вищезазначене, нами були складені пропозиції, які можуть бути використані землевласниками, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами та громадськими організаціями для боротьби з вирубкою лісосмуг.

Наше дослідження базується на ландшафтному підході і передбачає сталий розвиток агроценозів як основних типів екосистем лісостепової зони, а результати дослідження можуть бути корисними і для інших районів Харківщини.

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ НА ТЕРИТОРІЇ СЕЛА ДОБРОВІЛЛЯ

Савчук Маргарита, учениця 5 класу КЗ Добровільський ліцей Близнюківської селищної ради Лозівського району Харківської області.

Керівник: Лученкова С. А., учитель трудового навчання.

З давніх часів люди помітили, що рослини можна застосовувати не тільки в їжу, але і в лікувальних цілях. Людина помітила: тварини при захворюванні починають шукати певний корінець або траву. Так почалося ознайомлення з цілющими властивостями рослин. Спочатку знання про них були малі і передавалися з покоління в покоління. Людина, що володіла такими знаннями, називалася знахарем. Вона могла komponувати такі цілющі збори, які лікували хворобу. Цілі тисячоліття народи накопичували відомості про лікарські рослини.

Актуальність теми полягає в тому, що лікуватися потрібно зіллям, що знаходиться під ногами. Збирати там, де живемо, щоб і ми, і рослина одним соком жилися. Ця прописна істина дійшла до нас від наших далеких предків. Здоров'я – найдорожче для людини. Людина завжди дбала про своє здоров'я, тому з давніх — давен користувалися народною медициною.

Метою дослідження є дбайливе ставлення молодого покоління до природи, звичаїв і традицій нашого народу, вивчати їх, передавати із покоління в покоління, бо саме в природі закладена основа нашого життя.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати і дослідити значення лікарських рослин в селі Добровілля;
- Навчити заготовляти лікарські рослини та дотримуватися правил сушіння і зберігання їх;
- Виховувати любов до природи рідного краю.

Висновки та отримані результати роботи: у результаті виконання роботи встановлено, що рослини - постійний супутник людини. Вони так тісно ввійшли в наш побут, що ми, навіть, не помічаємо, яку користь ми отримуємо від них. Рослини – це їжа, ліки на аптечних полицях, будівельний матеріал, «санітари» повітря. В селі Добровілля Близнюківської ОТГ Лозівського району Харківської області проживають люди, які з повагою ставляться до традицій заготівлі лікарських рослин, і своїм досвідом діляться з молодшими.

МОЯ РІДНА БЕРЕЗІВКА... ЯК НАРОДЖУВАЛОСЯ СЕЛО...

Святенко Єгор, учень 4 класу КЗ «Березівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Пісочинської селищної ради»

Керівник: Руднєва І.Д., вчитель початкових класів

В місцевості, де тепер знаходиться Харківська губернія з багатим і квітучим містом Харків, в минулі роки кочували дикі орди різних народів. Край цей слугував широкою дорогою для багатьох племен протягом довгих століть, що йшли з багатолюдної Азії. Були тут і Готи і Гуни у IV ст., Авари і Обри у VI ст. Змінюючи одне одного, вони залишали по собі різноманітні пам'ятки, що збереглися до сьогодні: могили – кургани, що розкидані по всьому півдню нашої країни; кам'яні істукани, дуже грубої роботи, вони відомі у народі під іменем «баб», що розставлені по високим могилам, начебто для охорони; леги – підземелля, що з'єднують між собою городища. Були тут і Хазари, про яких вже більше відомостей, бо жили вони значно пізніше – у IX віці, їх, в свою чергу, «потіснили» Печенєги, потім Тюрки і Половці.

Село Березове вперше згадується у 1688 році і було засноване харківським полковником Федором Донець-Захаржевським на березі річки, яка називалася «Березовий Колодязь». Звідси і пішла назва села. А заселялося воно біженцями з Правобережної України. Далеко по «дикому полю» розтяглася низка возів. Вже декілька днів їхали переселенці (прочани). Вони залишили свої села, свою батьківщину назавжди і їхали шукати кращої долі в чужому краї. В краї, де не було «ворожих ляхів» і ніхто не зміг би утискати їх, спалювати їх православні церкви і силою змушувати прийняти католицьку віру. Переселенці рушили в дорогу всім селом, разом зі священником, зібрав врожай і дуже поспішали. Починалась осінь, а до зими слід побудувати житло. У них не було іншого часу для переселення: з ранньої весни до осені вони працювали на землі: орали, підіймали цілину, сіяли, збирали врожай, щоб жити. Переселенці прийшли до харківського полковника Федора Донця-Захаржевського, котрий поселив їх на незручній землі у вурочищі Березівим, порослими березовими гаями. Урочище нагадує впадину у вигляді кухля, діаметром 3 – 3,5 кілометрів, з крутими стінами і посередині піднятим майданом. В двох місцях стіни «кухля» розриваються руслом безіменного струмка, який потім названий річкою Березовою. Через цю невеличку річку і через безліч джерел і заснувалося тут село, назване Березівка. В центрі майдана, на цьому пагорбі почалася будуватися церква. Поруч із церквою відведена земля для погоста (кладовища). В теперішній час це вулиця Мічуріна, яка побудована на старому кладовищі в 50-роки ХХ сторіччя, через 250 років після першого захоронення і після 100 років від існування нового кладовища.

На значній відстані від церкви селилися селяни. Заселені вулиці, так звані «кутки», «скачувались» від краю площі вниз. Першою заселилася вулиця Центральна, яка до сих пір зветься «Селом». «Кутки» розростались: з'явилася Левада- найкрасивіша і рівна вулиця, Супрунівка, Майдан, Лиса гора, Коворот, Голопузівка, Червяківка та інші. Місцеві мешканці досі використовують ці назви.

У 1706 році після смерті полковника Федора Захаржевського село Березове перейшло у володіння його дружини «Федорихи». У 1722 році разом з рукою дочки полковника Парасковії Захаржевської, землі і селище Березове перейшли у володіння князю Якову Кропоткіну як посох за дружиною.

У 1779 році за проханням місцевих жителів до села прибув мандрівник — дяк Кузьма Парадин, який і взявся вчити дітей уму-розуму.

В 40-і роки ХVІІІ ст. село Березове і його землі як посох за княжною Тетяною Кропоткіною перейшли до Петра Андрійовича Щербініна. Кінець ХVІІІ – початок ХІХ сторіччя. Після смерті Петра Андрійовича Щербініна село Березове разом із землями перейшли до його сина прапорщика Миколи Петровича Щербініну. У 1802 році прапорщик продає село Березове «і до того села зручної пашенної і сінокосної, садибної і несадибної землі і лісу разом 2600 десятин» конотопській поміщиці Степаніді Павловій Базелевичевій і її синові Максиму Осиповичу Парпурі, її спадкоємцю.

1825 рік. Максим Осипович Парпура після смерті своєї дочки Євдокії, зробив заповіт на село Березове і його землі на своїх осиротілих онуків Миколу (5 років), Павла (4 роки), Анну (12 років). Опікуном був призначений їх батько вдівець поручик Василь Павлович Алферов.

У 1840-ві роки після повноліття у володіння селом вступають Микола, Павло і Анна. Павло Алферов викупає частку Анни, і з 1843 року селом володіє Микола і Павло Алферови.

Ще одна з помітних віх в історії сьогоднішньої Березівки: у 1862 році (тобто після скасування кріпацтва) село стало волосним центром. До його складу входили села Гійовка, Коротич, Буди, Березове. Ця волость проіснувала 10 років.

За даними на 1864 рік у власницькому селі Харківського повіту мешкало 1212 осіб (600 чоловічої статі та 612 — жіночої), налічувалось 225 дворових господарств, існували православна церква та винокурний завод.

В 1871 році було відкрито народну школу — одну з перших у повіті, а з 1907-го розпочалися заняття у школі.

Станом на 1914 рік село відносилось до Будянської волості, кількість мешканців зросла до 1730 осіб.

В 1969 році селу присвоєно статус селище міського типу.

НАРОДНЕ КИЛИМАРСТВО СЛОБОЖАНЩИНИ В ДОРАДЯНСЬКУ ДОБУ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)

Святошенко Віктор, учень 10 класу КЗ «Харківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
№61 Харківської міської ради Харківської області імені Героя Радянського Союзу І.О. Танкопія»
Керівник: Мисюкевич А.В., методист І категорії

Найдавніші письмові згадки про існування килимів на території України зустрічаються у подорожніх нотатках чужоземних мандрівників, ранньослов'янських літописах, народних билинах, історичних піснях та інших джерелах, які належать ще до Х – ХІІ ст. З цього часу до початку ХХ ст. основна частина мешканців України задовольняла власні потреби саморобними килимами. Усе це цілком відноситься і до Слобідської України, де протягом другої половини ХVІІ – початку ХХ ст. виникли й динамічно розвивалися великі осередки килимарства та козарства. Слобожанські ткані килими здавна користувалися заслуженою славою не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Цей район народного килимарства займав в Російській імперії провідне місце по виробітку традиційних українських килимів із чудовою композицією й колористичними рішеннями виробів. Розвитку народного килимарства на Слобожанщині сприяли природні умови. На неосяжних степових просторах можна було розводити багато овець, засівати великі площі коноплями і льоном, що забезпечувало матеріальну базу для виготовлення килимів. Деякі види місцевих рослин, плодів дерев, мінералів і комах як природні барвники давали чудові фарби різних відтінків. На слобожанських землях почалося загальне піднесення творчих сил українського народу, що проявилось й в розвитку різних видів народного мистецтва та художніх ремесел.

Деякий час килимарство на Слобожанщині існувало як домашнє виробництво місцевих жителів для власного вжитку. Виготовлення килимів було в цей час виключно жіночим заняттям. Але вже на початку ХVІІІ ст. народне килимарство на Слобожанщині в основному трансформувалося в дрібнотоварне виробництво, яким, поряд із жінками, стали активно займатись й чоловіки. Однією з форм виробництва килимів було так зване вотчинне килимарство, яке існувало при поміщицьких дворах-вотчинах. Воно виникло в умовах феодалізму з його замкнутим натуральним господарством, при якому поміщики більшість своїх побутових потреб задовольняли речами, виробленими селянками-кріпачками. Значного розвитку вотчинне килимарство набуло у ХVІІ – ХVІІІ ст. У своїй роботі над килимами кріпосні майстри спирались на місцеві народні традиції. Вони переносили з народного килимарства набуті віками технічні й художні навички ткання килимів, черпали з нього орнаментальні мотиви. Народні майстри-кріпаки створили багато килимів високої художньої і технічної якості, які були досконалими витворами мистецтва. До нас

вони дійшли під назвою «панські». На більшості з них яскраво збереглися всі ознаки Слобожанського народного килима.

Серед усіх різновидів техніки кустарного килимарства найбільшого поширення на Слобожанщині набула ворсова техніка ткання. Слобожанські довговорсові килими – коци – відрізнялися тим, що їхня лицьова сторона складалася із дрібних вузликів вовняної пряжі, що зав'язувалися між каркасними утоками на кожних двох нитках основи. Різнобарвні вузли народні майстри зав'язували горизонтальними рядами по всій ширині килима й рівно підстригали, за рахунок чого на лицьовій стороні килима утворюється суцільна бархатиста поверхня. По вертикалі вузли розташовувалися рядами. Щільність ворсової тканини визначалася кількістю вузлів на квадратну одиницю виробу. Звичайне число вузлів вираховувалося на одному квадратному дециметрі килима. Чим більшою була ця цифра, тим вище щільність виробу. А чим вище щільність килима, тим більше можливості виконати складний візерунок. Щільність килима залежала від товщини застосовуваних ниток. Використання в ткацтві товстої пряжі вело до вироблення килимів низької щільності, і навпаки, чим тоншою була пряжа, тим вище щільність килимової тканини, густіше заповнення її лицьової поверхні пухнатими ворсинками. Колір ворсових вузлів майстер добирав відповідно до візерунків, що зображувалися на килимі. Уже до початку XIX ст. народні майстри Слобожанщини навчилися виготовляти довговорсові килими на досить високому технічному та художньому рівні, про що свідчать зразки, які зберігаються у харківських музеях.

До початку XX ст. окремі форми виробництва килимів в Харківській губернії занепадають або зникають зовсім. Як правило, припиняли свою діяльність килимарські мануфактури та артілі, які базувалися на ручній праці з примітивними способами виробництва і не могли перерости у фабрики. Внаслідок розорювання під зернові культури та буряки великої частини вільних земель в селянських господарствах різко зменшилося поголів'я овець, а отже, й виробництво основної сировини для килимарства – вовни. «Статистический листок» 1883 р. повідомляв, що за останні 25 років харківський коцарський промисел знизився в шість разів. Якщо у 1858 р. в місті виготовлялося 25 тис. коців, то в 1883 р. – лише 4 тис.. Головними причинами занепаду були: конкуренція з привізними килимами фабричного виробництва, різке подорожчання матеріалу і непропорціональне підвищення цін на коци, монополія в торгівлі. В зв'язку з підвищенням цін на матеріал собівартість килима-коца значно збільшилася, що призвело до скорочення заробітку коцарів. Важливою причиною занепаду харківського коцарського промислу було також зменшення попиту на ці вироби.

СПЕЦИФІКА НАРОДНОЇ МЕДИЦИНИ МІКРОРАЙОНУ ЗАЧУГОВКА

Семенова Владислава, учениця 9 класу КЗ «Чугуївська гімназія №4»

Чугуївської міської ради Харківської області

Керівник: Чупрін В.П., вчитель біології, спеціаліст вищої категорії

Важливою темою, яка здавна привертає увагу дослідників і досі не втратила своєї актуальності, є етномедицина. Народній медицині в системі етнокультури належить одне з провідних місць, оскільки вона визначає соціальні норми, побутову культуру, психологічні норми спілкування. Етномедицину можна розглядати як складову традиційної культури у змісті якого поєдналися позитивні емпіричні знання, засоби лікування словом, досвід місцевих спостережень, світоглядні уявлення та вірування різних епох.

Дослідження народної медицини в етнографічному вимірі дає ключ до розв'язання важливих етнологічних завдань, пов'язаних з проблемами походження та розвитку світоглядних уявлень та народних знань українців. У той же час слід зазначити, що при нагромадженні чималої кількості фактичного матеріалу, який не втратив наукової цінності і в наш час, низка питань проходила повз увагу дослідників. Зокрема, недостатньо висвітлено такі компоненти етномедицини, як діагностика та профілактика захворювань, анатомо-фізіологічні знання народу тощо. Не проводиться дослідження в плані розмежування раціональних засобів.

У народній медицині українців місцевого населення Чугуївського регіону, так само як і в інших регіонах України, одним із основних видів лікування залишається фітотерапія. Цьому сприяє природа краю, степова та лісостепова зона, у якій знаходиться територія дослідження, багата на лікарські рослини.

За даними А.Я. Губергриц і М. Соломченка, понад 214 видів лікарських рослин, із них 141 дикорослих і 73 культивованих, вживає місцеве населення. Серед них поширені як дикорослі трави, кущі, дерева, так і городні та технічні культури. Застосовуються й отруйні рослини. Деякі лікарські рослини садять і вирощують у квітниках біля хати. Слід підкреслити, що в етномедицині українського народу використовується 450 видів рослин для лікування більше як 200 захворювань.

Важливе місце в народній фітотерапії, як і в багатьох інших регіонах України, посідають дикорослі трави.

Ми провели анкетування місцевого населення району Зачуговка, розділивши його на три вікові категорії: віком від 10 до 16 років, від 17 до 35 років та від 35 років і старші. Перше питання, яке досліджували, було дізнатися, скільки відсотків місцевих жителів використовує лікарські трави.

З результатів анкетування видно, що 85% населення використовує рослинні лікувальні засоби. Лише 15% населення не користується лікарськими травами.

Однією з найбільш відомих лікарських рослин є чебрець (*Thymus marchalianus* Wild) 55% опитуваних зазначили його лікарські властивості. Така популярність рослини пов'язана з її основними протизапальними властивостями. Її вживають при застудних захворюваннях, чебрець входить до складу багатьох ліків та сиропів від кашлю. Не дарма, мабуть, її називають «святою травою». Збирають чебрець під час цвітіння в червні – липні місяці.

Сучасна наукова медицина довела бактерицидну дію чебрецю. Тимол, який міститься в рослині, виявляє високу антимікробну активність щодо патогенних грибів. Екстракт чебрецю входить до складу препарату пертусол, що вживається при кашлі.

Скрізь на досліджуваній території при лікуванні запалення легенів, кашлі, захворюваннях простудного характеру використовують цілющі властивості підбілу, інша його назва - «матимачуха» 47% мешканців Зачуговки використовують листя при шлунково - кишкових запаленнях, втраті апетиту, при гіпертонічній хворобі, атеросклерозі, ревматизмі та інших захворюваннях. Рациональність народних спостережень підтверджена науково: в аналогічних випадках вживається він і в науковій медицині.

Застосування лікувальних властивостей рослини має регіональні особливості. На відміну від деяких районів України, серед місцевого населення використовують сік рослини у вигляді компресів при лікуванні хвороби зубів.

Дуже популярним у лікувальній практиці залишається звіробій (*Hypericum perforatum* L.). Його вважають травою від 99 хвороб. Майже 40% мешканців застосовують при лікуванні простудних захворюваннях, при хворобі серця, печінки, нирок, шлунку. Листя й квіти звіробою вживають як сурогат чаю. При простудних захворюваннях вживають відвар звіробою з медом.

На підставі наукових досліджень виявлено в'язучі, антимікробні, кровоспинні та протизапальні властивості рослини. І в світі наукових даних стає зрозумілою раціональна основа використання звіробою серед місцевого населення.

Важливе місце в народній фітотерапії краю посідає полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.). Його лікувальні властивості відомі 28% мешканцям нашого мікрорайону. Для посилення апетиту та поліпшення травлення місцеве населення вживає відвар полину. Аби позбутися кашлю, вживають горілку настійку за 15-20 хв. перед їжею. Відвар полину вважається прекрасним глистогінним засобом.

Матеріали досліджень дають підставу говорити про широке побутування знахарства на території мікрорайону Зачуговки. Серед знахарів зустрічаються «вербаліси» та «травники». Зафіксовані тексти замовлянь мають аналоги в інших регіонах України. В багатьох замовляннях простежуються відгомін давніх часів, коли людина одухотворювала навколишній світ, зверталася за допомогою до небесних світил, води, землі. Паралельно із словесною та побутовою магією серед місцевого населення поширена – магія води. Майже в кожному домі є «свята» вода.

ПЕТРО ДЖИГУРДА – ХІРУРГ ВІД БОГА

Сипко Юлія, Іващенко Олександра, учениці 9 класу КЗ «Вовчанський ліцей №7»
Вовчанської міської ради Чугуївського району Харківської області
Керівник Волянська Ю.І., вчитель

Прекрасний фахівець та людина щедрої душі і невтомної енергії був хірург Петро Джигурда.

Петро Джигурда народився у 1875 році. Після закінчення Харківського медичного інституту працював у різних повітових містечках губернії.

На посаді земського лікаря Вовчанської повітової лікарні почав працювати у 1907 році. А з 1911 до 1943 року обіймав посаду головного лікаря.

Учень професора В.В. Орлова, він мав виняткові здібності до лікування хворих. Мешканцям повіту надавав різноманітну допомогу – ортопедичну, гінекологічну, робив складні черевно-порожнинні операції, видаляв доброякісні пухлини... За майстерністю та вмінням він не поступався знаним губернським хірургам.

Слава повітового лікаря мала такий розголос у губернії, що студенти Харківського медичного інституту конкурували між собою за право поїхати на практику до Вовчанська!

Хірург Є. Колодуб у своїх спогадах зазначав: якщо під час навчання в інституті я прагнув побільше побачити, то на практиці у Петра Джигурди намагався побільше зробити з побаченого. За рік практики під керівництвом головного лікаря Є. Колодуб виконав 60 хірургічних операцій!

У цей складний період життя країни на вулицях було повно безпритульних дітей. Багатьом П. Джигурда не лише допоміг з лікуванням, а й завдяки своєму авторитету «пристроював» безпритульних для подальшого виховання у сім'ї знайомих...

1920 рік, спалах епідемії холери та тифу в повіті. П. Джигурда очолює надзвичайну комісію. Попри організаційні та матеріальні проблеми. Роки його діяльності припали на дуже нелегкі часи. Війна, повоєнні часи відбудови, перехід влади від одних політичних сил до інших, складні економічні умови, з цим лихом велася безкомпромісна боротьба, яка в 1923 році була успішно завершена перемогою медиків над хворобою.

Фахівець-хірург П. Джигурда був ще й талановитим організатором, активно розбудовував медичну галузь у районі. 1921 рік – у Вовчанську відкривають поліклініку та санаторій на 40 ліжок; 1923 – відкривають протитуберкульозний диспансер; 1924 – дитячу і жіночу консультації, венеричний пункт.

У 1924 році почалася диспансеризація населення. 1925р. відкривають пологове та інфекційне відділення, а також зубопротезний кабінет.

У 1926 році в районі в практику входять професійні огляди окремих груп населення.

Досвід, вміння П. Джигурди слугували тому, що його неодноразово обирали делегатом різних професійних з'їздів, де він ділився досвідом, зокрема з хірургічної практики.

На святкування 30-річчя його професійної діяльності з'їхалося близько 400 гостей, серед яких були медичні знаменитості з Києва, Москви. До речі, П. Джигурда – заслужений лікар України.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, П. Джигурда за завданням обкому партії був залишений на підпільну роботу на окупованій території. Щодня ризикуючи життям, він боровся за долю радянських людей, таємно лікував поранених бійців Червоної Армії, уберіг десятки молодих людей від відправлення до Німеччини.

У 1943 році, лікуючи хворих на тиф, Петро Джигурда виявився інфікованим і помер.

Про лікаря Петра Джигурду, який працював на Вовчанщині, ми дізналися, відвідавши Вовчанський історико-краєзнавчий музей.

З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ

Скороход Марина, учениця 8 класу Роздольської гімназії
Наталинської сільської ради Красноградського району Харківської області
Керівник: Матвієнко Т.І., вчитель історії, спеціаліст I категорії

Коли була маленькою, я багато чула про свого прадіда, ветерана і інваліда Другої світової Федана Івана Володимировича. Вже три покоління моєї сім'ї пишається і береже пам'ять про цю непересічну особистість. Його дитинство та юність співпали з найважчими сторінками життя української нації, молодість минула на війні, де він втратив обидві ноги. Половину життя проживши з такою тяжкою інвалідністю, він до останнього дня залишався достойною людиною, дбайливим і люблячим чоловіком і батьком. Отже, темою свого дослідження я вибрала його життєвий шлях.

Метою свого дослідження я ставила відтворення життєвого шляху прадіда на фоні історичних процесів, в яких він приймав участь разом з усім українським народом. Не просто переказ біографії, а її тісне співставлення з історичними подіями.

Виходячи з мети, основними завданнями наукової роботи слід назвати такі : а) критичний аналіз і обробка наявних джерел (усних сімейних переказів та даних інтернет-ресурсів) ; б) створення якомога детальнішої картини життя прадіда.

Структурно робота складається з вступу, двох розділів та висновку. В першому розділі я розповідаю про дитинство і юність прадіда. Другий розділ присвячений його подвигу під час війни та повоєнному життю. В кінці свого дослідження я доводжу висновку, що потрібно завжди пам'ятати про покоління, на долю якого випали такі надзвичайні випробування.

ДОЛІ УЧАСНИКІВ ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ 1917 – 1921 РОКІВ НА ПРИКЛАДІ РОДИНИ ПЛЕВАКІВ

Слива Вікторія, учениця 11 класу Куп'янського ліцею №4 Куп'янської міської ради
Харківської області, **Слива Єсенія**, учениця 9 класу Куп'янського ліцею №4
Куп'янської міської ради Харківської області
Керівник: Тарасенко В.С., учитель історії та географії

Для кожної людини найсвятішими є слова Україна, Батьківщина, рідний край. Щоб по-справжньому любити свою Вітчизну, її треба добре знати і вивчати. А починати слід із вивчення рідного краю, з його історії та культури. Орієнтиром у житті для кожного українця мають стати герої, які натхненною працею прославили своє ім'я і рідну землю, вписавши багато славних сторінок в історію нашої держави. У пантеоні героїв України першими мають стояти ті, хто боровся за її незалежність. Серед них є і мої земляки з роду Плеваків, які народилися у слободі Дворічній Куп'янського повіту Харківської губернії. Чотири брати Плеваки: Петро, Микола, Семен і Олександр присвятили своє життя служінню Україні і боротьбі за її незалежність.

Об'єкт дослідження: життя і діяльність представників родини Плеваків, братів Петра, Миколи, Семена і Олександра.

Предмет дослідження: участь представників родини Плеваків у подіях Української революції 1917 – 1921 рр. та в процесі українізації.

Мета: вивчити основні віхи життя і діяльності братів Плеваків, дослідити їх участь у подіях Національної революції 1917 – 1921 років та в процесі українізації; на прикладі родини Плеваків з'ясувати, як вплинула радянська тоталітарна система на долі учасників визвольних змагань.

Петро, найстарший з братів, був членом Української Центральної Ради, входив до складу уряду УНР, де очолював департамент залізничного транспорту. Після встановлення більшовицької влади він став емігрантом, виїхав до Франції. Решту життя йому довелося прожити на чужині.

Микола Антонович Плевако працював директором Першої української гімназії імені Бориса Грінченка у Харкові, яка була заснована його зусиллями у 1917 році. За короткий час йому вдалося створити високопрофесійний педагогічний колектив, разом з яким перетворив гімназію на найпрестижніший навчальний заклад міста. На запрошення Миколи Антоновича лекції там читали професори Д. Багалій, М. Сумцов, О. Ветухів, історію української літератури – сам М. Плевако, методику викладання мови в школі – його давній друг О. Синявський.

Після поразки Української революції М. А. Плевако зосередив свою увагу на дослідженні історії української літератури. У 1923–26 рр. він видав «Хрестоматію нової української літератури», до якої були включені також біографічні довідки вітчизняних письменників. До Хрестоматії М. Плевако включив усіх літераторів дореволюційного часу – 75 імен. Історична послідовність у викладі матеріалу, повнота історико-літературних та бібліографічних довідок зробили Хрестоматію фундаментальною науковою роботою з історії української літератури XIX – початку XX століття. Наприкінці 1923 року з ініціативи М. А. Плевака розпочалося укладання національного бібліографічного словника українських письменників. У 1934 році словник був майже готовий, але робота над ним була припинена через політичні репресії діячів української культури і науки. За свою патріотичну і подвижницьку діяльність видатний науковець зазнав цькування з боку радянської влади: його позбавили не тільки можливості працювати, а й усіх засобів до існування. В 1938 році вченого було заарештовано і вислано до Казахстану, де він загинув від рук злочинців. На довгі роки М. А. Плевако був забутий, а його літературні надбання надійно заховані у спецфондах. Тільки після відродження незалежності України стало можливим дізнатися правду про його долю і наукові здобутки.

Семен Антонович Плевако був вояком армії УНР, відстоював незалежність України. Був репресований. Під час Другої світової війни загинув у німецькому концтаборі.

Олександр Антонович Плевако, наймолодший з братів, теж був у складі армії УНР, воював проти більшовиків. Після закінчення періоду визвольних змагань він захопився науковою діяльністю. Став провідним фахівцем з питань історії цукрової промисловості України. Кілька разів був заарештований, 26 років провів у концтаборах і тюрмах. Після реабілітації займатися науковою діяльністю вже не міг. Став дитячим письменником.

Доля братів Плеваків є типовою для учасників визвольних змагань 1917 – 1921 років. Радянська влада вважала їх небезпечними навіть після своєї перемоги і не могла пробачити їм глибокі патріотичні почуття до України. Тому вже наприкінці 1920-х років почалося переслідування представників української інтелігенції, в першу чергу борців за незалежність України. Микола, Семен і Олександр Плеваки могли зробити набагато більше для своєї Батьківщини, якби не стали жертвами сталінських репресій. Брати Плеваки, як і тисячі інших патріотів, поклали своє життя заради того, щоб український народ мав свою державу.

Новизна роботи полягає в тому, що вперше було досліджено життя та діяльність представників родини Плеваків у подіях Української революції та процесі українізації 1920-1930-х років, їх внесок у розбудову держави.

Робота має практичний характер, оскільки матеріали дослідження можуть бути використані на уроках історії України, у позакласних заходах з національно-патріотичного виховання, для створення музейних експозицій.

ВІКТОР ТИМЧЕНКО

Слівченко Анастасія, учениця 11 класу КЗ «Козачолопанський ліцей»

Дергачівської міської ради Харківської області

Керівник: Дигало І.О., вчитель української мови та літератури

Дана робота – це дослідження життєвого і творчого шляху дергачівського письменника Віктора Тимченка.

Харківщина здавна славиться видатними представниками літератури й мистецтва. Серед таких митців хочеться згадати ім'я Віктора Тимченка, поета, митця, наставника, керівника літературних студій. Віктор Петрович усе своє життя пов'язав з рідним містом Дергачі. Він керував Дергачівською літературною студією, очолював обласну літературну студію імені П. Г. Тичини. Віктор Тимченко почесний громадянин Дергачів, директор видавництва «Крок», лауреат премії імені В. Мисика та імені К. Гордієнка, заступник голови Харківської організації Національної спілки письменників України, голова комісії по роботі з творчою молоддю.

Віктор Петрович – автор поетичних збірок російською мовою «Лирика», «Место в жизни», «Вася Бегунок», «Если в сердце огонь», «Разговор начистоту», «У моего огня», прозової книжки «Пароль четыре звезды», а також автор збірок рідною мовою – «Розмова з пам'яттю», «Прозріння», «Над прірвою зневіри», «На схилі віку», «Два вікна», «Віра, Надія, Любов», «Про нас», «Земля і небо наяву», «Між учорашнім і завтрашнім», «На семи вітрах» (Вибране. Поезія і проза). Його вірші друкувалися в антології любовної лірики XVII – XX століть «Слобожанська муза» (2000), в антології української поезії XVIII – XX ст. «Ветер с Украины», в антології громадянської лірики кінця XVII – початку XXI ст. «Слобожанська яса» (2006) та в Деркачівській антології літературної творчості другої половини XVIII – початку XXI ст. «Тут здавна люди сонце несли...» (2017). Багато вихованців Віктора Тимченка стали членами Національної спілки письменників України. Серед них – Віктор Бойко, Ольга Тараненко, Наталка Скребець, Микола Чумак. Про Віктора Тимченка – організатора й першого керівника літературної студії – його харківські «спілчани» казали, що він безоглядно й необачно кинув своє життя на рейки роботи з літературною молоддю. Але, як виявилось не дарма. Упродовж багатьох років біля його незгасного вогнища знайшли притулок чимало непересічних доль. І в кожній – крихта його душі.

Творчість Віктора Тимченка творчість – величезна скарбниця знань і краси рідного слова, це глибина найкращих, найгуманніших помислів, втілених поетом у художню форму; це показ великих моральних якостей українського народу. Вони хвилюють своєю щирістю і життєвою правдою. Лірика поета це не просто книга, а відкрита людська душа, багата на добро, щирість, душу, що увібрала в себе найбагатший із усіх скарбів світу – вміння любити людей і світ. Духовна енергетика Віктора Петровича притягає до нього юних, молодих і старших. Його духовність і зараз, поглиблена пережитими втратами, є вогнем-орієнтиром для багатьох, його особиста братня турбота про розвиток талантів Харківщини, благотворно вплинула на всіх, з ким він спілкувався. Вона випереджає в речах глобальних і істинних.

ДРОБИЦЬКИЙ ЯР – «МІСЦЕ, ДЕ МЕРТВІ ВЧАТЬ ЖИВИХ»

Соболь Анастасія, Шило Ярослав, учні 9-А класу Харківської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №108 Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Шило К.В., вчитель української мови та літератури

Дробицький Яр... Назва урочища на східній околиці Харкова ось уже вісімдесят років відгукується людським болем. Його земля полита кров'ю тисяч мирних громадян, яких було розстріляно фашистами. Пам'ять про невинно вбитих увічніює Меморіальний комплекс, возведений у Дробицькому Яру.

В ніч на 25 грудня 1941 року після п'ятиденних оборонних боїв радянські війська вимушені були залишити Харків. Страшна ніч гітлерівської окупації огорнула місто. Історія зберігає страшну цифру: за весь час гітлерівці позбавили життя 280 тисяч мирних мешканців Харківської області.

Відлік Голокосту в Харкові варто почати з постанови міської управи від 5 грудня 1941 року про перепис і реєстрацію містян. За час перепису дані про євреїв заносили до особливих жовтих листів. «Жовтий» список імен та прізвищ став списком майбутніх жертв. Вже 14 грудня 1941 року в усіх куточках був розклеєний наказ німецького коменданта генерала Путкамера про переселення євреїв у спеціальний район. Так окупанти називали місце у східній частині міста. Євреям треба було взяти документи, цінні речі та інше. За відмову виконати наказ – розстріл.

Безкінечний потік людей рухався Московським проспектом та сусідніми вулицями в бік Харківського тракторного заводу. В основному це були літні люди, жінки, підлітки та діти.

Там, де мертвою тріщиною на тілі землі лежав Дробицький Яр, людей безжально розстрілювали. Гітлерівці виривали дітей з рук матерів і живцем кидали до ями. Огорнені жахом люди божеволіли. Передсмертні крики й стогін оглушали місцевість Дробицького Яру. Його схилами лилася людська кров.

Біль Дробицького Яру розбурхує пам'ять. Зараз безпам'ятство та байдужість відступають. На місці єврейського гетто двадцять років тому встановлена Стіна Скорботи. Біля в'їзду до

Дробицького Яру розтягся вгору семисвічник Менори – дерева життя. Біля його підніжжя написано: «Тут місце, де мертві вчать живих».

ГЕРОЇ ПОРУЧ

Стасюк Максим, учень 7-Г класу Харківської спеціалізованої школи № 162
Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Стасюк С.І., вчитель

*Працюємо, щоб мати вільний час,
і воюємо, щоб жити мирно.
Аристотель*

*Я не знаю, якою зброєю буде вестися третя світова війна,
але четверта-палицями і камінням.
Альберт Ейнштейн*

Нажаль, не було і століття, щоб людство не воювало. Війни йдуть за все, що можна. Але саме погане, що одні воюють на паперах, сидючи на м'якому та зручному стільці, а інші, які не хотіли цього проводять свій час в окопах, в брудному одязі, не бачать свою родину. Можуть не їсти по декілька днів і не спати. Бо вони захищають свою країну. Вони справжні чоловіки та захисники. А для своєї родини вони звичайні діти, чоловіки та батьки.

Про одного такого чоловіка я хочу розповісти. Це мій сусід.

Колесніченко Володимир Віталійович народився 20 листопада 1993 року в селі Лежино Запорізькій області. В звичайній родині працівників.

Мама Колесніченко Олена Михайлівна працювала продавцем у місцевому магазині, а тато Колесніченко Віталій Павлович працював будівельником. Має молодшого брата Колесніченко Владислава Віталійовича, який теж присвятив деякий час військовій службі.

З 2000 року по 2009 рік навчався у ЗСШК № 19 Запорізької області Запорізького району села Лежено. Закінчив у 2009 році 9 класів ЗСШК № 19 Запорізької області Запорізького району села Лежено.

Після закінчення школи у 2009 році вступив до військового ліцею КЗ ЗОЛ Захисник ЗОР м. Запоріжжя, який закінчив в 2011 році. Та отримав середню освіту.

Після закінчення військового ліцею вступив до Харківського Економічно-правового університету, в якому навчався з 2011 року та закінчив навчання 2016 року.

В 2013 році був призваний на строкову службу в військову частину А1215, а вже 30 жовтня 2013 року прийняв рішення підписати контракт. І по теперішній час служить в цій частині.

В 2014 році приймав участь в бойових подіях в зоні АТО в Донецькій та Луганській області був водієм машини УРАЛ. Перевозив людей, підвозив боєприпаси, допомагав своїм товаришам тягати машини, які були знищені противниками. Має статус Учасника АТО, Ветеран АТО був нагороджений медаллю від Президента.

Одружився 25 липня 2015 року на Горюновій Людмилі Станіславівні.

19 січня 2016 року народилась донька Кіра.

ПЕРЕСИХАЮЧІ СТРУМКИ БАСЕЙНУ МАЛОЇ РІЧКИ ТУРУШКА ЯК ПЕРСПЕКТИВНІ ОБ'ЄКТИ ДЛЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ

Степанов Михайло, ученик 11-Б класу КЗ «Валківський ліцей імені Олександра Масельського Валківської районної ради Харківської області», гурток «Географічне краєзнавство» Валківського районного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді
Керівник: Вовк В. Ф., учитель географії, керівник гуртка

Водні ресурси – один з важливих для людини природних компонентів природного комплексу. Проблема забезпечення ними людства має глобальний характер. На початку ХХІ століття, за даними В. П. Максаковського, 1,2 млрд. людей не мали доступу до чистої прісної води. Одночасно швидко зростає водоспоживання (за даними того ж автора за останні 100 років воно виросло більш ніж у 10 разів). Це змушує звертати увагу на залучення до господарського використання нових водних об'єктів.

Значно загострює проблему водопостачання надзвичайно нерівномірний розподіл прісних вод по території Землі. На жаль, Україна за рівнем забезпеченості прісними водами не належить до найбільш забезпечених країн світу.

Особливу занепокоєність викликає те, що ступінь господарського використання поверхневих вод в Україні дуже високий: у окремі роки він досягав 80%. До того ж, як і у всьому світі, поверхневі води по території нашої країни розподілені нерівномірно. Особливо гостра проблема водозабезпечення постає у Степу та Лісостепу – природних комплексах, де коефіцієнт зволоження становить менше 1. Тому раціональне використання поверхневих вод тут особливо важливе, особливо з урахуванням кліматичних змін, які відбуваються у ХХІ столітті.

Аналіз ситуації, яка склалась в Україні з чинного питання дає підставу зробити висновок про недостатню увагу до забезпечення на державному рівні раціонального підходу до використання всіх видів поверхневих вод. Зокрема, ступінь вивчення малих річок нашої країни набагато гірший, ніж рівень вивченості значних річок, що свідчить про недооцінку їх господарського потенціалу. Ще гірші справи з вивченням водних ресурсів струмків, особливо пересихаючих. Саме це і спонукало автора до вибору об'єкту і предмету досліджень.

Об'єктом вивчення були обрано пересихаючі (у природному стані) струмки – притоки малої річки Турушка. Предметом вивчення стало їх господарське використання людиною.

Вибір приток саме даної річки як об'єкту досліджень визначається типовістю річкової системи Турушки для східної частини України, а також її недостатнім рівнем дослідженості.

Польові роботи включали візуальне вивчення струмків – приток Турушки, штучних водойм, створених на них, характеру течії, режиму, гідрохімічних властивостей води.

При камеральних роботах широко застосовувались порівняльний, історичний, картографічний методи досліджень.

Як наслідок, було виявлено, що у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. на двох притоках Турушки були створені численні ставки, переважно малі. Тому у даний час лише один з них використовується для товарного розведення риби. Але створені штучні водойми помітно вплинули на характер живлення і режим, гідрохімічні властивості води як струмків, на яких вони були створені, так і головної річки.

Існує реальна перспектива об'єднання значної кількості існуючих дрібних штучних водойм у 1 – 2 значні, придатні для активного залучення у господарство Валківської територіальної громади.

ЕТНОГРАФІЧНІ МОТИВИ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО ЦИКЛУ ІВАНА СЕНЧЕНКА

Суліна Єлизавета, учениця 9-Б класу Красноградського ліцею № 1

ім. О. І. Копиленка Красноградської міської ради Харківської області, член красзнавчо-пошукового гуртка «Слідопит»

Керівник: Зінченко Л.Ю., вчитель історії, вчитель вищої категорії, старший учитель

Головним завданням духовно-морального виховання учнів є набуття молодим поколінням соціального та історичного досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури духовно-моральних відносин, розвиненої духовності, моральної та художньо-естетичної культури. Починається воно з любові до рідної землі, до народу, шанобливого ставлення до культурного надбання свого краю. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження творчості письменників Красноградщини.

Виходячи з цього, мета даного дослідження – залучення сучасної молоді до вивчення творчої спадщини письменників-земляків, зокрема Івана Сенченка та його «Червоноградського циклу».

Відомий український письменник Іван Юхимович Сенченко народився 1901 року у селі Шахівка Костянтиноградського повіту Полтавської губернії (нині село Наталине Красноградського району Харківської області).

Саме місто Костянтиноград виникло як Більовська фортеця у 1731 році під час будівництва Української оборонної лінії. 1784 року указом імператриці Катерини II фортеця отримала статус міста та отримала ім'я царевича Костянтина, онука імператриці. У 1922 році місто було переіменоване у Красноград. Під час коренізації воно деякий час називалося Червоноградом.

Поїздки з Харкова у Красноград (Червоноград) допомогли письменникові зібрати матеріал для червоноградського циклу, який складається з повістей «Подорож до Червонограда», «Червоноградські портрети», «Фесько Кандиба», «Савка». Червоноградський матеріал також трапляється у творах «Іван Чорногорець» та «Порфирій Мартинович».

Найвідомішим твором червоноградського циклу є повість «Подорож до Червонограда». На мою думку, це справжня краєзнавча енциклопедія, в якій розповідається про історію, природу, етнографію та «незвичайних людей, які зростали на червоноградській землі».

У даній роботі розглядаються такі теми: народна педагогіка, народна медицина, народні іграшки та забави. Слід зазначити, що Шахівка в етнографічному відношенні практично нічим не відрізнялася від сотень інших сіл Полтавщини, хіба що деяких особливостей додавали природні умови.

Важливе місце у житті українців займало виховання. Не нехтували цим правилом і шахівчани. Цікавим у цьому зв'язку є епізод, описаний І. Сенченком у повісті «Савка». Одного разу Савка, який вже працював на млині, повернувся суботнім вечором додому нетверезим. Виховний захід проводився «феодальним способом за допомогою старої, що була вже не при ділі, супоні», якою батько відлупцював сина. Цей виховний момент мав продовження. Якось молода сусідська дівчина Ольга запитала у Савки, чи не ображається він на батька за те побиття, на що отримала таку відповідь: «"Батьки, і мій батько теж,— не б'ють, а учать. Що б на світі було, коли б батьки нас не вчили? Босяками повиростали б. Без Бога на небі, без батька в сім'ї порядку не було і не буде. Бив мене батько за діло; без діла — ожорсточив би серце мені. А коли за діло, то в мене в душі і є тільки, що одна думка: спасибі вам, тату, що розуму навчили, що виріс незгірший за інших людських дітей!"».

Існував у Шахівці й інший вид народних педагогічних заходів: якщо винуватців було декілька, їх брали за чуба і товкли голову об голову. Так бувалий солдат Фесько Кандиба «нейтралізував підпилих шахівських парубків: згріб за чуприну Лазура, згріб за чуприну Прокопа, розвів в обидва боки голови буйні і з розгону буцнув тими головами так, що вони водночас на одній ноті вигукнули: "Ой!", "Ой, ой!"».

Матусі ж намагалися прищепити своїм дітям такі риси, як доброта та милосердя. Коли малий Іван Сенченко похвалився матері, що відірвав метелику крильця і ніжки, вона йому сказала: «А коли б тобі поодривати ніжки й ручки?". Цей урок Іван Юхимович запам'ятав на все життя: «Коли це було? Скільки десятків років тому? Багато. А й досі з душі ті слова не виходять, оселились навіки там. "А коли б тобі?" Ну, скажи, рідна мати, в яких Коменських і Ушинських ти виховала душу свою, ушляхетнила розум, витончила почуття?».

Медичного обслуговування населення у Костянтиноградському повіті на початку ХХ століття практично не існувало. Тому хворі та їх родичі зверталися за допомогою до знахарок та знахарів. Не винятком були і шахівчани. Так, дід Коломиєць-Гусак «зубний біль нашій мамі зняв за кілька хвилин: щось пошепотів, вклав у дупло зуба уламочок якогось коріння – і все. Зуб перестав боліти». Інший знахар – дід Лепеха Піддубний, який лікував від укусів змії і скажених собак. А баба Харитина вилікувала старшу сестру І. Сенченка. «У сестри розпухло коліно, опух почервонів, давав великий біль, сестра плакала. Прийшла баба Харитина, визначила, що ото в дівчини рожа, схилилась над коліном, шепотіла при нас всіх, попросила солянку, посипала сіллю опух, потім нашим ножом провела хрест по опуху, запорошеному сіллю, і сказала сестрі: «Лізь на піч!» Та злізла, незабаром заснула, а до ранку опух спав». Також у народній медицині шахівчани часто використовували вершки, які гарно лікували пошматовані рани на тілі. Коли Фесько

Кандиба повернувся з буцегарні «увесь посічений, пошматований, посмугований, построчений з меншенькими й більшенькими краплинами крові», дружина Наталка врятувала його свіжим вершком.

Не забували шахівчани про іграшки та забави. Так, малеча полюбляла гратися у піску посеред вулиці, а підлітки – кататися на крилах млина. У школярів була в пошані пукалка – бузинова дудочка, «що заряджалася пробками з клоччя; натиснеш шомпольчиком на передню пробку, і під тиском повітря задня пробка з пістолетним пострілом вилітає із дудочки». Дорослі чоловіки полюбляли гру «в дамки, як тоді називалася гра в шашки».

Таким чином, виявлені у червоноградському циклі етнографічні матеріали значно доповнюють наші знання з історії рідного краю, оскільки є її складовими.

НАРОДНА ГРА ЯК ЕЛЕМЕНТ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (НА ПРИКЛАДІ СЕЛА НОВИЙ МЕРЧИК)

Тарасенко Артем, учень 7 класу КЗ «Новомерчицький НВК
(загальноосвітня школа I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад)
Валківської міської ради Харківської області
Керівник: Бардакова О.Ю., вчитель початкових класів

У роботі розглядаються теоретичні основи та досвід популяризації української народної гри як елементу культури (на прикладі ігрового матеріалу села Новий Мерчик).

Актуальність теми. У ХХІ ст. проблеми формування особистості, її інтересів і потреб як засобів пізнання світу та самопізнання є актуальною взагалі. Водночас моніторингові дослідження, теоретичні та емпіричні спостереження, соціологічні дослідження і анкетування результативності навчально-виховного процесу останніх років дають підстави констатувати загальне падіння інтересу до своїх історичних та культурних коренів, наслідком чого є формування негативних тенденцій емоційного розвитку дитини.

Серця сучасних дітей заповнили технічні засоби, новітні технології, вони ідуть вперед не озираючись на минуле, але якщо ми втратимо той споконвічний зв'язок з поколіннями, то ми не збудуємо гідного майбутнього.

Мета роботи – проаналізувати історичні основи теорії виникнення та походження гри в контексті з сучасністю та популяризувати українську народну гру серед молодого покоління села Новий Мерчик.

Завдання дослідження:

- ☐ з'ясувати ступінь наукової розробки проблеми;
- ☐ проаналізувати наукову та періодичну літературу з даної тематики;
- ☐ визначити основні теорії походження гри;
- ☐ встановити історичний зв'язок української народної гри з сучасністю;
- ☐ знайти шляхи популяризації української народної гри в селі Новий Мерчик з метою збереження національних традицій та звичок;
- ☐ залучити до роботи над даною темою дослідження учнів Новомерчицького НВК, громаду села, діячів культури.

Результати досвіду популяризації народних ігор:

- ☐ організовано моніторингове дослідження щодо стану розвитку народної гри серед учнів 2-11 класів в селі Новий Мерчик;
- ☐ розроблено класифікацію ігор за віковими особливостями дітей;
- ☐ здійснено порівняльний аналіз народної гри «Хованки» в селі Новий Мерчик та найближчому селищі міського типу Старий Мерчик;
- ☐ досліджено шляхи популяризації народних ігор в селі Новий Мерчик серед сучасного покоління;
- ☐ здійснено пошукову діяльність учнями старших класів щодо поповнення збірки народних ігор села Новий Мерчик;

- написано статті до історико – краєзнавчої конференції з висвітленням теми дослідження;
- залучено до співпраці діячів культури, місцевих жителів села, батьків, учнів.

БАБУСИНА СКРИНЬКА

Творче об'єднання «Народознавчик» Красноградського ліцею №2
Красноградської міської ради Харківської області
Керівник: Щербакова Н.В.

Оберіг — найдревніший амулет щастя і гаразду, чарівний предмет, що призначений захищати свого власника. Також вважається, що він може принести удачу, попередити про небезпеку, поліпшити стан здоров'я. Через це обереги зажили неабиякої популярності ще з давніх-давен.

Виріб можна дарувати хрещеним батькам, рідним, близьким, використовувати як прикрасу та оберіг для дому.

Нині прикрашати свої будинки оберегами, дарувати їх та виготовляти власноруч уже не тільки традиція, а й певна модна тенденція.

Даний проект сприяє поповненню та систематизації знань учнів про минуле українського народу, історію оберегів, використання їх в народному побуті.

Робота над проектом активізує пошукову та дослідницьку діяльність, сприяє розширенню світогляду, відтворенню культурних і духовних надбань нашого народу на сучасному рівні.

Знайомство з проектними технологіями вчить самостійно планувати свою діяльність.

Саме тому спроектований і виготовлений оберіг «мішечок добробуту» втілює в собі красу, традиції народу. За естетичними критеріями: виріб має красиве естетичне оформлення, він оригінальний та неповторний, має доцільну кольорову гаму, чистоту виконання роботи, що забезпечує успішну його реалізацію. Крім того характеризується гармонійним поєднанням різних матеріалів: мішкковини, різнотрав'я, які доповнюють один одного, надаючи виробу неповторності.

Давайте разом відроджувати обереги. Вони оберігатимуть наші домівки і донесуть культуру та звичаї українців до наступних поколінь. Плетіть собі на долю віночки, робіть ляльки, малюйте писанки, садіть калину, вербу, оберігайте лелек, вишивайте рушники, сорочки. Нехай вони оберігають від зла, підлості і неправди.

З ПОПЕЛУ ЗАБУТТЯ

Творче об'єднання краєзнавчо-дослідницької роботи у складі: Алімова Г.О., вчитель англійської мови, Борисенко В.Л., вчитель інформатики, Чмут І.С., вчитель англійської мови, Алексіна Аліна, учениця 5 класу Новогусарівської гімназії Балаклійської міської ради Харківської області; Алексін Іван, учень 7 класу Новогусарівської гімназії Балаклійської міської ради Харківської області, Львович Софія, учениця 7 класу Новогусарівської гімназії Балаклійської міської ради Харківської області

Рідний край! Він починається від батьківського порога, стежинки, калини біля хати, берізок у парку. Щасливі ми, що народились і живемо на такій чудовій, багатій, землі – в нашій славній селі Нова Гусарівка! Мальовничий куточок з блакитним небом і працьовитими людьми – це моя маленька батьківщина.

Село наше – то велика і дружня родина, це наші славні земляки: вчителі, лікарі, землероби, тваринники, комбайнери, механізатори, захисники нашої Батьківщини, котрі живуть з нами та в інших місцях, але тут пройшло їх босоноге дитинство, незабутнє юність.

Село Нова Гусарівка має свою неповторну історію, яка маленьким струмочком, беручи початок з глибини віків, плавно і впевнено тече аж до сьогодення. Вона вливається в славу історію нашої великої України.

В історії нашого села віддзеркалюється історія всієї Батьківщини, всього українського народу. Одне село, таке як Нова Гусарівка, це лише невеличка піщинка у великому морі сіл і міст України. Але разом вони одне ціле, одна велика історія, одна велика родина, а ім'я їй – Україна.

Моя маленька батьківщина – це не тільки краса, а й справи людей сьогодення. Так ми маємо знати про наших земляків і про страшні події безглуздої афганської війни і пам'ятати, що і серед нас живуть люди, які в 20-30 років стали свідками воєнних подій.

Про Афганістан, у нашому селі, мабуть, знали лише з уроків історії. Що Афганістан – це держава, що знаходиться в Південно-Східній Азії, де проживає 17 мільйонів чоловік. І що до середини 70-х років це була одна з найвідсталіших країн світу, що три мільйони чоловік вели кочовий спосіб життя. Страшенна бідність, відсутність елементарної медичної допомоги, масова неписьменність серед населення, особливо серед жінок і дітей, висока смертність. Це майже і вся інформація, яка була відома нашим односельцям.

Між Афганістаном та Україною – три тисячі кілометрів. Найбільша, якщо не єдина, точка дотику між нашими країнами – це Афганська війна 1979-1989 років. І ця точка доволі болюча. Покоління українців, яке виросло в незалежній Україні, майже нічого не знає про Афганістан та свідків й учасників воєнних подій. Що ж то за країна, що завдала нам стільки болю, горя, смутку?

Можна розказати про ту страшну неоголошену війну, що розтяглася на довгих 10 років мовою цифр, будь-яка війна у цифрах – це моторошно й страшно. Пік бойових дій припав на 1984-1985 роки. Для тисяч наших солдат, їхніх батьків та матерів, дружин, дітей розпочалась жорстока, кривава війна в Афганістані. Тривожні дні чекання, безсонні ночі та тривоги. Посивіли батьки. Тривожними були ці роки і для тих батьків, сини яких служили не в Афганістані, а на території колишнього Радянського Союзу. Де б не служив солдат, він у будь-який момент міг потрапити до Афганістану. Тому й не було спокою в Україні всі 10 років афганської війни, яка тривала вдвічі довше, ніж Друга світова війна.

Ми повинні розуміти трагізм участі в афганській війні тоді ще радянських людей, бо через Афганістан пройшло їх з України більше 160 тисяч – близько 25% від загального числа радянських військовослужбовців. У цій війні загинуло понад 15 тисяч наших солдат. 35 тисяч було поранено, тисячі потрапили у полон. Вважається, що всього під час радянсько-афганської війни загинуло 2378 українців. Однак вихідців з теренів України та тих, хто спочиває в українській землі, дещо більше. Так, за даними книги «Чорні тюльпани. Афганський мартиролог України», цифра зростає до 3087. Поранення отримали більше 8000 українців, з них 4687 повернулися інвалідами. Із 72 осіб, відзначених за роки «афганської» війни званням Герой Радянського Союзу, є 11 українців. Ця війна стала усвідомленням того, що гинуло покоління, народжене в 60-х роках.

Проте, що готують введення обмеженого контингенту в Афганістан, звичайно не знали. Але було передчуття чогось незвичайного. Нашим солдатам говорили, що вони виконують інтернаціональний обов'язок, тобто захищають братній народ. І вони «наводили лад» у тій країні. Вони вірили і знали, що продовжують подвиги й славу батьків і дідів, які виконували такі обов'язки в Іспанії, Чехії, Угорщині...

Попри те, що Україна визнала цю війну Радянського Союзу агресією проти Афганістану, вояки-українці, котрі брали в ній участь, все одно прирівняні до учасників бойових дій – «особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини» - та користуються відповідними пільгами, а пам'ятники учасникам війни в Середній Азії не підпали до пунктів Закону про декомунізацію.

Афганістан – біль в моїй душі. Такі спогади спалахують у нашого односельця Кіктьова Василя Івановича. Якого запросили на зустріч з дітьми Новогусарівської гімназії (деталі зустрічі у відео додатку). Цей відрізок часу закарбувався на все життя. Віра в те, що повернувся живим була дуже мізерна. Тому Афганістан – це така межа, яка розділила моє життя на «до» і «після». Проте, там я взяв, що таке справжня чоловіча дружба, що таке совість, мужність, честь, героїзм. Коли життя в небезпеці і ти залежиш не тільки від себе – виникає міцне почуття єдності, вірності, безсумніву і фальші. Такого у мирному житті не має.

У музеї бойової слави Новогусарівської гімназії розміщено стенд, присвячений подіям війни в Афганістані. На цьому стенді знаходиться інформація про ще одного односельця, який приймав участь у бойових діях цієї страшної війни.

З БАТЬКІВСЬКОЇ КРИНИЦІ

Творчий колектив Харківської гімназії № 152 Харківської міської ради Харківської області: Бінюкова Карина, учениця 9-Д класу, Мацюк Вероніка, учениця 9-Д класу, Сушко Дмитро, учень 9-Д класу, Твердохліб Антоніна, учениця 9-Д класу
Керівник: Боклагова Л.Л., вчитель української мови та літератури

1. Наша пошуково-дослідницька група обрала тему «З батьківської криниці», оскільки у рамках напряду вивчаються традиційні свята, обряди, побутова культура, народні ремесла, народна творчість, медицина і педагогіка, народні ігри та забави, проводяться дослідження виникнення давніх музичних інструментів, ми вважаємо, що дуже корисно сучасній молоді вивчати такі аспекти нашої рідної української культури, поглиблювати знання в цих галузях.

2. Практичне значення полягає в тому, що знання, які здобув кожний учасник дають змогу глибше та докладніше уявити собі українську культуру, хтось може дізнатися завдяки роботі щось нове та цікаве, звичайно, людина, «пірнаючи» в світ життя українців, обов'язково починає більше поважати «своє», виховується патріотизм, шана до України та українського народу.

3. Звичаї, традиції, обряди – це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільш усенациональних справах у повсякденні та у святкові дні. Це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю!

4. Звичаї та обряди – це серцебиття української культури, природний "кровообіг", порушення якого означає - смерть, занепад цілого народу.

5. Сьогодні, в цифрову епоху, повне відтворення цієї прадавньої системи цінностей вже, на жаль, неможливе, але зберегти для майбутніх поколінь і застосувати як духовну концепцію, філософію - можливо, важливо і необхідно.

6. Наш український народ має багату і оригінальну культуру, надбану численними поколіннями.

7. Для української національної культури головним підґрунтям, є народна культура, на основі якої поступово утворилися професійні наука, література, мистецтво.

8. Кожна з існуючих у світі країн, народів, націй неповторна й унікальна, є невід'ємною складовою скарбниці світової культури.

9. Нове тисячоліття ставить перед проектувальниками ряд нових питань, без вирішення яких не можливо створити якісні умови проживання. Одним з найважливіших таких питань є проблема нестачі озелених просторів в мегаполісах.

10. Організація садів та парків вирішує мікрокліматичні і санітарно-гігієнічні проблеми міста, а також підвищують художню виразність архітектурних ансамблів. Будь-який парк – це «жива істота».

11. Що ж до розвитку садів та парків України вони відігравали важливу роль протягом всього історичного періоду.

12. Педагогіка (в переводі с грец. — майстерність виховання) — наука про спеціально організовану цілеспрямовану і систематичну діяльність з формування людини — про зміст, форми і методи виховання, освіти та навчання.

13. Здоров'я — це найбільше багатство, дароване людині Природою. Без нього життя не буває повноцінним і щасливим. Проте народна мудрість стверджує: «Здоров'я маємо — не дбаємо, а погубивши — плачемо».

14. Історія медицини в Україні починається з історії народної медицини.

15. Медична наука України може пишатися великими вченими, які зробили величезний внесок у становлення медицини на міжнародному рівні.

16. Отже, наша науково-дослідницька робота – це узагальнення знань про життя українців, про побут, свята, обряди, ремесла, педагогіку та медицину.

17. Пригадуються слова Ліни Костенко: «А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартom. В умовах сучасного світу їй немає ціни».

ОСВІТА БАЛАКЛІЙЩИНИ У XVIII- ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Тепанян Давід, учень 9-Б класу Балаклійського ліцею №1 ім.О.А.Тризни
Балаклійської міської ради Харківської області
Керівник: Покровська Р.С., учитель історії

- Мета роботи – висвітлення проблем особливостей розвитку та становлення освіти на Балаклійщині.

- Тема актуальна сьогодні, бо нашому поколінню необхідно та корисно знати історію розвитку та становлення освіти нашого рідного краю. Здобувачі освіти нашого регіону повинні знати як становилася та якою була освіта Балаклійщини

- Для досягнення мети мною було опрацьовано багато матеріалу з краєзнавства, відвідано Балаклійський районний краєзнавчий музей, залучено матеріали його експозицій, були опрацьовані наукові роботи завідувача відділу краєзнавства Балаклійської Станції юних туристів.

Саме напередодні Дня працівників освіти мій вчитель історії запропонувала мені написати роботу, присвячену розвитку освіти мого рідного краю. Я з радістю долучився до дослідження.

Дана робота містить матеріали щодо становлення та розвитку освіти Балаклійщини. Особливу увагу зосереджено на розвитку освіти у 20-40 роки XX століття. Тому що, саме в 20-ті рр. XX століття система освіти на Балаклійщині, як і по всій країні, переживала складні часи. Щойно встановилася нова влада більшовиків, закінчилася громадянська війна. Смерть, розруха і голод наповнили країну стражданнями. Більшовики розуміють, що школи дають не тільки знання, вони важливі як осередки утвердження комуністичної ідеології серед населення. Саме тому нова влада одразу береться реформувати, перебудовувати систему освіти.

Великою проблемою для радянської влади в галузі освіти були старі педагогічні кадри. Всі викладачі отримали освіту і професійну підготовку ще за царизму. Вони важко приймали нову владу, часто не розуміли її і були носіями старої ідеології. Позбавитись старих кадрів в освіті одразу було неможливо, але більшовики спробували взяти їх під контроль. Для цього у 1920 році було введено конкурсне затвердження працівників освіти на вчительські посади. Згідно з інструкцією про вибори, всі педагоги, що мали намір працювати далі, подавали в сільський ревком заяви з додаванням рекомендацій. Ревком міг відхилити кандидатуру заявника. Остаточне рішення про затвердження вчителя приймав волосний відділ освіти.

СОЛЯНІ ПРОМИСЛИ СХІДНОЇ УКРАЇНИ ЯК ОБ'ЄКТИ ТУРИЗМУ

Ткаченко Олександра, учениця 10-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №57 Харківської міської ради Харківської області
Керівники: Попова І.В., вчитель початкової школи;
Супрунова О.М., вчитель української мови та літератури

Чимало таємниць приховує наша земля. Багато бачила вона на своєму віку. Вона вражає своєю природою, унікальними багатствами. Найдивовижніше враження на мене справила подорож до міста Соледар Донецької області у соляну шахту. Ознайомившись з літературою, я зрозуміла, що не всі українські шахти небезпечні для людей. У місті Соледар Донецької області існує унікальна можливість відвідати справжню шахту і пройти по дну давнього моря. Головна відмінність від більшості шахт Донбасу в тому, що добувають тут ... сіль. Біле золото землі - куховарська сіль з незапам'ятних часів є незмінним супутником людини, бо без солі життя неможливе. Цей цінний природний мінерал, володіння яким приносило багатство і владу, довгий час був предметом сварок, чвар, державних конфліктів і навіть війн. В окремі історичні періоди

сіль цінувалася нарівні із золотом. Не випадково солевидобуток став одним з найперших промислів в Київській Русі.

Серед соленосних регіонів особливе місце займає південно-східна частина Донбасу. Соляна шахта в місті Соледар, а точніше, під ним - це унікальне підприємство, яке займалося видобутком солі в Україні ще в XVI столітті. Зараз, під містом Соледар знаходиться величезний лабіринт із печер, загальна довжина якого складає 300 кілометрів. За понад сторіччя розробки покладів тут утворилася величезна система виробок. Видобуто понад 250 мільйонів тонн солі, а загальний обсяг пустот — 110 мільйонів кубометрів. Незважаючи на такий великий обсяг виробок, поки що розроблено лише 3% солі в родовищі. Обраховується, що запасів солі у родовищі вистачить ще на дві тисячі років.

Під час екскурсії у спеціальній кліті спустилася на глибину майже 300 метрів – і потрапила у дивовижний світ. Побачила музей солевидобутку, величезне соляне футбольне поле, самородний кристал солі розміром з людський зріст, скульптури, створені місцевими майстрами.

Отже, скільки незвичайного та цікавого може побачити, відвідавши невеличке містечко Соледар.

КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА – НАША ГОРДІСТЬ І СЛАВА!

Учні 3 та 4 класів Сомівської філії Зачепилівської ЗОШ І-ІІІ ступенів
Зачепилівської селищної ради

Керівники: Задорожня Л.Я., Злидень С.В., вчителі початкових класів

Кожна людина повинна знати минуле свого народу, його історію.

У минулому українського народу було неповторне явище – Запорізька Січ, де жили легендарні лицарі – запорізькі козаки. Вони мужньо боронили рідну землю від ворогів.

Історія народу, як і життя людини, має героїчні, трагічні, щасливі і нещасні сторінки. В героїчному найбільше вимальовується національний характер народу, його душевна краса, краса, його талант.

Українці сьогодні можуть пишатися своїм історичним минулим, в якому були і слава, і сила, і легендарні герої, які здатні були витримати найважчі випробування. Нашу землю топтали, палили, нищили наш народ, але зростали нові покоління, які відроджували з руїн свою Батьківщину, її культуру, виховували нових лицарів правди і волі.

Наш народ ніколи не поневолював інші народи, лише захищав себе від чужинців.

Український народ вів тисячолітню боротьбу за свою свободу. Запорізька Січ стала вогнищем непокори поневолювачам. Київська Русь і епоха козаччини – це славні сторінки героїзму українського народу.

ЖІНОЧИЙ НАРОДНИЙ КОСТЮМ СЛОБОЖАНЩИНИ КІНЦЯ ХІХ- ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Учні 5-А класу Харківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №104
Харківської міської ради

Керівник: Веріженко О.С., вчитель історії

Український народний одяг – яскраве й самобутнє культурне явище, котре розвивалося й удосконалювалося протягом століть.

У XVI – XVII ст. складається тип костюму, який репрезентує всю державу та набуває статусу національного. Народний одяг відзначається простотою форм, багатством та різноманітністю прикрас, насиченим колоритом.

Масове заселення Слобожанського краю розпочалося в сер. XVII ст.. Під впливом природних, соціально-побутових факторів і господарської діяльності наших предків поступово складалася місцева традиційно-побутова культура та виробилися специфічні локальні риси.

Зацікавившись таким унікальним явищем як розвиток народного одягу на Слобожанщині, вивчивши наявну літературу гуртківці відвідали та ознайомилися з колекціями Харківського історичного музею, Чугуївського меморіального музею імені І. Ю. Репіна, кабінету літературного краєзнавства та етнографії Харківської обласної станції юних туристів, будинку дитячої та юнацької творчості Золочівського району – «музейна світлиця». У Харківському історичному музеї було досліджено 137 елементів,

У Чугуївському меморіальному музеї імені Іллі Репіна було досліджено 52 предмета українського народного вбрання. На Харківській обласній станції юних туристів у кабінеті літературного краєзнавства та етнографії було досліджено 14 предметів українського народного вбрання. У будинку дитячої та юнацької творчості Золочівського району досліджено 20 предметів.

Традиційний костюм Слобожанщини був невід'ємною складовою частиною загального одягу України. Народний одяг регіону був різноманітний і розрізнявся по статевовіковим ознаками та станові приналежності.

В результаті обробки джерел можна дійти висновку, що у весь період розвитку Слобожанського костюму вбрання розрізнялось за складовими, матеріалом виготовлення та орнаментациєю.

З'ясовано, що з розвитком легкої промисловості з'являється можливість купувати дешеві тканини і готовий одяг. Як наслідок, це призвело до зміни традиційного костюму на загальноєвропейський.

Еволюція жіночого костюму прослідковується на таких елементах, як сорочка. На Слобожанщині з XVII ст. було поширено три типи сорочки, яка в свою чергу слугувала натільним і вихідним одягом. Під впливом міста в кінці XIX ст. з'являється четвертий тип сорочки, у зв'язку зі зміною традиційної керсетки на кофту з рукавами стає непотрібним пишній, вишитий рукав. Що призвело до спрощення у крої та оздоблені, сорочка стає білизною. Типовий стегновий одяг (плахта, запаска, дерга) замінюються зшитим типом одягу спідницею. Плахта та запаска використовується, як святковий і обрядовий одяг. Дерга іноді, як робочий. У зв'язку з тим, що зимовий одяг коштовний темпи його еволюції відбувалися значно повільніше. Що стосується взуття, то кольорові сап'янці були замінені на туфлі «човники» та високі, шнуровані черевики.

Одяг і нині багато функціональний: він рятує від холоду й спеки, одяг підкреслює красу людини. Є одяг для свят, і для сумних днів. Безумовно, що оскільки життя змінилося, це не могло не позначитися і на костюмі. Однак і нині символом України є барвиста вишиванка.

РУШНИК У ДОЛІ УКРАЇНИ

Учні 6-х класів Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8»

Харківської обласної ради

Керівники: Брусенко Л.В. вихователь першої категорії Комунального закладу «Харківська спеціальна школа № 8» Харківської обласної ради

Сторожук О.А., керівник гуртка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

Із розвитком суспільства багато народних традицій та звичаїв відходять у небуття. Та вишитий рушник і донині відіграє особливу роль у житті українців. Рушник – це символ України, що є предметом гордості нашого народу. На Україні, особливо в селах, майже немає хати де б не було рушників Людина і праця, людина і пісня, людина і витвір мистецтва - це все вічне, безсмертне, щось своєрідне і глибоко вражаюче. Наш український народ працьовитий, щедрий на таланти, здібний, обдарований. Якщо працювати - то до сьомого поту, якщо співати - то дзвінко, розложисто, якщо творити щось - то неповторно, захоплююче.

Тож і не уявляємо ми доброї батьківської хати без прикрас: вишиванок і рушників, витворів народного мистецтва.

З давніх-давен український рушник мав не тільки естетичне призначення, але й був неодмінним атрибутом повсякденного життя людей та окрасою їхнього побуту. Жодна важлива подія у житті людей не обходилась без рушників; вони супроводжували людину протягом усього

життя як у радості, так і в горі. Це – оберіг, адже у візерунках рушників збереглися прадавні магичні знаки так багато різних символічних значень:

Гостинність - на ньому гостям подавали хліб-сіль, і це означало велику гостинність господарів;

Народження дітей - на рушниках приймали новонароджених, з рушником приходили до матері привітати новонароджену дитину;

Хрещення - дитину до хрещення завжди несли на рушнику;

Смерть - рушник використовували на похоронах, на ньому труну спускали до могили, проводжали людину в останню путь;

Дорога – рушник давали близьким людям в добру дорогу, на щастя та швидкого повернення;

Будівництво - будуючи домівку, на завершення даху останню крокву заносили на рушниках;

Оберіг – рушники завжди відігравали велике значення, адже вони мали захисну роль, відганяли нечисту силу;

На іконах – з часів прийняття християнства існувала традиція прикрашати ікони рушниками, вони мали назву «божнички»;

Сватання – рушники дарували старостам, якщо на заручинах дійшли до згоди.

Весілля - дуже велике значення відігравав рушник у весільному обряді. Кожна наречена вишивала рушник на весілля собі сама, найкращого рушника стелили дружи молодим під час вінчання в церкві, щоб їхнє подружнє життя було щасливе, а ще була така традиція — хто перший стане на рушник, той буде головним в сім'ї.

Побут – існували рушники, які використовувались у побуті, «утиральник» для обличчя та рук, «стирок» для посуду.

Навіть на сьогоднішній день рушники не втратили свою актуальність, своє символічне значення. Адже люди знають і пам'ятають історію своїх предків, і надають їй великого значення. Це наша гордість, наша спадщина. Тому сьогодні немає жодного весілля, сватання, жодних хрестин без рушника.

Мистецтво вишивати рушники потроху починає відроджуватися, бо сучасний стан нашого суспільства характеризується зростанням етнічної свідомості народу, посиленням його інтересу до вітчизняної історії та культури, до усвідомлення необхідності збереження традиційного народного мистецтва як ґенофонду його духовності, втрата якого загрожує існуванню самого народу. Ось і ми намагаємося продовжувати ці традиції.

БУДИНОК «СЛОВО»

Учні 7-х класів Комунального закладу «Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс № 8» Харківської обласної ради

Керівник: Чиркова Т.В., вихователь-методист Комунального закладу “Харківський спеціальний навчально-виховний комплекс № 8” Харківської обласної ради

Будинок «Слово» — житловий будинок в Харкові по вулиці Культури, 9 (первинна адреса вулиця Червоних Письменників, 5, по війні — провулок Барачний, 9, потім - провулок Покровського). Побудований наприкінці 1920-х років кооперативом літераторів.

Будівля, спроектована Михайлом Дашкевичем в архітектурних формах, що займають проміжне місце між модерном і конструктивізмом, має в плані символічну форму літери «С». Ніщо не було забуто: високі стелі, великі вікна, під'їзди, крім звичайних, у двір, мали ще й парадні двері — назовні будинку (які, до речі, завжди були забиті), а на даху містилися два солярії. Біля будинку, для культурного відпочинку письменників та їхніх дітей, було влаштовано невеличкий сквер із клумбою, дерев'яними садовими диванами, кущами бузку та каштанами. А за ним — спортивний майданчик з волейбольним полем та баскетбольними щитами. Навпроти внутрішнього двору — череда сарайчиків, щоб ошадливі письменники мали де берегати свої припаси та зайві

речі. А для безпеки мешканців будинку будівельники влаштували справжнє бомбосховище. Заселений в 1930 році.

У травні 1933 року — арешт Михайла Ялового і самогубство Миколи Хвильового ознаменували початок хвилі репресій проти діячів української культури, що потім отримало назву Розстріляне відродження, і початок недоброї слави письменницького будинку, який незабаром, за свідченням Івана Багряного (арештований в 1932 році), отримає прізвисько «Крематорій», з часом — ДПЗ (рос. дом предварительного заключения). До 1938 року було репресовано мешканців сорока квартир із шістдесяти трьох. В деяких квартирах арешти відбувалися багаторазово: або «брали» все нових і нових їхніх мешканців, або «добирали» родичів та рідних. Багато кого розстріляно. Треба зазначити, що арештовували не лише членів кооперативу «Слово». У багатьох письменників з периферії, час від часу, виникали потреби відвідати столицю, тож, приїжджаючи до Харкова, вони зупинялися у друзів зі «Слова». НКВС, арештовуючи їх отут, таким чином заощаджував на транспортних витратах.

Сумним і трагічним прикладом є квартира № 54, господар якої Василь Вражливий відзначався надзвичайною гостинністю. Першим його заарештованим гостем був Іван Багрянний. Це трапилося 16 квітня 1932 року. Який, однак, чомусь вижив.

Згодом Василь Вражливий дав прихисток цілій родині: 1932 року з Польщі до Радянської України переїхала велика сім'я Антіна Крушельницького. Голову родини було арештовано разом із синами Тарасом та Іваном 6.11.1934 року. Вирок батьку — 10 років з конфіскацією майна. Відбувати покарання 56-річного в'язня повезли на Соловки. Там він збожеволів. Перегляд справи — розстріл. Страчений 23 жовтня 1937 року. Тараса та Івана разом з іншими 14 грудня 1934 року розстріляно в групі з двадцяти вісьмох людей — як жертвоприношення Кірову. Двох інших синів, молодших — Богдана і Остапа, арештували трохи пізніше. Вони стали ЗК Біломорбуду. Згинули без сліду.

Наступною жертвою НКВС стала донька Антіна Крушельницького — Володимира. Особливою трійкою УНКВС ЛО 25.11.1937 р. засуджена за ст. 58-10-11 КК РРФСР до вищої міри покарання. Розстріляна у Ленінграді 8.12.1937 р. Крушельницька Марія Степанівна — актриса, письменниця, громадська діячка, дружина Антона Крушельницького і мати п'ятих дітей невдовзі збожеволіла.

Самого ж хазяїна кв. 54 Василя Вражливого арештували 25 грудня 1934 р. Вирок — 10 років концтаборів. Соловки. Перегляд справи — розстріл. Страчений 8 грудня 1937 р.

Дивом вціліли дві онуки — Лариса — донька Івана зі своєю матір'ю Галиною, та Марія — донька Тараса, що народилася вже після розстрілу батька, та її мати — Стефанія Крушельницька (Шушкевич).

Будинок «Слово» згадується у багатьох художніх і мемуарних творах.

21 серпня 2019 року Постановою Уряду України житловий будинок «Слово» було внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Довгий час на стіні будинку висіла лише меморіальна дошка з ім'ям Павла Тичини. Таблиця з дуже неповним списком діячів культури, що жили, і тих, хто ще живе тут, з'явилася лише наприкінці 80-х на хвилі «Перебудови». Десять років по тому вона була зірвана й розбита невідомими особами.

Пам'ятний знак, доповнений новими іменами, було встановлено без офіційного відкриття до дня Незалежності в серпні 2003 року. З часом був доповнений.

ХАРКІВСЬКИЙ ДИСИДЕНТ АНАТОЛІЙ ЗДОРОВИЙ

Фесенко Оксана, Саєнко Владислав, учні 9 класу Олексіївського ліцею Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області, вихованці КЗ «Харківська обласна станція юних туристів», **Чуженкова Діана**, учениця 10 класу Олексіївського ліцею

Краснокутської селищної ради Богодухівського району Харківської області,
вихованка КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»

Керівник: Свистун Ю.М., учитель історії, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
старший учитель.

Дисидентський рух опору в Україні є однією із малодосліджених сторінок історії України. І до сьогодні висловлюються думки щодо самого факту існування такого руху опору в 1960-1980-ті роки, його масштабів, впливу на суспільство тощо.

В нашому дослідженні ми розглядаємо дисидентський рух опору як рух про зміну, еволюцію духовного світогляду певної частини інтелігенції, зародження і постанови передусім морального (а вже потім і політичного) протистояння радянській тоталітарній системі.

На сучасному етапі українського державотворення надзвичайно важливим є питання досягнення суспільного порозуміння щодо подальшого розвитку України, як модерного проекту. А це потребує глибокого вивчення і належної оцінки історії боротьби українського народу за національну і державну незалежність. Саме тому зростає цінність досліджень біографій дисидентів, які брали активну участь в українському національно-визвольному русі.

Харківщина достатньо активно представлена в структурі дисидентського руху як уже достатньо відомими (Г. Алтунян, В. Боровський, А. Корягін та інші) особистостями, так і нажаль, маловідомими представниками дисиденства. На наш погляд, найбільше потребує дослідження діяльність харківських представників українського національного руху, зокрема Здорового Анатолія Кузьмовича.

І якщо на загальнонаціональному рівні бібліографічні дослідження лідерів дисидентського руху є достатньо розвиненими, то представники регіонів, як правило, залишаються невідомими широкому загалу. Актуальність нашого дослідження саме і полягає в осмисленні ролі і значення діяльності відомого на Харківщині дисидента — Здорового Анатолія Кузьмовича. Реконструкція його громадянсько-політичної діяльності, як політичної постаті харківського дисиденства, створює теоретичну базу для глибокого розуміння сутності як регіонального, так і загальноукраїнського національно-визвольного руху. Актуальність роботи підсилюється відсутністю комплексного дослідження життя та діяльності А.К. Здорового.

Мета дослідження — об'єктивне і комплексне вивчення дисидентської та громадсько-політичної діяльності А.К. Здорового.

Для реалізації поставленої мети визначено наступні завдання:

- дослідити та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- проаналізувати чинники формування та розвитку світогляду Анатолія Здорового;
- визначити основні етапи протистояння Здорового радянському тоталітарному режиму в рамках українського дисидентського руху;
- з'ясувати роль дисидентів у суспільному житті в умовах незалежної України.

Об'єктом дослідження є постать А.К. Здорового та його діяльність.

Предмет дослідження — напрями, етапи і зміст діяльності Анатолія Здорового, його внесок в український національно-визвольний рух.

Працюючи над дослідженням ми забезпечили введення до наукового обігу джерел, що розкривають діяльність Анатолія Здорового, здійснили комплексний аналіз його дисидентської діяльності, уточнили методи розправи радянської репресивної машини над дисидентами.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть використовуватися під час навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

Методологічною основою дослідження стали принципи об'єктивності та історизму, реалізовані з використанням загальнонаукових (аналізу і синтезу, індукції та дедукції) та спеціальноісторичних (історико-генетичного, історико-порівняльного та метод синхронізації) методів. Також використовувався метод польових досліджень – інтерв'ю із безпосереднім об'єктом дослідження - Здоровим Анатолієм Кузьмовичем. В процесі роботи використовувалися принципи сучасного напрямку історичних досліджень – просопографії, що являє собою вивчення загальних характеристик певної особи, що діяла в історії.

Структурно дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, літератури та додатків.

В діяльності харківського дисидента А.Здорового можна виділити наступні етапи:

–етап критичного ставлення до радянської дійсності, пошук теоретичного обґрунтування необхідності змін, вивчення джерельної бази, самоосвіти: від середини 60-х років XX століття до арешту в червні 1972 року;

–етап кримінального переслідування, арешту, засудження та ув'язнення в радянських таборах: червень 1972-1977 (1979) рр.;

–діяльність після перебування в радянських таборах: до 1991 року.

У ході дослідження сутності феномену дисидентського руху в Україні, життя і діяльності Анатолія Здорового зроблено такі узагальнення:

1.Виникнення та існування дисидентського руху опору в Україні 1960-1980-х роках стало можливим виключно завдяки зусиллям української інтелігенції, підтвердивши при цьому історичну точність ідей національно-визвольної боротьби українського народу.

2.Вперше здійснено спробу проаналізувати та сформуванати дисидентський портрет Анатолія Здорового – активного учасника руху опору на Харківщині в 60-70-х роках XX століття.

3.На прикладі дисидентської діяльності А. Здорового підтверджено тезу про провідну роль української інтелігенції у національно-визвольному русі.

4.Еволюція поглядів А. Здорового відбувалася виключно через активний репресивний вплив тоталітарної радянської системи.

5.Матеріали дослідження можуть бути використані під час навчально-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти.

І, на наш погляд, необхідно зауважити на ще одному важливому моменті: під час слідства, а потім і перебуваючи в радянських таборах, Анатолій Кузьмович Здоровий жодного разу не порушив загальновизнаних етичних норм поведінки, жодного разу не намагалися перекласти вину на інших осіб, жодного разу не відмовилися від своїх поглядів...

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В ХАРКОВІ

Харитоновна Олександра, учениця 11-А класу Харківської гімназії № 43

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Медведєва В.В., учитель географії, вища категорія, учитель-методист

1. Енергія вітру

Географічне розташування Харківської області - в степовій зоні - робить регіон потенційним місцем створення вітропарків, які б дозволяли перетворювати кінетичну енергію вітру в електроенергію.

Традиційне перетворення енергії вітру в електрику відбувається за допомогою вітрогенератора з вертикальною віссю обертання (роторні).

Швидкість вітру в Харківській області коливається від 3,3 м/с (в літні місяці) до 4,7 м/с (в лютому). Такий ветрорежим робить з регіону перспективне поле для розвитку вітряної енергетики, як на рівні приватного використання, так і на комерційних засадах.

2. Енергія Сонця

Харківська область має також оптимальне розташування для перетворення сонячного випромінювання в електроенергію. Регіон розташований в помірній зоні сонячного випромінювання, середньорічна норма якого становить приблизно 1200 кВт / год на квадратний метр.

В Харківській області опрацьовують можливість побудови декількох сонячних електростанцій Лозівському, Барвінківському та Близнюківському районах. На території області працює поки ще єдина сонячна електростанція, яка належить приватній компанії «Екватор Сан Енерджі». Сонячна електростанція розташована в селищі Комунар Харківського району.

3. Біоенергетика

Сьогодні біоенергетика поступово вводиться в Харківській області у вигляді твердих видів біопалива - пелетів (паливних гранулах, отриманих з деревних і сільськогосподарських відходів), -

якими опалюються кілька сотень шкільних котелень по області, зокрема в Дергачівському та Куп'янському районах.

Однак крім твердих видів біопалива існує біогаз, а також рідке біопаливо різного походження. Біогаз представляється найбільш перспективним для Харкова і області, оскільки його можна отримувати з практично всіх органічних відходів життєдіяльності людини, починаючи побутовими відходами (виробляють звалища газ) і каналізаційним мулом і закінчуючи органічними відходами промислового виробництва (молокозаводів, всілякий жом, відходи рибного і забійного виробництва і т.д.).

Сьогодні Харків і область є перспективний регіон для розвитку відновлюваних джерел, в першу чергу, за рахунок біоенергетики, кінетичної енергії повітряних потоків і сонячного випромінювання. Перетворення регіону в виробника «зеленої» енергії допоможе частково знизити залежність від викопного палива, а також зробить Харків по-справжньому європейським містом, з цивілізованим і відповідальним ставленням до екології і здоров'ю жителів.

ІВАН СІРКО

Храмцова Анастасія, учениця 11 класу Харківська гімназія № 65 Харківської міської ради
Харківської області

Керівник: Горпинко О.С., вчитель історії та правознавства

Мене з малечку цікавить історія України яка пронизана історичними подіями козацької доби, яскравим представником якої був кошовий отаман Запорізької Січі та усього війська Запорізького, Іван Сірко.

Про діяльність Івана Сірка як історичної особи відомі розробки істориків різних періодів: М. Костомарова, А. Смолія, В. Маслійчука, та літературні твори про цього славного ватажка, починаючи від класичного періоду («Літопис Самовидця», А. Кащенко «Оповідання про славне військо низове», «На руїнах Січі», С. Черкасенко «Про що тирса шелестіла...» (1916), до Ю. Мушкетика «Яси» (1970–1974), В. Малика «Таємний посол» (1968–1977), В. Кулаковського «Іван Сірко» (1986–1989), В. Вальда «Останній бій Урусшайтана» (2017).

Я дізналась що у Чугуєві є військова частина ім. Сірка, і мене зацікавило чому вона має назву саме його імені.

Сірко (Серко) Іван Дмитрович (1610-1680). Славний кошовий отаман Запорізької Січі за однією версією родом з м. Мерефи сучасної Харківської області, козацький ватажок, кальницький полковник, напівлегендарний кошовий отаман Запорізької Січі й усього Війська Запорізького Низового. Здобув перемогу в 65 боях. Герой багатьох українських пісень і казок. Після своєї смерті вважався характерником. Сірко з козацького роду. Дванадцять разів був обраний кошовим отаманом. Іван брав участь у війні з Річчю Посполитою. Також Сірко відмовився від присяги московському царю О. Михайловичу. Перший політичний в'язень якого запроторили в тюрму в Сибір, якого на вимогу європейських країн російський цар повернув із Сибіру на Січ. Турецький султан так боявся Сірка і його походів, що видав указ у всіх мечетях молитися про смерть українця. 1664-1665, 1667, полковник Харківського полку. Мав великий вплив на Лівобережній і Слобідській Україні, на якій посідав маєток. Якийсь час був полковником ніжинським і харківським. З турецьким походом історична традиція пов'язує знамениту відповідь запорожців та їхнього кошового отамана Івана Сірка турецькому султану. Відомий лист запорізьких козаків до султана Туреччини 1676 р. підписано Іваном Сірком. Сюжет шедевра великого художника Рєпіна добре відомий: Запорізькі козаки пишуть відповідь на пропозицію турецького султана перейти на сторону Османської імперії. Зберігся і текст цієї відповіді, повний вишуканіших образ на адресу "владики блискучої Порти". Другий варіант «Запорожців» художник спробував зробити більш «історично достовірним». Зберігається він зараз у Харківському художньому музеї.

Указом Президента України №618/2019 «Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань» від 22 серпня 2019 року присвоєно: «92 окремій механізованій бригаді почесне найменування "імені кошового

отамана Івана Сірка" та надалі іменувати її - 92 окрема механізована бригада імені кошового отамана Івана Сірка».

В самі запеклі дні бригаду очолював полковник В.Д. Ніколюк, хоробрий «Вітер». Військовослужбовці бригади пройшли Іловайськ та Дебальцево, брали участь в самих запеклих бойових зіткненнях та почесно виконували свої функції. У бригаді служили экс-міністр України старший лейтенант Дмитро Булатов, призваний 2014 року, а також мер Конотопа (Сумщина) лейтенант Артем Семеніхін.

В нашій гімназії навчаються діти чий батьки і зараз служать у лавах збройних сил та наслідують приклад відважних козаків та їх отаманів.

«92 окрема механізована бригада імені кошового отамана Івана Сірка багато разів була у районі ООС. 3,5 тисяч військовослужбовців бригади виконували бойові завдання на одній з найскладніших ділянок фронту. Бригада пройшла нелегкий путь, багато було боїв, обстрілів, ми витримали, вистояли з честю, довели, що ми – одна з кращих бригад, я цим гордий.», - говорив новий командир 92-ї бригади Павло Федосенко - Народний Герой України, захищав Україну на Донбасі з травня 2014 року. Учасник Іловайських подій, в на початку 2015 року виконував бойові завдання поблизу Дебальцево. Брав участь у бойових діях на Світлодарській дузі. Був поранений тричі, нагороджений орденом "За мужність" III ступеня.

Іван Сирко - один з символів України і козацтва, що став легендою ще за життя. Його вважали колдуном-характерником, про нього складали пісні і віддання, в яких він був втіленням відваги, вірності та головним захисником народу. І зараз нащадки отамана захищають український народ і нас з вами.

КОЗАЦЬКОМУ РОДУ НЕМА ПЕРЕВОДУ

Чала Ярослава, учениця 9-Б класу КЗ «Наталинський ліцей Наталинської сільської ради Красноградського району Харківської області»

Керівники:Маліков Ю.О., вчитель історії, Гиря Л.П., вчитель української мови та літератури

*Гей, козаче- козаченько,
Тай хоробре серденько,
Ой, міцні в нього руки-
Ворогам для науки!*

З давна козаки вважались сильним станом, які змогли зробити свої укріплення, розробити землі для господарства, своїх ватажків і суспільний устрій. Вони виникли через те, що люди тікали з жаклих умов на своїх землях. Тільки разом вони змогли досягти такого результату. Разом вони і тримались.

Спочатку козаки були незалежною групою, які вишли з українських земель та входили до складу Речі Посполитої, але згодом стали реєстровими козаками, які служили польському королю. Але перша писемна згадка про козаків з'явилася у 1489 році, яка описує похід польського війська під проводом Яна Ольбрахта. Окремий соціальний стан у 1524 році надав реєстровим козакам свої права, юрисдикції, звільнення від податків, право на землю та інсигнії.

Як на мене, то козаки були сильними людьми, які не боялись йти у бій, то звісно ж ними намагались заволодіти всі сусіди. Для них це було б дуже доречно, адже війн і битв було багато, і кожен хотів мати таких людей. Особливо, коли напади здійснювали татари, від яких страждало багато народів і земель. Якщо насувалась битва, могли найняти козаків як підмогу за велику платню для того щоб перемогти. Але після того, як Стефан Баторій взяв на службу 300 козаків, які повинні були за згодою служити Речі Посполитій, все змінилось.

Політичні дії, які намагались створити права на вільних козаків були більш-менш правильними. З однієї сторони, козаки зайняли вільні землі Дикого Поля, які нікому не належали, як і люди що там освоїлись. Тому було б правильним якщо б землі належали якійсь країні. Але з другого боку, козаки створювали все своїми руками і розумом, були незалежними, не потерпали

від несправедливості влади, тому краще було б створити свою державу, але їм не вдалось це по багатьом причинам.

На наш час, технології можуть зробити те що створювали козаки, але наше суспільство не відтворить ту силу і розум якою володіли козаки. В нашій області є козацтва, де займаються діти і дорослі спортом що займались козаки, живуть тим життям і максимально відтворюють звичай козацтва, але вже за більш сучасними технологіями. Я веду це до того що козацтво до сих пір залишається в серцях нашого народу, ним досі займаються і живуть. «Козацькому роду нема переводу», це реальна правда, тому що як зараз так і раніше козака нічого не могло зломати і перевести.

Але ходити у шароварах і мати вигляд козака ще не означає що це реально так. Махати кулаками теж не козак, тому що це не було головним ділом козацтва. Справжній козак міг поставити на місце і словом.

Козаків почали називати українськими тому що вони поселилися на сучасних українських землях. А раніше вони не мали такої назви. Вони лише допомагали визволити український народ від Речі Посполитої.

Звісно, сучасне українське козацтво не є цілісним. Але раніше це були люди які боролися за Україну. Козак – це також звияжний воїн, що не розлучається з шаблею, а також заступник прав і звичаїв, гідності своєї та інших.

Отже, великий внесок в українську культуру і розвиток зробило козацтво. В наш час, козацтво залишилося пам'яткою, яку наше покоління відтворює за новими традиціями та технологіями.

ГІДРОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИТОКІВ РІЧКИ ТЕРНІВКА

Чащова Ганна, вихованка КЗ «Уплатнівський ліцей Близнюківської селищної ради
Лозівського району Харківської області»

Керівник: Савісько Н.В., керівник гуртка

За останні двадцять п'ять років з карти України зникло понад десять тисяч малих річок –це результат нераціонального ставлення до водних ресурсів. Останні двадцять років фактично не проводяться меліоративні роботи з розчищення замулених витоків річок, внаслідок чого річки міліють, пересихають. Проблему посилює й те, що останніми роками спостерігається сильне маловоддя –річки наповнюються тільки на 70% від норми. Хаотично, всупереч із чинним законодавством, інтенсивно забудовуються береги водойм. Там, де раніше були заплавні луки, природні нерестовища риби, мальовничі протоки, сьогодні розташовані приватні домоволодіння. Заганяючи береги річок в бетон, ми позбавляємо їх можливості самоочищення.

Наша творча група вирішила дослідити річку Тернівку, та зробити свій «маленький внесок» у вирішення Великої проблеми Малих річок!

Об'єктом дослідження виступають ріка Тернівка

Предмет дослідження – принципи і методи збереження стану річки.

Мета – є дослідження стану річки Тернівка та чинників, які впливають на її характеристику.
Завдання:

- визначити основну характеристику річки;
- визначити сучасний стан якості води у річці Тернівка
- виявити види антропогенного діяльності вздовж берегової смуги річки та оцінити їх вплив на стан річки.

У своїй роботі ми дослідили місце, де тепер річка Тернівка впадає до річки Самари. Тернівка живиться за рахунок чисельних джерел. Річка поповнюється водою також за рахунок танення снігу весною та атмосферних опадів.

Бабуся говорила, що Тернівка була повноводною, глибокою, з чистою, прозорою водою.

Пройшло багато років. Усе змінилося. Річку тепер не впізнати. Улітку її вже не знайти. Вона пересихає. І тільки ставки тепер нагадують про те, де береться в них вода.

Ми здійснити комплексне гідрологічне дослідження витоків річки Тернівка, розташованого в районі селища Близнюки. По-перше, це поруч з нашим навчальним учбовим закладом. По-друге, річка зазнала величезного антропогенного навантаження. Крім цього, від стану витоків річки залежить і весь гідрологічний режим середньої та нижньої течії гідрологічного об'єкту.

Гідрологічні дослідження проводили за класичними, загальноприйнятими методиками: визначили фізико-хімічні показники на першому ставку цієї річки, наскільки нам дозволяла наявність відповідного обладнання.

Таким чином, здійснивши заплановані гідрологічні дослідження витоків річки Тернівка, ми прийшли до певних висновків:

1. Виток розташовано не там де означено.

2. Виток – в доволі занедбаному стані, захащено сміттям, заріс очеретом, потребує термінових екологічних акцій (розчищення), що ми і зробили та запланували ще на майбутнє.

3. Фізико-хімічні характеристики води з Першого ставка в цілому задовільні і на прохання власників ставка, які займаються розведенням риби (після опрацювання будуть їм надані (з рекомендаціями).

4. Плануємо продовжувати почату роботу: дослідити середню течію річки та стан іншого витоків річки.

6. Отримані знання використовувати на уроках географії, заняттях туристсько-краєзнавчих гуртків, передати набуту інформацію зацікавленим організаціям (риборозведення, екологічні, міськрада).

Нам, молодому поколінню, треба оберігати річки, щоб не втратити свою святість, адже в них воістину жива вода. Це символ здоров'я, сили, багатства, святості чистоти, а виявляти неповагу до води є великим гріхом. Скільки б років не минуло, і які б настрої не панували в суспільстві, та українці завжди поверталися, повертаються і будуть повертатися до малих річок, які живлять наше коріння.

Важливо, щоб той, хто не зміг врятувати річку, хоча б спорудив у собі шанобливе ставлення до цієї святині.

Отже, чим більше пульсуватиме незамулених річок в народній пам'яті, тим повноводнішим буде річище духовності.

ОСТАННІЙ ВЕТЕРАН

Чередник Софія, учениця 8 класу Костянтинівського ліцею

Краснокутської селищної ради Богодухівського району, вихованка Краснокутського ЦДЮТ

Керівник: Чередник В.В., керівник гуртка

За стільки років людство не один раз встигло переосмислити цю страшну і водночас масштабну подію. Неодноразово змінювалося й ставлення до людей, які брали участь у цій війні по обидва боки фронту. Колесо історії продовжує свій невпинний рух, і, майже, не залишилося тих, хто безпосередньо став її свідком чи учасником. Кожен новий рік віддаляє нас від найстрашнішої війни всіх часів і народів, і колись, як би нам не було боляче це визнавати, вона залишиться в нашій пам'яті у вигляді скупого рядка у підручнику з історії.

Можливо, саме тому мені так хотілося почути про війну наших славних дідів і прадідів без викривлень і прикрас - із перших вуст. А таке можливо тільки тоді, коли про неї розповідь той, хто сам пройшов через її жахіття.

У нашому селищі Костянтинівка проживає ветеран війни та праці, Почесний громадянин селища Костянтинівка Іван Якович Дереча.

Іван Якович - шанована у селищі людина, і його тут добре знають і поважають.

«Я все своє післявоєнне життя пропрацював начальником поштового відділення зв'язку в Костянтинівці. Маю не багат - не мало 56 років загально трудового стажу! Так ось, за часів радянської влади, коли я саме працював на пошті, у «Коллективіста Краснокутщини»

(тодішня назва «Променя») було аж три тисячі передплатників, а коштував він три рублі на рік!»

Народився Іван Якович 24 жовтня 1925 року в селищі Костянтинівка в багатодітній сільській родині. Тож він добре пам'ятає труднощі сільського життя тих часів, починаючи від Голодомору і закінчуючи сталінськими репресіями та, з рештою, страшною війною з нацистами.

«Коли почалася війна, мені не було й 17 років. Закінчив Костянтинівську семирічну школу, аж німці вступили в моє рідне село. Два довгих роки ми були під ними, допоки у вересні 1943 року Костянтинівку не визволили наші війська.

У цьому 1943 році мене й призвали на фронт, у березні, коли наше селище визволяли вперше, але ще не остаточно, зібрав нас до себе капітан і говорить: «Тікайте, хлопці!»

Було нас тоді десятеро вояків. Ми склали торби собі на плечі - і гайда тікати. Зупинилися ми в невеличкому селі Борисівка на Курщині. Чотири місяці жили в лісі, у землянках, увесь цей час готуючись до зустрічі з ворогом. Ой, як то було, важко і згадувати!» - розповідає Іван Якович.

Уже в червні того ж року вони, молоді хлопці, в тому числі й Іван Дереча, потрапили під Калінін. «Скрізь болото, багнюки - по саму шию... Та ми тримались мужньо, - ділиться спогадами сивочолий ветеран. - Звідти забрали нас у Білорусь. Там я був сапером

у 205 -тому окремому армійському гвардійському інженерному батальйоні. Я ось цими руками десятки тисяч мін зняв! Уявіть,

за день - по 400 - 600 мін, причому різних видів. Жоден наступ не обходився без нас, саперів. Коли ми були попереду, то всі знали, що далі - чисто, можна йти. А скільки життів забрали ті німі поля! Ступиш куди не треба, - і все, немає людини...

ще багато літ після війни я розмінював поля. Правду говорять, один рік війни - десять років розмінування. І досі люди знаходять міни тих часів, і досі продовжують гинути від цих знахідок».

Від поневірянь у Білорусі часів Другої світової війни в Івана Деречі залишилися спогади і по сьогоднішній день.

Я тоді командував загonom із 5-х солдатів. Прийшли ми на річку Західна Двіна, днів зо п'ять ходили в розвідку боєм, щоб дізнатися, де варто зробити прохід. Та німці нас застукали - і давай на нас йти. Ми з хлопцями стали втікати. А попереду - лише болото, де по пояс води. Тільки я виліз на берег того болота - упав снаряд. Поранило мене і ще одного хлопця, що був позаду. Якби не сосна, що вчасно затулила мене, то я б загинув на місці. А так постраждав лише лівий бік мого тіла», - і з гіркотою в голосі розповів Іван Якович і показав осколок у лівій руці, який усі ці роки болем і тугою в серці нагадує про себе. - «І по сей день ношу в своєму тілі добротну крупновську сталь. Чому крупновську? Бо саме Круп у Німеччині сталь добротну виробляв, а я її тепер ношу. Скільки я не лежав у госпіталі, а осколок із руки так і не витягли. Він зі мною залишиться до останнього».

І.Дереча досі пам'ятає той день, коли був поранений, ніби це було вчора. Дата 24 червня 1944 року назавжди змінила його життя.

Після війни І.Дереча продовжує підтримувати стосунки з ветеранами із різних сіл та міст тодішнього Радянського Союзу.

Після війни працював начальником відділення поштового зв'язку. «Тоді чоловіки дуже любили наш «Колективіст Краснокутщини» (нинішній «Промінь») ». Цигарок не було, тож вони спочатку прочитають газету, а потім скрутують із неї цигарку - та й задимлять !!».

Крім того він був депутатом селищної ради, головою групи народного контролю.

І.Я. Дереча був неодноразово нагороджений медалями, Почесними грамотами та цінними подарунками. На його військовому кітелі є близько 30 медалей і орденів, у тому числі дві бойові нагороди: Орден Червоної Зірки та Медаль «За відвагу», а також трудова медаль «Ветеран праці». Має посвідчення інваліда війни І групи та учасника бойових дій.

Сьогодні І.Я.Деречі 96 років. Це останній ветеран в селищі. Цей мужній чоловік бачив, як Балтійське море виносить на своїх страшних хвилях тіла загиблих воїнів... Пам'ятає, як воно -

сидіти по кілька днів голодним в окопі, до країв заповненому водою.. Як це страшно, коли на тебе ідуть фрїци, а ти дістаєш свій автомат і поливаєш їхні голови холодним свинцем... І досі війна приходиться до ветерана уві сні, нагадує про себе болючими осколками.

РОДЗИНКА ОДРУЖЕННЯ У ХАРКОВІ

Чернишук Анна, учениця 11 класу Харківської гімназії №39
Харківської міської ради Харківської області
Керівник: Сірик І.С., учитель історії

*«Архітектура - це літопис світу:
вона говорить тоді, коли вже
мовчать і пісні і перекази ...»
М.В. Гоголь*

Обставини життя будь-якого поселення залишають зримий слід в його плануванні та забудові. Риси минулого, що накладаються одна на одну, інколи примхливо переплетені, надають кожному місту неповторної індивідуальності. Чим старішим є місто, тим звичайно більш своєрідно та яскраво проявленими є особливості його обличчя. Великі історичні зміни, як правило, найбільш помітно відбиваються на обличчі міста, дати проявлення нових рис співпадають з подіями, які їх зумовили. Нові напрямки в містобудуванні та архітектурі порою зароджуються перед наступом зламних дат, віддзеркалюючи їхнє назрівання, а розквіт і старіння стилів звичайно віддзеркалюють події, що їх визначають.

Здавалосьь, зовсім недавно видавець газети «Южный край» Юзефович побудував для себе розкішний заміський будинок на Сумській дорозі, і ось вже він виявився в ряду нової вуличної забудови. Сьогодні це Центральний Палац одруження в Харкові - пам'ятник архітектури, який був побудований у 1913 році.

Архітектор спроектував будівлю в стилі еклектики, з яскраво вираженими рисами ампіру. Це один з найпривабливіших особняків Харкова, одна з візитних карток міста. Будинок оточувала масивна кам'яна огорожа з високими воротами, над якими височіли мармурові статуї чотирьох левів. З розбиранням огорожі леві були загублені. Нові фігури левів перед входом у палац з'явилися недавно.

Мене зацікавила саме ця споруда адже протягом 18 років з 1973-1991 рік моя бабуся – Чернишук Юлія Олександрівна проводила церемонії вступу у шлюб саме у цьому приміщенні, потрапити до якого мріють майже усі дівчата.

Мені пощастило, і я неодноразово відвідувала це неймовірне місце, насолоджуючись яскравими інтер'єрами та атмосферою хвилюючих почуттів. Бабуся багато розповідала про історії та легенди, що ходять навколо будинку за адресою: вулиця Сумська, 61.

Будинок завжди виглядав по-королівськи. Білосніжні колони немов атланти утримували на собі купольний звід. Ліпнина та пілястри надавали фасаду легкості. Античні скульптури доповнювали образ. Це був не просто будинок, а храм Афродіти. Навколо будинку був зведений масивний металевий паркан, який у роки Другої Світової війни був понівечений, а у 1960 році його розібрали. Чотири мармурових леві, що охороняли вхід до палацу були привезені із Відня на замовлення дружини видавця – Олександри Павлівни. Оскільки це був заміський будинок – мешкали в ньому протягом не великого проміжку часу, але оздоблювали як заміський палац.

З першого поверху можна було потрапити на другий за допомогою дерев'яних сходів (які тепер мармурові), різьблені баляси та поручні яких вражали своєю тендітністю. В одному із залів стояв рояль, в іншому розташовувалася значна і цінна бібліотека. Просторі колонади та веранди дозволяють зробити припущення, що до будівництва цього будинку має відношення творча та натхненна особистість, якою була дружина Юзефовича.

Існує навіть історія про те, що будівництво цієї заміської вілли Олександр замовив спеціально в подарунок для своєї дружини, але у той самий час існує друга версія цієї історії, згідно з якою Юзефович не замовляв проект і будівництво особняка, а перекупив його в іншого

власника. Щоб справити враження на дружину (та й на громадськість) заявив всім, що звів будинок спеціально для коханої.

Сьогодні харків'яни вірять у силу цього місця та з задоволенням скріплюють свої шлюбні обіцянки саме тут, не для того, щоб справити враження, а заради почуттів – кохання.

ІСТОРІЇ, ЯКІ ЗАЛИШАТЬСЯ З НАМИ

Чернова Анастасія, учениця 10 класу КЗ «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області, **Гацман Кіріл**, учень 8 класу КЗ «Слатинський ліцей» Дергачівської міської ради Харківської області
Керівник: Гацман Н.В., вчитель української мови та літератури, спеціаліст I категорії, «старший вчитель»

Друга світова війна зруйнувала й мирне життя мешканців Дергачівського району. 22 жовтня 1941 року німецькі війська увійшли в Деркачі. Остаточо Дергачівщину було звільнено лише 19 серпня 1943 року під час Харківсько-Белгородської наступальної операції.

Серед тих, хто воював на фронтах Другої світової війни, були і наші односельці. Незабутнім залишиться для нас подвиг нашого земляка Лебеденка Івана Михайловича. Народився він 10 лютого 1922 року в селі Дементіївка Дергачівського району Харківської області. У 1937 році закінчив 7 класів у Дементіївській середній школі. Пішов працювати на завод імені Малишева маляром, а пізніше - слюсарем. У 1941 році прийшла повістка на фронт... Проходити підготовку його направили у Барнаульське воєнне училище мінометників. Згодом став командиром відділення артилерійських військ 32 мінометної бригади Волховського напрямку. Присягу Іван Михайлович прийняв у серпні 1941 року. На фронті був три роки. Брав участь у багатьох боях, ходив у рукопашну, отримав два поранення.

Зі спогадів Івана Михайловича: "... Перше поранення я отримав коли німці давали опір... Ми встигли викопати окопи, але я ні в одному з них не перебував, тому ліг, притиснувся до землі. Раптом відчуваю, що щось в спину попало. Помацав - кров. А медпункт у нас був у штабі дивізіону, треба було півтора кілометри пройти... Дістався медпункту. Коли прийшов до тям, зрозумів, що в руках тримаю перев'язувальний пакет. Було багато тяжко поранених солдат. Першу допомогу надавали їм. А потім уже дійшла черга і до мене.

Друге поранення я отримав під час обстрілу. Я зробив одну перебіжку, зробив другу перебіжку, на третю - снаряд, і я оглух, темрява... Мене поранило, я без свідомості був, прийшов до тям в польовому госпіталі. На початку війни хотілося додому. А пізніше - вижити".

З фронту Лебеденко Іван Михайловича повернувся у 1944 році. За заслуги на фронті отримав такі нагороди: орден Вітчизняної війни I ступеня; орден "За мужність" III ступеня; медаль Жукова, медаль "Захиснику Вітчизни" та ювілейні медалі.

Не можна не згадати про ще одного нашого односельця Гузенка Івана Васильовича. Народився він 13 липня 1925 року в селі Цупівка. Навчався у Слатинській середній школі, закінчив 8 класів. Потім вступив до ремісничого училища в м. Харкові. Після звільнення селища від німецько-фашистських загарбників у вересні 1943 року Іван Васильович був відправлений на навчання у школу молодших командирів, яка знаходилась у місті Кулебяки (Горківської області). Після закінчення навчання був направлений на Ленінградський фронт у діючу армію, у 456 стрілковий полк командиром відділення кулеметників. Полк, у якому воював Іван Васильович, брав участь у визволенні Естонії. Після цього солдат був висаджений десантом на острів Даго... Після перекомплектації радянських кулеметників десантували на острів Езель. Серед них був і наш односелець.

За бойові заслуги Іван Васильович отримав нагороди: орден "За відвагу"; медаль Жукова; орден Великої вітчизняної війни II ступеня; медаль "За Перемогу над Німеччиною у ВВВ" та ювілейні медалі. Після війни Іван Васильович продовжив військову службу в місті Загорську під Москвою. Закінчив службу в 1952 році.

Коли почалася Друга світова війна до лав радянської армії потрапив ще один наш односелець Кондратов Григорій Ілларіонович. Народився він 6 лютого 1925 року в селі Луговка

(Сумської області). У 1933 році пішов до 1-го класу, а після закінчення 4-го класу Лугівської середньої школи пішов працювати в колгосп. Там разом з батьком трудився до початку війни. Із 30 травня 1944 року по 2 червня 1950 року служив у лавах збройних сил СРСР, із них у складі діючої армії з 18 лютого 1945 по 9 травня 1945 року. Під час війни був телефоністом. Приймав участь у визволенні багатьох міст і сіл.

Григорій Ілларіонович згадував: “ На фронт мене і таких же хлопців відправили не зразу. Спершу ми повинні були пройти навчання... Хоч бої йшли важкі, але особисто я був на телеграфній станції, тому цього не відчував. Але за кількістю інформації, яку ми передавали, самі відчували, яке становище на фронті...

Одного разу я та мій напарник три дні нічого не їли, старалися полагодити зв'язок... Десь о пів на п'яту ранку зв'язок у нас з'явилася, і в цей час приніс старшина дві капустини, банку тушонки і дві булки хліба. І тільки ми відкрили цю банку поїсти - зв'язок перервався. А це вже все - розстріл... Зі мною був напарник Микола. Зв'язок ми налагодили десь о сьомій годині... Сіли їсти... О сьомій годині тридцять хвилин почали обстріл з 105-міліметрових гармат. І один снаряд розірвався, пролетів, внизу пробив вікно і прямо товаришу в живіт потрапив. Я два пакети Колі засунув, перев'язав, але він вже слабкий був. Потягнув його по ходу повідомлення, це метрів 700 приблизно... Капітан кричить: «Назад!». Я у відповідь: «Все, смертельно поранений». Він знову: "Назад!". Прив'язую Миколу до ремня і кажу: «Ну все, я вже два пакети туди засунув, вже година з гаком минула». Погодився: «Ну, тягни». А там ще метрів 600 за річкою через ліс і - госпіталь. Приніс. Поки лікарі його оглядали, він помер... Багато життів забрала війна.”

За бойові заслуги Григорій Ілларіонович був нагороджений медаллю «За визволення Варшави», медаллю «За взяття Берліна», медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», ювілейною медаллю «30 років Радянській Армії та Флоту», орденом Вітчизняної війни II ступеня та орденом «За мужність» III ступеня.

Війна - це жах... Це руйнація, страх і сльози... Війна - це смерть... Друга світова війна стала страшним випробуванням для нашого народу. Минуть роки, століття, але завжди житимуть в народі імена наших воїнів-земляків, які боролися за честь і незалежність Батьківщини.

ІСТОРІЯ ТА СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОЇ ПИСАНКИ

Чупрін Даніл, учень 5 класу Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №26

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Олійник Я.М., вчитель історії

Про що розповідає писанка? Це питання хвилює кожного, хто вперше бере в руки яйце й хоче сам створити маленьке диво – писанку. Щоб зрозуміти це, треба ознайомитися з багатою спадщиною традиційної писанки. І символи, і колір, й організація простору на поверхні яйця – усе це дуже важливо.

Безліч сучасних досліджень присвячено символіці писанки. Дуже багато уваги в них приділяється лише язичницькому тлумаченню символів. Наче й не було тисячі років християнства на нашій землі. Християнські традиції писанки треба берегти, щоб прославляти Христа Воскреслого всім своїм серцем, помислом і вмінням. Тому необхідно досліджувати символіку писанку як язичницького походження, так християнського.

Вже в кінці XIX ст. вчені зіткнулися лише з залишками писанкарства, яке безумовно існувало на Слобожанщині з дуже давніх часів. Це був час відродження українства, коли видатні вчені, письменники, композитори зрозуміли, що треба збирати та зберігати пам'ятки матеріальної та духовної культури свого народу, які з розвитком капіталізму почали катастрофічно зникати. Перша книжка про писанки була видана Пелагеею Литвиною в 1878 році. Туди увійшли писанки з Глухова і Чернігова. Наступного року з'явився друком альбом, зладжений Оленою Пчілкою. Це ще не слобожанські писанки, але видання цих книжок обумовило ту увагу, яким наділили писанку слобожанські вчені. Вже в 1891 році Микола Сумцов видав свою працю "Писанки". Для написання цієї роботи він дослідив і зібрав залишки тих писанок, що ще не зникли, або замовив майстриням, які тоді ще були живі. Сумцовська колекція є зараз скарбом

Харківського історичного музею. Згодом декілька писанок Сумцов надіслав для музею Є.М. Скаржинської, де її описав .

На жаль, час не щадить такий крихкий твір, як писанка: згодом вона просто може розсіпатись. Та й будь-які похибки недбалості завдають шкоди дорогоцінній спадщині... Рештки колекції Сумцова , які зберігаються в Харківському історичному музеї, були переплутані з іншою колекцією, тому ті писанки, що вона містить, треба добре вивчити для того, щоб визначити їх слобожанське походження. Більше як триста віцілих писанок треба описати, проаналізувати. Велику роботу в цьому напрямку провели співробітниця музею С. Бахтіна, яка провела науковий опис писанок та художник В. Тітінюк, яка замальовала ці рештки. А потім до музею прийшла член Харківського клубу писанкарства Наташа Олійник (тепер - Кравченко) і з великими ретельністю та любов'ю переписала сумцовську колекцію заново. Нині стараннями клубу ведеться пошук спонсорів щоб здійснити видання каталогу сумцовської колекції.

Спираючись на літературу не тільки істориків та народознавців минулого, а й на праці сучасників, було зроблено висновок, що писанка цікавила людей не лише в прадавні часи, вона продовжує цікавити та захоплювати прихильників цього виду прикладного мистецтва й зараз. Адже зараз люди цікавляться писанкарством. Це було помітно і в спілкуванні з жителями місцевості, і при опрацюванні літератури. Відзначено, що техніка виконання писанки добре розроблена в сучасній літературі (у тому числі й Інтернет-ресурси).

СЕЛА РІЧКИ ПЛОТВА, ЩО НА ВОВЧАНЩИНІ

Шабельник Марія, Гречка Анастасія, вихованки КУ «Будинок дитячої та юнацької творчості», учениці 7-А класу Вовчанського ліцею №7 Вовчанської міської ради
Чугуївського району Харківської області,
Керівник: Ковальова Г.О., керівник гуртка

Річка Плотва-ліва притока річки Вовча, яка є лівою притокою Сіверського Дінця. Вздовж річки Плотва розташовані села: Іванівка, Захарівка, Василівка, Благодатне.

Перші поселення в цих місцях з'явилися на початку XVII ст. Їх утворили українці, вихідці з-за Дніпра, гнані звідти польськими магнатами. Тут переселенців називали черкасами. Новим людям тут подобалося: навколо простори родючої землі, близькість води, заливні квітучі луки - прекрасні місця для випасу худоби.

Селяни вирощували пшеницю, ячмінь, гречку, цукровий буряк, розводили живність. З'явилися і деякі промисли. Так, за даними 1883 року, в Іванівці вже було 120 дворів, де проживало майже 400 чоловіків і стільки ж жінок. У дворах містилося більше 200 голів великої рогатої худоби, до двох сотень коней, 400 овець, свині. Тільки у цьому селі було 8 млинів-вітряків, винокурня.

Однорідна на початку маса переселенців поступово розшаровується. З'являються землероби-вихідці з великоросів, які отримали наділи від царя. І незабаром усім тут почне керувати поміщик Бекарюков, якому було подаровано 9600 десятин землі. Свою землю він заповідає синам: Захару-генерал-майору, Василю-капітан-лейтенанту флоту та Івану-поручику артилерії. Імена синів незабаром отримали й села. Землі села Благодатне належали поміщикові Козлянінову, він володів і селом Волохівка.

У кінці XVIII ст. село втягується в обмін товарами. Люди продають хліб і худобу, купують ремісничі вироби, які завозяться з міста. З'являється така форма обміну товарами, як ярмарок. У селі Іванівка їх було три на рік: на п'ятий тиждень Великого посту, 6 серпня - на день Преображення Господнього і в день Великомученика Прокопа. Ярмарки проводилися і в селі Благодатному.

Село Василівка після смерті господаря садиби Василя Бекарюкова перейшло у спадок дочці Варварі. Варвара вийшла заміж за Михайла Діляра, він і став господарем василівської садиби. Останньою господинею садиби була його донька Ганна. Високоосвічена жінка, вона знала три іноземні мови, мала спеціальність лікаря. У роки Першої світової війни (1914-1916) на свої кошти утримувала шпиталь, частина якого розміщувалася в приміщенні школи та в її садибі. Під

час сезонних робіт Ганна відкривала дитячі ясла на свої гроші, сама стежила, щоб няні добре доглядали за дітьми.

Після революції відбувалася поступова колективізація приватних земельних володінь.

КОЗАЦЬКІ ПОСЕЛЕННЯ ТА УКРІПЛЕННЯ

Шевченко Євгеній, учень 6 класу Харківської гімназії № 65

Харківської міської ради Харківської області

Керівник: Пасічник О.М., вчитель української мови та літератури

Мене дуже захоплює історія українського народу, яка пронизана драматичними подіями. Протягом усього свого існування йому постійно доводилося вести боротьбу проти чужоземних поневолювачів, тому історія України сповнена спустошливих воєн, жорстокого гноблення і нелюдських страждань її народу. І все тому, що Україна – країна багата і привільна, а її народ завжди надавав перевагу війні мирну працю.

На довгому історичному шляху, який довелося пройти нашій країні, було чимало складних і суперечливих подій, злетів і нищівних падінь. Початок же цього шляху йде корінням в глибоку старовину...

Своїми дослідженнями я з'ясував, що найголовнішою подією української історії XV - XVI століть стало зародження козацтва. Поява цієї нової соціальної сили було зумовлено перш за все посиленням соціального, економічного і релігійного гноблення широких верств населення. Найбільш беззахисними були селяни, вони перебували в повній залежності від панства. Не менш важким було і становище ремісників, які мали непомірні податки. В пошуках кращої долі біднота бігла на південь країни і поселялася на порубіжних землях, в так званому Дикому полі. Але там їм весь час доводилося відбиватися від нападу татар. При таких умовах козакам постійно необхідно було вдосконалювати свою військову майстерність і організацію. Поступово вони перетворилися в захисників простого народу від свавілля польської шляхти і борців проти мусульманської загрози, що рухалася на країну з Криму і Туреччини. Подібно лицарям хрестоносцям, козаки були авангардом християнського світу на Сході і представниками загальноєвропейського простору.

В пониззі Дніпра на острові Мала Хортиця, розташованому за неприступними скелястими порогами, козаки збудували першу козацьку фортецю, названу Запоріжжям. Вона мала площу близько 500 гектарів. По периметру фортецю захищали земляні вали висотою 12 метрів і міцний дерев'яний частокіл, або «засека», тому вона називалася «січчю». З усіх боків цього зміцнення були встановлені трофейні турецькі гармати.

Пізніше козацькі укріплення були побудовані на острові Велика Хортиця та інших місцях Піддніпров'я. З'явилися Хортицька, Базавлузька, Токмаківська, Нікітінська, Чортомлинська, Кам'янська, Олешковська, Подпільнянська й Задунайська Січ. В дев'яностих роках XVI століття в них налічувалося понад 20 тисяч козаків.

Військо Запорізьке було добре організовано. Воно ділилося по військовим і територіальним ознакам. Як військо «громада» поділялося на тридцять вісім куріней – за кількістю козацьких помешкань. Назву «курінь» козацьке житло отримало від слова «курити», тобто диміти. Кожен курінь, побудований з дерева і лози, мав два приміщення: в більшому жили козаки і їх старшина, а в меншому кухар куреня з помічниками. Козацькі загони брали участь в охороні державних кордонів. Козаки виставляли в степу так звані роз'їзди – бекети (пикети). Для пікетів будувалися спеціальні приміщення – радути (редути). Сторожовим цілям служили і так звані «фігури» - певну кількість бочок розставлених певним чином.

Крім куренів і укріплень на території козацьких таборів будувалося чимало службових приміщень: велика комора для зберігання зерна, приміщення для зброї і боєприпасів, пекарні, церква, «грецький будинок» - своєрідний готель для іноземців і купців – і навіть окремих будинок для козаків похилого віку.

Життєдайні джерела народної творчості є одним з головних факторів відродження українського народу, його національної самосвідомості та людської гідності. В численних українських піснях мова йде про козацтво, яке не тільки було професійним військом, але і в певній

мірі зосередження демократичних традицій. Ідея створення самостійного козацького війська зародилася на Запоріжжі.

Слово «Воля», мабуть найголовніше для козака. Ці люди пишалися тим, що не залежали від панів, від землі і від родини. Члени Війська Запорізького в мирний час здебільшого займалися полюванням, рибальством й тваринництвом – вони не прив'язували запоріжців до певного місця і не ставали спокусою для козацького братства. Основним джерелом доходів козаків були військові походи в Туреччину, Крим, на Кавказ. Деякі козаки відкладали кошти на старість, але більшість вважала за краще не економити, адже кожен новий похід міг стати останнім. Літом козаки з'їжджалися в військові табори, а взимку більшість з них розходилася по найближчих містах й містечках.

Козаки були професійними воїнами. Вони чудово їздили верхи, стріляли, були неперевершеними розвідниками. Гучна слава про козацтво прокотилася по Європі в часи Північної та Семирічної воїн. Козаки брали участь і в підкоренні Сибіру, Кавказу і Середньої Азії. На фронтах Першої Світової билися близько 300 тисяч козаків.

Ті народні традиції і звичаї, що збереглися до наших днів нагадують нам про те, хто ми, звідки прийшли в світ і чим відрізняємося від інших народів. В них – сила народу, запорука існування незалежної і міцної держави, віри в її світле майбутнє. Саме ця впевненість виражена в мудрій народній приказці: «Не за нас Україна настала, не про нас перестане».

Шлях, який сьогодні обрала Україна дає нам надію на те, що доля нашого народу буде довга і щаслива, бо як кажуть, «козацькому роду нема переводу».

КУП'ЯНЩИНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Шморгун Поліна, учениця 10-А класу Куп'янського ліцею №4

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Тарасенко В.С., вчитель історії та географії

У роки Другої світової війни на захист Батьківщини з міста Куп'янська і Куп'янського районів було мобілізовано до лав Червоної армії більше 15 тисяч наших земляків. Це ціла дивізія. Тисячі воїнів за свої ратні подвиги були нагороджені орденами і медалями, а 12 із них були удостоєні найвищої відзнаки СРСР – звання Героя Радянського Союзу. Ще п'ять радянських офіцерів за мужність і героїзм, проявлені у боях за Куп'янщину у 1942-1943 роках, були нагороджені зіркою Героя посмертно.

Одним із завдань нашого дослідження було скласти хронологію подій на Куп'янщині у 1941 – 1945 роках. Ми встановили, що вже восени 1941 року у Куп'янську працювали партійні і державні установи Харківської області і Української РСР. Саме тому Куп'янськ нерідко називають третьою столицею України. З 24 червня 1942 року по 2 лютого 1943 року Куп'янщина була окупована нацистськими загарбниками. Вони всіляко знущалися над мирним населенням, за найменшу непокору розстрілювали. Партизанський рух був придушений в перші дні окупації, а всі його учасники були страчені біля Крейдяної гори. 2 лютого підрозділи 350-ї і 172-ї дивізій з боями звільнили Куп'янщину від окупантів. До 1945 року куп'янчани відбудовували зруйновані об'єкти і ударною працею наближали День Перемоги.

Наступним завданням було зібрати інформацію про участь у подіях Другої світової війни Героїв Радянського Союзу – наших земляків. Нами з'ясовано, що із героїв-куп'янчан з 1941 року воювало шестеро бійців: Олександр Вербицький, Михайло Живолуп, Іван П'ятихін, Іван Сидоренко, Микола Чалий, Леонід Чурилов. З 1942 року воював Володимир Вишневецький, з 1943 року – Семен Жало, Дмитро Лоза, Єгор Токарев, Марія Шкарлетова, з 1944 року брав участь у бойових діях Олексій Нечепуренко.

Першим серед земляків звання Героя Радянського Союзу отримав льотчик Іван П'ятихін з села Попасне (нині Ізюмського району) – ще в 1940 році, за участь у радянсько-фінській війні. Другим, хто був удостоєний цього звання, став уродженець Ківшарівки, льотчик Михайло Живолуп – 28 вересня 1943 року. Через місяць після нього Героєм став житель Осадківки, сапер Семен Жало, а в грудні 1943 року – розвідник Єгор Токарев з Кругляківки. У 1944 році найвищу

відзнаку держави за здійснені подвиги отримали командир гармати Володимир Вишневецький (з села Ново-Нікольське), піхотинець Іван Сидоренко та десантник Микола Чалий з Куп'янська. У 1945 році – солдат Олексій Нечепуренко з Болдирівки (нагороджений посмертно), командир танкової бригади Леонід Чурилов з Куп'янська-Вузлового і санінструктор Марія Шкарлетова з Кислівки. Двом землякам: льотчику Олександру Вербицькому з Куп'янська-Вузлового і командир танкового батальйону Дмитру Лозі звання Героя було присвоєно після закінчення війни.

Марія Савеліївна Шкарлетова – одна з трьох жінок Харківщини, удостоєна звання Героя і найвищої відзнаки Міжнародного Червоного хреста – медалі Флоренс Найтінгейл.

Також ми встановили, що в 1942 і 1943 році на території Куп'янського району йшли запеклі бої. Багато радянських воїнів загинуло смертю хоробрих, захищаючи наш край від нацистських загарбників. П'ять героїв посмертно були відзначені найвищою відзнакою СРСР:

- Льотчик Євген Жердій, який у червні 1942 року здійснив повітряний таран над Гусинкою і похований у Моначинівці,
- Танкіст Іван Мерзляк, який загинув навесні 1943 року і похований у Петрівці,
- Командир танкового батальйону Іван Селедцов, який загинув, захищаючи в 1942 році підступи до Куп'янська і похований у Нечволодівці,
- Льотчик Микола Хімушин, який влітку 1943 року ціною власного життя врятував залізничну станцію Куп'янськ-Вузловий, похований на Куп'янському меморіальному кладовищі.
- Льотчик Іван Чучвага, який загинув, прикриваючи станцію Куп'янськ-Вузловий у березні 1943 року, похований у братській могилі села Курилівка.

Відповідно до поставлених завдань нами було зібрано і узагальнено краєзнавчий та архівний матеріал, на основі якого складені біографічні довідки героїв-земляків. Хочемо зазначити, що характерною рисою всіх воїнів-земляків, зокрема Героїв Радянського Союзу, була готовність до самопожертви заради наближення Перемоги. Цей історичний феномен в останні роки всіляко замовчується, а якщо і згадується, то пояснюється сталінською пропагандою і фанатизмом комуністів на фронті. Це абсолютно не відповідає дійсності. В результаті аналізу життєвого шляху героїв-земляків ми дійшли висновку, що в основі їхнього героїзму лежить не фанатизм, а величезна любов до Батьківщини і громадянське почуття відповідальності за її майбутнє. Саме заради цього майбутнього – без воєн і людського горя, вони жертвували найдорожчим, що є в кожній людини – своїм життям.

Отже, подвиги наших земляків є свідченням справжнього патріотизму. У найжорстокішій війні за всю історію людства вони вибороли для нас Перемогу і можливість жити під мирним небом. Саме тому їхній життєвий шлях, військові і трудові звершення мають бути прикладом для наслідування для нас і прийдешніх поколінь.

Наукова новизна роботи обумовлюється поставленими метою і завданнями. На основі історичних джерел було зібрано, узагальнено і систематизовано інформацію про історичні події на території Куп'янського району, досліджено бойовий шлях Героїв Радянського Союзу, уродженців Куп'янська і Куп'янського району, обставини здійснення ними героїчних вчинків та складено біографічні довідки про їхній життєвий шлях.

Практичне значення дослідження. Робота може бути використана при підготовці учбових курсів і спецкурсів з історії України. Можливе її використання на уроках історії та Харківщинознавства, на лекціях, у виховних заходах з патріотичного виховання. Результати дослідження можуть бути корисними при формуванні музейних експозицій і в подальших дослідженнях різних аспектів участі населення рідного краю у подіях Другої світової війни.

ХАРКІВ — ПОЛКОВЕ МІСТО СЛОБОЖАНЩИНИ

Шубіна Валерія, учениця 7 класу Харківської ЗОШ I-III ступенів №122

Харківської міської ради

Керівник: Стащенко А.В., учитель української мови і літератури

Постійні мешканці в Слобожанщині з'явилися в XVII ст., оскільки заселенню краю перешкождали татарські напади. Для захисту від набігів царський уряд почав будувати "Белгородську засічну лінію". Так виникло декілька прикордонних фортець, центром яких став Белгород, заснований у 1593 р. За наказом царя в 1626–1640 рр. від Ворскли до Дона було споруджено «Белгородську лінію», довжина якої становила триста кілометрів, а загальна протяжність великої засічної лінії — більше тисячі кілометрів. Ця смуга охоронялася дванадцятьма фортецями (Вільне, Карпів, Хотмижськ, Ольшанськ та ін.). Назва «засічна лінія» походить від слова «засіка», тобто загородження зі стовбурів дерев, які підрубували на висоті 1–1,5 метри й звалювали в різні сторони. Такі завали межувалися із земляними валами, болотами та дерев'яними частоколами (там, де не було лісу).

«Белгородська лінія» була кордоном між російськими землями та слобідськими поселеннями, про що свідчать документи, які стосуються розмежування земель між російськими поселенцями та черкасами. Один з них — наказ чугуївському воєводі Г. Скуракіну від белгородського воєводи В. Шереметьєва: «У нинішньому 1654 р. приїхали черкаси та почали будуватися в церковній вотчині (яка належала белгородському духовництву) без наказу государя. А ця вотчина перебувала в Белгородському повіті, а не в Чугуївському ... й наказано черкасам селитися в Чугуївському повіті, а не в Белгородському.

А тих черкас, які оселилися на белгородських землях, висилати й наказати їм селитися на чугуївській землі».

Непорозуміння між руськими служилими людьми та черкасами часто виникали через землю. Прикладом цього є документ у якому йдеться про надання царем Олексієм Михайловичем козакам землі в урочищі між річками Лопань та Харків. На таке сусідство з українцями подавали скаргу російські поселенці: «...царю Олексію Михайловичу, російські поміщики села Тишки мешкають тут разом із черкасами й орють ріллю через межу, а коли вони під час косовиці бувають на службі в походах, черкаси їх дітей та братів притісняють, і стаються через те великі непорозуміння».

Ці поселенці просили, щоб цар наділив їх землею та сіножаттями окремо від черкас і встановив межу між їхніми землями.

Відповіддю на це прохання було виокремлення двох окремих сіл: Черкаських та Руських Тишків. Поселень з такими антагоністичними назвами в Слобожанщині було немало, наприклад, Черкаська Лозова і Руська Лозова, Черкаський Бішкін та Руський Бішкін.

Про те, що Белгородська лінія була кордоном між українськими та російськими поселеннями, йдеться в царському наказі: «Цар наказав у Чугуєві підгірні ліси й інші угіддя описати й зазначити, яким землям відійти до Чугуєва, а яким — до Белгорода, ...між чугуївськими та белгородськими землями встановити кордон, щоб надалі так було одвічно».

Харківські козаки прибули на чолі з І. Каркачем із задніпровських (польських) та українських містечок. Ці переселенці підпорядковувалися чугуївському воєводі, адже оселялися в межах Чугуївського повіту. 28 березня 1656 р. видано наказ про перебування в Харкові для побудови нових укріплень царського воєводи воїна Селіфонтова, котрий обіймав цю посаду три роки -1656– 1658 рр., й саме до цього часу належить побудова міських укріплень.

Опис Харкова за 1668 р. свідчить про кількість мешканців: дітей боярських - 61 чоловік, черкас-міщан - 26 чоловік, сотників - 8 чоловік, рядових - 1465 чоловік.

Селіфонтову було наказано будувати міську фортецю за загальним московським типом. Черкаські переселенці споруджували острог відповідно до креслення чугуївського воєводи, але дуже низький та нечастий. Воєвода скаржився на харківських поселенців цареві, про що йдеться в документі від 1657 р.: "Царю Олексію Михайловичу,... холоп твій Селіфонтов чолом б'єМені наказано бути на державному служінні в Харківському та Хорошовому городищах у новоприбулих черкас для побудови острогу й інших міських укріплень, але черкаси не виконують своїх обов'язків (острог не будують)".

Харків, як степове місто, був добре укріпленою фортецею, адже мешканцям постійно доводилося протистояти татарським нападам.

Д. І. Багалій зазначає: "Харків — місто огорожене дубовим острогом...".

Під час спорудження фортеці в Харкові полку ще не існувало. Старшинами переселенців були отамани. Царські накази, які надсилалися в цей час, були звернені до всієї маси населення,

тобто черкас. Поступово територія міста збільшувалася — Харків став полковим містом, а згодом і центром усієї губернії. Щодо створення Харківського полку, то перша грамота, яка сюди надійшла від царя в 1659 р., була видана черкасам, а не полковнику

Отже, можна припустити, що раніше 1659 р. в Харкові полку не було. Керували полками полковники, але разом з ними були російські воєводи, котрі очолювали російських військовослужбовців і посиляли роз'їзди та караули в степ. Вони могли вчинити розправу над черкасами. У Харкові воєвода залишався до 1706 р., коли 28 лютого був виданий наказ, згідно з яким він мав залишити місто, а всі справи передати полковникові Харківського полку. Росіян, котрі мешкали на цій території, наказано переселяти до Чугуївського повіту.

Адміністративно полки поділялися на десятки та сотні. Спочатку кількість сотень сягала п'яти, потім ця цифра збільшувалася. Згодом були утворені повіти, а Харків перетворився на губернський центр. Отже, в історичній науці не існує чіткої відповіді щодо дати заснування міста та його назви. Офіційною вважають дату професора Д. І. Багалія - 1654 р. Незважаючи на те, що в Слобожанщині було п'ять полків, саме Харків став головним адміністративним губернським центром.

ХРАМ ІОАНА БОГОСЛОВА В С. КУРИЛІВКА КУП'ЯНСЬКОГО РАЙОНУ

Щербан Ірина, учениця Куп'янського ліцею №1

Куп'янської міської ради Харківської області

Керівник: Обушко С.Я., учитель української мови та літератури

Кожного разу, проїжджаючи дорогою з Куп'янська до Ківшарівки через село Курилівка, ми захоплюємося скромною красою Іоанно-Богословського храму – дерев'яною церквою, що має загадкову й славу історію. Напевно, немає більше в нашій місцевості церков, побудованих з дерева, тричі відтворених за свою 300- річну історію, які пережили б стільки воєн і руйнувань, і дійшли до наших днів у всій своїй красі й величі. Історія цього Храму нерозривно пов'язана з історією виникнення міста Куп'янська та Храму Святих апостолів Петра і Павла.

Кінець 40-х-початок 50-х років XVII століття. Територія басейнів річок Сіверського Дінця та Оскола, складова частина так званого «дикого поля», що була спустошеною майже 400-річними набігами монголо-татар, почала заселятися переселенцями з Правобережної України. Для захисту від татарських набігів будуються захисні укріплення-остроги. У 1638 році засновано Чугуїв, у період 1630-1653 рр. – Харків. Наприкінці першої хвилі переселень, наприкінці 50-х-початку 60-х років XVII століття, «черкашенином» Іваном Трофімовим заснована Купенська слобода. На високому пагорбі, на північ від місця впадання річки Куп'янки в Оскіл, переселенцями був споруджений острог з однією сторожовою вежею, обладнаною в'їзними воротами. Через чотири десятиліття у зв'язку з інтенсивним розвитком поселення, а також з тим, що перша Покровська церква стала непридатною, була побудована нова Покровська церква й освячена в 1702 році. Майже одночасно була побудована й в 1705 році освячена церква Святого Миколая Чудотворця. Ці дві церкви розташовувалися в правобережній частині міста. Приблизно на цей же період припадають і відомості про наявність в Куп'янську (а точніше в хуторі Заоскільському) ще однієї церкви – Святих Апостолів Петра і Павла, яка, за даними архівного джерела, перебувала за річкою Оскіл. Докладні відомості про цю церкву дає нам одне офіційне джерело – «Історико-статистичний опис Харківської єпархії» видання 1858 року.

За словами сторожилів, місце, де побудована була церква, спершу складалася з міцного ґрунту; але в короткий час піски так збільшилися, що жителі змушені були піти з тих місць і оселитися в різних хуторах; на колишньому місці залишилося не більше 50 дворів з найбідніших і духовенство. Після цього парафіяни за спільною згодою вирішили перенести в хутір Гнилицький, у якому мешкало найбільше жителів, пізніше його перейменували в Петропавлівку

У зв'язку з розвитком народних промислів, проведенням щорічних ярмарків, розвитком довколишніх хуторів слобода Петропавлівка стала швидко розвиватися. У 1864 році в ній проживають жителів чоловічої статі 1316, жіночої – 1337 душ.

Побудована в 1822 році церква перестає відповідати потребам приходу. У 1864 році в Петропавлівці побудована нова кам'яна Петропавлівська церква. Ця подія знайшла своє відображення в «Історичній хронології»: «Тисяча вісімсот шістьдесят-чотири. У Петропавлівці Куп'янського повіту побудована Петропавлівська церква. Стара кам'яна церква продана в Новоолександрівку».

У тому, що назва села не «Курилівка», а «Новоолександрівка» немає нічого незвичайного. Це в наш час Курилівка розтягнулася на кілька кілометрів вздовж залізничної дороги. А якщо подивитися на топографічну карту Харківської губернії 1863 р. і порівняти її з сучасними картами, то виявиться, що хутір Курилов (Курилівка) розташовувався ближче до місця колишнього хлібозаводу. Після завершення будівництва залізничного вузла, він став майже впритул примикати до селища залізничників і разом з ним (на початку 1900-х років) мав назву – село Олександроневський. Крім цього, потрібно врахувати, що в ті часи досить часто застосовувалися подвійні назви хуторів і селищ. Наприклад, в офіційному джерелі «Списку волостей і селищ Харківської губернії», складеним санітарним бюро Харківської губернської земської управи в 1909 році, в Петропавлівській волості, у складі якої перебувала Курилівка, в назві селища присутня «слобода Олександр-Невська» і поруч її інша назва – Курилівка.

А місце, де розташовувався Іоанно-Богослівський храм іменувалося Ново-Олександрівка, так воно і увійшло в довідкові джерела.

Роботи по встановленню церкви тривали з 1864 до 1872 року.

Згідно з «Історико-статистичного опису Харківської єпархії» у трьох томах, що складений Філаретом (Д.Г. Гумилевським), у списку храмів Харківської єпархії за 1857 рік Іоанно-Богословський храм належить населеному пункту «Село Ново-Олександрівка», рік побудови – 1872, матеріал виконання – дерев'яна, будівельники – парафіяни, архітектор – Ф.І. Данилов.

У тридцять роки ХХ століття церква була закрита і зазнала руйнування: був знесений купол, зруйнована дзвіниця, у самій будівлі було влаштовано зерносховище. Пізніше приміщення використовували під кінотеатр. У 1941-1942 рр. у храмі працювала військова їдальня. Після звільнення Курилівки у 1943 р. храм поступово відродив свою роботу, був відреставрований, облицьований дошками. У такому стані ми і бачимо його сьогодні.

У наш час Іоанно-Богословський храм відноситься до Ізюмської єпархії. При храмі працює недільна школа. Настоятель храму – протоієрей Василь Миколайович Щербан.

Зараз у храмі ведуться ремонтні роботи. З кожним роком він стає красивішим, більш доглянутим. На свята в храмі, зазвичай, влаштовують благодійні обіди. На Різдво настоятель дарує подарунки дітям-сиротам.

Багато місцевих мешканців відвідують храм і в будні, і в свята, бувають також українські туристи й іноземці з Англії, Франції та навіть з Японії.

СИМВОЛИ ВОГНЮ ТА ВОДИ У СВЯТІ ІВАНА КУПАЛА

Юренко Аделіна, учениця 9 класу Комунального закладу
«Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної ради
Керівник: Карасик О.П., директор

Свято Івана Купала є одним із найдавніших слов'янських дійств, яке зберіглося до нашого часу. Саме свято пов'язано із природою та природними стихіями. Воно відзначалося на день сонцевороту і є одним із головних свят сонячного календаря. Особливе місце в цьому святі займають стихії вогню та води, які виконують функцію очищення, відродження. Свято Купала умовно ділило рік на дві частини: теплу і холодну, світлу і темну, проростання рослин та збирання врожаю. У кожному історико-географічному регіоні України існують власні особливості проведення Івана Купала, про те є й спільні ознаки, характерні для всіх місцевостей.

Свято розпочиналося із виготовлення опудал – Купайла і Марени. Вони уособлювали чоловіче, сонячне божество (Купала) та жіноче, водяне (Марена). Поєднання чоловічої та жіночої стихії давало життя, яке символізувала гілка верби – Купайлиця. Юнаки та дівчата водили

хороводи навколо опудал, співали пісні, грали в різноманітні ігри. В кінці ігрищ, опудала топили в річці, або в деяких районах розривали на шмаття.

Оскільки свято Івана Купала має язичницьке коріння, то і головними міфічними створіннями були також персонажі з язичницького пантеону. Наприклад, Водяник – цар, який володіє водою, русалки, мавки й інші. Взагалі, вода займала особливе місце під час обрядів. Люди надавали їй магічні, цілющі властивості. Важливою умовою було те, що свято повинно було проходити поруч із річкою. Саме річкою, а не ставком чи водоймищем (водна стихія повинна постійно рухатися). Дівчата сплавляли вінки по річці, а після завершення основного дійства молодь бігла занурюватися в річку – це символізувало очищення тіла, підготовку до нового кола життя.

Проте центральне місце свята займав вогонь, купальське вогнище. Багаття, яке розводили на Купало. Всі повинні були перестрибнути через купальське вогнище. Це символізувало очищення душі. Пряме відношення до значення вогню мало сонце, як головне світило, за яким люди спостерігали із давніх давен. Вогнище повинно було горіти всю ніч, від заходу сонця до його сходу (народження Купала). З вогнищем було пов'язано і кілька народних прикмет: чим вище стрибне парубок, тим гарніший буде врожай у його родині, якщо ж парубок вскочить у полум'я то чекай біди. Закохані повинні були перестрибнути вогнище, міцно взявшись за руки один одного. Якщо під час стрибку вони не відпустили один одного, то значить що вони будуть разом все життя та жодні труднощі не зламають їхнього міцного кохання.

Таким чином, природні стихії вогню та води займали центральне місце у святкуванні Івана Купала. Всі обряди свята були так чи інакше пов'язані із культом вогня та води. Навіть самі опудала були уособленням стихій. Вогонь символізував очищення душі, переродження сонця, а вода символізувала очищення тіла. Проходячи через купальські ритуали, люди готувалися до нового циклу свого життя, очищуючись від старого та лихого. Не зважаючи на свою давнину, свято Івана Купала і сьогодні викликає велику зацікавленість, як серед краєзнавців так і серед звичайних людей, які активно долучаються до літнього свята.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ШВЕДСЬКОЇ УГОДИ 1708 Р.

Юрченко Владислава, учениця 9 класу Комунального закладу «Харківська санаторна школа №1» Харківської обласної ради
Керівник: Володін І.С., вчитель історії

На початку XVIII ст. Європу сколихнув великий конфлікт – Північна війна. Це було протистояння між Швецією та Московським царством (та їх союзниками) за панування у Центральній та Східній Європі. Швеція прагнула розширити свої володіння за рахунок східноєвропейських земель, в той час як Московське царство хотіло мати доступ до Балтійського моря та північних торговельних маршрутів. Особливе місце в цьому конфлікті зіграла Гетьманщина на чолі з Іваном Мазепою.

За Коломацькими статтями, які були укладені у 1687 р., українські землі знаходилися під протекторатом Московського царства, Гетьманщина була позбавлена можливості вести будь-які міжнародні відносини. Окрім цього, на початку своєї діяльності, гетьман Іван Мазепа був відомий своєю прихильністю до московського правителя – Петра I та виконував всі його доручення. Тому, коли почалася Північна війна, Гетьманщина надавала цілковиту підтримку Московському царству. Українських козаків залучали до участі у бойових діях за межами самої Гетьманщини, зокрема відома участь козацьких загонів у Прибалтиці. Однак вже з перших років війни почали з'являтися проблеми, пов'язані із підтримкою козацьких загонів з боку Петра I.

Відомо, що в 1701 р. у козацьких полках, які перебували у Прибалтиці, почалися великі заворушення. Причинами цих заворушень була нестача їжі, одягу, фуражу для коней. Більше того, під час цих заворушень, частина козаків добровільно перейшла на бік шведів. У подальшому перехід козаків на бік Карла XII тільки продовжувався. Такі події не залишалися непоміченими. У листах до Петра I, Іван Мазепа особисто звертав увагу на військові труднощі, проблеми з постачанням їжі та великими втратами козаків. Окремо, Мазепа наголошував на жакхливій

поведінці московських військ (передусім – грабування місцевого населення), які проходили територією Гетьманщини. На момент 1708 р. шведська армія досягла значних успіхів у Європі, в той час як козацькі полки та московські війська були вкрай виснажені. Карл XII перейшов до реалізації Московського походу, а вже восени 1708 р. шведські війська увійшли на територію Гетьманщини.

Мазепа звертав увагу Петра на те, що в нього недостатня кількість військ, аби дати відсіч шведській армії. Окрім цього, гетьман бачив, як шириться невдоволення українського населення. Невдоволення було викликано двома факторами: діяльністю московських військ розквартированих на території Гетьманщини та приближенням шведської армії, що означало ведення війни вже на рідній землі. В таких складних умовах, Мазепа приймає рішення про перехід на бік Карла XII та укладання шведської угоди. Король Карл XII обіцяв надати військову допомогу, захищати місцеве населення, Гетьманщина ж переходила під протекторат Швеції.

Отже, до головних причин укладання Шведської угоди 1708 р. слід віднести: погане забезпечення козацьких військ з боку московського царства; великі втрати серед козаків та погане керування козацькими загонами у складі із московськими військами, обмеження діяльності гетьманської адміністрації та збільшення протестних настроїв серед українського населення, через незадоволення бойовими діями.

Проте наслідки цієї угоди були негативними. Укладання угоди розцінювалося Петром I як зрада, тому вже в листопаді 1708 р. московські війська влаштували різанину в Батурині. Прагненням Мазепи, щодо збільшення своїх повноважень та розширення прав Гетьманщини також не судилося збутися. Поразка під час вирішальної битви під Полтавою 1709 р. звела нанівець всю діяльність Мазепи та амбітні плани Карла XII. Більше того, московське царство, яке після завершення Північної війни перетвориться на імперію, тільки посилює свій тиск на Гетьманщину, утворивши Першу Малоросійську колегію.

ДЕМЧУК МАРІЯ ОПАНАСІВНА – МАЙСТРИНЯ ВИШИВКИ ГЛАДДЮ СЕЛА ДОБРОВІЛЛЯ ЛОЗІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ярцева Сніжана, учениця 10 класу КЗ «Добровільський ліцей Близнюківської
селищної ради Лозівського району Харківської області»

Керівник: Ковалевська Н.В., учитель історії, спеціаліст вищої категорії, вчитель –методист.

Актуальність роботи полягає у тому, що сьогодні вишивка – це висока культура орнаменту, колориту, це мистецтво унікальне, споконвічне і завжди молоде, що стверджує розвиток графічної, живописної культури народу. Це важлива художня цінність, що виконує різноманітні функції – естетичну, пізнавальну і комунікаційну.

Метою роботи є дослідити внесок нашої землячки в загальну скарбницю історії та культури українського народу.

Досягнення мети пов'язане з вирішенням таких завдань:

- дослідити історію виникнення української вишивки;
- дізнатися про виняткові факти з біографії Демчук Марії Опанасівни, які вплинули на її подальшу діяльність майстрині вишивки.

Новизна роботи полягає у систематизації матеріалів про вишивку гладдю та вперше досліджена та висвітлена доля Демчук Марії Опанасівни.

Вишивка – це класичний вид українського народного мистецтва, який постає в різноманітних варіантах: прикраса тканини, одягу, інтер'єру. Не дивлячись на те, що все навкруги змінюється, незмінними залишаються вікові традиції, які з'єднують нас із пращурами.

Дані археологічних розкопок, свідчення літописців і мандрівників минулого дозволяють стверджувати, що початки мистецтва вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягають сивої давнини і розвиток його не переривався ніколи – починаючи з незапам'ятних часів і до наших днів. Елементи символіки сучасних орнаментів української народної вишивки перегукуються з орнаментами, якими прикрашали посуд давні мешканці території нашої країни – трипільські племена (доба пізнього неоліту і початку періоду бронзи).

Вишивкою був прикрашений одяг у скіфів – мешканців причорноморських степів, про що свідчить давньогрецький історик Геродот.

Численні орнаментальні зображення тварин, птахів, рослин, дерев, квітів, стверджують, що наші предки обожнювали їх, опоетизовували природу не лише у фольклорі, а й декоративному мистецтві.

Вишивка сьогодні є невід'ємною складовою української культури. З кожним роком стає все більш привабливою та цікавою як для українців, так і для інших народів. Нею захоплюються як витвором мистецтва. Вишивка – це не просто красивий одяг оздоблений нитками, а й оберіг для кожної людини.

Кожна українська місцина славилася своїми унікальними техніками вишивання. Однією з найбагатших та найошатніших є вишивка гладдю

Українська земля багата талановитими людьми. Я дуже пишаюся тим що й на Близнюківщині в селі Добровілля є теж майстриня вишивки гладдю Демчук Марія Опанасівна. Народилася вона 11 квітня 1954 року в Покощеві Житомирської області. Батько і мати працювали в колгоспі.

Вишивкою Марія захопилася ще в дитинстві, вміння серцем відчувати навколишню красу і відтворювати її в узорах дівчина змалечку перейняла у своєї матері, бабусі, як це зазвичай і буває, коли в родині шанують вишивку. Вона почала вишивати з 5 років. Саме мама та старші сестри навчили доньку тримати в руках голку, робити перші стібки на полотні. Найпершими роботами були серветки. З часом, техніка вдосконалювалась, вишивки ставали дедалі складнішими, поєднання кольорів – дедалі вишуканими. Так появились рушники, доріжки, сорочки, сукні та картини, які виконанні з любов'ю, та натхненням, а кольорова гама випромінює неповторну красу.

В 1979 році вона переїхала в Харківську область село Добровілля. Сьогодні, пані Марії допомагають, як словом, так і ділом, уже її діти та онуки, які є для неї свого роду натхненням. Окрім того, вона щедро ділиться своїм талантом, адже свою любов до чудового виду народного мистецтва жінка передає своїм дітям.

Марія Опанасівна завжди знаходила час вишивати, танцювати, в'язати й працювати. За все своє життя вона вишила дуже багато робіт для себе і інших людей. Роботи Марії були представлені в Харкові на виставках, де вони завжди займала призові місця. Зараз майстрині вишивки виповнилося 67 років, але вона продовжує розвивати свою творчість та не на мить не залишає справу свого життя - вишивку гладдю.

Кожна українська родина має в домівках вишиті речі, що перейшли у спадок від мам, бабусь, прабабусь. Не менш цінують та зберігають речі вишиті своїми руками, руками своїх дітей, онуків.

Можемо стверджувати, що творчість Демчук М.О. виявляє її глибокий зв'язок з традиціями народної вишивки, збереження й подальший розвиток її художньо-образної структури. Вишиті роботи завжди доречні. Ними можна прикрасити вітальню, спальню, дитячу кімнату. Захоплення вишивкою не залежить від віку, професії. Художнє хобі наповнює життя новими емоціями, розвиває творчі здібності, робить його змістовнішим.

Щороку, ми українці, в третій четвер травня відзначаємо унікальне національне свято – День вишиванки. Це свято самотутнє і не прив'язане до жодного державного чи релігійного. Втім, мільйони українців саме цього дня дістають із шафи національне вбрання – вишиванку, і йдуть у ній на роботу, у університет чи до школи.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що дослідження історії вишивки поєднує в собі естетичну насолоду. Матеріали роботи можуть використовуватися при проведенні свят, вечорів, факультативів, викладанні курсів історії та української літератури.